

Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor

Slutbetänkande av Radio- och TV-lagsutredningen

Stockholm 2006

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2006:51

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: order.fritzes@nj.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 2003.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.
Broschyren är gratis och kan laddas ner eller beställas på
<http://www.regeringen.se/remiss>

Tryckt av Edita Sverige AB
Stockholm 2006

ISBN 91-38-22577-8
ISSN 0375-250X

Till chefen för Utbildnings- och kulturdepartementet

Genom regeringsbeslut den 8 juni 2000 bemyndigades chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera och överväga behovet av ändringar i framför allt radio- och TV-lagen (1996:844) och lagen (1989:41) om TV-avgift samt föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena (Dir. 2000:43).

Utredningen, som antog namnet Radio- och TV-lagsutredningen, överlämnade i oktober 2001 delbetänkandet *Skydd av barn mot olämpligt programinnehåll i TV*, SOU 2001:84. Därefter entledigades på egen begäran den särskilde utredaren liksom experter och sekreterare.

Från och med den 1 februari 2003 förordnades hovrättsrådet, vice ordförande, Roberth Nordh att vara särskild utredare.

I arbetet med detta slutbetänkande har som experter deltagit departementssekreteraren Ingolf Berg, kanslirådet Magnus Larsson, kanslirådet Eva Lisskar-Dahlgren, ämnesrådet Lars Marén, direktören Cecilia Renfors, chefsjuristen Peter Schierbeck och ämnesrådet Karin Wistrand.

Utredningens sekreterare är sedan den 1 februari 2003 hovrättsassessorn Katarina Kölfors och sedan den 1 augusti 2005 hovrättsassessorn Linda Palmenäs. Katarina Kölfors har varit föräldraledig under den tid som arbetet med slutbetänkandet har pågått.

Enligt tilläggsdirektiv (Dir. 2001:11) skulle utredningen ha redovisat sitt arbete senast den 31 maj 2002. Regeringen beslutade den 13 mars 2003 om ytterligare tilläggsdirektiv (Dir. 2003:30) varigenom utredningens uppdrag utökades till att omfatta fler frågor. Tiden för redovisning av utredningens överväganden förlängdes till utgången av år 2004. Frågan om tillåten annonstid skulle dock redovisas före utgången av juni 2003 och frågan om vidaresändningsplikten efter det att de analoga marksändningarna har upphört redovisas före utgången av november 2003. Genom ett nytt tilläggsdirektiv

(Dir. 2003:100) den 21 augusti 2003 uppdrogs utredningen vidare att behandla de frågor som rör Digital TV-kommitténs förslag i vissa avseenden i ett delbetänkande före utgången av februari 2004. Genom tilläggsdirektiv den 9 oktober 2003 (Dir. 2003:121) avfördes frågan om vilka TV-mottagare som skall grunda avgiftsskyldighet från utredningens uppdrag och genom tilläggsdirektiv den 13 maj 2004 (Dir. 2004:69) även frågan om betalningsskyldighet för TV-avgift vid dödsfall samt vissa ytterligare TV-avgiftsfrågor. Regeringen har förlängt tiden för redovisning av uppdraget genom tilläggsdirektiv den 30 september 2004 (Dir. 2004:131) till före utgången av 2005 och genom tilläggsdirektiv den 24 november 2005 (Dir. 2005:132) till senast den 30 april 2006.

Utredningen överlämnade den 30 juni 2003 delbetänkandet *Reklamtid i TV*, SOU 2003:62, den 28 november 2003 delbetänkandet *Must carry*, SOU 2003:109, den 31 mars 2004 delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV*, SOU 2004:39, och den 18 juli 2005 delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken*, SOU 2005:62.

Utredningen får härmed överlämna slutbetänkandet *Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor*, SOU 2006:51. Experterna har ställt sig bakom de redovisade förslagen och övervägandena. Detta har markerats genom att betänkandet har avfattats med användning av vi-form.

Utredningen har härmed slutfört sitt uppdrag.

Malmö i maj 2006

Roberth Nordh

/Linda Palmenäs

Innehåll

Förkortningar	15
Sammanfattning	19
Summary	39
Författningsförslag	61
1 Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)	61
2 Förslag till lag om ändring i lag (2005:365) om ändring av radio- och TV-lagen (1996:844)	87
3 Förslag till förordning om ändring av förordningen (1994:729) med instruktion för Radio- och TV-verket.....	89
Uppdraget och dess genomförande	93
DEL I Vissa villkorsfrågor	
1 Nuvarande reglering	99
1.1 Inledning.....	99
1.2 Yttrandefrihetsgrundlagen	99
1.3 Radio- och TV-lagen.....	102
1.3.1 Inledning	102
1.3.2 Generella innehållsregler	102
1.3.3 Innehållsvillkor för sändningstillstånd.....	105
1.3.4 Sanktioner vid överträdelser	108

1.3.5	Tillsyn	113
1.4	Sändningstillståndens utformning.....	114
1.4.1	Inledning.....	114
1.4.2	Sveriges Television AB (SVT).....	115
1.4.3	Sveriges utbildningsradio AB (UR).....	115
1.4.4	TV4 AB (TV4)	116
1.4.5	Övriga programföretag	117
2	Upprepade överträdelser av innehållsvillkor	119
2.1	Bakgrund.....	119
2.1.1	Uppdraget.....	119
2.1.2	Granskningsnämndens ställningstaganden	120
2.1.3	Caroline av Monaco-domen	122
2.2	Innehållsvillkor eller lagregler?.....	124
2.2.1	Problemformulering	124
2.2.2	Historisk tillbakablick	125
2.2.2.1	Radiolagen.....	125
2.2.2.2	Satellitlagen	127
2.2.2.3	Radio- och TV-lagen	128
2.2.3	Överväganden och förslag.....	129
2.2.3.1	Vissa innehållsvillkor blir lagregler.....	129
2.2.3.2	Mediets särskilda genomslagskraft	134
2.3	Sanktioner vid överträdelser av bestämmelser och tillståndsvillkor som reglerar sändningarnas innehåll	138
2.3.1	Inledning.....	139
2.3.2	Vilka tillståndsvillkor och bestämmelser bör kunna sanktioneras mer effektivt?.....	139
2.3.3	Valet av sanktion	144
2.3.4	De närmare förutsättningarna för vites- föreläggande och utdömande av vite.....	146
2.3.5	Sanktioner vid överträdelser av den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL.....	147
2.4	Tillsyn	148
3	Tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar.....	151
3.1	Uppdraget.....	151

3.2	Sändningstillstånden	151
3.3	Granskningsnämndens ställningstaganden	152
3.3.1	Sändningar av sökbar text-TV	152
3.3.2	Fråga om ansvarigt programföretag	153
3.4	Överväganden och förslag	154
3.4.1	Problemformulering	154
3.4.2	Sändningar av sökbar text-TV	155
3.4.3	Behövs särskild reglering för övriga sändningar?	157

4 Myndighetsmeddelanden 161

4.1	Uppdraget.....	161
4.2	Sändningstillstånden	162
4.3	Granskningsnämndens ställningstagande.....	162
4.4	Överväganden	163

DEL II Mobil TV

5 TV-sändningar till mobila mottagare – en bakgrund..... 169

5.1	Inledning.....	169
5.2	TV-sändningar i mobiltelefonnätet.....	170
5.3	Internet Protocol Datacasting	170
5.3.1	Tekniken bakom IPDC.....	171
5.3.1.1	DVB-H	171
5.3.1.2	Alternativa tekniska lösningar.....	173
5.3.2	Mobil TV med rundradioteknik idag	174
5.4	Aktörerna på marknaden för mobil TV.....	179
5.4.1	Programföretagen och deras tillstånd att sända digital-TV	179
5.4.2	Nätoperatörskapet.....	181
5.4.3	TV-operatörer.....	183
5.4.4	SES Sirius AB.....	184
5.4.5	Mobiltelefonoperatörer.....	184
5.4.6	Tillverkare av mobiltelefoner och andra bärbara enheter.....	186

5.5	Den framtida utvecklingen av mobil TV i Sverige	187
5.5.1	Teracoms avsikter	187
5.5.2	Övriga aktörers medverkan	188
5.5.3	Radio- och TV-verkets synpunkter när det gäller utvecklingen av mobil TV	188
6	Den rättsliga regleringen	189
6.1	Inledning	189
6.2	Radio- och TV-lagen	189
6.2.1	Tillämplighetsområde	189
6.2.2	Regler om tillstånd	190
6.2.2.1	Nuvarande reglering	190
6.2.2.2	Våra tidigare förslag	191
6.2.3	Regler om sändningarnas innehåll i allmänhet	193
6.2.4	Regler om reklam och annan annonsering	194
6.2.4.1	Nuvarande reglering	194
6.2.4.2	Våra tidigare förslag	197
6.3	Lagen om elektronisk kommunikation	199
6.3.1	Tillämpningsområdet m.m.	199
6.3.2	Tillståndsplikt	200
6.4	TV-direktivet	202
6.4.1	Bestämmelser om sändningarnas innehåll	203
6.4.2	Bestämmelser om reklam och annan annonsering	205
6.5	Europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)	210
6.5.1	Bestämmelser om sändningarnas innehåll	210
6.5.2	Bestämmelser om annonser och köp-TV	211
6.5.3	Bestämmelser om sponsring	212
7	Överväganden och förslag	213
7.1	Inledning	213
7.2	Frekvenstilldelning	214
7.3	Radio- och TV-lagens tillämplighet på TV-sändningar till mobila mottagare	215
7.4	Begreppet mobil TV	217

7.5	Tillståndsfrågor	218
7.5.1	Tillståndsplikt	218
7.5.2	Tillståndspliktens närmare utformning.....	221
7.5.2.1	Val av operatörsmodell	221
7.5.2.2	Tillstånd för programföretag och andra innehållsleverantörer	228
7.5.2.3	Tekniska samordningsfrågor	229
7.5.2.4	Fri-TV inom mobil TV	232
7.5.2.5	Tillståndens giltighetstid.....	233
7.6	Sändningarnas innehåll	234
7.6.1	Inledning	234
7.6.2	Regler om innehållet i allmänhet	235
7.6.3	Regler om annonser och sponsrade program.....	240

DEL III TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder

8	TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder	251
8.1	Uppdraget.....	251
8.2	Gällande rätt.....	251
8.2.1	Yttrandefrihetsgrundlagen	252
8.2.2	Radio- och TV-lagen	253
8.2.3	Sändningstillstånden.....	254
8.2.4	EG-rätten	256
8.2.5	FN:s standardregler	257
8.2.6	En nationell handlingsplan för handikappolitiken ...	257
8.3	Hur kan TV-program göras tillgängliga för personer med funktionshinder?.....	258
8.3.1	Textning	258
8.3.2	Teckenspråk	259
8.3.3	Störande bakgrundsljud.....	260
8.3.4	Syntolkning.....	260
8.3.5	Uppläst textremsa.....	261
8.4	Tillgänglighet i olika programtjänster	261
8.4.1	SVT	261
8.4.2	UR	264

8.4.3	TV4	265
8.4.4	TV3	266
8.4.5	Kanal 5	266
8.4.6	Canal+ och C More	266
8.5	Fristående företag som tillhandahåller textning	267
8.6	Handikappombudsmannens ställningstaganden	268
8.7	Handikapporganisationerna	269
8.7.1	Handikappförbundens samarbetsorgan	269
8.7.2	Hörselskadades riksförbund	270
8.7.3	Sveriges Dövas Riksförbund	271
8.7.4	Synskadades riksförbund	271
8.8	TV-programms tillgänglighet i omvärlden	272
8.8.1	De nordiska länderna	272
8.8.2	Storbritannien	275
8.8.3	Irland	281
8.9	Överväganden och förslag	282
8.9.1	Skärpt lagstiftning för ökad tillgänglighet	282
8.9.2	Tillgänglighetskrav och yttrandefrihets- grundlagen	283
8.9.3	Den närmare regleringen	287
8.9.3.1	Lagteknisk utformning	287
8.9.3.2	Föreskrifternas innehåll	291
8.9.4	Jurisdiktion	296
8.9.5	Sanktioner	298

DEL IV Övriga frågor

9	Lokal icke-kommersiell TV	305
9.1	Uppdraget	305
9.2	Gällande rätt	306
9.2.1	Europeiska konventionen angående skydd för de människa rättigheterna och de grundläggande friheterna	306
9.2.2	Regeringsformen	307
9.2.3	Yttrandefrihetsgrundlagen	307
9.2.4	Radio- och TV-lagen	309

9.2.5	Direktivet om samhällsomfattande tjänster (USO-direktivet).....	311
9.3	Lokal-TV i Sverige	313
9.3.1	Lokala kabelsändarföretag.....	313
9.3.2	Lokal-TV i digitala marknätet.....	316
9.3.3	Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige	317
9.3.4	Uppgifter från lokal-TV-hearingen	318
9.4	Lokal-TV i Norden	318
9.4.1	Norge.....	318
9.4.2	Danmark.....	321
9.4.3	Finland.....	323
9.5	Digitaliseringen av näten	323
9.5.1	Vad händer när marknätet blir digitalt?	323
9.5.2	Vad innebär digitaliseringen av kabelnäten?	324
9.5.3	Digitaliserad produktionsteknik.....	325
9.6	Överväganden och förslag.....	326
9.6.1	Förutsättningarna för lokal icke-kommersiell TV....	326
9.6.1.1	Anpassning till USO-direktivet	326
9.6.1.2	Take away-skyldighet för nätinnehavare ...	327
9.6.1.3	Nätinnehavarnas skyldighet att till- handahålla utrymme till de lokala kabelsändarföretagen.....	328
9.6.1.4	Nät med analog och digital sändnings- teknik	329
9.6.1.5	Delad kanal	331
9.6.1.6	Lokal-TV:s roll i marknätet	333
9.6.2	Verksamhetens benämning	335
10	Tillstånd att sända närradio.....	337
10.1	Bakgrund	337
10.2	Nuvarande reglering	337
10.3	Problemformulering	339
10.4	Begreppet trossamfund.....	339
10.5	Överväganden och förslag.....	340

11	Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television	343
11.1	Uppdraget	343
11.2	Bakgrund	344
11.3	Innehållet i TV-konventionen	345
11.3.1	Definitioner	345
11.3.2	TV-konventionens syfte och tillämpningsområde samt grundläggande principer	346
11.3.3	Jurisdiktion	347
11.3.4	Rätten till information	350
11.3.5	Bestämmelser som reglerar sändningarnas innehåll	350
11.3.5.1	Allmänna innehållsregler	350
11.3.5.2	Rätt till genmäle eller liknande	351
11.3.5.3	Evenemang av särskild vikt för samhället	352
11.3.5.4	Andel europeiska program	353
11.3.6	Ordningsregler samt regler om rapportering och uppföljning	354
11.3.6.1	Samarbete mellan staterna	354
11.3.6.2	Den stående kommittén	355
11.3.6.3	Ändringar av konventionen	355
11.3.6.4	Överträdelse av konventionen	356
11.3.6.5	Konfliktlösning	357
11.3.6.6	Andra internationella överenskommelser och nationell lagstiftning	357
11.4	Överväganden och förslag	358
11.4.1	Jurisdiktion	358
11.4.2	Sändningar som förmedlas genom tråd	360
11.4.3	Allmänna programregler	363
11.4.4	Rätten till genmäle eller motsvarande	368
11.4.5	Evenemang av särskild vikt för samhället	369
11.4.6	Andelen europeiska program	371
11.4.7	Övriga frågor	372
11.4.7.1	Registrering och information	372
11.4.7.2	Skall Sverige utnyttja möjligheten att hindra vidare spridning av vissa program? ...	374

12	Genomförandefrågor	377
12.1	Övergångsbestämmelser.....	377
12.2	Ekonomiska konsekvenser.....	377
	12.2.1 Konsekvenser för staten.....	377
	12.2.2 Konsekvenser för företag.....	383
12.3	Andra konsekvenser	383

DEL V Författningskommentar

13	Författningskommentar	387
13.1	Förslaget till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)	387
13.2	Förslaget till ändring i lag (2005:364) om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844).....	403
13.3	Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1994:729) med instruktion för Radio- och TV-verket.....	403

Bilagor

1	Kommittédirektiv 2000:43	405
2	Kommittédirektiv 2003:30	421
3	Sändningstillstånd för Sveriges Television AB.....	433
4	Komplettering av sändningstillstånd för Sveriges Television AB.....	441
5	Sändningstillstånd för Sveriges Utbildningsradio AB	445
6	Komplettering av sändningstillstånd för Sveriges Utbildningsradio AB	451
7	Sändningstillstånd för TV4 AB.....	455
8	Komplettering av sändningstillstånd för TV4 AB.....	463

9	Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG (TV-direktivet).....	467
10	European Convention on Transfrontier Television (TV-konventionen).....	495

Förkortningar

a.	anförd, anförda
API	Application Program Interface, tillämpningsprogram, dvs. den del av mjukvaran i en digital-TV-box som hanterar bl.a. interaktiva tilläggstjänster
CA	Conditional Access, villkorad tillgång, dvs. kryptering av ett program eller en tjänst så att leverantören kan kontrollera tillgången till programmet eller tjänsten
Dir.	Direktiv
DMB	Digital Multimedia Broadcast, standard för TV-sändningar med rundradioteknik till mobila mottagare som används bl.a. i Sydkorea
DVB	Digital Video Broadcasting, multinationellt utvecklings- och standardiseringsprojekt för digital-TV. Även beteckning på TV-system för digitala TV-sändningar som i stort är gemensamt för alla distributionsplattformarna med undantag för vissa skillnader som är nödvändiga med hänsyn till de fysikaliska skillnaderna mellan dem. DVB-C betecknar standarden för digitala sändningar i kabelnät, DVB-S standarden för digitala sändningar via satellit och DVB-T standarden för det digitala marknätet
DVB-H	av ETSI fastställd europeisk standard för sändning av TV med rundradioteknik till mobila mottagare, där H står för "handheld"
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EG	Europeiska gemenskapen

EPG	Elektronisk programguide
ETSI	European Telecommunications Standards Institute, ett europeiskt standardiseringsorgan
EU	Europeiska unionen
Europa-konventionen	Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna
GHz	gigahertz
HRF	Hörselskadades Riksförbund
IP	Internet Protocol, kommunikationsprotokoll som handhar adressering och vägval för datapaket i Internet och andra IP-baserade nät
IPDC	Internet Protocol Datacasting, teknik för att förmedla bl.a. TV-sändningar till mobiltelefoner och andra mobila mottagningsenheter
JK	Justitiekanslern
LEK	lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation
LTS	lagen (1998:1553) om trossamfund
MHz	megahertz
PDA	Personal Digital Assistant, handdator, även benämnd palmtop
prop.	proposition
PTS	Post- och telestyrelsen
RF	Regeringsformen (1974:152)
RTVL	Radio- och TV-lagen (1996:844)
SDR	Sveriges Dövas Riksförbund
SMS	Subscriber Management System, system för hantering av betal-TV-abonnemang. Systemet hanterar en databas med kund- och abonnemangsinformation och kommunicerar med systemet för villkorad tillgång för att kunden skall få tillgång till det TV-utbud som denne tecknat abonnemang för

SOU	Statens offentliga utredningar
SR	Sveriges Radio Aktiebolag
SRF	Synskadades Riksförbund
SVT	Sveriges Television Aktiebolag
TV-direktivet	Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG
TV-konventionen	Europarådets konvention om gränsöverskridande television, Strasbourg 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt ETS nr 171
UMTS	Universal Mobile Telecommunications, mobiltelefonstandard för den tredje generationens mobiltelefoni. Kallas även 3G
UR	Sveriges Utbildningsradio Aktiebolag
USO	Universal Service Obligation, samhällsomfattande tjänster
VMA	Viktigt meddelande för allmänheten
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

Sammanfattning

Inledning

Radio- och TV-lagsutredningen har fått i uppdrag att på en rad punkter analysera och överväga behovet av ändringar i radio- och TV-lagen (1996:844) samt att föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena.

Efter att ha behandlat ett antal delfrågor i betänkandena *Skydd av barn mot olämpligt programinnehåll i TV* (SOU 2001:84), *Reklamtid i TV* (SOU 2003:62), *Must carry* (SOU 2003:109), *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) tar utredningen i detta slutbetänkande upp återstående delar av utredningsuppdraget. I betänkandet redovisar vi våra överväganden i frågor som rör upprepade överträdelser av innehållsvillkor, tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar, myndighetsmeddelanden, lokal icke-kommersiell TV och TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Dessutom har vi analyserat konsekvenserna av ett svenskt tillträde till den s.k. TV-konventionen i delar som inte har behandlats i betänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62). Vi redovisar också våra överväganden i frågor som rör TV-sändningar till mobila mottagningsenheter och registrerade trossamfunds möjlighet att få tillstånd att sända närradio.

Vissa villkorsfrågor

Uppdraget

För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz krävs tillstånd. Ett sändningstillstånd får förenas med villkor i den utsträckning som framgår av 3 kap. 1–4 §§ RTVL.

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot sådana tillståndsvillkor som rör innehållet i sändningarna.

Vidare har vi haft i uppdrag att överväga tillämpligheten av tillståndsvillkor på program som en tillståndshavare sänder ut på ett sätt som inte kräver tillstånd och att därvid lägga fram förslag som gör att samma regler, där det är befogat, kan tillämpas på samtliga sändningar från ett företag oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

Slutligen har vi haft i uppdrag att överväga om det, mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, bör göras någon ändring av bestämmelserna om skyldighet att på begäran av en myndighet sända meddelanden av vikt för allmänheten.

Överväganden och förslag

Tillståndsvillkor blir lagregler

Ett antal av de villkor som ett sändningstillstånd får förenas med innebär begränsningar i tillståndshavarnas rätt att avgöra vad programmen skall innehålla. Vissa av dessa s.k. innehållsvillkor, nämligen villkor om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt, villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen och villkor om skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv, har föreskrivits på identiskt sätt i sändningstillstånden för samtliga programföretag som lyder under svensk jurisdiktion. Tillstånden för de av dessa tillståndshavare som har rätt att sända reklam har dessutom förenats med villkor som förbjuder diskriminering av annonsörer. Vi anser att det finns sakliga skäl att omvandla villkoren till direkta lagregler. Villkorens generella utformning talar även för detta. Lagreglerna bör enligt vår bedömning omfatta inte bara sändningar som sker med stöd av tillstånd, utan samtliga sändningar som sker på annat sätt än genom tråd.

En förutsättning för att de skyldigheter och förbud som regleras i villkoren skall kunna göras om till generella lagregler är att lagreglerna kan utformas så att de blir tillräckligt klara och preciserande. Vi bedömer att så är fallet när det gäller skyldigheten att utöva sändningsrätten sakligt, skyldigheten att respektera den enskildes

privatliv och förbudet mot diskriminering av annonsörer. Mot bakgrund härav föreslår vi att det i radio- och TV-lagen införs bestämmelser som föreskriver att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd

1. skall utöva sändningsrätten sakligt, med undantag för sändning av reklam och andra annonser,
2. i programverksamheten skall respektera den enskildes privatliv om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat,
3. om han eller hon har rätt att sända reklam och andra annonser, inte får diskriminera annonsörer.

Villkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft har ett vitt tillämpningsområde. Villkorets innebörd förändras dessutom med tiden. Vi anser därför inte att det är lämpligt att göra om hela villkoret till en generell tillämplig lagregel. Däremot anser vi att det finns skäl att bryta ut de delar av villkoret som tar sikte på våldsskildringar och sexuella framställningar och omvandla dessa till en lagregel. Vi föreslår därför att bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL kompletteras med en skyldighet för den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd att, utöver vad som gäller enligt den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL, iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Denna bestämmelse är avsedd att tillämpas på sådana våldsinslag och inslag med sexuellt innehåll som enligt Granskningsnämndens för radio och TV nuvarande praxis anses strida mot tillståndsvillkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft.

Sanktioner vid överträdelser av bestämmelser och tillståndsvillkor som reglerar sändningarnas innehåll

De villkor om sändningarnas innehåll som ett sändningstillstånd kan förenas med idag kan endast sanktioneras med att den tillståndshavare som har åsidosatt villkoret föreläggs att offentliggöra ett av Granskningsnämnden för radio och TV fattat fällande beslut. Vi anser att denna sanktion även fortsättningsvis bör komma ifråga vid enstaka överträdelser av de tillståndsvillkor och delar av tillståndsvillkor som vi föreslagit skall göras om till lagregler. Vidare

föreslår vi att samma sanktion skall kunna tillämpas vid enstaka överträdelser av förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i nuvarande 6 kap. 2 § RTVL.

Den del av villkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft som innebär skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar har överträtts vid upprepade tillfällen och på likartat sätt. Förelägganden att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut har således inte avhållit tillståndshavare från att fortsätta att bryta mot villkoret. Vi anser att detta förhållande ger anledning att införa en möjlighet att ingripa med mer kraftfulla sanktioner vid överträdelser av den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Vi föreslår därför att Justitiekanslern skall ges möjlighet att utfärda vitesföreläggande mot den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträder bestämmelsen.

När det gäller övriga innehållsvillkor och föreslagna lagregler gör vi bedömningen att en mer ingripande sanktion än föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut inte bör komma ifråga.

Tillsyn

Enligt vårt förslag skall Granskningsnämnden för radio och TV få rätt att förelägga såväl den som bryter mot bestämmelsen i nuvarande 6 kap. 2 § RTVL som den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens fällande beslut. Mot bakgrund härav föreslår vi att det huvudsakliga ansvaret för tillsynen över bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL överförs från Justitiekanslern till Granskningsnämnden. Vidare föreslår vi att nämndens skyldighet att anmäla till JK om en sändning innehåller våldsskildringar och pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § RTVL utvidgas till att omfatta även sådana våldsinslag och sexuella framställningar som avses i den nya bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar.

Tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar

Vi bedömer att det på grund av bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen saknas möjlighet att föreskriva att den som har tillstånd att sända television i marknätet skall vara skyldig att följa sändningstillståndets villkor även om denne sänder i kabelnät.

Vidare bedömer vi att vårt förslag om att vissa av de skyldigheter och förbud som idag kan föreskrivas i tillståndsvillkor görs om till generella lagregler och att dessa lagregler görs tillämpliga på samtliga sändningar som sker på annat sätt än genom tråd i vart fall till viss del tillgodoser behovet av att samma regler skall gälla för en sändning som förmedlas både i marknätet och via satellit. I övrigt anser vi inte att det finns tillräckliga skäl att föreskriva en generell skyldighet för den som har tillstånd att sända markbunden television att följa de villkor som tillståndet är förenat med även vid sändning via satellit. Vi föreslår dock att det införs en möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med villkor om att tillståndets övriga villkor skall gälla även för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i sändningstillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.

Myndighetsmeddelanden

Enligt 3 kap. 2 § 5 RTVL får ett sändningstillstånd förenas med villkor om skyldighet att kostnadsfritt sända myndighetsmeddelanden. Syftet med denna skyldighet är att det skall finnas möjlighet att på ett effektivt sätt underrätta eller varna berörda människor i en nödsituation och att delge allmänheten samhällsnyttig information.

Såvitt är känt för utredningen har det inte förekommit någon situation där EU:s institutioner och organ inte har kunnat nå ut till den svenska befolkningen med information som är av vikt för allmänheten genom att anlita svenska myndigheter. Vi anser därför inte att Sveriges medlemskap i EU innebär att det finns anledning att ändra bestämmelsen om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden.

Mobil TV

Bakgrund

Den tekniska utvecklingen har inneburit att det numera är möjligt att förmedla TV-sändningar till mobiltelefoner och andra bärbara mottagare. Redan idag sänds TV-program till mobiltelefoner i Sverige via mobiltelefonnät (i de s.k. UMTS- eller 3G-näten). Än så länge består dessa tjänster huvudsakligen av inspelade klipp som startar när tittaren begär det, men möjligheterna att ta emot direktsända TV-program eller inspelat material som vidare sänds på en tidpunkt som avsändaren bestämmer ökar. Parallellt med sändningarna i mobiltelefonnäten utvecklas olika system för sändning av TV-program till mobiltelefoner med utnyttjande av särskilt anpassad rundradioteknik, s.k. IP Datacasting (IPDC).

Utvecklingen av sändning av TV-program med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i mobila mottagningsenheter, nedan benämnt mobil TV, ger upphov till frågor om tillståndsgivning och reglering av sändningarnas innehåll. Vi har sett ett påtagligt behov av en översyn av regleringen på området för att inte utvecklingen skall hämmas och har därför valt att ta upp frågan till behandling.

Överväganden och förslag

Utgångspunkter

Mobil TV skiljer sig i vissa avseenden från traditionell TV. Det förhållandet att tittaren kan ta med sig TV-mottagaren vart han eller hon vill innebär att sändningarna blir mer lättillgängliga än TV-sändningar som tas emot av traditionella TV-apparater. Å andra sidan har de mobila mottagningsenheterna så små skärmar att de inte kan utgöra en naturlig samlingspunkt för flera personer på samma sätt som den traditionella TV-apparaten. Mycket talar för att de som tittar på TV i en mobiltelefon eller annan mobil mottagningsenhet kommer att följa sändningarna under kortare perioder, t.ex. under resor med allmänna kommunikationer, och att de därför i viss utsträckning kommer att efterfråga kortare program, där innehållet är specialanpassat för tillfälligt tittande.

Radio- och TV-lagens tillämpningsområde

Radio- och TV-lagen är tillämplig på sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. I enlighet med vad vi har anfört i vårt delbetänkande *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) anser vi att enbart den omständigheten att en sändning tas emot i en mobiltelefon inte medför att sändningen inte utgör ett TV-program. Avgörande för radio- och TV-lagens tillämpningsområde är i stället huruvida sändningen är riktad till allmänheten. Så anses vara fallet om sändningen startas av den som sänder på en tidpunkt som denne bestämmer och riktas till var och en som vill ta emot den.

Mot denna bakgrund bedömer vi att radio- och TV-lagen omfattar dels TV-sändningar som sänds direkt till mottagaren på en tidpunkt som avsändaren bestämmer, dels uppspelningar av tidigare inspelat material, där innehållet har bestämts av den sändande och där mottagaren ansluter sig till en sändning som har startats på en tidpunkt som avsändaren har bestämt (s.k. "strömmade" program). Vi anser däremot inte att lagen omfattar program som laddas ned av mottagaren och startas på en tidpunkt som mottagaren bestämmer.

Tillståndsfrågor

Enligt radio- och TV-lagens nuvarande lydelse krävs det tillstånd för att sända bl.a. TV-program på frekvenser som understiger 3 gigahertz. Både de TV-sändningar som förmedlas i mobiltelefonnäten och mobil TV med rundradioteknik förmedlas inom det tillståndspliktiga frekvensområdet.

Till skillnad från mobil TV som sänds med rundradioteknik utnyttjar inte en TV-sändning som skickas via ett mobiltelefonnät något frekvensutrymme som annars skulle kunna tas i anspråk för traditionell rundradio. Vi föreslår därför att det inte skall krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända program som förmedlas av en radiosändare som enligt 3 kap. 9 § LEK huvudsakligen skall användas för annat än rundradio. Detta innebär att mobil TV som sänds via sådana radiosändare som skall användas för mobila tjänster inte kommer att omfattas av tillståndsplikten.

Vi bedömer att det kan finnas en marknad för förmedling av mobil TV med rundradioteknik som har anpassats särskilt för mobil mottagning. Vi föreslår därför att regeringen i beslut om vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar skall ges möjlighet att avsätta särskilt utrymme för tillståndspliktig mobil TV.

I syfte att skapa förutsättningar för största möjliga konkurrens på marknaden för mobil TV anser vi, till skillnad från vad vi tidigare har föreslagit när det gäller traditionell marksänd digital-TV (jfr delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39)), att det utrymme som regeringen avsätter för mobil TV bör fördelas direkt mellan de programföretag som erhåller sändningstillstånd för mobil TV. Sändningsutrymmet skall således inte överlämnas till ett operatörsföretags förfogande, utan det skall stå tillståndshavarna fritt att avtala med valfri operatör om paketering och försäljning av tjänsten till konsumenterna.

Då sändningsutrymmet i marknätet är en begränsad resurs föreslår vi att ett tillstånd att sända mobil TV skall kunna förenas med villkor på samma sätt och i samma utsträckning som ett tillstånd att sända traditionell TV i marknätet.

För att undvika att vissa programtjänster låses till vissa operatörer och att konsumenterna därigenom tvingas att teckna avtal med flera operatörer för att få tillgång till alla programtjänster de efterfrågar, föreslår vi att ett sändningstillstånd för mobil TV skall kunna förenas med villkor om skyldighet att på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda programtjänsten till sina kunder. Vidare föreslår vi, för att ge möjlighet att garantera att det ges utrymme för fri-TV inom mobil TV, att ett tillstånd att sända mobil TV skall kunna förenas med villkor om att tillståndshavaren skall erbjuda sina sändningar som fri-TV.

Sändningarnas innehåll

Bestämmelserna i 6 kap. RTVL om sändningarnas innehåll och i 7 kap. RTVL om reklam och andra annonser är tillämpliga även för TV-sändningar till mobila mottagningsenheter. Vi bedömer att de skilda mottagningsförhållandena mellan mobil TV och traditionell TV motiverar att det i viss utsträckning görs undantag från bestämmelserna i 6 och 7 kap. RTVL när det gäller mobil TV. Vår utgångspunkt har därför varit att det inte behövs en lika omfattande

reglering av innehållet i TV-sändningar som är särskilt anpassade till mobila mottagningsenheter som när det gäller TV i traditionell form.

Mobil TV måste emellertid följa de krav som uppställs i TV-direktivet. För att möjliggöra ett svenskt tillträde till den TV-konvention som har utarbetats inom Europarådet bör sändningarna också följa konventionens bestämmelser. Vi bedömer att regleringen i TV-direktivet och TV-konventionen innebär att samtliga bestämmelser om sändningarnas innehåll i 6 kap. RTVL måste gälla för mobil TV på samma sätt som för annan markbunden television.

Då det kan antas att de sändningar som specialanpassas för mobil TV kommer att innehålla flera och kortare TV-program föreslår vi att mobil TV undantas från tillämpligheten av bestämmelsen i 7 kap. 6 § RTVL om minsta sammanlagda annonstid vid ett tillfälle. Vi föreslår vidare att annonser i mobil TV skall få sändas i den utsträckning som TV-direktivet och TV-konventionen tillåter reklamsändningar, det vill säga under högst 15 procent av sändningstiden per dygn men högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag.

I övrigt finner vi att bestämmelserna i 7 kap. RTVL bör vara tillämpliga även för mobil TV.

TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder

Uppdraget

Enligt radio- och TV-lagen får villkor för tillstånd att sända TV-program avse skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. För TV-sändningar som inte kräver tillstånd, dvs. sändningar via satellit eller kabel, finns ingen motsvarande bestämmelse.

Villkor med innebörden att TV-program skall göras tillgängliga för funktionshindrade finns i sändningstillstånden för SVT, UR och TV4. För övriga programföretag med tillstånd att sända marksänd TV finns inga sådana villkor.

Utredningen har haft i uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionshinder.

Överväganden och förslag

Skärpt lagstiftning för ökad tillgänglighet

I och med övergången från analog till digital utsändningsteknik ökar möjligheterna att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder. Den digitala tekniken möjliggör nya metoder för textning, både direkt och pålagd i efterhand. Förutsättningarna för att skapa tillgänglighet för synskadade tittare förbättras genom möjligheterna till syntolkning, där en inspelad röst beskriver vad som syns i bild i ett TV-program under naturliga pauser i dialogen, och uppläst textremsa, där den textremsa som finns i bild läses upp och överförs till tittaren i form av en separat ljudkanal.

De ökade tekniska möjligheterna att utforma tillgängliga TV-program i kombination med betydelsen av att personer med funktionshinder ges största möjliga tillgång till innehållet i programmen, innebär enligt vår bedömning att det finns anledning att i radio- och TV-lagen införa krav på att programföretagen skall göra sina sändningar tillgängliga för personer med funktionshinder.

Tillämpningsområde

Vi anser att ökad tillgänglighet är ett så angeläget ändamål att det finns anledning att lagstifta om skyldighet för alla som sänder television, oavsett om sändningarna förmedlas med stöd av tillstånd eller inte och oavsett vilken utsändningsteknik som används, att tillse att de program de sänder görs tillgängliga för personer med funktionshinder. Vi bedömer dock att yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser innebär att det inte utan grundlagsändring är möjligt att föreskriva sådana skyldigheter för den som sänder TV-program genom tråd. Enligt våra direktiv omfattar vårt uppdrag inte förslag till grundlagsändringar. De förslag vi lämnar när det gäller TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder omfattar därför sändningar som förmedlas på annat sätt än genom tråd, dvs. mark-sändningar och satellitsändningar. Då det inte finns några sakliga skäl som motiverar att trådsändningar undantas från skyldigheten att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder anser vi dock att det finns anledning att överväga en ändring av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om möjlighet att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar. Denna fråga kan lämpligen

behandlas inom ramen för Tryck- och yttrandefrihetsberedningens (Ju 2003:04) arbete.

Den närmare regleringen

De bestämmelser som reglerar skyldigheten att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder bör vara flexibla, så att hänsyn kan tas till programföretagens olika tekniska och ekonomiska förutsättningar. Kraven bör även kunna ändras från tid till annan, dels om det enskilda programföretagets förutsättningar förändras, men också om den tekniska utvecklingen ger anledning att ändra kraven eller att ställa upp nya krav. Samtidigt måste bestämmelserna vara så klara och tydliga att det står klart för varje person eller företag som sänder TV-program vilka krav just han eller hon har att nå upp till.

Enligt vår bedömning kan ett klart och tydligt men samtidigt flexibelt regelverk skapas genom att det grundläggande kravet på tillgänglighet framgår direkt i lagen och att det därutöver överlämnas åt regeringen eller en av regeringen utsedd myndighet att utfärda närmare föreskrifter om kravet. Vi föreslår därför att det införs en bestämmelse i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen, eller den myndighet som regeringen bestämmer, föreskriver. Vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder skall beaktas programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer den enskilda programtjänsten.

Även om det enligt förslaget ankommer på regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela de närmare föreskrifterna om tillgänglighet lämnar utredningen ett antal riktlinjer utifrån vilka vi anser att föreskrifterna bör utformas.

Vi anser att föreskrifterna bör ålägga programföretagen att förse en viss andel av TV-programmen med textning, teckenspråkstolkning, syntolkning och uppläst textremsa. Enligt vår bedömning bör följande slutmål kunna föreskrivas:

Textning	90 procent av sändningarna skall textas inom åtta år från idag
Teckenspråkstolkning	2 procent av sändningarna – eller fyra timmar per vecka – skall sändas på teckenspråk inom åtta år från idag
Syntolkning	10 procent av sändningarna skall syntolkas inom tolv år från idag
Uppläst textremsa	50 procent av de program i vilka det talas andra språk än svenska skall förses med uppläst textremsa inom åtta år från idag

Härutöver bör det meddelas mer kortsiktiga delmål (exempelvis årliga mål) för de olika tillgänglighetstjänsterna.

Föreskrifterna bör medge undantag från kraven, eller under vissa omständigheter ställa lägre krav på tillgänglighet, för programtjänster från programföretag som har begränsade ekonomiska förutsättningar att uppnå kraven eller vars sändningar endast följs av ett litet antal tittare. Det kan också finnas tekniska skäl att undanta vissa programtyper från tillgänglighetskraven, som t.ex. syntolkning av musikprogram och rena nyhetsprogram.

Föreskrifterna bör inte innehålla bestämmelser om att programföretagen skall vara skyldiga att sända program där programinnehållet är specialanpassat för personer med funktionshinder, som t.ex. nyhetssändningar som har anpassats för personer med lättare förståndshandikapp. Sådana skyldigheter bör i stället alltjämt kunna föreskrivas i tillståndsvillkor. Vi anser därför att den nuvarande möjligheten att förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder bör bibehållas.

Lokal icke-kommersiell TV

Uppdraget

I 8 kap. RTVL finns bestämmelser om skyldighet för innehavare av kabel-TV-nät att vidarebefordra vissa TV-program till de boende. Nätinnehavarna är bl. a. skyldiga att i varje kommun kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-

program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Med lokalt kabelsändarföretag avses en juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet. Lokala kabelsändarföretag får inte sända reklam.

Utredningen har fått i uppdrag att analysera hur de icke-kommersiella TV-sändningarna påverkas av digitaliseringen och om förutsättningarna för sådana sändningar kan förbättras genom lagstiftning. I uppdraget ingår även att överväga verksamhetens benämning.

Överväganden och förslag

Anpassning till USO-direktivet

Vi bedömer att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag bör anpassas enligt artikel 31 i USO-direktivet. Vi föreslår därför att 8 kap. 2 § RTVL ändras så att den gäller för var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar.

Take away-skyldighet

Kravet på att nätinnehavarna kostnadsfritt skall tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag innebär att nätoperatören inte får ta ut någon avgift för platsen i nätet. Nätinnehavaren har dock inte någon skyldighet att hämta signalen för sändningarna hos det lokala kabelsändarföretaget, s.k. take away-skyldighet, utan de kostnader som uppkommer för att förmedla sändningarna till nätinnehavarens huvudcentral får kabelsändarföretaget stå för.

Vi anser inte att en lagstadgad take away-skyldighet bör införas, då en sådan reglering dels skulle ge orimliga konsekvenser för de mindre nätinnehavarna, dels skulle innebära en risk för att den fördröjning av driften av kabelnäten som take away-skyldigheten medför i slutänden belastar de hushåll som är anslutna till näten.

Utökad sändningsutrymme

Den pågående digitaliseringen av kabelnäten innebär att flera programtjänster får plats i näten. Detta skulle kunna motivera att nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag utökas till att omfatta mer än en kanal.

Med få undantag används endast en begränsad del av den sändningstid som de lokala kabelsändarföretagen har idag till att distribuera egenproducerade program i förstagångssändning. Det synes således inte råda någon brist på sändningsutrymme för den som vill förmedla sitt budskap i ett lokalt kabelsändarföretags sändning. Vi anser därför att det för närvarande inte är vare sig nödvändigt eller behövt att utöka nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag.

Nät med analog och digital sändningsteknik

I dagsläget är i vart fall de större kabelnäten helt eller delvis digitaliserade. De kabeloperatörer som förfogar över de digitaliserade näten sänder emellertid TV-program med både digital och analog teknik.

Bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar av TV-program från lokala kabelsändarföretag i 8 kap. 2 § RTVL kan tolkas som en rätt för den som sänder med både analog och digital teknik att välja huruvida det lokala kabelsändarföretaget skall tilldelas analogt eller digitalt sändningsutrymme.

Enligt vår bedömning bör sändningarna från lokala kabelsändarföretag kunna tas emot av alla hushåll som är anslutna till de nät där de förmedlas. I den mån nätägaren eller den som annars förfogar över ett kabelnät ger möjlighet för de hushåll som är anslutna till nätet att ta emot vissa programtjänster med analog teknik finns det således anledning att kräva att sändningar från lokala kabelsändarföretag skall omfattas av det analoga utbudet. Vi föreslår därför att de nätinnehavare som vidareänder TV-program till allmänheten med både analog och digital teknik skall förpliktas att tillhandahålla analogt sändningsutrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

Vi anser däremot inte att det bör ställas något krav på att kabelsändarföretagen skall tilldelas digitalt sändningsutrymme.

Delad kanal

Ett lokalt kabelsändarföretag är inte skyldigt att sända program dygnet runt under alla dagar. I de fall där kabelsändarföretaget har valt att avstå från en del av kapaciteten i den kanal som har reserverats för dess sändningar har det ansetts möjligt att upplåta det outnyttjade utrymmet till ett eller flera kommersiella programföretag. Företrädare för de lokala kabelsändarföretagen har påpekat att det delade sändningsområdet bl.a. kan innebära risk för sammanblandning mellan den kommersiella och den icke-kommersiella programverksamheten.

Ett syfte med bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme i kabelnät för sändningar från lokala kabelsändarföretag är att det skall finnas möjlighet att sända TV-program även för den som har begränsade ekonomiska resurser. Vi anser därför inte att det är rimligt att ställa krav på att kabelsändarföretaget skall sända ett visst minsta antal timmar per dag eller vecka.

Avsaknaden av ett krav på minsta sändningstid innebär att det sändningsutrymme som har avsatts för det lokala kabelsändarföretagets sändningar blir outnyttjat i den utsträckning som kabelsändarföretaget inte använder det. För att nättinnehavaren skall kunna utnyttja sändningsutrymmet i nätet effektivt anser vi det rimligt att denne ges möjlighet att upplåta det utrymme som det lokala kabelsändarföretaget väljer att avstå ifrån till ett eller flera kommersiella programföretag.

Trots de negativa konsekvenser som en delad kanal kan komma att medföra för de lokala kabelsändarföretagen anser vi därför att det alljämt bör vara tillåtet för nättinnehavaren att upplåta outnyttjad kapacitet till kommersiella programföretag.

Lokal-TV:s roll i marknätet

Digitaliseringen av marknätet ger utrymme för fler programtjänster. Det finns därmed anledning att överväga huruvida en del av utrymmet bör avsättas för lokal icke-kommersiell TV. Enligt vår bedömning bör denna fråga emellertid avgöras av regeringen och Radio- och TV-verket i samband med beviljandet av tillstånd. Vi anser således inte att det bör införas bestämmelser i radio- och TV-lagen som innebär att visst utrymme i marknätet skall avsättas för lokal icke-kommersiell TV.

Verksamhetens benämning

Vi föreslår att benämningen "lokalt kabelsändarföretag" ersätts med "lokal kabel-TV-förening", då detta begrepp bättre speglar att de juridiska personer som bedriver verksamheten till allra största del utgörs av ideella föreningar.

Tillstånd att sända närradio

Bakgrund

Med närradio avses lokala ljudradiosändningar för föreningslivet. Tillstånd att sända närradio kan enligt 4 kap. 4 § RTVL bl.a. ges till ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet samt till församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan. Däremot finns det inte någon möjlighet att utfärda närradiotillstånd till andra registrerade trossamfund än Svenska kyrkan.

I samband med behandlingen av ett lagstiftningsärende om skärpta krav på lokal anknytning för beviljande av närradiotillstånd till ideella föreningar ifrågasatte lagrådet om det finns skäl att i lagtexten särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund (prop. 2003/04:182 s. 21).

I den proposition som lades fram efter lagrådets yttrande förklarade regeringen att frågan om registrerade trossamfunds möjligheter att få närradiotillstånd kommer att övervägas i särskild ordning.

Sedan frågan presenterats för utredningen har vi åtagit oss att se över den utan särskilt tilläggsdirektiv.

Överväganden och förslag

Utredningen anser inte att det finns sakliga skäl att särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund när det gäller rätten att sända närradio. Vi föreslår därför att 4 kap. 4 § RTVL ändras så att det blir möjligt att ge tillstånd att sända närradio till samtliga registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av trossamfund. Dessa begrepp omfattar såväl Svenska kyrkan och dess församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift som andra trossamfund eller organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har registrerats med stöd av lagen om trossamfund.

För att en ideell förening skall få tillstånd att sända närradio krävs enligt 4 kap. 4 § RTVL att föreningen har anknytning till sändningsområdet. Vi anser att samma sak bör gälla för registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av trossamfund.

Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television

Uppdraget

Inom Europarådet beslutades år 1989 den europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)¹. Sverige undertecknade konventionen 1989 men har ännu inte ratificerat den. Konventionen innehåller regler för programinnehållet i TV-sändningar i allmänhet, för annons-sändningar och för sponsring av program.

Utredningen har fått i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen samt att lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att konventionen skall kunna ratificeras.

Vi har i samband med att vi i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) övervägde vissa annonsfrågor analyserat konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionens annonsbestämmelser och bestämmelser om sponsring samt lagt fram de förslag till ändringar i radio- och TV-lagens bestämmelser om annonser och sponsring som behövs för att ratificera konventionen. I detta betänkande behandlar vi frågor om tillträde till konventionens övriga bestämmelser.

Överväganden och förslag

Jurisdiktion

Radio- och TV-lagens reglering av vilka TV-sändningar som lyder under svensk jurisdiktion bygger på bestämmelserna i TV-direktivet. TV-konventionens reglering av jurisdiktionsfrågan bygger liksom TV-direktivets på sändarlandsprincipen. Kriterierna för när ett programföretag anses etablerat i en stat som är ansluten till konventionen är desamma som direktivets kriterier för etablering i

¹ European Convention on Transfrontier Television, Strasbourg, 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt ETS nr 171, se *bilaga 10*.

en EES-stat. Skillnaden mellan konventionen och direktivet är att det finns ett antal stater som har ratificerat eller har möjlighet att ratificera konventionen men som inte är bundna av EES-avtalet och således inte omfattas av TV-direktivets bestämmelser. Vidare är inte alla bestämmelser i konventionen som rör sändningarnas innehåll helt identiska med direktivets innehållsbestämmelser. Vi föreslår därför att 1 kap. 2 § RTVL kompletteras med en bestämmelse som innebär att sändarlandsprincipen och de etableringskriterier som gäller enligt TV-konventionen skall gälla såvitt avser frågor som regleras i konventionen. För att markera att TV-direktivet har företräde framför TV-konventionen skall den nya bestämmelsen tillämpas endast i de fall där radio- och TV-lagens tillämplighet inte skall avgöras enligt 1 kap. 2 §.

Sändningar som förmedlas genom tråd

TV-program som sänds eller vidare sänds i svenska kabelnät är avsedda att tas emot endast i Sverige. Sändningarna kan således inte anses vara av sådan gränsöverskridande karaktär som krävs för att TV-konventionen skall vara tillämplig. Vi bedömer därför att det förhållandet att vissa av radio- och TV-lagens bestämmelser inte omfattar TV-program som sänds genom tråd inte i sig utgör hinder mot ett svenskt tillträde till konventionen.

Allmänna programregler

Artikel 7 i TV-konventionen innehåller bestämmelser om innehållet i TV-sändningar. Dessa bestämmelser innebär bl.a. begränsningar i rätten att sända program som innehåller våldsinslag, pornografi och oanständiga inslag.

Vi bedömer att den s.k. demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § RTVL, bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL om begränsningar i rätten att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder samt bestämmelsen i 7 kap. 3 § RTVL om att det i annonser inte får uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer, i förening med de bestämmelser vi föreslagit i kapitel 2 är tillräckliga för att uppfylla bestämmelserna i artikel 7 i TV-konventionen.

Rätten till genmäle eller motsvarande

TV-konventionen föreskriver i artikel 8.1 att varje sändande stat skall tillförsäkra varje fysisk och juridisk person oavsett nationalitet eller hemvist "a right of reply or to seek other comparable legal or administrative remedies". I syfte att upprätthålla denna rätt skall enligt artikel 8.2 namnet på programtjänsten eller programföretaget identifieras i sändningarna.

Vi bedömer att bestämmelserna i 6 kap. 3 § RTVL om rätt till genmäle och i 6 kap. 9 § RTVL om skyldighet att sända godkänd beteckning är tillräckliga för att upprätthålla bestämmelserna i artikel 8 i TV-konventionen.

Evenemang av särskild vikt för samhället

I artikel 9 och 9bis i TV-konventionen finns bestämmelser som reglerar sändning av evenemang som anses vara av vikt för samhället. Bestämmelserna innebär bl.a. att den för konventionen särskilt inrättade stående kommittén skall publicera en förteckning över de evenemang som anses vara av särskild vikt för samhället i någon av de stater som anslutit sig till konventionen. Vidare föreskrivs att den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända ett evenemang som finns med i förteckningen inte får utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV.

6 kap. 10 § andra stycket RTVL innehåller bestämmelser om evenemang av särskild vikt för samhället. Dessa bestämmelser motsvarar i stort TV-konventionens bestämmelser. I syfte att anpassa radio- och TV-lagen till konventionen föreslår vi att 6 kap. 10 § andra stycket utvidgas till att omfatta även sådana evenemang från stater som inte är anslutna till EES-avtalet som finns med i den förteckning som den stående kommittén har publicerat.

Andelen europeiska program

I artikel 10 i TV-konventionen finns bestämmelser om minsta andel europeiska program. Enligt artikeln skall varje ansluten stat, där så är möjligt och på lämpligt sätt, tillse att programföretagen inom dess jurisdiktion reserverar en övervägande del av sin sändningstid,

med undantag för tid för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam, teletexttjänster och köp-TV, för europeiska produktioner.

Vi bedömer att regleringen av europeiska programkvoter i 6 kap. 8 § första och andra stycket RTVL är tillräcklig för att upprätthålla konventionens krav.

Övriga frågor

Enligt artikel 19 i TV-konventionen skall varje ansluten stat utse en eller flera myndigheter som skall ansvara för vissa särskilt angivna uppgifter. Bl.a. skall de utsedda myndigheterna på begäran tillhandahålla information om de programföretag som lyder under statens jurisdiktion. Vi bedömer att de uppgifter som den ansvariga myndigheten har ansvar för kan skötas av Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV inom ramen för dessa myndigheters respektive ansvarsområden. Vi föreslår därför att Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden utses som ansvariga myndigheter.

Enligt artikel 24 i TV-konventionen har en stat möjlighet att tillfälligt stoppa vidareändningen av programtjänster som sänds i strid med vissa av konventionens bestämmelser. Det finns inte någon skyldighet att utnyttja möjligheten att hindra vidareändning, utan varje enskild stat får välja i vilken mån bestämmelser som möjliggör sådana stopp skall införas. Vi anser att de möjligheter att förhindra vidareändning i kabelnät som yttrandefrihetsgrundlagen medger har utnyttjats fullt ut i svensk lagstiftning. Enligt vår bedömning finns det därmed inte någon möjlighet att utan föregående grundlagsändring införa bestämmelser som förhindrar vidareändning av TV-program från andra konventionsanslutna stater. Detta innebär inte något hinder mot ett svenskt tillträde till konventionen.

Summary

Introduction

The Committee of Inquiry into Legislation governing Radio and Television has been instructed to analyse and consider the need for various alterations to the Radio and Television Act (1996:844) (hereafter referred to as RTVL) and to propose the amendments occasioned by its deliberations.

After having addressed a number of specific issues in the reports *Skydd av barn mot olämpligt programinnehåll i TV* (Protecting children against unsuitable contents of TV programmes) (SOU 2001:84), *Reklamtid i TV* (TV advertising time) (SOU 2003:62), *Must carry* (SOU 2003:109), *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (New regulatory framework for terrestrial digital TV) (SOU 2004:39) and *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (Adapting the Radio and Television Act to digital technology) (SOU 2005:62), the Inquiry's final report discusses the remaining parts of its remit. The report gives an account of our deliberations on issues concerning repeated infringements of conditions relating to content, the application of licence conditions to certain transmissions, official announcements from government agencies and authorities, local non-commercial television and access to television programmes by people with disabilities. In addition, we have analysed the consequences of a Swedish accession to the European Convention on Transfrontier Television (hereafter referred to as the TV Convention), with regard to the aspects that have not been discussed in the report *Adapting the Radio and Television Act to digital technology* (SOU 2005:62). We also give an account of our deliberations on issues relating to television transmission to mobile reception devices and the possibility of registered religious communities obtaining licences for broadcasting community radio.

Certain questions on conditions

The remit

Licences are required to broadcast sound radio or television programmes using radio waves of frequencies of under 3 gigahertz. A broadcasting licence may be linked with conditions to the extent stated in Chapter 3, Sections 1–4 of the RTVL.

The Inquiry was instructed to propose more forceful measures when a broadcaster repeatedly and in a similar manner infringes on licence conditions concerning the contents of broadcasts.

In addition we were instructed to consider the application of licence conditions to programmes that a licence holder transmits in a manner that does not require a licence and also to present proposals that enable the same regulations, where appropriate, to be applied to all broadcasts from a company, irrespective of whether or not broadcasts are made in a manner requiring a licence.

Finally, in view of Sweden's membership of the European Union, we were instructed to consider whether amendments should be made to the provisions on the obligation, at the request of a central government agency, to broadcast announcements of importance to the general public.

Deliberations and proposals

Licence conditions will become legislation

Several of the conditions that may be linked to a broadcasting licence entail limitations in the licence holder's right to determine programme content. Some of these conditions on contents, that is, conditions on the obligation to exercise broadcasting rights objectively, conditions on taking account of the special impact of the media with regard to the subject and design of programmes, the times programmes are broadcast and conditions on programme activities respecting the private lives of individuals, have been identically prescribed in the broadcasting licences of all broadcasters falling under Swedish jurisdiction. Licences for those licence holders that are entitled to broadcast advertising have also been linked with conditions prohibiting the discrimination of advertisers. We consider that there are objective reasons for converting these conditions into direct legislation. The general design of these conditions also

supports this view. In our opinion, these legal regulations should not only include transmissions undertaken under licence, but all broadcasts transmitted by means other than wire.

A prerequisite for enabling the obligations and prohibitions regulated in the conditions to be converted into general legal regulations is that legal regulations can be designed so as to be sufficiently clear and precise. We consider that this is the case with regard to the obligation to exercise broadcasting rights objectively, the obligation to respect the private lives of individuals and the prohibition against discrimination of advertisers. In view of this, we propose that provisions be incorporated into the RTVL prescribing that those transmitting television programmes and sound radio programmes other than community radio and local radio, by means other than wire:

1. are to exercise broadcasting rights objectively, apart from broadcasting advertisements and other commercials,
2. are to respect the private lives of individuals in programme activities, if significant public interest does not warrant otherwise, and that
3. those entitled to broadcast advertisements or other commercials are not to discriminate against advertisers.

The condition pertaining to the obligation to take account of the special impact of the media has a broad field of application. The significance of this condition also changes over time. We do not therefore consider it appropriate to convert the entire condition to a generally applicable legal regulation. However, we do consider it justified to detach the parts of the condition that apply to the portrayal of violence and representations of a sexual nature, and to convert these into a legal regulation. We therefore propose that the provision of Chapter 6, Section 2 of the RTVL is supplemented with an obligation for those transmitting television programmes or sound radio programmes other than community radio and local radio by means other than wire, in addition to that which applies under the current provision in Chapter 6, Section 2 of the RTVL, to observe restraint when broadcasting programmes containing portrayals of violence and representations of an advanced sexual nature. This provision is intended to be applied to such portrayals of violence and representations of a sexual nature that are regarded, under the current practice of the Broadcasting Commission, as contravening

the licence conditions on the obligation to take account of the special impact of the media.

Sanctions for infringements of the provisions and licence conditions regulating broadcast content

The conditions on broadcast content that can currently be linked to a broadcasting licence can only be sanctioned by ordering that the licence holder who has disregarded the condition is to publicise a negative verdict issued by the Broadcasting Commission. We believe that this sanction should continue to be considered for individual infringements of licence conditions and the parts of the licence conditions we propose transforming into legal regulations. We also propose that the same sanction could be applied for individual infringements of the prohibition against broadcasting programmes containing detailed portrayals of violence of a realistic nature or pornographic images at times and in a manner referred to under the current Chapter 6, Section 2 of the RTVL.

The part of the condition on the obligation to take account of the special impact of the media aimed at the obligation to observe restraint when broadcasting programmes containing portrayals of violence or representations of an advanced sexual nature has been infringed upon on a number of occasions and in a similar manner. The injunction to publicise negative verdicts issued by the Broadcasting Commission has thus failed to restrain licence holders from continuing to contravene this condition. We believe that this situation gives cause for including an option to intervene with more forceful sanctions when the proposed regulation on the obligation to observe restraint when broadcasting programmes containing portrayals of violence or representations of an advanced sexual nature is contravened. We therefore propose that the Office of the Chancellor of Justice be given the opportunity to impose fines on those who repeatedly and in a similar manner contravene the regulation.

With regard to other conditions on content and the proposed legal regulations, our assessment is that a more far-reaching sanction than an injunction to publicise the Broadcasting Commission's negative verdict should not be considered.

Supervision

According to our proposal, the Broadcasting Commission is to be entitled to prescribe that those contravening the provision of the current Chapter 6, Section 2 of the RTVL and those who disregard the proposed provision on the obligation to observe restraint when broadcasting programmes containing portrayals of violence or representations of an advanced sexual nature are to publicise the Board's negative verdict in an appropriate manner. In view of this, we propose that the main responsibility for supervision of the provisions of Chapter 6, Section 2 of the RTVL be transferred from the Office of the Chancellor of Justice to the Broadcasting Commission. We further propose that the Board's obligation to report when a broadcast contains portrayals of violence and pornographic images in contravention of Chapter 6, Section 2 of the RTVL be extended to include also such portrayals of violence or sexual representations as are referred to in the new provision on the obligation to observe restraint when broadcasting programmes containing portrayals of violence or representations of an advanced sexual nature.

The application of licence conditions to certain transmissions

Because of the provisions of the Fundamental Law on Freedom of Expression, we consider that it is not possible to prescribe that those licensed to broadcast television in the terrestrial network are to be obliged to comply with the broadcasting licence conditions even when transmitting via cable networks.

In addition, we consider that our proposal for certain of the obligations and prohibitions that may currently be prescribed in the licence conditions to be converted into general legal regulations and for these legal regulations to be made applicable to all transmissions taking place through means other than wire meet, at least to a certain extent, the need for the same regulations to apply to broadcasting transmitted via both the terrestrial network and satellite. In other respects we consider that there are not sufficient grounds for prescribing a general obligation for those licensed to transmit terrestrial television to comply with the conditions linked with the licence even when transmitting via satellite. However, we propose that a possibility is introduced of making a licence to transmit television via the terrestrial network conditional on the other licence condi-

tions also applying to such supplementary transmissions via satellite that are made to fulfil an obligation prescribed in a broadcasting licence to transmit programmes throughout the country or to a certain area of the country.

Official announcements from government agencies and public authorities

Under Chapter 3, Section 2.5 of the RTVL, a broadcasting licence may be linked with conditions on the obligation to broadcast official announcements free of charge. The aim of this obligation is to allow the possibility of effectively informing or warning people concerned in an emergency situation or communicating to the general public information of benefit to society.

As far as the Inquiry is aware, there has never been a situation in which EU institutions and bodies have been unable to reach the Swedish people with information important to the general public by engaging Swedish authorities. We therefore do not consider that Sweden's membership of the EU means that there is cause to amend the provision on the obligation to broadcast official announcements.

Mobile television

Background

Technological developments have meant that it is now possible to relay television broadcasts to mobile telephones and other mobile receivers. Television programmes are already being transmitted to mobile telephones in Sweden via mobile telephone networks (UMTS or 3G networks). Up until now these services primarily consist of recorded clips that begin when the viewer so requests, but there is a growing possibility of receiving live television programmes or recorded material that is retransmitted at a point in time determined by the broadcaster. In parallel with transmissions via mobile telephone networks, various systems for transmitting television programmes to mobile telephones using specially adapted round radio technologies (IP data casting, IPDC) are being developed.

The development of television programmes broadcast using technology that is especially intended for reception in mobile reception devices, referred to below as mobile television, gives rise to issues

related to the issue of licences and regulation of the contents of these broadcasts. We have seen an obvious need for a review of regulations in this area so as not to impede development and have therefore chosen to take up this issue for discussion.

Deliberations and proposals

Points of departure

Mobile television differs somewhat from traditional television. The fact that the viewer can take the television receiver wherever he or she wishes means that transmissions are more easily accessible than television transmissions received by traditional television sets. On the other hand, mobile reception devices have such small screens that they cannot serve as a natural meeting point for several people in the same way as the traditional television set. There is strong evidence that those watching television on a mobile telephone or other mobile reception device will watch broadcasts for shorter periods, for example while travelling by public transport, and that to a certain extent they will therefore demand shorter programmes, in which the contents are especially adapted to temporary viewing.

The scope of the RTVL

The RTVL applies to transmissions of sound radio and television programmes targeted at the general public and intended to be received using technical aids. In accordance with what we have stated in our interim report *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (Adapting the Radio and Television Act to digital technology) (SOU 2005:62), we consider that the sole fact that a transmission is received by a mobile telephone does not mean that the transmission is not a television programme. What determines the scope of the RTVL instead is whether the transmission is targeted at the general public. This is considered to be the case if the transmission is started by the broadcaster at a time decided by the latter and is targeted at everyone wishing to receive it.

In view of this, we consider that the RTVL covers both television transmissions sent directly to the receiver at a time determined by the broadcaster and playback of previously recorded material in which the contents have been determined by the broadcaster and

where the receiver connects up to a transmission started at a point in time determined by the broadcaster (streamed programmes). However we do not consider that the Act covers programmes downloaded by the receiver and started at a point in time determined by the receiver.

Licence issues

Under the present wording of the RTVL, licences are required to transmit television programmes at frequencies of less than 3 gigahertz. Both television transmissions relayed via the mobile telephone networks and mobile television using round radio technology are relayed in the frequency area that requires a licence.

Unlike mobile television, which is transmitted with round radio technology a television broadcast transmitted via a mobile telephone network does not use any frequency which could otherwise be used for traditional round radio. We therefore propose that licences should not be required under the RTVL to broadcast programmes relayed by a radio transmitter that under Chapter 3, Section 9 of the Electronic Communications Act should be used for purposes other than round radio. This means that mobile television broadcasts via such radio transmitters that are to be used for mobile services will not be included in the licence obligation.

We consider that there may be a market for relaying mobile television using round radio technology that has been specially adapted to mobile reception. We therefore propose that when deciding on the frequencies and transmission areas to be reserved for television transmissions, the Government should be allowed to reserve special frequency space for mobile television entailing a licence obligation.

In order to create conditions for the greatest possible competition on the market for mobile television we consider, as opposed to our previous proposal with regard to the traditional terrestrial digital television (compare interim report *Nytt regelverk för marksänd digital-TV*, New regulations for terrestrial digital TV, SOU 2004:39) that the frequency space reserved by the Government for mobile television should be distributed directly among broadcasters holding transmission licences for mobile television. Transmission frequencies should thus not be placed at the disposal of an operating company, but the licence holder should be free to enter into a contract with

an operator of their choice with regard to packaging and sales of the service to consumers.

Since transmission space in the terrestrial network is a limited resource, we suggest that a licence to transmit mobile television could be linked with conditions in the same manner and to the same extent as a licence to transmit traditional television in the terrestrial network.

To avoid certain programme services being exclusively restricted to some operators, thereby forcing consumers to sign agreements with several operators so as to gain access to all the programme services they desire, we propose that a broadcasting licence for mobile television could be linked with conditions on an obligation, on a non-discriminatory basis, to offer transmissions to each operator wishing to provide a programme service to its clients. We further propose, in order to enable frequencies to be given for free television in mobile television, that a licence to transmit mobile television could be linked with conditions on the licence holder being required to offer transmissions as free television.

Broadcast content

The provisions of Chapter 6 of the RTVL on broadcast contents and of Chapter 7 of the same Act on advertising and other commercials are also applicable to television broadcasts to mobile reception devices. We consider that the different conditions for reception between mobile television and traditional television give cause to allow, to a certain extent, exemptions from the provisions of Chapters 6 and 7 of the RTVL with regard to mobile television. Our point of departure has therefore been that regulation of the contents of television broadcasting that is especially adapted to mobile reception devices does not need to be as extensive as that applying to traditional forms of television.

However, mobile television must comply with the requirements stipulated in the TV Directive and to enable Swedish accession to the TV Convention drawn up by the Council of Europe, it should also follow the provisions of the Convention. We consider that the regulations of the TV Directive and the TV Convention mean that all the provisions on broadcast content in Chapter 6 of the RTVL must apply to mobile television in the same way as it does to other terrestrial television.

Since it may be assumed that transmissions that are specially adapted for mobile television will contain a greater number of shorter television programmes, we propose that mobile television is exempted from the application of the provisions of Chapter 7, Section 6 of the RTVL on minimum total advertising time on any given occasion. We also propose that advertising in mobile television may be broadcast to the extent that the TV Directive and the TV Convention allow advertising broadcasts, i.e., of a maximum of 15 per cent of broadcasting time per 24 hours but no more than 12 minutes during one full hour.

We also consider that the provisions of Chapter 7 of the RTVL should also be applicable to mobile television.

TV programme accessibility for people with disabilities

The remit

According to the RTVL, conditions for licences to broadcast television programmes may involve the obligation to design the broadcast in such a manner that programmes are accessible to people with disabilities. No equivalent provision exists for television transmissions that do not require licences, i.e. transmissions via satellite or cable.

Conditions entailing the requirement for television programmes to be made accessible to people with disabilities are included in the broadcasting licences for SVT, UR and TV4. No such conditions exist for other broadcasters licensed to transmit terrestrial television.

The Inquiry was instructed to consider the need for legislative amendments to improve access to television programmes for people with disabilities.

Deliberations and proposals

More stringent legislation for greater accessibility

With the transition from analogue to digital transmission technology, there will be greater opportunities to make television programmes accessible to people with disabilities. Digital technology enables new methods for subtitling, both directly and inserted later. Conditions for creating accessibility for viewers with sight impairments will be improved through opportunities for audio description, in which a

recorded voice describes what can be seen in the image of a television programme during natural pauses in the dialogue, and voice subtitles in which the subtitle in the picture is read aloud and transmitted to the viewer in the form of a separate sound channel.

The greater technological opportunities to design accessible television programmes combined with the importance of people with disabilities being given the greatest possible access to programme content, means, in our opinion, that requirements should be included in the RTVL to the effect that broadcasters are to make their broadcasts accessible to people with disabilities.

Field of application

We consider that greater accessibility is such an important aim that there is cause to legislate on the obligation for all those broadcasting television, irrespective of whether or not these broadcasts are transmitted under licence and regardless of the transmission technology used, to ensure that the programmes broadcast are made accessible to people with disabilities. However we consider that the provisions of the Fundamental Law on Freedom of Expression mean that without constitutional amendments it is not possible to prescribe such obligations for those broadcasting television programmes via wire. Under the Inquiry's terms of reference, our task did not include proposals for constitutional amendments. The proposals we present with regard to television programme accessibility for people with disabilities therefore include transmissions relayed by means other than wire, i.e. terrestrial and satellite transmissions. Since there are no objective reasons giving cause to exempt wire transmissions from the obligation to make television programmes accessible for people with disabilities, we believe however that there is reason to consider an amendment to the provisions of the Fundamental Law on Freedom of Expression on the possibility of limiting freedom of establishment for wire transmissions. This issue could be appropriately dealt with within the framework of the work of the Inquiry concerning the freedom of the press and freedom of expression (Ju 2003:04).

More detailed regulations

The provisions regulating the obligation to make television programmes accessible for people with disabilities should be flexible so that the different technical and financial situations of broadcasters can be taken into account. It should also be possible to change the requirements from time to time, partly in case of change to an individual broadcaster's situation, but also if technical developments give cause to alter the requirements or establish new requirements. At the same time, the provisions must be so clear and distinct that it is evident to each individual or company that transmits television programmes what specific requirements he or she must fulfil.

We consider that clear and distinct yet still flexible regulations can be established by making the fundamental requirement on accessibility evident in the law itself, and also by instructing the Government or an agency appointed by the Government to issue more detailed provisions on the requirement. We therefore propose that a provision be introduced in the Radio and Television Act that requires those who transmit television programmes by means other than wire to design the transmissions in a manner that allows people with disabilities access to the programmes to the extent that the Government, or the agency appointed by the Government, prescribes. When determining the manner in which, and the extent to which, programmes are to be made accessible for people with disabilities, consideration is to be given to the broadcaster's financial situation, the technical development of accessibility services in the field of television and the number of viewers who use the individual programme service.

Although the proposal states that it is incumbent upon the Government or the agency appointed by the Government to publish the detailed provisions concerning accessibility, the Inquiry presents a number of guidelines that we feel should serve as the basis for formulating the provisions.

We consider that the provisions should require broadcasters to provide a certain percentage of television programmes with subtitles, sign language interpretation, audio description and voice subtitling. In our view, the following final objectives should be prescribed:

Subtitling	90 per cent of transmissions are to be subtitled within eight years from the present date
Sign language interpretation	2 per cent of transmissions – or four hours per week – are to be broadcast with sign language interpretation within eight years from the present date
Audio description	10 per cent of transmissions are to have audio description within twelve years from the present date
Voice subtitling	50 per cent of those programmes where languages other than Swedish are spoken are to be furnished with voice subtitles within eight years from the present date

In addition, further short-term targets should be announced (such as annual goals) regarding the various accessibility services.

The provisions should allow exemptions from the requirement, or in certain situations reduce the requirements regarding accessibility, for programme services from broadcasters whose financial situation is too limited to satisfy the requirements or whose transmissions are only seen by a small number of viewers. Technical grounds may also exist for exempting certain types of programmes from the accessibility requirements, such as audio descriptions of music programmes and pure news programmes.

The provisions should not contain regulations that require broadcasters to transmit programmes where the programme content is specially adapted to people with disabilities, such as news broadcasts that are adapted for people with minor learning disabilities. Instead, there should still be an opportunity for prescribing obligations of this kind in the licence conditions. We therefore consider that the current opportunity to combine broadcasting licences with conditions on the obligation to design transmissions so that they are accessible to people with disabilities should be retained.

Local non-commercial television

The remit

Chapter 8 of the RTVL contains provisions on the obligation for cable television network owners to relay certain television programmes to residents. The obligations of network owners include providing, without charge, a specifically determined frequency in each municipality for transmissions of television programmes by one or more local cable transmission undertaking. The term 'local cable transmission undertaking' refers to a legal person set up to operate local cable transmissions and which can be expected to allow different interests and opinion trends voice their views in the course of operations. Local cable transmission undertakings may not broadcast advertisements.

The remit of the Inquiry includes analysing the impact of digitalisation on non-commercial television transmissions and whether the conditions for these transmissions can be improved through legislation. The remit also includes giving consideration to the activity's designation.

Deliberations and proposals

Adjustment to the Universal Service Directive

We consider that the obligation to provide frequencies for local cable transmission undertakings should be adjusted according to Article 31 of the Universal Service Directive. We therefore propose amending Chapter 8, Section 2 of the RTVL so that it applies to each individual broadcaster that owns or otherwise controls an electronic communications network used for relaying television transmissions to the general public by means of wire if at least 100 of the households connected to the network use it as their primary means of receiving television transmissions.

'Take away obligation'

The requirement that network owners are to provide frequencies for transmissions from local cable transmission undertakings without charge means that the network operator may not charge a fee for the

space in the network. However, the network owner is not obligated to pick up the signal for the transmissions from the local cable transmission undertaking, known as a ‘take away obligation’; instead, the costs that arise for sending the transmissions to the network owner’s distribution centre are to be paid by the local cable transmission undertaking.

We do not consider that a statutory ‘take away obligation’ should be introduced since regulation of this kind would have an unreasonable impact on smaller network owners and would involve a risk that the increased operating costs of the cable network resulting from a ‘take away obligation’ would ultimately be passed on to the households connected to the network.

Expanded transmission capacity

The ongoing digitalisation of the cable networks means that there will be room for more programme services in the networks. This could justify increasing the network owners’ obligation to provide frequencies for transmissions from local cable transmission undertakings to include more than one channel.

With few exceptions, only a limited amount of the broadcasting time that local cable transmission undertakings presently have is used to distribute programmes produced in-house in premiere broadcasts. Accordingly, there seems to be no lack of transmission capacity for those wishing to express their views and ideas in a broadcast by a local cable transmission undertaking. We therefore consider that at present it is neither imperative nor necessary to increase the network owners’ obligation to provide frequencies for transmissions from local cable transmission undertakings.

Networks with analogue and digital transmission technologies

At present, the major cable networks, at least, are entirely or partially digitalised. The cable operators that control the digitalised networks do, however, transmit television programmes with both digital and analogue technologies.

The provisions on the obligation to provide frequencies for transmissions of television programmes from local cable transmission undertakings contained in Chapter 8, Section 2 of the RTVL can be

interpreted as a right for the broadcaster using both analogue and digital technologies for transmission to choose whether the local cable transmission undertaking is to be assigned analogue or digital transmission frequencies.

We consider that transmissions from local cable transmission undertakings should be able to be received by all households connected to the network in which they are broadcast. To the extent that the network owner, or the broadcaster otherwise in control of a cable network, gives households connected to the network the opportunity to receive certain programme services with analogue technology, there is, accordingly, reason to require that broadcasts from local cable transmission undertakings are included in the analogue selection. We therefore propose that those network owners that retransmit television programmes using both analogue and digital technologies are to be obligated to provide analogue frequencies for broadcasts of the local cable transmission undertakings.

However, we do not consider that there should be a requirement that cable transmission undertakings must be assigned digital frequencies.

Shared channels

A local cable transmission undertaking is not obliged to transmit programmes throughout the day, every day. Where a cable transmission undertaking has chosen to refrain from part of the capacity of the channel reserved for its broadcasts, it has been considered possible to let one or several commercial broadcasters use the unused space. Representatives of local cable transmission undertakings have pointed out that the shared transmission space can lead to the risk of confusion between commercial and non-commercial programme activities.

One of the aims of the provision on the obligation to provide frequencies in cable networks for transmissions from local cable transmission undertakings is that even those with limited financial resources must have the possibility to broadcast television programmes. We therefore do not consider it reasonable to place requirements on cable transmission undertakings to transmit a specific minimum number of hours per day or per week.

The lack of a requirement regarding minimum broadcasting time means that the transmission frequency reserved for the local cable

transmission undertaking's broadcasts is unused insofar as the cable company does not use it. For the network owner to be able to make efficient use of transmission frequencies in the network, we consider it reasonable that the owner be given the opportunity of allowing one or more commercial broadcasters take over the frequency that a local cable transmission undertaking does not utilise.

Despite the negative consequences for the local cable transmission undertaking that may ensue from a shared channel, we therefore consider that it should still be permitted for the network owner to allow commercial broadcasters to take over unused capacity.

The role of local television in the terrestrial network

Digitalisation of the terrestrial network provides scope for additional programme services. There is thus reason to consider whether part of this space should be set aside for local, non-commercial television. In our opinion, this issue should, however, be determined by the Government and the Swedish Radio and TV Authority in connection with the approval of licences. Thus, we do not consider that provisions should be included in the RTVL that entail a certain amount of space in the terrestrial network being allocated to local non-commercial television.

The term given to these activities

We propose that the term 'local cable transmission undertaking' be replaced by 'local cable TV association', as this term better reflects the fact that the legal persons operating these activities are largely non-profit associations.

Licences to broadcast community radio

Background

The term 'community radio' refers to local sound radio broadcasting for associations. Licences to broadcast community radio can, under Chapter 4, Section 4 of the RTVL, be given to non-profit associations linked to the broadcasting area and to parishes and associations of parishes in the Church of Sweden. However it is not possible to

issue community radio licences to religious communities other than the Church of Sweden.

In connection with the processing of a legislative matter pertaining to more stringent demands for local connections when approving community radio licences to non-profit associations, the Council on Legislation questioned whether there were grounds for discriminating in favour of the Church of Sweden compared with other religious communities in the text of the law (Govt. Bill 2003/04:182, p. 21).

In the Bill presented after the statement by the Council on Legislation, the Government announced that the question of enabling registered religious communities to obtain community radio licences will be deliberated upon in due course.

After this question was presented to the Inquiry, we have undertaken to review it without special supplementary terms of reference.

Deliberations and proposals

The Inquiry considers that there is no objective reason to discriminate in favour of the Church of Sweden compared with other religious communities with regard to the right to broadcast community radio. We therefore propose that Chapter 4, Section 4 of the RTVL be amended so that it would be possible to grant licences to broadcast community radio to all registered religious communities and registered organisational sections of registered religious communities. These concepts include both the Church of Sweden and its parishes, church associations and dioceses and other religious communities and organisational sections of religious communities that have been registered under the Act on Religious Communities.

For a non-profit association to obtain a licence to broadcast community radio under Chapter 4, Section 4 of the RTVL, the association must have links with the broadcasting area. We consider that the same thing should apply to registered religious communities and registered organisational sections of registered religious communities.

The European Convention on Transfrontier Television

The remit

In 1989, the Council of Europe approved the European Convention on Transfrontier Television (the Television Convention)¹. Sweden signed the Convention in 1989 but has not yet ratified it. The Convention contains regulations for programme content in television broadcasts in general, for advertising broadcasts and for programme sponsorship.

The Inquiry was instructed to analyse the consequences of a Swedish accession to the Convention and to present proposals for the legislative amendments necessary for the Convention to be ratified.

In connection with our deliberations on certain advertising issues in the interim report *Adapting the Radio and Television Act to digital technology* (SOU 2005:62), we have considered the consequences of a Swedish access to the Convention's advertising and sponsorship provisions and have presented proposals on amendments to the provisions of the RTVL concerning advertising and sponsorship that are necessary to ratify the Convention. In this report we discuss issues related to accession to the other provisions of the Convention.

Deliberations and proposals

Jurisdiction

The RTVL's regulation of the television broadcasts that come under Swedish jurisdiction are based on the provisions of the Television Without Frontiers Directive (TV Directive). Like the TV Directive, the TV Convention's regulation of the issue of jurisdiction is based on the transmitting country principle. The criteria for when a broadcaster is considered to be established in a state that has acceded to the Convention are the same as those of the Directive for establishment in an EEA state. The difference between the Convention and the Directive is that there are a number of states that have ratified or are able to ratify the Convention but are not bound by the EEA agreement and are thus not included in the provisions of the TV Directive. Furthermore, not all the provisions of the Convention

¹ The European Convention on Transfrontier Television, Strasbourg, 5.V.1989, ETS no.132, with a supplement according to ETS, no. 171. See *appendix 10*.

regarding broadcast content are completely identical with the content provisions of the Directive. We therefore propose that Chapter 1, Section 2 of the RTVL be expanded to include a provision signifying that the transmitting country principle and the establishment criteria that apply under the TV Convention are to apply with regard to issues regulated in the Convention. In order to emphasise that the TV Directive takes precedence over the TV Convention, we propose that the new provision only be applied in those cases where the applicability of the RTVL is not determined in accordance with Chapter 1, Section 2.

Transmissions relayed through wire

Television programmes transmitted or relayed in Swedish cable networks are intended to be received only in Sweden. These transmissions can therefore not be regarded as being of such a transfrontier nature as is required for the TV Convention to be applicable. We therefore consider that the fact that some of the Radio and Television Act's provisions do not include television programmes transmitted via wire does not in itself represent an obstacle to Swedish access to the Convention.

General programme regulations

Article 7 of the TV Convention contains provisions on the content of television broadcasts. These provisions entail, inter alia, limitations in the right to broadcast programmes containing portrayals of violence, pornography or indecent representations.

We consider that the 'democracy provision' in Chapter 6, Section 1 of the RTVL, the provision in Chapter 6, Section 2 of the same Act on limitations to the right to broadcast programmes with intensive portrayals of violence of a realistic nature or with pornographic pictures and the provision of Chapter 7, Section 3 of the RTVL, prohibiting people with a prominent role in programmes dealing mainly with news or current affairs from appearing in advertisements, together with the provisions we proposed in Chapter 2, are sufficient to fulfil the provisions of Article 7 of the TV Convention.

The right of reply or its equivalent

The TV Convention prescribes in Article 8.1 that “every transmitting Party is to ensure that every natural or legal person, regardless of nationality or place of residence shall have the opportunity to exercise a right of reply or to seek other comparable legal or administrative remedies.” To sustain this right, according to Article 8.2, “the name of the programme service or of the broadcaster responsible for this programme service shall be identified in the programme itself.”

We consider that the provisions of Chapter 6, Section 3 of the RTVL on the right of reply and of Chapter 6, Section 9 of the same Act on the obligation to broadcast an approved designation is sufficient to fulfil the provisions of Article 8 of the TV Convention.

Events of major importance for society

Articles 9 and 9bis in the Television Convention contain provisions that regulate the transmission of events considered to be of importance for society. The provisions mean that the Standing Committee, specially set up for the Convention, is to publish a list of the events considered to be of major importance for society in any of the states that have adopted the Convention. Furthermore, it prescribes that a broadcaster that transmits television programmes and that holds the exclusive right to broadcast an event that is on the list may not exercise the right in such a way that a substantial proportion of the public in that country is deprived of the possibility of following the event on free television.

Chapter 6, Section 10, second paragraph of the RTVL contains provisions on events of major importance for society. To a great degree, these provisions correspond to the provisions of the TV Convention. With a view towards adapting the Radio and Television Act to the Convention, we propose that Chapter 6, Section 10, second paragraph be expanded to also include those events on the list published by the Standing Committee.

Proportion of European programmes

Article 10 of the TV Convention contains provisions on the minimum proportion of European programmes. Under the Article, each Contracting State, where practical and by appropriate means, must ensure that broadcasters within its jurisdiction reserve a majority proportion of their transmission time for European productions, excluding time appointed to news, sports events, games, advertising, teletext services and tele-shopping.

We consider that the regulations on European programme quotas in Chapter 6, Section 8, first and second paragraphs of the RTVL are sufficient to fulfil the requirements of the Convention.

Other matters

Under Article 19 of the Television Convention, each Contracting State is to designate one or more authorities to be responsible for certain specifically defined tasks. Among these tasks, the designated authority is to furnish information upon request regarding the broadcasters that are under the State's jurisdiction. We consider that the tasks charged to a responsible authority can be managed by the Radio and TV Authority and the Broadcasting Commission within the framework of each of these authorities' areas of responsibility. We propose therefore that the Radio and TV Authority and the Broadcasting Commission be appointed as the responsible authorities.

According to Article 24 of the TV Convention, a state is able to temporarily stop retransmission of programme services broadcast in contravention with certain of the provisions of the Convention. There is no obligation to use the opportunity to prevent retransmission; rather each individual state can choose the extent to which provisions allowing such stops are to be introduced. We consider that Swedish legislation has made full use of the opportunities for preventing retransmission in cable networks allowed by the Fundamental Law on Freedom of Expression. It is therefore our assessment that without a prior constitutional amendment, there is no possibility of introducing provisions that prevent retransmission of television programmes from other states that have acceded to the Convention. This does not present an obstacle for Sweden to accede to the Convention.

Författningsförslag

1 Förslag till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs i fråga om radio- och TV-lagen (1996:844)

dels att 9 kap. 1 § skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 3 kap. 1–3 §§ och 7 kap. 11 § skall betecknas 3 kap. 7, 8 och 9 §§ samt 7 kap. 10 §,

dels att de nya 3 kap. 7, 8 och 9 §§ samt 7 kap. 10 § skall ha följande lydelse,

dels att 2 kap. 1 §, 4 kap. 4 §, 6 kap. 2 och 10 §§, 7 kap. 5 och 6 §§, 8 kap. 1, 2, 4 och 5 §§, 9 kap. 2 §, 10 kap. 8, 9 och 11 §§, 11 kap. 2 och 6 §§, 12 kap. 1 § samt 13 kap. 2 och 3 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas 10 nya paragrafer, 1 kap. 1 a och 2 a §§, 3 kap. 1–3, 8 a, 13 och 19 §§ samt 6 kap. 11 och 12 §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 a §¹

I lagen avses med

annons: reklam samt annan sändning än reklam som sker på uppdrag av annan och har till syfte att främja en sak eller idé eller att förmedla information, om inte annat framgår av lagen,

¹ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

annonsering med delad skärm: sändning av annons samtidigt med annan sändning,

betal-TV: sändning av TV-program för vilka särskild betalning får tas ut,

fri-TV: sändning av TV-program som skall kunna tas emot utan krav på särskild betalning utöver allmän TV-avgift,

interaktiv ikon: bilder eller text som visar att den mottagande genom att påverka det som återges i ljudradio- eller TV-mottagaren kan få tillgång till en tilläggstjänst,

mobil TV: sändning av TV-program med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet,

operatörsföretag: den som på annat sätt än såsom programföretag bedriver verksamhet avseende betal-TV, innefattande upplåtelse av sändningsutrymme till programföretag samt tillhandahållande av TV-program till allmänheten mot betalning,

programföretag: den som har det redaktionella ansvaret för sammansättningen av TV-program och som sänder dem eller låter sända dem genom annan,

programtjänst: ett samlat utbud av program som sänds under en gemensam beteckning,

sponsrat program: annat program än annons som helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk.

2 a §

Såvitt avser frågor som regleras i den europeiska konventionen om gränsöverskridande television² gäller lagen, om lagens tillämplighet inte skall avgöras enligt 2 §, för sändningar av TV-program endast om sändningen kan tas emot i någon stat som är ansluten till konventionen och den som bedriver sändningsverksamheten

1. är etablerad i Sverige enligt definitionen i artikel 5.3 i den europeiska konventionen om gränsöverskridande television,

2. varken uppfyller kriteriet under 1 eller är etablerad i någon annan stat som har ratificerat den europeiska konventionen om gränsöverskridande television, men använder sig av en frekvens som har upplåtits här i landet,

3. varken uppfyller något av kriterierna under 1 och 2 eller använder sig av en frekvens som har upplåtits av någon annan stat som har ratificerat den europeiska konventionen om gränsöverskridande television, men använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige,

4. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2 eller 3 eller använder sig av en satellitkapacitet som tillhör någon annan stat som har ratificerat den europeiska konventionen om gränsöverskridande television, men använder sig

² European Convention on Transfrontier Television, Strasbourg, 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt protokoll ETS nr 171.

av en satellitupplänk belägen i Sverige, eller

5. varken uppfyller något av kriterierna under 1, 2, 3 och 4 eller använder sig av en satellitupplänk belägen i någon annan stat som har ratificerat den europeiska konventionen om gränsöverskridande television, men är etablerad i Sverige enligt ett beslut som den stående kommittén för den europeiska konventionen om gränsöverskridande television har meddelat med stöd av artikel 5.5 i konventionen.

2 kap.

1 §³

För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz krävs tillstånd enligt denna lag.

För att *själv eller genom annan* sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz *eller bedriva verksamhet som operatörsföretag avseende sådana sändningar* krävs tillstånd enligt denna lag.

Tillstånd krävs dock inte för sändningar som förmedlas av sådana radiosändare som enligt det tillstånd att använda radiosändare som meddelats enligt 3 kap. 1 § lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation huvudsakligen skall användas för annat än rundradio.

Tillstånd krävs vidare inte för att bedriva verksamhet som

³ Senaste lydelse 2003:394. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

Tillstånd krävs inte för *sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag. Tillstånd krävs inte heller för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från en sådan radiosändare.*

Föreskrifter om tillstånd att *inneha eller* använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

operatörsföretag för mobil TV.

Tillstånd krävs inte *heller* för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt denna lag.

Föreskrifter om tillstånd att använda radiosändare finns i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation.

3 kap.

1 §⁴

Regeringen beslutar vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar. I beslutet skall anges hur utrymmet skall fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil TV samt inom fri-TV.

2 §⁵

Ett tillstånd att sända TV-program skall avse fri-TV, betal-TV eller mobil TV.

Ett tillstånd att sända fri-TV eller mobil TV innebär rätt att samtidigt sända det antal program i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet.

⁴ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

⁵ Se not 4.

Ett tillstånd att sända betal-TV innebär rätt att sända det antal program som anges i tillståndet. Om inte annat anges i tillståndet får sändningsrätten utövas endast om avtal om upplåtelse av sändningsutrymme ingås med ett operatörsföretag.

3 §⁶

Antalet tillstånd att sända fri-TV eller mobil TV får begränsas, om det är nödvändigt för att garantera en ändamålsenlig användning av sändningsutrymmet.

Tillstånd att sända fri-TV eller mobil TV får endast beviljas programföretag som bedöms ha finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningsverksamhet under tillståndstiden.

Vid beviljande av tillstånd skall särskilt beaktas att sändningsutrymme kan tas i anspråk

1. för olika programtjänster som kompletterar varandra så att sändningarna som helhet kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar,

2. för lokala och regionala program, och

3. av så många oberoende programföretag som möjligt.

⁶ Se not 4.

1 §⁷

Sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

Ett sändningstillstånd får därutöver förenas med villkor som anges i 2–4 §§.

2 §⁹

Villkor för sändningstillstånd får även avse skyldighet att

1. sända program till hela landet eller till en viss del av landet,
2. sända under en viss minsta tid,
3. samtidigt sända ett visst minsta antal program i varje område,
4. bereda utrymme för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade enligt 2 kap. 1 § andra stycket,
5. utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade,
6. bereda utrymme för sändningar som sker med stöd av tillstånd av regeringen,
7. använda en viss sändningsteknik samt samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor,

7 §⁸

Ett tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradio-program än närradio och lokalradio får förenas med villkor som innebär att sändningsrätten skall utövas opartiskt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

8 §¹⁰

Ett tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradio-program än närradio och lokalradio får förenas med villkor om skyldighet att

5. utöver vad som gäller enligt 6 kap. 12 § utforma sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder,

⁷ Senaste lydelse 2001:272.

⁸ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

⁹ Senaste lydelse 1998:1713.

¹⁰ Se not 8.

8. använda vissa radiosändare,

9. iaktta sådana villkor som tillståndet förenats med enligt 7 §, 9 § eller punkterna 10, 12 och 13 i denna paragraf, även vid sådana sändningar över satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller viss del av landet i enlighet med punkt 1,

9. ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen,

10. utöver vad som gäller enligt 6 kap. 2 § ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

10. iaktta bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket om berättigande även i fråga om ljudradion,

11. iaktta bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket om berättigande även i fråga om ljudradion,

11. sända genmälen,

12. sända genmälen,

12. i programverksamheten respektera den enskildes privatliv,

13. sända ett mångsidigt programutbud,

14. regionalt sända och producera program,

15. kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det,

16. till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt denna lag,

17. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

16. utforma sändningarna på ett sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet, och

18. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

17. utarbeta en beredskapsplan för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred samt lämna planen till regeringen och till den myndighet som regeringen bestämmer.

8 a §

Ett tillstånd att sända mobil TV får, utöver vad som anges i 7 och 8 §§, förenas med villkor om skyldighet att

1. tillhandahålla sändningarna utan krav på särskild betalning utöver allmän TV-avgift, och

2. på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda tjänsten till sina kunder.

3 §¹¹

Villkor för sändningstillstånd får också avse förbud mot att sända

1. reklam eller andra annonser, och

2. även andra sponsrade program än sådana som anges i 7 kap.

8 § andra stycket, 9 § och 10 § andra stycket.

Ett sändningstillstånd får även förenas med villkor om förbud mot att diskriminera annonsörer.

9 §¹²

Ett tillstånd att sända TV-program eller andra ljudradio-program än närradio och lokalradio får förenas med villkor om förbud mot att sända

¹¹ Senaste lydelse 1998:1713.

¹² Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

13 §¹³

Ett tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag innebär rätt att inom det sändningsutrymme som anges i tillståndet bestämma vilka TV-program som får sändas och på vilka villkor det får ske. Samtidig sändning får ske av det antal program i varje område och under den del av dygnet som anges i tillståndet.

Sändningsutrymme som tilldelats ett operatörsföretag får endast användas för sändning av TV-program som omfattas av tillstånd enligt 4 §.

Ett avtal med ett operatörsföretag om sändning av TV-program skall på ett programföretags begäran alltid innefatta en rätt att sända sökbar text-TV i rimlig omfattning och tilläggstjänster till personer med funktionshinder, om programföretaget har tillstånd att sända dessa tjänster. Operatörsföretaget skall tillämpa kostnadsorienterad prissättning vid distribution av tilläggstjänster till personer med funktionshinder.

Ett operatörsföretag skall upplåta sändningsutrymme åt den som erhållit tillstånd att sända betal-TV utan krav om att träffa avtal med ett operatörsföretag för att kunna utnyttja sin rätt att sända. Operatörsföretaget har

¹³ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

därvid rätt till ersättning för sändningsutrymme som upplåtits. Ersättningen får grundas endast på de kostnader operatörsföretaget har för upplåtelsen.

19 §¹⁴

Ett tillstånd som meddelats av regeringen att sända TV-program gäller för sex år. Tillståndet förlängs på oförändrade villkor med fyra år, om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelat att tillståndet inte kommer att förlängas eller att regeringen önskar förändra villkoren.

Ett tillstånd som meddelats av Radio- och TV-verket att sända TV-program gäller för två år. Tillståndshavaren har rätt till förlängning av tillståndet på oförändrade villkor med ytterligare två år, om inte särskilda skäl talar emot det. Förlängning av tillstånd att sända mobil TV får ske vid ett tillfälle och förlängning av tillstånd att sända fri-TV eller betal-TV får ske vid två tillfällen.

Om det finns särskilda skäl får Radio- och TV-verket besluta att ett tillstånd att sända TV-program skall gälla för kortare tid än två år.

Ett tillstånd som meddelats av Radio- och TV-verket att bedriva verksamhet som operatörsföretag

¹⁴ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

gäller för sex år.

Giltighetstiden för tillståndsvillkor får vara kortare än tillståndstiden.

4 kap.

4 §¹⁵

Ett tillstånd att sända närradio kan ges endast till följande juridiska personer, nämligen

1. ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet,
2. församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan,

2. registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet,

3. obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor,

4. sammanslutningar av flera tillståndshavare i ett sändningsområde för gemensamma närradioändamål (närradioföreningar).

Vid bedömningen av om en ideell förening har anknytning till sändningsområdet skall särskilt beaktas var

a. föreningens studio och övriga lokaler för verksamheten är belägna,

b. ansvarig utgivare och föreningens styrelsemedlemmar är bosatta, samt

c. föreningsstämma och styrelsemöten hålls.

6 kap.

2 §¹⁶

Program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i televisionen skall antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än

¹⁵ Senaste lydelse 2004:1059.

¹⁶ Senaste lydelse 1998:1713.

närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd skall, utöver vad som gäller enligt första stycket, iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

10 §¹⁷

Den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte, om han sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i *fri TV* se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska *gemenskapernas* officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat, får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte, om han sänder evenemanget,

Den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället får inte, om han sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i *fri-TV* se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund till det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige.

Om Europeiska kommissionen genom en underrättelse i Europeiska *unionens* officiella tidning har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat *eller om den stående kommittén för den europeiska konventionen om gränsöverskridande television i den förteckning som publiceras av med stöd av artikel 9bis.3a i*

¹⁷ Senaste lydelse 1999:270.

utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i *fri TV* på ett sätt som närmare anges i underrättelsen.

*konventionen har förklarat att ett evenemang är av särskild vikt för samhället i en annan stat som inte är bunden av EES-avtalet, får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända evenemanget till den staten inte, om han sänder evenemanget, utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i *fri-TV* på ett sätt som närmare anges i underrättelsen eller förteckningen.*

Om någon för att uppfylla skyldigheten enligt första eller andra stycket erbjuder någon annan att sända evenemanget i TV skall detta göras på skäligen villkor.

Föreskrifter om verkställigheten av första stycket meddelas av regeringen.

11 §

Den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd skall

1. med undantag för sändning av reklam och andra annonser utöva sin sändningsrätt sakligt och

2. i programverksamheten respektera den enskildes privatliv om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat.

I den mån den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd har rätt att sända reklam eller andra annonser får

denne inte diskriminera annonser.

12 §

Den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd skall utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver.

Vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer beakta programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer sändningarna.

7 kap.

5 §¹⁸

Annonser får sändas högst åtta minuter under en timme mellan hela klockslag. I TV-sändning mellan klockan 19.00 och 24.00 får denna tid utsträckas till högst tio minuter. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst tio procent av den tiden.

I TV-sändning får de i första stycket angivna annonstiderna överskridas, om

1. programföretaget gör sannolikt att

¹⁸ Senaste lydelse 2004:147. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

a) överskridandet föranletts av en i tiden nära liggande händelse som medfört att en tidigare sändning av annonser fått utgå eller förskjutits,

b) företaget inte rimligen haft anledning att ta denna händelse i beaktande vid programplaneringen, och

c) händelsen legat utanför företagets kontroll, samt

2. annonstiden under en timme mellan hela klockslag inte överstiger tolv minuter.

Annonser får i en TV-sändning sändas under högst tio procent av sändningstiden per dygn.

Med undantag från vad som gäller enligt första, andra och tredje stycket får den som sänder mobil TV sända annonser högst tolv minuter under en timme mellan hela klockslag. Sändningstiden för annonser i mobil TV får dock inte överskrida femton procent av sändningstiden per dygn.

Programtjänster som uteslutande är avsedda för program där publiken erbjuds att beställa varor eller tjänster (försäljningsprogram) får trots vad som sägs i första, andra och tredje styckena sändas i televisionen. *Med programtjänst avses ett samlat utbud av program som sänds under en gemensam beteckning.* Utöver vad som följer av 6 kap. 9 § skall programtjänstens beteckning anges i början och i slutet av sändningen.

Programtjänster som uteslutande är avsedda för program där publiken erbjuds att beställa varor eller tjänster (försäljningsprogram) får trots vad som sägs i första, andra, tredje och fjärde styckena sändas i televisionen. Utöver vad som följer av 6 kap. 9 § skall programtjänstens beteckning anges i början och i slutet av sändningen.

Den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett givet tillfälle får inte understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen har frånräknats

6 §

Den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett givet tillfälle får, *med undantag för mobil TV*, inte understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen har frånräknats.

11 §

Ett lokalt kabelsändarföretag får inte sända reklam såvida det inte är fråga om meddelanden som avses i 8 §.

10 §¹⁹

En lokal kabel-TV-förening får inte sända reklam.

8 kap.

1 §²⁰

Var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd skall, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och *saklighet samt* ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller endast om förutsättningarna för vidare-sändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

Var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd skall, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller endast om förutsättningarna för vidare-sändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

¹⁹ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

²⁰ Senaste lydelse 2005:364.

TV-sändningar enligt första stycket skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller även TV-sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet för att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikten enligt första stycket omfattar inte fler än

1. fyra programtjänster som sänds samtidigt av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgifter enligt lagen (1989:41) om TV-avgift, och

2. en programtjänst som sänds av en annan tillståndshavare.

I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik skall vidareändning ske med analog teknik av minst två programtjänster som avses i fjärde stycket 1, om de sänds eller har sänts ut med analog teknik. Under samma förutsättningar skall också den programtjänst som avses i fjärde stycket 2 sändas analogt. I övrigt får vidareändning ske med digital teknik.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett allmänt kommunikationsnät, som består av parkabel av metall, med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten enligt första stycket omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 §.

2 §

Var och en som äger eller annars förfogar över *en anläggning för trådsändning där TV-program vidareänds till allmänheten och varifrån sändningarna når fler än 100 bostäder* skall i varje kommun där han eller hon har *en sådan anläggning* kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från *ett eller flera av Radio- och TV-verket utsedda företag* (lokala kabelsändarföretag).

Var och en som äger eller annars förfogar över *ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd* skall, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, i varje kommun där han eller hon har *ett sådant kommunikationsnät* kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från *en eller flera av Radio- och TV-*

verket *förordnade föreningar* (lokala *kabel-TV-föreningar*).

I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik skall de lokala kabel-TV-föreningarna tillhandahållas analogt sändningsutrymme.

4 §

Den som vidareänder TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser över 3 gigahertz skall i varje kommun där han eller hon bedriver sådan verksamhet kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från *ett* eller flera lokala *kabelföretag*.

Den som vidareänder TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser över 3 gigahertz skall i varje kommun där han eller hon bedriver sådan verksamhet kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från *en* eller flera lokala *kabel-TV-föreningar*.

5 §

Ett lokalt kabelföretag skall vara en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet.

Ett lokalt kabelföretag skall i sin sändningsverksamhet sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Radio- och TV-verkets förordnande av lokala *kabelföretag* skall avse högst tre år.

En lokal kabel-TV-förening skall vara en sådan juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet.

En lokal kabel-TV-förening skall i sin sändningsverksamhet sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet.

Radio- och TV-verkets förordnande av lokala *kabel-TV-föreningar* skall avse högst tre år.

9 kap.

1 §²¹

Justitiekanslern övervakar genom granskning i efterhand om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §.

2 §²²

Granskningsnämnden för radio och TV övervakar genom granskning i efterhand om sända program står i överensstämmelse med denna lag och de villkor som kan gälla för sändningarna. Granskningsnämnden övervakar även att bestämmelsen om exklusiva rättigheter i 6 kap. 10 § följs.

Granskningsnämnden för radio och TV har tillsyn över efterlevnaden av lagen samt de beslut om villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen. Tillsyn över sändningarnas innehåll får ske endast genom granskning i efterhand.

Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket övervakas dock av Konsumentombudsmannen.

Sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidareändning enligt 3 kap. 5 § skall inte granskas av Granskningsnämnden för radio och TV.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §, skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

Finner Granskningsnämnden för radio och TV att en sändning innehåller våldsskildringar, pornografiska bilder eller sexuella framställningar i strid med 6 kap. 2 §, skall nämnden göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern.

²¹ Senaste lydelse 2001:1046.

²² Senaste lydelse 2001:1046. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

10 kap.**8 §²³**

Granskningsnämnden för radio och TV får besluta att den sändande på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot villkor som beslutats med stöd av 3 kap. 1 §, 2 § eller 3 § andra stycket, eller bestämmelsen om beriktigande i 6 kap. 3 § första stycket.

Granskningsnämnden för radio och TV får besluta att den sändande på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut, när nämnden funnit att någon har brutit mot

1. villkor som beslutats med stöd av 3 kap. 7 eller 8 §,

2. förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 § första stycket,

3. bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar i 6 kap. 2 § andra stycket,

4. bestämmelsen om beriktigande i 6 kap. 3 § första stycket eller

5. bestämmelserna om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt och att respektera den enskildes privatliv samt förbudet mot diskriminering av annonser i 6 kap. 11 §.

Beslutet, som får innefatta ett föreläggande vid vite, får inte innebära att offentliggörande måste ske i den sändandes program.

²³ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

9 §²⁴

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i denna paragraf får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett föreläggande får förenas med vite. Detta gäller bestämmelser om

1. närradiosändningars och lokalradiosändningars innehåll samt skyldighet att i lokalradio sända eget material och program med lokal anknötning (5 kap. 11 § 2 och 3, 6 kap. 6, 7 och 7 a §§),

2. beteckningar (6 kap. 9 §),

3. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §§),

4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4–7 §§),

5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),

6. *skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio* (9 kap. 9 § första stycket),

7. *skyldighet att lämna upplysning om programinnehåll* (9 kap.

3. tillgänglighet för personer med funktionshinder och de föreskrifter som avses i denna bestämmelse (6 kap. 12 §),

4. sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabel-TV-föreningar (8 kap. 1, 2 och 4 §§),

5. *tillståndsvillkor enligt 3 kap. 8 § 1–8 och 14–17, 8 a § samt 17 § första och andra stycket,*

6. *skyldighet att upplåta utrymme åt sökbar text-TV och tilläggstjänster till personer med funktionshinder* (3 kap. 13 § tredje stycket),

7. *skyldighet att tillämpa icke-diskriminerande villkor* (3 kap. 18 §),

8. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4 §),

9. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),

²⁴ Senaste lydelse 2001:272. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för markesänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

9 § *andra stycket*),

8. varning (6 kap. 2 §),

9. skyldighet att *lämna uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV* (9 kap. 10 §), eller

10. skyldighet att årligen rapportera till Granskningsnämnden för radio och TV (9 kap. 11 §).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2 och 5–10 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 3–6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

10. varning (6 kap. 2 §),

11. skyldighet att *tillhandahålla Radio- och TV-verket säkerhetskopior* (9 kap. 9 §), eller

12. skyldighet att årligen rapportera till Granskningsnämnden för radio och TV (9 kap. 10 §).

Föreläggande enligt första stycket 1, 2, 3, 5, 7, 9, 10 och 12 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV. Föreläggande enligt första stycket 4, 6, 8, 9 och 11 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande enligt första stycket 9 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

11 §

Om någon vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i televisionen på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 §, får Justitiekanslern förelägga honom eller henne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen. *Föreläggandet får förenas med vite.*

Om någon vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i televisionen på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 § *första stycket*, får Justitiekanslern förelägga honom eller henne att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen.

Om någon vid upprepade tillfällen och på likartat sätt åsidosätter bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar, får Justitiekanslern förelägga honom

eller henne att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen.

Ett föreläggande enligt första eller andra stycket får förenas med vite.

11 kap.

2 §²⁵

Ett tillstånd som meddelats av regeringen får återkallas om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1–5 §§ eller 7 kap. 1–10 §§ eller

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1–4 §§ har åsidosatts på ett väsentligt sätt

Ett tillstånd att sända TV-program, bedriva verksamhet som operatörsföretag eller som meddelats av regeringen att sända ljudradioprogram får återkallas eller ändras, om

1. tillståndshavaren väsentligt brutit mot föreskrifterna i 3 kap. 18 §, 6 kap. 1–5 §§ 11 eller 12 §, 7 kap. 1–9 eller 12–19, 22–28 eller 30 §§,

2. ett villkor som förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 7–10 §§ har åsidosatts på ett väsentligt sätt,

3. den som sökt tillståndet har lämnat oriktiga uppgifter eller inte lämnat uppgifter av betydelse för tillståndet, eller

4. tillståndshavaren trots påminnelse inte erlagt betalning enligt 3 kap. 16 §.

Ett tillstånd får ändras till att avse annat sändningsutrymme, om

1. förändringar inom radiotekniken eller ändringar i radioanvändningen på grund av internationella överenskommelser som

²⁵ Senaste lydelse 1998:1713. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för marknad digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

Sverige har anslutit sig till eller bestämmelser antagna med stöd av Fördraget om upprättande av Europeiska gemenskapen har medfört att ett nytt tillstånd med samma villkor inte skulle kunna meddelas, eller

2. det är nödvändigt för att ge utrymme för ytterligare sändningar.

6 §

Ett förordnande som *lokalt kabelsändarföretag* får återkallas om någon sändningsverksamhet inte förekommit eller om sådan verksamhet förekommit endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst tre månader.

Ett förordnande som *lokal kabel-TV-förening* får återkallas om någon sändningsverksamhet inte förekommit eller om sådan verksamhet förekommit endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst tre månader.

12 kap.

1 §²⁶

Ärenden om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som meddelats med stöd av 3 kap. 1 § eller 3 kap. 2 § 9–12 och om överträdelse av 6 kap. 1–3 §§ skall på talan av Justitiekanslern tas upp av allmän domstol.

I övriga fall prövas ärenden om återkallelse av tillstånd av Radio- och TV-verket.

Ärenden om återkallelse av tillstånd på grund av överträdelse av villkor som meddelats med stöd av 3 kap. 7 § eller 3 kap. 8 § 9–11 och om överträdelser av 6 kap. 1–3 eller 11 §§ skall på talan av Justitiekanslern tas upp av allmän domstol.

Ärenden om ändring av tillstånd och om återtagande av förklaring enligt 3 kap. 12 § prövas av den som meddelat tillståndet.

²⁶ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

13 kap.**2 §**

Även följande beslut av Radio- och TV-verket får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol, nämligen beslut om

1. beteckningar enligt 6 kap. 9 §,
2. förordnande av lokala *kabel-TV-föreningar* enligt 8 kap. 2 §,
2. förordnande av lokala *kabel-TV-föreningar* enligt 8 kap. 2 §,
3. återkallelse av ett sådant förordnande enligt 11 kap. 6 §, och
4. beslut enligt 8 kap. 6 § om undantag från sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala *kabel-TV-föreningar*.
4. beslut enligt 8 kap. 6 § om undantag från sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala *kabel-TV-föreningar*.

Beslut om återkallelse av ett förordnande som anges i 2 gäller omedelbart, även om det överklagas.

3 §²⁷

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3 och 8–10 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1, 2, 9 och 10 samt 10 § gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

Beslut av Granskningsnämnden för radio och TV eller Radio- och TV-verket om förelägganden som har förenats med vite enligt *9 kap. 7 §*, 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–7, 11 och 12 samt 10 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Förelägganden enligt *9 kap. 7 §*, 10 kap. 8 §, 9 § första stycket 1–3, 5–7, 11 och 12 samt 10 § gäller omedelbart, om inte något annat förordnas.

1. Denna lag träder i kraft den
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande i fråga om sändningar som har skett före ikraftträdandet.

²⁷ Senaste lydelse 2001:272. Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandena *Nytt regelverk för markesänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

2 Förslag till lag om ändring i lag (2005:365) om ändring av radio- och TV-lagen (1996:844)

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 1 § i lagen (2005:365) om ändring av radio- och TV-lagen skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

1 §

Var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd skall, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och *saklighet samt* ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller endast om förutsättningarna för vidare-sändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

Var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd skall, om ett betydande antal hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar, se till att de boende i de anslutna hushållen kan ta emot TV-sändningar som sker med tillstånd av regeringen och som kan tas emot i området utan villkor om särskild betalning. Skyldigheten gäller endast för TV-sändningar för vilka sändningstillståndet har förenats med krav på opartiskhet och ett villkor om ett mångsidigt programutbud där det skall ingå nyheter. En sådan sändningsplikt gäller endast om förutsättningarna för vidare-sändning enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är uppfyllda.

TV-sändningar enligt första stycket skall kunna tas emot på ett tillfredsställande sätt och utan kostnad för själva mottagningen.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller även TV-sändningar som en tillståndshavare genomför för att uppfylla skyldigheten att sända till hela landet eller till delar av landet, men där sättet för att sända inte kräver regeringens tillstånd.

Sändningsplikten enligt första stycket omfattar inte fler än fyra programtjänster som sänds samtidigt av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgifter enligt lagen (1989:41) om TV-avgift.

I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik skall vidare-sändning ske med analog teknik av minst två programtjänster som avses i fjärde stycket, om de sänds eller har sänts ut med analog teknik. I övrigt får vidare-sändning ske med digital teknik.

Sändningsplikten enligt första stycket gäller inte för en anläggning där ett begränsat antal TV-program förs fram till abonnenterna genom ett allmänt kommunikationsnät, som består av parkabel av metall, med hjälp av digital teknik.

Sändningsplikten enligt första stycket omfattar inte sändningar som sker med stöd av tillstånd till vidare-sändning enligt 3 kap. 5 §.

Denna lag träder i kraft den

3 Förslag till förordning om ändring av förordningen (1994:729) med instruktion för Radio- och TV-verket

Härigenom föreskrivs att 2 § förordningen (1994:729) med instruktion för Radio- och TV-verket skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §²⁸

Radio- och TV-verket skall särskilt

1. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att sända närradio, fastställa sändningstider om tillståndshavarna inte kan enas om fördelning av sändningstid eller om en tillståndshavare begär att verket skall fastställa sändningsschemat i sin helhet, besluta om det samtidigt får sändas mer än ett närradioprogram i en kommun samt besluta om större sändningsområden än en kommun,

2. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att sända lokalradio, om överlåtelse av sändningstillstånd samt bestämma sändningsområden,

3. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att under en begränsad tid sända

1. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att sända TV-program och bedriva verksamhet som operatörsföretag.

2. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att sända närradio, fastställa sändningstider om tillståndshavarna inte kan enas om fördelning av sändningstid eller om en tillståndshavare begär att verket skall fastställa sändningsschemat i sin helhet, besluta om det samtidigt får sändas mer än ett närradioprogram i en kommun samt besluta om större sändningsområden än en kommun,

3. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att sända lokalradio, om överlåtelse av sändningstillstånd samt bestämma sändningsområden,

4. enligt radio- och TV-lagen (1996:844) pröva frågor om tillstånd att under en begränsad tid sända

²⁸ Den föreslagna lydelsen innehåller såväl ändringar som utredningen föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) som ändringar föranledda av övervägandena i detta betänkande. De ändringar som föreslås i detta betänkande är understrukna.

TV-program eller ljudradioprogram,

4. pröva frågor om avgift för lokalradiosändningar,

5. enligt radio- och TV-lagen förordna lokala kabelsändarföretag och besluta om undantag från nätinnehavares skyldigheter,

6. pröva frågor enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område,

7. enligt radio- och TV-lagen godkänna och registrera de beteckningar för sändningar som används av den som sänder program samt handha register över tillståndshavare, satellitprogramföretag och satellitentreprenörer,

8. pröva frågor om utgivningsbevis enligt 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen samt föra register över verksamhet enligt samma paragraf,

9. enligt lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden handha register över utgivare,

10. enligt radio- och TV-lagen pröva frågor om återkallelse av tillstånd,

11. meddela föreskrifter och

ljudradioprogram,

5. pröva frågor om avgift för lokalradiosändningar,

6. enligt radio- och TV-lagen förordna lokala kabel-TV-föreningar och besluta om undantag från nätinnehavares skyldigheter,

7. pröva frågor enligt lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område,

8. enligt radio- och TV-lagen godkänna och registrera de beteckningar för sändningar som används av den som sänder program samt handha register över tillståndshavare, satellitprogramföretag och satellitentreprenörer,

9. pröva frågor om utgivningsbevis enligt 1 kap. 9 § yttrandefrihetsgrundlagen samt föra register över verksamhet enligt samma paragraf,

10. enligt lagen (1991:1559) med föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden handha register över utgivare,

11. *handha säkerhetskopior enligt 9 kap. 9 § radio- och TV-lagen,*

12. *pröva frågor om förklaring enligt 3 kap. 12 § radio- och TV-lagen,*

13. enligt radio- och TV-lagen pröva frågor om återkallelse och *ändring* av tillstånd,

14. meddela föreskrifter och

utöva tillsyn enligt 2 och 3 §§ förordningen (1998:32) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler,

12. enligt förordningen (1995:1020) om digitala ljud-radiosändningar utlysa tillstånd att sända digital radio och lämna förslag till regeringen om fördelning av sändningstillstånden, och

13. enligt förordningen (1997:894) om marksänd digital TV utlysa tillstånd att sända digital TV och lämna förslag till regeringen om fördelning av sändningstillstånden.

utöva tillsyn enligt 2 och 3 §§ förordningen (1998:32) om standarder för sändning av radio- och TV-signaler, och

15. enligt förordningen (1995:1020) om digitala ljud-radiosändningar utlysa tillstånd att sända digital radio och lämna förslag till regeringen om fördelning av sändningstillstånden.

Denna förordning träder i kraft den

Uppdraget och dess genomförande

Uppdraget

Utredningens direktiv fastställdes ursprungligen genom beslut vid regeringssammanträde den 8 juni 2000 (Dir. 2000:43, se *bilaga 1*). Därefter har utredningen meddelats tilläggsdirektiv den 1 februari 2001 (Dir. 2001:11), den 13 mars 2003 (Dir. 2003:30, se *bilaga 2*), den 21 augusti 2003 (Dir. 2003:100), den 9 oktober 2003 (Dir. 2003:121), den 13 maj 2004 (Dir. 2004:69), den 30 september 2004 (Dir. 2004:131) och den 24 november 2005 (Dir. 2005:132). Enligt Dir. 2003:30 får utredningen – utöver i de särskilt angivna frågorna – även föreslå andra ändringar med hänsyn till utvecklingen i Sverige eller internationellt, särskilt inom Europeiska unionen. Uppdraget omfattar dock inte förslag till grundlagsändringar.

De delar av vårt uppdrag som behandlas i detta slutbetänkande är frågor som rör upprepade överträdelser av innehållsvillkor, tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar, myndighetsmeddelanden, lokal icke-kommersiell TV och TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Dessutom analyserar vi konsekvenserna av ett svenskt tillträde till den s.k. TV-konventionen i delar som återstår sedan vårt delbetänkande *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62). Vi redovisar också våra överväganden i frågor som rör mobil TV och om registrerade trossamfunds möjlighet att få tillstånd att sända närradio.

Vissa villkorsfrågor

Under denna rubrik redovisar vi våra överväganden i de delar av vårt uppdrag som berör radio- och TV-lagens regler om villkor för sändningstillstånd (del I).

Utredningen har haft i uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

Utredningen har även haft i uppdrag att överväga tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar. Vi har därvid haft att lägga fram förslag som gör att samma regler, där det är befogat, kan tillämpas på samtliga sändningar från ett företag oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

Vidare har utredningen haft i uppdrag att, mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, överväga om det bör göras någon ändring av bestämmelserna om skyldighet att på begäran av en myndighet sända meddelanden av vikt för allmänheten, s.k. myndighetsmeddelanden.

Mobil TV

Utvecklingen av olika former av TV-sändningar till mobila mottagningsenheter (mobil TV) har gett upphov till frågor om tillstånd för programföretag, andra innehållsleverantörer och operatörsföretag samt om regleringen av sändningarnas innehåll, innefattande även frågor om reklam och andra annonser. Vi har sett ett påtagligt behov av en översyn av regleringen av mobil TV och har därför valt att ta upp frågan till behandling (del II).

TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder

Utredningen har fått i uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionshinder. Våra överväganden och förslag härvidlag redovisas i del III.

Lokal icke-kommersiell TV

Lokala kabelsändarföretag är juridiska personer som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan väntas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet. Företagen får inte sända reklam.

Utredningen har haft i uppdrag att analysera hur de lokala icke-kommersiella TV-sändningarna påverkas av digitaliseringen och om förutsättningarna för sådana sändningar kan förbättras genom lagstiftning. Vi har även haft i uppdrag att överväga frågan om verksamhetens namn. Frågorna behandlas i del IV.

Tillstånd att sända närradio

Tillstånd att sända närradio kan enligt 4 kap. 4 § RTVL bl.a. ges till ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet samt till församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan. Däremot finns det inte med nuvarande reglering någon möjlighet att utfärda närradiotillstånd till andra registrerade trossamfund än församlingar och samfälligheter inom Svenska kyrkan.

I samband med behandlingen av ett lagstiftningsärende om skärpta krav på lokal anknytning för beviljande av närradiotillstånd till ideella föreningar ifrågasatte lagrådet om det finns skäl att i lagtexten särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund.

I den proposition som lades fram efter lagrådets yttrande förklarade regeringen att frågan om registrerade trossamfunds möjligheter att få närradiotillstånd kommer att övervägas i särskild ordning.

Sedan frågan presenterats för utredningen har vi åtagit oss att se över den utan särskilt tilläggsdirektiv. Frågan behandlas i del IV.

Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)

Utredningen har fått i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett svenskt tillträde till Europarådets konvention om gränsöverskridande television (TV-konventionen) samt att lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att konventionen skall kunna ratificeras.

Vi har, i samband med att vi i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) övervägde vissa annonsfrågor, analyserat konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionens annonsbestämmelser och lagt fram de förslag till ändringar i radio- och TV-lagens annonsbestämmelser som behövs för att ratificera konventionen. I detta betänkande

behandlar vi vilka konsekvenser ett tillträde till konventionens övriga bestämmelser får och lägger fram förslag till lagändringar som behövs på dessa områden för att konventionen skall kunna ratificeras. Vi redovisar våra överväganden såvitt avser dessa frågor i del IV.

Uppdragets genomförande

Utredaren och sekreteraren har med anledning av de frågor som omfattas av detta betänkande sammanträffat enskilt med företrädare för Sveriges Television AB, Utbildningsradion AB, TV4 AB, MTG AB, Kanal 5 AB och C More Entertainment AB.

Med anledning av den del av uppdraget som rört mobil TV har utredaren och den dåvarande sekreteraren sammanträffat enskilt med företrädare för Teracom AB.

Med anledning av den del av uppdraget som rört TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder har utredaren och sekreteraren sammanträffat enskilt med företrädare för Hörselskadades Riksförbund. Vidare har sekreteraren sammanträffat enskilt med företrädare för Synskadades Riksförbund och företrädare för Sveriges Dövas Riksförbund. Utredaren och sekreteraren har vid en studieresa till London sammanträffat med företrädare för den brittiska tillstånds- och granskningsmyndigheten Ofcom, företrädare för företagen Red Bee Media (före detta BBC Broadcasting) och ITFC, som tillhandahåller tillgänglighetstjänster i Storbritannien, samt företrädare för det brittiska nätverket för tillgänglighetsfrågor inom radio- och TV-området, BCIDN (Broadcasting & Creative Industries Disability Network), och därvid fått information om det brittiska regelverket avseende TV-sändningars tillgänglighet för personer med funktionshinder. I denna del har utredningen även samrått med utredningen Översyn av teckenspråkets ställning (S 2003:12).

Med anledning av den del av uppdraget som rört lokal icke-kommersiell TV har sekreteraren sammanträffat enskilt med företrädare för Riksförbundet Öppna Kanalerna i Sverige.

Utredningen har under arbetet med detta slutbetänkande sammanträtt vid fem tillfällen.

Del I

Vissa villkorsfrågor

1 Nuvarande reglering

1.1 Inledning

I detta kapitel redogör vi för de bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen och i radio- och TV-lagen som reglerar sändningarnas innehåll. Vi redogör också för de sanktioner som kan meddelas mot den som åsidosätter radio- och TV-lagens bestämmelser eller de tillståndsvillkor som har föreskrivits med stöd av lagen. Slutligen redogör vi för huvuddragen i de tillstånd att sända television som har meddelats med stöd av 2 kap. 2 § RTVL.

1.2 Yttrandefrihetsgrundlagen

Enligt 1 kap. 1 § första stycket yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) är varje svensk medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad rätt att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst. Yttrandefriheten har enligt samma lagrumms andra stycke till ändamål att säkra ett fritt meningsutbyte, en fri och allsidig upplysning och ett fritt konstnärligt skapande. I den får inga andra begränsningar göras än de som följer av yttrandefrihetsgrundlagen. Av lagrummets tredje stycke framgår att vad som sägs i yttrandefrihetsgrundlagen om radioprogram förutom program i ljudradio också gäller program i television och innehållet i vissa andra överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor. Yttrandefrihetsgrundlagen är tillämplig på alla kända varianter av radio- och trådsändningar, oberoende av om de förmedlar yttranden genom ljudradio, television, videotext eller i andra moderna format och oberoende av om digital teknik kommer till användning (prop. 1990/91:64 s. 108).

I 1 kap. 3 § YGL stadgas att det inte får förekomma att något som är avsett att framföras i ett radioprogram eller en teknisk upptagning först måste granskas av en myndighet eller något annat allmänt organ. Undantag görs dock för rörliga bilder i filmer, videogram eller andra tekniska upptagningar som skall visas offentligt, där det ges möjlighet att genom lag meddela föreskrifter om granskning och godkännande. Huvudregeln är således att all eventuell granskning av radio- och TV-program skall ske i efterhand.

Av 1 kap. 6 § första stycket YGL framgår att grundlagen är tillämplig på sändningar av radioprogram som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. Med sådana sändningar avses även tillhandahållande av direktsända och inspelade program ur en databas. I fråga om radioprogram som förmedlas genom satellitsändning som utgår från Sverige gäller enligt andra stycket vad som i yttrandefrihetsgrundlagen är föreskrivet om radioprogram i allmänhet. Tryck- och yttrandefrihetsberedningen har i betänkandet *Vissa tryck- och yttrandefrihetsrättsliga frågor* (SOU 2004:114) föreslagit att 1 kap. 6 § första stycket YGL ändras på så sätt att det klargörs dels att det som faller in under regeln är tillhandahållande till allmänheten på särskild begäran av webbsändningar som består i direktsändningar eller uppspelningar av tidigare inspelningar som startar på tider som sändaren bestämmer, dels att omodererade chatsidor faller utanför regeln. Förslaget är inte avsett att innebära någon ändring i sak jämfört med vad som gäller idag (a. betänkande s. 321ff. och s. 336).

Yttrandefriheten får i viss utsträckning inskränkas genom lag. Enligt 1 kap. 12 § YGL är det tillåtet att i lag meddela föreskrifter om förbud eller villkor för reklam och för sponsring av radioprogram. När det gäller möjligheten att i övrigt meddela föreskrifter eller villkor om innehållet i radioprogram skiljer yttrandefrihetsgrundlagen på trådsändningar och andra sändningar.

För sändningar av radioprogram genom tråd råder enligt 3 kap. 1 § första stycket YGL i princip full etableringsfrihet, vilket innebär att det inte får krävas tillstånd för sändning. Rätten att sända genom tråd får endast begränsas i den omfattning som framgår av andra stycket i nämnda lagrum, enligt vilket det i lag får meddelas föreskrifter i fråga om

1. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning,

2. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar,
3. skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet, eller
4. ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp.

När det gäller sändning av radioprogram som sker på annat sätt än genom tråd är det enligt 3 kap. 2 § första stycket YGL tillåtet att i lag meddela föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Sådana bestämmelser finns i radio- och TV-lagen.

Anledningen till att det inte råder full etableringsfrihet för trådlösa radiosändningar är att det av tekniska skäl har ansetts nödvändigt att reglera användningen av det begränsade sändningsutrymme som finns att tillgå i etern (prop. 1990/91:64 s. 79). Vid tillkomsten av yttrandefrihetsgrundlagen anförde departementschefen att ordet ”villkor” inbegriper ett sådant system med avtal mellan staten och tillståndshavarna som då gällde. Vidare uttalades att i de fall då ett programföretag som sänder genom etern är bundet av avtal rörande programverksamheten bör avtalets villkor givetvis gälla även i den mån programutsändningen till någon del samtidigt sker genom trådsändning (a. prop. s. 116). Numera har konstruktionen med avtal mellan regeringen och programföretagen ersatts av ett system där programföretagens tillstånd att sända radioprogram får förenas med villkor på sätt som regleras i radio- och TV-lagen (se avsnitt 1.3.3 nedan).

Enligt 3 kap. 3 § YGL gäller vad som i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § regeringsformen (RF) föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter i fråga om de begränsningar som görs i sändningsrätten. Av 2 kap. 12 § andra stycket RF framgår att sådana begränsningar endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, att en begränsning aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och ej heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar samt att begränsningar inte får göras endast på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Enligt 2 kap. 13 § RF får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilda anseende, privat-

livets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. I övrigt får sådana begränsningar ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

I 3 kap. 4 § YGL föreskrivs att den som sänder radioprogram självständigt avgör vad som skall förekomma i programmen. Bestämmelsen är avsedd att dels skydda programföretag som sänder med stöd av tillstånd i förhållande till tillståndsgivaren, dels värna om programföretagets oberoende gentemot andra, som t.ex. annonser (prop. 1990/91:64 s.117).

Av 3 kap. 5 § YGL framgår att frågor om rätt att sända radioprogram skall kunna prövas av domstol eller av en nämnd, vars sammansättning är bestämd i lag och vars ordförande är eller har varit ordinarie domare. Om saken gäller en fråga om ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten skall frågan dock, med undantag för överträdelse av villkor eller föreskrifter i fråga om reklam och andra annonser, enligt bestämmelsens andra stycke prövas av domstol under medverkan av jury.

1.3 Radio- och TV-lagen

1.3.1 Inledning

Bestämmelser som reglerar innehållet i radio- och TV-sändningar finns i radio- och TV-lagen (RTVL). Innehållsregleringen sker på två sätt. Dels innehåller lagen generella regler som gäller för alla sändningar som omfattas av lagen, dels finns en uttömmande uppräkningslista av vilka villkor som får ställas upp i ett av regeringen meddelat tillstånd att sända radio eller TV. Sistnämnda innehållsregler gäller endast mot programföretag som har fått villkor därom intagna i sitt sändningstillstånd och bara för de av programföretagets sändningar som är tillståndspliktiga.

Radio- och TV-lagen innehåller också bestämmelser som reglerar de sanktioner som finns vid överträdelse av de generella reglerna eller av sändningstillståndens villkor.

1.3.2 Generella innehållsregler

I 6 kap. RTVL finns bestämmelser om sändningarnas innehåll. Dessa bestämmelser omfattar alla sändningar som lagen är tillämplig på, om inte annat anges.

I 6 kap. 1 § återfinns den s.k. demokratibestämmelsen, vilken föreskriver att den som sänder TV-program eller som sänder ljudradioprogram efter tillstånd av regeringen skall se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. ”Det demokratiska statsskickets grundidéer” syftar på en statsform som bygger på fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt samt fria och hemliga val, medan uttrycket ”alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” avser de sidor av demokratibegreppet som anknyter till bl.a. förhållandet mellan människor, t.ex. fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan könen (prop. 1977/78:91 s. 230).

För TV-sändningar inom EU gäller sedan 1989 rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television¹, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG² (TV-direktivet). Syftet med direktivet är att skapa fri rörlighet för TV-sändningar. Enligt artikel 22.1 i direktivet skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att TV-sändningar från programföretag inom deras jurisdiktion inte innehåller program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, särskilt program som innehåller pornografi och meningslöst våld. I artikel 22.2 föreskrivs att åtgärderna i punkt 1 skall utsträckas till att gälla andra program som kan bedömas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, utom då det kan anses säkert genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder att de underåriga inom sändningsområdet normalt inte hör eller ser sådana sändningar. Om sådana program som avses i 22.2 sänds i okodad form skall de enligt artikel 22.3 föregås av en akustisk varning eller markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden. Kraven i artikel 22.1 anses i svensk rätt uppfyllda genom brottsbalkens och yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om barnpornografibrott, olaga våldsskildring m.m. (prop. 1997/98: 184 s. 52). För att uppfylla kraven i artikel 22.2 och 22.3 föreskrivs i 6 kap. 2 § RTVL att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i televisionen antingen skall föregås av en varning i ljud eller

¹ EGT L 298, 17.10.1989, s. 23, se *bilaga 9*, där 1997 års ändringar är införda.

² EGT L 202, 30.7.1997, s. 60.

innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden samt att sådana program inte får sändas under sådan tid eller på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Enligt förarbetena till radio- och TV-lagen kan ledning för tolkning av rekvisitet ”ingående skildringar av verklighetstrogen karaktär” fås av motivuttalanden till bestämmelsen i 16 kap. 10 c § brottsbalken, vilken reglerar brottet otillåten utlämning av teknisk upptagning (prop. 1995/96:160 s. 97). Av dessa motivuttalanden framgår att vad som avses är skildringar som upplevs som realistiska av åskådarna och har en illusorisk verkan. Skildringen skall också vara detaljerad, antingen så att man ser våldet i närbild eller genom att fråga är om långa eller upprepade sekvenser (prop. 1980/81:176 s. 14 och prop. 1986/87:151 s. 95.)

Enligt artikel 23 i TV-direktivet har den vars legitima intressen, i synnerhet vederbörandes rykte och goda namn, har skadats av påståenden om felaktiga fakta i ett TV-program rätt till beriktigande (right of reply) eller motsvarande. Begreppet ”right of reply” kan innefatta dels en rätt till beriktigande, dels en rätt till genmäle. Skillnaden mellan beriktigande och genmäle beskrivs i förarbetena till radio- och TV-lagen, där det anförs att ett beriktigande innebär rättelse av en faktauppgift, där rättelsen utformas och framförs eller införs av utgivaren, medan ett genmäle är ett bemötande av värdeomdömen riktade mot person, som bör utformas och framföras av den berörde själv (prop. 1995/96:160 s. 100). I Sverige har statsmakterna ansett att en lagstadgad rätt till beriktigande är tillräcklig för att TV-direktivets krav skall anses uppfyllt. I 6 kap. 3 § RTVL föreskrivs därför att uppgifter som förekommit i ett TV-program som inte är reklam och som sänts på annat sätt än genom tråd *skall* beriktigas när det är befogat medan sådana uppgifter, om de sänts genom tråd *bör* beriktigas när det är befogat. I sammanhanget bör nämnas att brottsbalkens bestämmelser om förtal och förolämpning gäller även för TV-sändningar samt att det i marknadsföringslagen (1995:450) finns särskilda bestämmelser till skydd för den som blivit utsatt för otillbörlig marknadsföring i en TV-sändning. Dessa regler gäller oavsett om sändningarna omfattas av radio- och TV-lagen eller inte.

Av 6 kap. 4 § RTVL framgår att program som inte är reklam inte på ett otillbörligt sätt får gynna kommersiella intressen. När det gäller vederhäftighet i reklam gäller marknadsföringslagen (a. prop. s. 173).

Enligt 6 kap. 5 § RTVL får det i sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller inte förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska eller religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden (s.k. åsiktsannonsering). Sådana meddelanden skall enligt 7 kap. 1 § RTVL anses som annonser.

För den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen finns det i 6 kap. 8 § RTVL bestämmelser om minsta andel program av europeiskt ursprung och om att sändningarna, om det inte finns särskilda skäl emot det, i betydande omfattning skall innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän. Bestämmelsen om minsta andel program av europeiskt ursprung är utformad utifrån artikel 4 och 5 i TV-direktivet (a. prop. s. 99).

Slutligen finns i 6 kap. 10 § RTVL särskilda regler för den som har den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället. Även dessa regler har utformats i enlighet med TV-direktivets bestämmelser (jfr artikel 3a).

1.3.3 Innehållsvillkor för sändningstillstånd

För att sända ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz krävs enligt 2 kap. 1 § RTVL tillstånd. Undantag från tillståndsplikten görs för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar som förmedlas med stöd av tillstånd enligt lagen samt för sändningar som är särskilt anpassade för syn- och hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar per dygn från en sådan radiosändare. Vi har i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) föreslagit att sändning av sökbar text-TV inte längre skall undantas från tillståndsplikt när sändningen sker i det digitala marknätet.

Av 2 kap. 2 § första stycket RTVL framgår att sändningstillstånd såvitt avser TV-program och ljudradioprogram som sänds till hela landet eller till utlandet samt för lokala digitala ljudradiosändningar meddelas av regeringen. Tillstånd att sända närradio och lokalradio meddelas enligt lagrummets andra respektive tredje stycke av Radio- och TV-verket. Därutöver har Radio- och TV-verket enligt fjärde stycket möjlighet att meddela tillstånd att under en begränsad tid om högst två veckor sända TV-program eller ljudradio-

program som inte är närradio eller lokalradio. Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit ändrade regler för tillståndsgivningen för digitala TV-sändningar. Förslaget innebär bl.a. att regeringen endast skall meddela tillstånd att sända television till public serviceföretagen, medan Radio- och TV-verket skall vara tillståndsmyndighet för övriga TV-sändningar.

I 3 kap. RTVL finns bestämmelser om de villkor som ett sändningstillstånd får förenas med. Dessa villkor gäller endast i de fall där de uttryckligen har föreskrivits i det enskilda programföretagets sändningstillstånd. Av 3 kap. 8 § framgår att ett beslut om sändningstillstånd endast får innehålla de villkor som sökanden har godtagit. Vi har dock i ovan nämnda delbetänkande föreslagit att kravet på samtycke från sökanden endast skall gälla för sådana villkor som rör innehållet i sändningarna.

Enligt 3 kap. 1 § RTVL får ett tillstånd som meddelats av regeringen förenas med villkor som innebär att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen. Av 6 kap. 5 § RTVL framgår att det i sådana sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller inte får förekomma meddelanden som sänds på uppdrag av någon annan och som syftar till att vinna stöd för politiska och religiösa åsikter eller åsikter i intressefrågor på arbetsmarknaden (s.k. åsiktsannonsering).

Övriga villkor som får föreskrivas i ett sändningstillstånd framgår av 3 kap. 2–4 §§ RTVL. Regleringen är uttömmande, vilket innebär att det inte är möjligt att ställa andra krav genom tillståndsvillkor än de som framgår av dessa bestämmelser.

3 kap. 2 § RTVL innehåller en uppräknning av skyldigheter som får åläggas ett programföretag genom villkor för sändningstillstånd. Vissa av punkterna är antingen av mer teknisk karaktär eller har att göra med sändningarnas utbredning. Vi tar här upp de punkter som rör sändningarnas innehåll. Mot bakgrund av vårt uppdrag att överväga om det bör göras någon ändring av de bestämmelser som reglerar skyldigheten att sända myndighetsmeddelanden redogör vi även för p. 15, som reglerar skyldigheten att sända sådana meddelanden.

Enligt p. 9 får ett sändningstillstånd förenas med villkor om att programföretaget skall ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. Bestämmelsen infördes ursprungligen 1991 i den då gällande radiolagen. Vid

införandet anfördes beträffande uttrycket "ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft" att medierna vänder sig till hemmen och till en stor allmän publik, där alla åldrar är företrädda, samt att programmen kan påverka lyssnare och tittare starkt. Regeringen ansåg därför det naturligt att de ansvariga för sändningarna iakttar varsamhet med program som har sådan karaktär att man kan förstå att delar av publiken kan uppröras eller skrämmas. Samtidigt betonades att kravet på varsamhet inte får drivas så långt att programföretagen sviker sin uppgift att meddela nyheter och stimulera till debatt samt att bedömningen av våldsprogram därför rimligen bör vara mindre restriktiv då det inte rör sig om underhållningsprogram utan om nyhetsprogram eller samhällsbevakning. Vidare anfördes att bestämmelsen om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft ger stöd för avtalsbestämmelser som ålägger programföretagen att visa varsamhet när det gäller att t.ex. sända våldsskildringar eller inslag med sexualskildringar, program som kan verka skrämmande på barn, program som på ett felaktigt sätt speglar bruk av alkohol eller narkotika och program som är uppenbart kränkande mot ettdera könet eller mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion (prop. 1990/91:149 s. 142).

Villkor om mediets särskilda genomslagskraft överlappas i viss mån av 6 kap. 2 § RTVL, som gäller för alla sändningar som omfattas av lagen. Sistnämnda bestämmelse är emellertid huvudsakligen inriktad på skyddet av barn. Enligt förarbetena till radio- och TV-lagen kräver tillståndsvillkoret i 3 kap. 2 § 9 om mediets särskilda genomslagskraft ett hänsynstagande till andra skrämmande eller upprörande skildringar än de som omfattas av 6 kap. 2 §, vilket innebär att bestämmelserna till viss del kan komplettera varandra, men att de i några fall kan bli tillämpliga på samma skildring och sändning (prop. 1995/96:160 s. 98).

Av p. 10 följer att villkor för sändningstillstånd får avse skyldigheten att iakttä den i avsnitt 1.3.2 kommenterade bestämmelsen i 6 kap. 3 § första stycket RTVL om beriktigande även i fråga om ljudradion. Som ovan anförts har det för uppfyllande av artikel 23 i TV-direktivet ansetts tillräckligt med en lagstadgad rätt till beriktigande, dvs. rättelse av faktauppgifter. Rätten till genmäle kan däremot enligt p. 11 föreskrivas i tillståndsvillkor.

Av p. 12 följer att det i sändningstillstånd får ställas upp villkor om skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv.

I p. 13 ges möjlighet att genom tillståndsvillkor föreskriva att tillståndshavaren skall sända ett mångsidigt programutbud. Bestämelsen avser att hindra ett programföretag från att ge programverksamheten en ensidig inriktning mot t.ex. underhållningsprogram eller billiga inköpta program (prop. 1990/91:149 s. 140). Uttrycket ”mångsidigt programutbud” är ett generellt målsättningsvillkor, vilket får förenas med exemplifierande villkor om vad som skall gälla för just det aktuella företaget (prop. 1995/96:160 s. 85). I sändningstillstånden får således ställas upp olika krav på programutbudet, såsom att det skall sändas en viss minsta mängd nyheter, barnprogram eller teater etc. Under denna punkt faller också krav på att produktion i viss utsträckning sker utanför programföretaget självt. Däremot innefattas inte rent organisatoriska frågor som redaktionernas antal eller geografiska placering (a. prop. s. 164f.). I förarbetena till radio- och TV-lagen har framhållits att det mot bakgrund av den i 3 kap. 4 § YGL föreskrivna rätten för den som sänder radioprogram att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmet bör iakttas viss restriktivitet vid utformningen av specificerade villkor, men att det å andra sidan också måste beaktas att specificerade villkor har de fördelarna att programföretaget får en bättre uppfattning om vad det har att rätta sig efter och att de övervakande myndigheternas kontroll av att villkoret följs underlättas (a. prop. s. 85).

Ett sändningstillstånd får vidare enligt p. 15 förenas med villkor om att programföretaget kostnadsfritt skall sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det.

Enligt 3 kap. 3 § RTVL är det möjligt att föreskriva förbud mot att sända reklam eller andra annonser och sponsrade program, liksom mot att diskriminera annonsörer.

1.3.4 Sanktioner vid överträdelser

I 10 kap. RTVL finns bestämmelser som reglerar vilka sanktioner som kan meddelas mot programföretag som åsidosätter lagens bestämmelser och de tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av lagen.

Särskild avgift

Enligt 10 kap. 5 § första stycket RTVL får den som åsidosätter vissa bestämmelser eller villkor om annonser, sponsrade program och reklam åläggas att betala en särskild avgift. Frågor om påförande av särskild avgift prövas enligt 12 kap. 4 § RTVL av Länsrätten i Stockholms län på ansökan av Granskningsnämnden för radio och TV. I 10 kap. 5 § andra stycket RTVL stadgas att rätten vid prövning av frågan om avgift skall påföras särskilt skall beakta överträdelsens art, varaktighet och omfattning. Den särskilda avgiften får enligt 10 kap. 6 § RTVL fastställas till lägst femtusen och högst fem miljoner kronor. Avgiften bör emellertid inte överstiga tio procent av den sändandes årsomsättning under det föregående räkenskapsåret. När avgiftens storlek fastställs skall, förutom de omständigheter som legat till grund för prövning av frågan om avgift skall påföras, de intäkter som den sändande kan beräknas ha fått med anledning av överträdelsen beaktas.

Möjligheten till avgiftssanktion infördes i och med tillkomsten av radio- och TV-lagen. Dessförinnan sanktionerades överträdelser av bestämmelser om otillbörligt kommersiellt gynnande och om annonser med vite. I propositionen till radio- och TV-lagen förklarade regeringen att de vitessanktionerade bestämmelserna överträdades och att vitessanktionen således visat sig vara ett ineffektivt instrument. Vidare anfördes att såväl föreläggandet av vite som vitets utdömande kunde bli föremål för process och att den sändande innan de båda processerna var slutförda hann både dra in avsevärda inkomster till följd av de överträdelser som föreläggandet avsåg och därefter eventuellt upphöra med verksamheten. På grund av de anförda skälen fann regeringen att en mer effektiv reaktion borde införas (prop. 1995/96:160 s. 134). Vad gäller frågan om avgiftens storlek uttalades att hänsyn skall tas både till det slag av överträdelse som är föremål för bedömning och till det mått av uppsåt, nonchalans eller systematiskt handlande som ligger bakom överträdelsen. Vidare anfördes att det faktum att den sändande vid upptäckten av att han överträtt en bestämmelse omedelbart upphör med detta, är en omständighet som rimligen påverkar omfattningen av överträdelsen och därmed avgiftens storlek (a. prop. s. 189f.).

Marknadsstörningsavgift

Enligt 10 kap. 7 § RTVL skall en handling som strider mot 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket (uppträdande i annonser av personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer, reklam i en TV-sändning som syftar till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år eller där det uppträder personer eller figurer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år samt otillåten reklam och försäljningsprogram för läkemedel och medicinsk behandling) vid tillämpning av marknadsföringslagen anses vara otillbörlig mot konsumenterna. En sådan handling kan medföra marknadsstörningsavgift enligt marknadsföringslagens regler.

Vite

Den som åsidosätter de bestämmelser som anges i 10 kap. 9 § RTVL får föreläggas att följa bestämmelserna. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. De bestämmelser som omfattas av möjligheten till vitessanktion är bestämmelserna om

1. närradiosändningars och lokalradiosändningars innehåll samt skyldighet att i lokalradio sända eget material och program med lokal anknytning (5 kap. 11 § 2 och 3 samt 6 kap. 6, 7 och 7 a §§),
2. beteckningar (6 kap. 9 §),
3. sändningsplikt och skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag (8 kap. 1, 2 och 4 §),
4. skyldighet att lämna vissa upplysningar till Radio- och TV-verket (9 kap. 4–7 §§),
5. skyldighet att lämna inspelning (9 kap. 8 §),
6. skyldighet att lämna upplysning om sändningstider i närradio (9 kap. 9 § första stycket),
7. skyldighet att lämna upplysningar om programinnehåll (9 kap. 9 § andra stycket),
8. varning (6 kap. 2 §),
9. skyldighet att lämna uppgifter till Granskningsnämnden för radio och TV (9 kap. 10 §), och
10. skyldighet att årligen rapportera till Granskningsnämnden för radio och TV (9 kap. 11 §).

Föreläggande enligt punkterna 1, 2 och 5–10 får meddelas av Granskningsnämnden för radio och TV och föreläggande enligt punkterna 3–6 får meddelas av Radio- och TV-verket. Föreläggande

enligt punkterna 5 och 6 får även meddelas av Konsumentombudsmannen.

I propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012* (prop. 2005/06:112) föreslår regeringen att nuvarande bestämmelser om myndigheternas rätt till information i 3 kap. 2 § 16 samt 9 kap. 7, 9 och 10 §§ RTVL ersätts av en generell bestämmelse. Enligt denna bestämmelse skall den som bedriver verksamhet som är tillståndspliktig enligt radio- och TV-lagen på begäran av Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket och Konsumentverket tillhandahålla myndigheterna de upplysningar och handlingar som behövs för kontroll av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. I propositionen föreslås också att de angivna myndigheterna skall ha rätt att meddela vitesföreläggande mot den som inte följer bestämmelsen.

Utredningen har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att Granskningsnämnden för radio och TV även skall få förelägga innehavare av sändningstillstånd som åsidosätter tillståndsvillkor som har meddelats med stöd av 3 kap. 2 § 1–8 och 14–18 RTVL, dvs. sådana tillståndsvillkor som inte är direkt relaterade till sändningarnas innehåll, att följa villkoren samt att ett sådant föreläggande skall kunna förenas med vite.

Enligt 10 kap. 10 § RTVL får Radio- och TV-verket i föreläggande förbjuda tillståndshavare att överträda beslut om sändningstid i närradion som meddelas av verket eller att låta någon annan utnyttja tillståndshavarens sändningsrätt. Även ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Av 10 kap. 11 § RTVL framgår att Justitiekanslern (JK) får förelägga den som vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i TV på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 § att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan ses programmen. Föreläggandet får förenas med vite. När radio- och TV-lagen tillkom ansågs inte bestämmelsen i 6 kap. 2 § som sådan tillräcklig för att säkerställa att program eller inslag inte sänds i strid med bestämmelsen. I förarbetena anfördes att den mest effektiva sanktionen för att undvika de icke önskvärda inslagen föreföll vara avgift, men att en sådan reaktion inte var lämplig dels då det rörde sig om ett nytt förbud, dels eftersom påförande av avgift var en för missbruk av yttrandefriheten oprövad straffliknande sanktion. Sanktionen

för åsidosättande av 6 kap. 2 § RTVL blev därför vitesföreläggande (prop. 1995/96 s. 40).

Om ett programföretag som sänder över satellit inte är etablerat i Sverige får Granskningsnämnden för radio och TV enligt 10 kap. 12 § RTVL vid vite förelägga satellitentreprenören eller dennes uppdragsgivare att följa de bestämmelser eller villkor som anges i 5 § (se ovan). Även förelägganden enligt 10 kap. 9 eller 11 § får under sådana förhållanden riktas mot satellitentreprenören eller dennes uppdragsgivare.

Enligt 12 kap. 5 § RTVL prövas frågor om utdömande av vite som förelagts med stöd av 10 kap. 11 § av allmän domstol på talan av JK och för rättegången i ett sådant mål tillämpas bestämmelserna för yttrandefrihetsmål. Frågor om utdömande av vite i andra fall prövas i enlighet med vad som i allmänhet är föreskrivet om vite, dvs. enligt 6 § lagen (1985:206) om viten av länsrätt på talan av den myndighet som har utfärdat föreläggandet.

Offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut

När Granskningsnämnden för radio och TV har funnit att någon har brutit mot villkor som beslutats med stöd av 3 kap. 1 §, 2 § eller 3 § andra stycket RTVL eller bestämmelsen om beriktigande i 6 kap. 3 § första stycket RTVL får nämnden enligt 10 kap. 8 § RTVL besluta att den sändande på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut. Ett beslut om offentliggörande får innefatta föreläggande vid vite. Beslutet får dock inte innebära att offentliggörande måste ske i den sändandes program.

I kravet på att beslutet skall offentliggöras på lämpligt sätt ligger enligt förarbetena till radio- och TV-lagen bl.a. att offentliggörandet skall ske på ett sådant sätt att dess spridning står i rimlig proportion till den spridning som den felaktiga uppgiften hade. Offentliggörandet skall också ha en geografisk anknytning till det kränkta subjektet. Att den sändande inte får åläggas att offentliggöra nämndens beslut i det egna programmet beror på att den som sänder radioprogram enligt 3 kap. 4 § YGL har rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmet och att utgivaren enligt 4 kap. 3 § i samma lag har ensamrätt att bestämma över sändningarnas innehåll (prop. 1995/96:160 s. 191; jfr prop. 1992/93:75 s. 30 och 55).

Återkallelse av tillstånd

Den reaktion som ytterst kan bli aktuell för den som sänder med stöd av sändningstillstånd är att tillståndet återkallas. Återkallelse får enligt 11 kap. 1 § RTVL endast ske om det i beaktande av skälen för återkallelse inte framstår som alltför ingripande. Av 11 kap. 2 § RTVL framgår att ett tillstånd att sända ljudradio- eller TV-program som har meddelats av regeringen får återkallas om tillståndshavaren väsentligt har brutit mot föreskrifterna i 6 kap. 1–5 §§ eller 7 kap. 1–10 §§ eller om ett villkor som har förenats med tillståndet med stöd av 3 kap. 1–4 §§ har åsidosatts på ett väsentligt sätt.

Enligt lagens förarbeten kan kravet på att avvikelser från bestämmelser och villkor skall vara väsentliga ta sikte på såväl avvikelsernas omfattning som bestämmelsens eller villkorets betydelse. Vidare uttalas att det knappast torde bli aktuellt att inleda ett förfarande om återkallelse om inte dessförinnan andra sanktionsmöjligheter – och då främst avgift – har använts men överträdelsen ändå fortgår (prop. 1995/96:160 s. 146).

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att ett tillstånd, utöver de möjligheter till återkallelse som finns idag, skall kunna återkallas om sökanden vid ansökningstillfället har lämnat oriktiga uppgifter eller inte lämnat uppgifter som är av betydelse för tillståndet. Vi har även föreslagit att det som alternativ till återkallelse skall vara möjligt att under löpande tillståndstid ändra sändningstillstånden, bl.a. i fråga om därtill knutna villkor. Om misskötsamheten trots det ändrade tillståndet fortsätter kan frågan om återkallelse aktualiseras.

1.3.5 Tillsyn

Enligt 9 kap. 1 § RTVL övervakar Justitiekanslern genom granskning i efterhand om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § RTVL. Vidare framgår av 9 kap. 2 § första stycket RTVL att Granskningsnämnden för radio och TV genom granskning i efterhand övervakar om sända program står i överensstämmelse med lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. I stället för Granskningsnämnden övervakar dock Konsumentombudsmannen bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och tredje stycket.

Enligt 9 kap. 2 § fjärde stycket RTVL skall Granskningsnämnden anmäla till Justitiekanslern om man finner att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §. Syftet med bestämmelsen är att närmare klargöra förhållandet mellan Justitiekanslern och Granskningsnämnden (prop. 1995/96:160 s. 128). Granskningsnämnden skall självständigt bedöma om ett programföretag har följt bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL om varning. Det innebär att nämnden först måste pröva om sändningen innehåller sådana våldsskildringar eller pornografiska bilder som avses i 6 kap. 2 §³.

1.4 Sändningstillståndens utformning

1.4.1 Inledning

För närvarande innehas tillstånd att sända television i enlighet med 2 kap. 2 § RTVL av Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, TV 4 AB (publ), Kanal 5 AB (omfattande programtjänsten Kanal 5 och en programtjänst under arbetsnamnet C 5), Viasat Broadcasting UK Ltd (omfattande programtjänsterna TV 3, ZTV, TV 8 och TV 6), C More Entertainment AB (tidigare Canal + Television AB, omfattande tre programtjänster), DTU Television AB, Eurosport SA, MTV Europe (omfattande programtjänsterna MTV Nordic Sweden, Nickelodeon och VH1), Discovery Communications Europe (omfattande programtjänsterna Discovery Channel, Animal Planet och Discovery Travel & Living), BBC Worldwide Ltd, BBC World Ltd, Nonstop Television AB, NonStop Television 4.0 AB, The Walt Disney Company Ltd, Turner Broadcasting System Europe Ltd, Turner Entertainment Networks International Ltd, The Voice TV Networks LTD, Aftonbladet Hierta AB, Axess Publishing AB, Länkomedia AB, Länkomedia Syd AB, Lokal-TV Öst AB, Lokal-TV Väst AB, ByTV Jämtland AB och Gotlandskanalen AB. Härutöver har NonStop Television 2.0 AB tillstånd att sända till dess att sändningar med stöd av tillstånd som meddelat NonStop Television 4.0 AB inleds, dock längst till och med den 31 maj 2006.

Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV4 AB har tillstånd till sändning i såväl det analoga som det digitala mark-

³ Se bl.a. slutliga beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2001-10-17, SB 401/01 och 2004-10-13, SB 667/04.

nätet, medan övriga programföretag endast har rätt att sända television med digital utsändningsteknik.

1.4.2 Sveriges Television AB (SVT)

Det nu gällande tillståndet för SVT att sända television med analog utsändningsteknik meddelades den 10 februari 2005 och gäller under perioden den 1 januari 2006 till och med den 31 december 2006. I tillståndet meddelas SVT tillstånd att sända rikstäckande television, innebärande rätt att i hela landet, under hela dygnet samtidigt sända två program. Genom regeringsbeslut den 22 juni 2005 ändrades tillståndet så att det inte längre gäller sändning från sändarstationerna i de områden där de analoga sändningarna har upphört. SVT har inte heller någon skyldighet att sända från sådana sändarstationer. De villkor som rör innehållet i sändningarna framgår av 6–23 §§ i tillståndet, se *bilaga 3*.

Härutöver har SVT tillstånd att sända marksänd television med digital sändningsteknik. Nu gällande tillstånd meddelades den 23 februari 2006 och gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 december 2006, se *bilaga 4*. Enligt tillståndet skall SVT i digital marksändning sända dels de båda programtjänsterna SVT1 och SVT2, dels två ytterligare programtjänster. I de områden där SVT inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall de digitala marksändningarna ha samma räckvidd som SVT:s analoga sändningar hade när dessa upphörde. Tillståndet är, såvitt avser innehållet i sändningarna, förenat med samma villkor som tillståndet för analoga sändningar.

1.4.3 Sveriges utbildningsradio AB (UR)

UR har tillstånd att sända ljudradio och television med såväl analog som digital sändningsteknik. Gällande tillstånd för analoga sändningar meddelades den 10 februari 2005 och gäller under perioden den 1 januari 2006 till och med den 31 december 2006. Enligt tillståndet har UR rätt att i hela landet sända TV-program med analog teknik med utnyttjande av SVT:s sändningsutrymme, enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan. Liksom SVT:s tillstånd gäller inte UR:s tillstånd sändning från sändarstationerna i de områden där de analoga sändningarna har upphört och UR har inte

heller någon skyldighet att sända från sådana sändarstationer. De villkor som rör innehållet i sändningarna framgår av 5–19 §§ i tillståndet, se *bilaga 5*.

Härutöver har UR tillstånd att sända marksänd television med digital sändningsteknik. Nu gällande tillstånd meddelades den 23 februari 2006 och gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 december 2006, se *bilaga 6*. Enligt tillståndet skall UR i digital marksändning sända de program som man sänder med stöd av tillståndet att sända med analog sändningsteknik. I de områden där UR inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall de digitala marksändningarna ha samma räckvidd som UR:s analoga sändningar hade när dessa upphörde. Tillståndet är, såvitt avser innehållet i sändningarna, förenat med samma villkor som tillståndet för analoga sändningar.

1.4.4 TV4 AB (TV4)

Även TV4 har tillstånd att sända marksänd television med såväl analog som digital sändningsteknik. Gällande tillstånd för analoga sändningar meddelades den 22 december 2004 och gäller under perioden den 1 januari 2006 till och med den 31 januari 2008. Enligt tillståndet har TV4 rätt att sända ett program i hela landet. Tillståndet gäller inte sändning från sändarstationerna i de områden där de analoga sändningarna har upphört och TV4 har inte heller någon skyldighet att sända från sådana sändarstationer. De villkor som rör innehållet i sändningarna framgår av 1 och 5–11 §§ i tillståndet, se *bilaga 7*.

Härutöver har TV4 två olika tillstånd att sända marksänd television med digital sändningsteknik. Båda tillstånden meddelades den 23 februari 2006 och gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 januari 2008. Enligt det ena tillståndet, *bilaga 8*, som utgör en komplettering av tillståndet att sända marksänd television med analog sändningsteknik, har TV4 rätt att sända den programtjänst som man har tillstånd att sända enligt tillståndet att sända marksänd television med analog utsändningsteknik. Tillståndet är, såvitt avser innehållet, förenat med samma villkor som det nu gällande tillståndet för analoga sändningar. Det andra tillståndet ger TV4 rätt att sända fyra samtidiga programtjänster under hela dygnet i hela landet. Tillståndet är förenat med villkor om skyldighet att iaktta saklighet (med undantag för reklamsänd-

ningar), att respektera den enskildes privatliv om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat samt att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. I tillståndet föreskrivs också att TV4 inte får diskriminera annonsörer. Vidare har TV4 ålagts att på begäran av en myndighet kostnadsfritt sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö.

1.4.5 Övriga programföretag

Övriga programföretag som har sändningstillstånd har endast tillstånd att sända med digital sändningsteknik. Samtliga tillstånd gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 januari 2008, med undantag för BBC Worldwides Ltd:s tillstånd, Kanal 5 AB:s tillstånd för programtjänsten C 5, Viasat Broadcast UK Ltd:s tillstånd för programtjänsten TV 6, NonStop Television 4.0 AB:s tillstånd, The Voice TV Networks Ltd:s tillstånd, Aftonbladet Hierta AB:s tillstånd och Axess Publishing AB:s tillstånd, som gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 maj 2006, samt Gotlandskanalen AB:s tillstånd som gäller under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 augusti 2006. Regeringen har emellertid för avsikt att förlänga dessa tillstånd till den 31 januari 2008 under förutsättning att programföretagen bedriver sändningar i enlighet med tillstånden.

Tillstånden för Kanal 5 AB, C More Entertainment AB, DTU Television AB, NonStop Television AB, NonStop Television 4.0 AB, Aftonbladet Hierta AB, Axess Publishing AB, Länkomedia AB, Länkomedia Syd AB, Lokal-TV Öst AB, Lokal-TV Väst AB, ByTV Jämtland AB och Gotlandskanalen AB, vilka alla lyder under svensk jurisdiktion, har förenats med innehållsvillkor omfattande krav på saklighet (med undantag för reklamsändningar), respekt för den enskildes privatliv om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat, hänsynstagande till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen samt vissa villkor för reklam och sponsring, bl.a. förbud mot att diskriminera annonsörer. Dessa programföretag har också ålagts att på begäran av en myndighet kostnadsfritt sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö. Vidare

innehåller sändningstillstånden villkor om programinriktning för respektive programföretags sändningar.

Övriga tillstånd, vilka gäller för programföretag som inte råder under svensk jurisdiktion, innehåller inte några villkor som rör sändningarnas innehåll.

2 Upprepade överträdelser av innehållsvillkor

2.1 Bakgrund

2.1.1 Uppdraget

Radio- och TV-lagen ger möjlighet till olika slag av sanktioner om ett programföretag åsidosätter bestämmelserna i lagen eller villkor som har beslutats med stöd av lagen. I vissa fall kan programföretaget bli skyldigt att betala en avgift och i andra fall kan företaget föreläggas vid vite att följa bestämmelserna. Beträffande de flesta av de tillståndsvillkor som kan beslutas med stöd av lagen finns emellertid ingen annan reaktion vid överträdelser än att Granskningsnämnden för radio och TV med stöd av 10 kap. 8 § RTVL beslutar att tillståndshavaren på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut. Detta gäller t.ex. för villkor som avser skyldigheten att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (3 kap. 2 § 9 RTVL). Bestämmelsen tillämpas bl.a. vid bedömning av program som behandlar eller innehåller våld.

Granskningsnämnden har underrättat regeringen om att nämnden under åren 2000 till 2002 har fällt samma programföretag vid åtta olika tillfällen för att ha sänt program med våldsskildringar under eftermiddagstid eller tidig kvällstid. Bl.a. har nämnden vid fyra tillfällen funnit att program i samma serie som innehöll våldsinslag har sänts i strid mot bestämmelsen.

Mot denna bakgrund har utredningen fått i uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

2.1.2 Granskningsnämndens ställningstaganden

I ett ärende hos Granskningsnämnden från 2000¹ prövades om TV4:s sändning den 7 oktober 1999 av ett avsnitt av TV-serien *Sunset Beach* hade skett i överensstämmelse med gällande regler. I TV-serien, som sändes under sen eftermiddagstid, förekom våldsskildringar.

De två anmälarna ansåg att programmet på grund av förekomsten av våldsskildringar borde ha sänts sen kvällstid.

Granskningsnämnden förklarade i beslut den 15 mars 2000 att TV4 enligt 8 § i sitt sändningstillstånd skall ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen och att detta villkor enligt nämnden innebär ett krav på återhållsamhet i fråga om våldsskildringar och våldsinslag, i synnerhet vad gäller sändningar på tider då barn kan förutsättas ta del av programmen. Nämnden anförde vidare att man i sin praxis tillämpat en strängare bedömningsnorm när det gäller program eller inslag som sänds före kl. 21.00 än när det gäller sändningar efter detta klockslag samt att man vid sin bedömning även tagit hänsyn till om någon varning förekommit i sändningen och till programsammanhanget.

Granskningsnämnden kunde inte finna att det aktuella programmet innehöll våldsskildringar av sådan karaktär som medför att bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL (om TV-program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder) blev tillämplig och sändningen av programmet stred därför inte mot föreskriften om varning i denna bestämmelse. Däremot konstaterade nämnden att programmet sändes vid en tidpunkt då varsamhet skall iakttas i fråga om våldsskildringar och att det i programmet förekom vissa scener som kunde verka skrämmande för barn. Med hänsyn till sändningstiden fann nämnden att programmet stred mot sändningstillståndets bestämmelse om mediets särskilda genomslagskraft. TV4 förelades med stöd av 10 kap. 8 § RTVL att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

Den 15 juni 2000 fälldes TV4 åter av Granskningsnämnden för sändning av *Sunset Beach* i strid mot bestämmelsen om mediets genomslagskraft². Det då aktuella programmet sändes den 23 mars 2000 och även denna gång rörde det sig om sändning av våldsskildringar under sen eftermiddagstid. TV4 förelades liksom i det

¹ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2000-03-15, SB 88/00.

² Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2000-06-15, SB 205/00.

tidigare beslutet med stöd av 10 kap. 8 § RTVL att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

Granskningsnämnden har därefter dels den 5 september 2001³, dels den 17 april 2002⁴ fällt TV4 för sändningar av *Sunset Beach* i strid mot bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft. Sändningarna, som ägde rum under sen eftermiddagstid den 14 mars 2001 respektive den 11 januari 2002, innehöll återigen våldsskildringar. Nämnden anförde i dessa båda beslut att man fann det anmärkningsvärt att TV4 trots nämndens tidigare beslut återigen hade sänt inlag med våldsskildringar i samma serie. TV4 förelades på nytt att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut.

Härutöver har TV4 under perioden maj 1999 till mars 2002 vid fyra tillfällen fällts för överträdelser av tillståndsvillkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft. Överträdelserna har bestått i sändning av program som innehållit våldsskildringar under sen eftermiddagstid eller tidig kvällstid. Vid samtliga tillfällen, som avsett olika program, har TV4 förelagts att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut⁵.

Under perioden mars 2004 till februari 2005 fälldes TV4 vid fem tillfällen för sändningar av program som innehöll våldsskildringar i strid med bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft⁶. Fyra av de fem sändningarna ansågs även innehålla våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär och därmed falla under bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL. I tre av de sistnämnda besluten fann nämnden att sändningarna skett i strid med bestämmelsen om att sådana program skall föregås av en varning i ljud eller bild eller innehålla en löpande varning i text och i ett av dessa beslut förelades TV4 vid vite att följa bestämmelsen om varning i sina sändningar. En av de sändningar som ansågs innehålla våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär sändes vid en sådan tidpunkt att det enligt Granskningsnämndens bedömning fanns stor risk för att barn skulle se programmet. I detta fall gjorde nämnden med stöd av 9 kap. 2 § RTVL en anmälan till Justitiekanslern (JK). JK konstaterade i sitt beslut⁷ att det i programmet, en långfilm som sänts i programtjänsten TV4 Film på dagtid eller tidig kvällstid vid fyra tillfällen

³ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2001-09-05, SB 315/01.

⁴ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2002-04-17, SB 248/02.

⁵ Slutliga beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 1999-05-27, SB 162/99, 2001-09-05, SB 314/01, 2001-11-14, SB 444/01, och 2002-03-06, SB 124/02.

⁶ Slutliga beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2004-03-31, SB 19/04, 2004-10-13, SB 667/04, 2004-12-08, SB 796/04 och SB 798/04, samt 2005-02-09, SB 54/05.

⁷ Beslut av Justitiekanslern den 20 januari 2005, Dnr 3773-04-32.

under april och maj 2004, förekommer ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär i den mening som avses i 6 kap. 2 § RTVL, att programmet hade sänts under sådan tid och på sådant sätt att det funnits en betydande risk att barn kunnat se det samt att det inte av särskilda skäl kunde anses försvarligt att visa filmen på de tider då den sänts. Eftersom filmen inte hade visats sedan maj 2004 och det inte framkommit att TV4 i något annat sammanhang sänt program i strid med 6 kap. 2 § RTVL fann JK att det inte fanns skäl att utfärda föreläggande enligt 10 kap. 11 § RTVL.

2.1.3 Caroline av Monaco-domen

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) har i den s.k. Caroline av Monaco-domen från 2004 (målet von Hannover./.Tyskland) prövat frågan om avvägning mellan skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten.

Målet gällde huruvida ett antal tyska tidningars publicering av vissa fotografier av prinsessan Caroline av Monaco (gift Caroline von Hannover) innebar en kränkning av hennes rätt till respekt för privatlivet enligt artikel 8 i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen).

De fotografier som var föremål för Europadomstolens prövning föreställde prinsessan Caroline till häst, ensam på shoppingtur, tillsammans med en bekant på en restaurang, ensam på cykel, med sin livvakt på en marknad, på skidsemester, tillsammans med prins Ernst August von Hannover (prinsen), när hon lämnar sitt hem i Paris, när hon spelar tennis med prinsen, när hon och prinsen ställer ifrån sig sina cyklar samt när hon snubblar över något på Monte Carlo Beach Club. Samtliga fotografier var tagna utan prinsessans kännedom och hon hade inte heller godkänt publiceringen av dem. Vid de tidpunkter då fotografierna publicerades hade Caroline av Monaco inte någon officiell funktion i staten Monaco.

I domen uttalar Europadomstolen att begreppet ”privatlivet” omfattar sådant som rör den personliga identiteten, såsom en persons namn eller bild, samt även en persons fysiska och psykologiska integritet. Enligt domstolens bedömning råder det ingen tvekan om att publiceringen av de aktuella fotografierna faller inom privatlivsbegreppet. Domstolen uttalar vidare att artikel 8 i Europakonventionen inte enbart utgör ett skydd mot godtyckliga myndig-

hetsingripanden i individernas privatliv, utan att artikeln också kan kräva att staterna vidtar aktiva åtgärder för ett effektivt skydd av privatlivet och familjelivet samt att detta kan gälla även mellan individer.

Europadomstolen slår fast att skyddet för privatlivet måste vägas mot skyddet för yttrandefriheten i artikel 10 i Europakonventionen. Vid denna avvägning måste det enligt domstolens bedömning göras en tydlig åtskillnad mellan rapportering av fakta, som exempelvis kan bidra till en demokratisk debatt om hur politiker utövar sina befogenheter, och rapportering av detaljer ur privatlivet beträffande en person som, i likhet med Caroline av Monaco, inte har några officiella funktioner. Domstolen anser också att det inte helt går att bortse ifrån att fotografierna togs utan prinsessans vetskap eller samtycke och att många kända personer får utstå trakasserier i sina dagliga liv.

I sina slutsatser anför Europadomstolen att det avgörande vid avvägningen mellan skyddet för privatlivet och skyddet för yttrandefriheten är i vad mån de publicerade fotografierna och de artiklar som åtföljde bilderna utgör ett bidrag till en diskussion av allmänt intresse. Så ansågs inte vara fallet i det aktuella målet, eftersom Caroline av Monaco inte har några officiella funktioner och fotografierna och artiklarna uteslutande hänvisade till detaljer i hennes privatliv. Domstolen ansåg vidare att allmänheten inte har något legitimt intresse av att känna till var Caroline av Monaco befinner sig och hur hon uppför sig i sitt privatliv, även om hon vistas på allmänna platser och är väl känd för allmänheten. Domstolen framhöll också att även om det skulle finnas ett sådant intresse, så måste detta intresse vika för prinsessans rätt till skydd för privatlivet. De tyska domstolarna, som ursprungligen hade prövat prinsessans talan, ansågs inte ha gjort en rimlig avvägning mellan de motstående intressena och Caroline av Monacos rätt till skydd för privatlivet hade därmed kränkts.

Tryck- och yttrandefrihetsberedningen (Ju 2003:04) har i yttrande till regeringen⁸ tolkat Caroline av Monaco-domen så att Europadomstolen anser att publicering av fotografier eller artiklar som angår en persons privatliv och som inte kan anses utgöra ett bidrag till en diskussion av allmänt intresse utgör en kränkning av rätten till skydd för privatlivet enligt artikel 8 i Europakonventionen, i vart fall när fotografierna eller artiklarna har tillkommit utan objektets

⁸ Tryck- och yttrandefrihetsberedningens yttrande till Justitiedepartementet den 21 december 2005.

medgivande eller kännedom, t.ex. genom s.k. paparazzi-verksamhet. Enligt beredningens mening torde detta innebära att domstolen också anser att det bör finnas möjlighet att i efterhand utdöma straffansvar eller skadeståndsskyldighet för sådan publicering och kanske även att hindra publiceringen.

Beredningen konstaterar att det i svensk lagstiftning inte finns någon möjlighet att utdöma straffansvar eller skadeståndsskyldighet för publicering av den aktuella karaktären eller att förhindra sådan publicering. Vidare konstateras att inte heller mediernas själv-sanerande verksamhet, bedriven genom Allmänhetens Pressombudsman och Pressens Opinionsnämnd, ger några sådana möjligheter. I den mån anskaffandet av fotografier eller uppgifter innefattar t.ex. ofredande, olaga intrång eller hemfridsbrott kan dock straffansvar ådömas för dessa brott.

Slutligen anför beredningen att man anser att frågan om en eventuell anpassning av den svenska lagstiftningen om skydd för privatlivet till Caroline av Monaco-domen bör övervägas inom ramen för denna utrednings uppdrag att föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna, inom ramen för Integritetsskyddskommitténs (Ju 2004:05) uppdrag att överväga om det behövs generellt tillämpliga bestämmelser till skydd för den personliga integriteten och i så fall lämna förslag till sådana bestämmelser eller inom ramen för Tryck- och yttrandeberedningens eget arbete.

2.2 Innehållsvillkor eller lagregler?

2.2.1 Problemformulering

Möjligheten att förena sändningstillstånd med villkor avseende sändningarnas innehåll regleras i 3 kap. 1 §, 2 § 9–13 och 3 § RTVL. De tillstånd att sända ljudradio eller att sända television i marknätet som finns idag är i olika utsträckning förenade med sådana innehållsvillkor. Vissa av villkoren har formulerats likadant i samtliga sändningstillstånd, medan andra har kommit att utformas mer individuellt, sannolikt beroende på programverksamhetens inriktning, om tillståndshavaren är ett public service-företag eller ett kommersiellt programföretag och huruvida tillståndshavaren råder under svensk jurisdiktion.

Gemensamt för de sändningstillstånd som gäller för programföretag som råder under svensk jurisdiktion är att de innehåller villkor om att den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat, att sändningsrätten med undantag för reklamsändningar skall utövas sakligt och att tillståndshavarna skall ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. Vidare innehåller sändningstillstånden för de programföretag som lyder under svensk jurisdiktion och som har rätt att sända reklam och andra annonser villkor om att tillståndshavarna inte får diskriminera annonsörer. Nu nämnda villkor har formulerats likadant i alla tillstånd.

Eftersom vissa villkor således har kommit att föreskrivas generellt vid tillståndsgivningen finns det anledning att överväga huruvida de skyldigheter som framgår av villkoren bör göras om till direkta lagregler och på så sätt bli direkt tillämpliga för samtliga tillståndspliktiga sändningar. I den mån tillståndsvillkoren bör omvandlas till lagregler det även övervägas huruvida de intressen som villkoren är avsedda att skydda är så angelägna att lagreglerna bör gälla även för sändningar som inte kräver tillstånd.

2.2.2 Historisk tillbakablick

2.2.2.1 Radiolagen

Före radio- och TV-lagens tillkomst reglerades tillståndspliktiga sändningar av radioprogram (omfattande både ljudradio- och TV-program) i radiolagen (1966:755). Ursprungligen föreskrev radiolagen att ett företag skulle ges ensamrätt att bestämma vilka radioprogram som skulle förekomma i rundradiosändning. Enligt lagens förarbeten innebar ensamrätten att det var nödvändigt att företaget intog en oavhängig hållning till olika åsiktsyttringar och smakriktningar. Ensamrätten kompletterades därför med en bestämmelse om skyldighet att utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen. Utöver denna bestämmelse ansågs riktlinjerna för rundradions programverksamhet kunna bestämmas i avtal mellan staten och det företag som gavs sändningsrätten (prop. 1966:149 s. 29f.). De radioprogram som hade förekommit i rundradiosändning granskades av Radionämnden.

Det fanns dock inte någon möjlighet att vidta sanktioner mot tillståndshavaren för det fall att denne bröt mot radiolagens bestämmelser eller mot avtalsvillkoren.

Ensamrätten till rundradiosändningar avskaffades 1978 (se prop. 1977/78:91), men skyldigheten för den som hade rätt att sända rundradio att iaktta opartiskhet och saklighet kvarstod. Samtidigt infördes en bestämmelse om att programverksamheten i de programföretag som hade rätt att sända rundradio som helhet skulle präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet (den s.k. demokratibestämmelsen). Vidare föreskrevs att de avtal som upprättades mellan regeringen och de programföretag som gavs tillstånd att sända rundradio fick innehålla föreskrifter om skyldighet för programföretaget att sända beriktigande och genmäle, föreskrifter till skydd för enskilds privatliv, föreskrifter om förbud mot kommersiell reklam eller mot program som bekostas av annan än programföretaget, föreskrifter om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden och föreskrifter om skyldighet att sända redogörelse för radionämndens beslut om att programföretaget hade brutit mot bestämmelser i radiolagen eller i avtalet med regeringen. Denna precisering av vad avtalen fick innehålla gjordes för att uppfylla regeringsformens bestämmelser om yttrandefrihet.

År 1991 öppnades marknätet för reklamfinansierade TV-sändningar (se prop. 1990/91:149). I samband härmed infördes en bestämmelse i radiolagen som föreskrev att ett programföretag med tillstånd att sända rundradio i marknätet inte på ett otillbörligt sätt fick gynna kommersiella intressen. Tillståndshavaren gavs dock rätt att lämna uppgift om vem som hade bekostat ett program helt eller delvis. Samtidigt föreskrevs att förbudet mot otillbörligt gynnande, liksom skyldigheten att iaktta opartiskhet och saklighet, inte gällde för sändning av annonser. Det infördes också en bestämmelse som föreskrev att programföretag med tillstånd att sända rundradio inte fick diskriminera någon som begärde att företaget skulle sända en annons. Överträdelser av dessa bestämmelser sanktionerades med vite. Möjligheten att i avtal mellan regeringen och programföretagen föreskriva villkor för sändningarna utvidgades till att omfatta även skyldighet att sända ett mångsidigt programutbud, skyldighet att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen liksom vissa skyldigheter när

det gäller reklamsändningar. Skyldigheter av samma karaktär fanns tidigare inskrivna i de avtal som hade träffats mellan staten och programföretagen inom Sveriges Radio-koncernen och tillägget i lagen infördes för att ge lagstöd åt något som kunde uppfattas som begränsningar i programföretagens yttrandefrihet.

2.2.2.2 Satellitlagen

Satellitsändningar reglerades före radio- och TV-lagens tillkomst i lagen (1992:1356) om satellitsändningar av televisionsprogram till allmänheten (satellitlagen). I förarbetena till denna lag anförde regeringen att antalet sändningsmöjligheter över satellit är så stort att det i praktiken nära nog kan anses råda etableringsfrihet, varför det inte föreföll motiverat att införa en bestämmelse om skyldighet att iaktta saklighet och opartiskhet. Vidare ansågs att en sådan bestämmelse med hänsyn till de olika programtjänsternas karaktär – filmkanaler, underhållningskanaler och olika specialiserade kanaler – i vissa fall kunde te sig främmande (prop. 1992/93:75 s. 26).

Satellitlagen innehöll inte heller något förbud mot att diskriminera annonsörer. Regeringen anförde att en sådan bestämmelse kunde vara motiverad när det gäller marksänd television, eftersom det i praktiken rådde ett monopol på sändningar med reklam där (vid denna tidpunkt hade endast TV4 tillstånd att sända annonser i marknätet), men att det inte kunde hävdas att samma regel var naturlig i en situation med konkurrerande reklamutsändningskanaler (a. prop. s. 33). Lagen innehöll däremot en demokratibestämmelse motsvarande den som enligt radiolagen gällde för rundradiosändningar. I syfte att tillgodose de krav som ställs i TV-direktivet föreskrevs även skyldighet för de programföretag som sände via satellit att sända beriktigande när så var befogat, att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft och att sända en viss andel program av europeiskt ursprung.

Kabelnämnden utövade tillsyn över att satellitlagens bestämmelser följdes och bestämmelsen om beriktigande sanktionerades genom att Kabelnämnden hade rätt att ålägga ett satellitprogramföretag att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut om att företaget brutit mot bestämmelsen. Några möjligheter att sanktionera överträdelser av bestämmelsen om mediets särskilda genomslagskraft eller bestämmelsen om skyldighet att sända en viss andel program av europeiskt ursprung fanns däremot inte.

2.2.2.3 Radio- och TV-lagen

I och med radio- och TV-lagens tillkomst samlades de radorättsliga författningarna i en gemensam lag. Radiolagens konstruktion med avtal mellan regeringen och tillståndshavarna i marknätet övergavs, och i stället infördes den nu gällande regleringen med rätt för regeringen att förena programföretagens tillstånd att sända i marknätet med villkor som sökanden godtagit. I förarbetena till radio- och TV-lagen övervägdes huruvida samtliga förutsättningar för rätten att sända med stöd av tillstånd borde framgå genom bestämmelser direkt i radio- och TV-lagen. Regeringen bedömde dock att en lag som innehöll samtliga krav som dittills hade framgått av avtal skulle bli mycket vidlyftig och förmodligen snart även inaktuell. En konstruktion med tillståndsvillkor ansågs vara att föredra, eftersom lagen därigenom lättare kunde anpassas till framtida teknisk och mediepolitisk utveckling. Enligt regeringens bedömning borde endast skyldigheter som gäller för samtliga sändningar av en viss art regleras genom direkta bestämmelser i lagen (prop. 1995/96:160 s. 84).

Såvitt gällde radiolagens krav på opartiskhet och saklighet ansågs det inte finnas skäl för någon annan bedömning än den som gjordes i samband med satellitlagens tillkomst 1992, nämligen att det inte var motiverat att införa bestämmelser om saklighet och opartiskhet för satellitsändningar. Däremot gjordes bedömningen att det för sådana sändningar där etableringsfriheten fortfarande var begränsad, dvs. i praktiken de tillståndspliktiga sändningarna, borde få ställas villkor om saklighet och opartiskhet (a. prop. s. 92).

TV-direktivets bestämmelser om skydd av underåriga föranledde överväganden om huruvida skyldigheten att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft skulle föreskrivas direkt i radio- och TV-lagen, på samma sätt som då föreskrevs i satellitlagen. Regeringen framhöll emellertid att innebörden av begreppet ”mediets särskilda genomslagskraft” ständigt förändras samt att det därför var bättre att införa en bestämmelse som – oavsett sändningsteknik – förbjuder sändning av TV-program som innehåller ingående våldskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl är försvarligt (a. prop. s. 93ff.). Denna bestämmelse ansågs tillräcklig för att uppfylla kraven i artikel 22.2 i TV-direktivet. Någon generell föreskrift om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genom-

slagskraft ansågs därmed inte behövlig, vare sig för satellitsändningar eller för sändningar i marknätet. Regeringen fann dock att det fanns skäl att behålla möjligheten att i tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att ta hänsyn till mediets genomslagskraft, då en sådan skyldighet ansågs kräva hänsynstagande till andra skrämmande eller upprörande skildringar än de som omfattas av 6 kap. 2 § RTVL.

Genom en lagändring 1999, föranledd av att en revidering av TV-direktivet skulle genomföras i svensk rätt, kompletterades 6 kap. 2 § RTVL med kravet på varning för sändningar som innehåller våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder.

2.2.3 Överväganden och förslag

2.2.3.1 Vissa innehållsvillkor blir lagregler

Våra förslag: Vi föreslår att det genom direkta bestämmelser i radio- och TV-lagen föreskrivs att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd

- skall utöva sändningsrätten sakligt, med undantag för sändning av reklam och andra annonser,
- i programverksamheten skall respektera den enskildes privatliv om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat,
- om han eller hon har rätt att sända reklam och andra annonser, inte får diskriminera annonsörer.

Av avsnitt 2.2.1 ovan framgår att ett antal av de villkor som ett tillstånd att sända television i marknätet kan förenas med har kommit att bli allmänt tillämpliga vid tillståndsgivningen. Det bör därmed övervägas huruvida de begränsningar som framgår av villkoren allmänt skall föreskrivas som villkor för sändningstillstånd eller om de i stället bör göras om till direkta lagregler.

Det finns två huvudsakliga skäl till att innehållet i sändningarna i marknätet kan regleras genom tillståndsvillkor. För det första är sändningsutrymmet i marknätet begränsat, vilket innebär att det finns anledning att ställa högre krav på det innehåll som förmedlas från den som sänder med stöd av tillstånd jämfört med vad som gäller för den som använder en sändningsform för vilken etable-

ringsfrihet råder. För det andra medger tillståndsvillkor en större flexibilitet än lagregler, eftersom villkoren kan utformas individuellt för varje tillståndshavare.

Genom att föreskriva vissa villkor i samtliga sändningstillstånd där de kan göras tillämpliga och ge dem en identisk utformning, har regeringen markerat att de värden som villkoren är avsedda att skydda är av sådan karaktär att de bör upprätthållas för alla program som sänds i marknätet, oavsett tillståndshavarens individuella egenskaper och förutsättningar. Möjligheten till flexibilitet utnyttjas således inte när det gäller dessa villkor, utan de har i stället kommit att bli "standardvillkor". Under sådana förhållanden är det enligt vår bedömning mer ändamålsenligt att de begränsningar i sändningsrätten som föreskrivs i villkoren i stället regleras direkt i radio- och TV-lagen. Att de villkor som finns i samtliga sändningstillstånd omvandlas till lagregler stämmer också väl överens med förarbetena till radio- och TV-lagen, där det anförs att endast sådana skyldigheter som gäller för alla sändningar av en viss art bör regleras genom direkta bestämmelser i lagen (prop. 1995/96:160 s. 84).

Ett beslut om sändningstillstånd får enligt 3 kap 8 § RTVL endast innehålla villkor som sökande programföretag godtagit. Denna möjlighet för programföretagen att förhindra ett åläggande att följa bestämmelser som man inte är beredd att acceptera försvinner om tillståndsvillkoren omvandlas till generellt tillämpliga lagregler. Ändringen från tillståndsvillkor till lagregler innebär således en viss inskränkning i programföretagens yttrandefrihet. Skillnaden från vad som gäller idag blir emellertid i praktiken marginell, eftersom det knappast finns någon reell möjlighet för den som söker tillstånd att avstå från att godkänna ett villkor som gäller för samtliga övriga tillståndshavare som råder under svensk jurisdiktion. En sådan vägran skulle med all sannolikhet medföra att sökanden inte beviljas något tillstånd. Avsaknaden av möjlighet att avstå från att acceptera villkoren bör således inte hindra att de villkor som förekommer i samtliga sändningstillstånd för tillståndshavare som lyder under svensk jurisdiktion i stället föreskrivs direkt i radio- och TV-lagen.

Ett krav för att tillståndsvillkoren skall kunna omvandlas till lagregler är att bestämmelserna är tillräckligt klara och tydliga. Villkor som ålägger programföretagen skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt samt att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv är, liksom förbudet mot att diskriminera annonsörer,

enligt vår bedömning tillräckligt preciserade för att uppfylla detta krav. Vi anser därför att dessa skyldigheter fortsättningsvis bör föreskrivas som generellt tillämpliga lagregler.

Skyldigheten att respektera den enskildes privatliv har i sändningstillstånden begränsats till att gälla situationer där inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat. Även en generell lagregel som föreskriver skyldighet att respektera privatlivet bör medge en avvägning mellan behovet av skydd för den enskilde och allmänhetens intresse av information och underhållning. Av Granskningsnämndens för radio och TV praxis när det gäller överträdelser av villkor om skyldighet att respektera privatlivet framgår att det vid avvägningen mellan allmänintresset och skyddet för den enskilde, i linje med utvecklingen inom medieområdet i övrigt, har lämnats en något vidare marginal till programföretagens fördel än vad villkorets ordalydelse får anses omfatta. I de fall där Granskningsnämnden har ansett att villkoret har åsidosatts har de fällande besluten ofta motiverats med att det inte har funnits *något* allmänt intresse som har motiverat intrånget. Den avvägning som nämnden har gjort i sina avgöranden framstår visserligen som rimlig. Samtidigt måste hänsyn tas till Europadomstolens bedömning i *Caroline av Monaco*-domen (se avsnitt 2.1.3 ovan), av vilken det framgår att ett allmänintresse måste vara av viss dignitet för att motivera ett intrång i den enskildes privatliv. Vi föreslår därför att bestämmelsen om skyldighet att respektera den enskildes privatliv skall gälla alla situationer där inte ett *väsentligt* allmänt intresse motiverar annat. Den närmare avvägningen mellan skyddet för privatlivet och allmänhetens intresse av information och underhållning bör göras med beaktande av Europadomstolens slutsatser i *Caroline av Monaco*-domen och domstolens övriga avgöranden som behandlar frågan om intrång i den enskildes privatliv.

Bestämmelsen om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt bör inte gälla för sändning av reklam och andra annonser. De närmare skälen härför framgår av författningskommentaren.

Bestämmelsen som ger möjlighet att förena ett sändningstillstånd med villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft är allmänt utformad och villkoren har i praxis fått ett vitt tillämpningsområde. När bestämmelsen ursprungligen infördes i radiolagen anförde departementschefen att den gav stöd för avtalsbestämmelser (idag tillståndsvillkor) som ålägger ett programföretag att visa varsamhet när det gäller att t.ex. sända våldsinslag eller inslag med sexualskildringar, program som kan verka

skrämmande på barn, program som på ett felaktigt sätt speglar bruk av alkohol eller narkotika och program som är uppenbart kränkande mot ettdera könet eller mot människor med viss hudfärg, nationalitet eller religion (prop. 1990/91:149 s. 142). Granskningsnämnden har i sin praxis tolkat villkoret så att det därutöver innefattar skyldighet att inte sända program som är uppenbart kränkande mot människor med olika funktionshinder eller sjukdomar samt att det innebär en begränsning i rätten att sända program som kan uppfattas som uppmaningar till brott eller som förhärlikande av brott eller brottslingar.

För att villkoret om mediets särskilda genomslagskraft skall kunna omvandlas till en generellt tillämplig lagregel måste innebörden av bestämmelsen vara tydlig för de programföretag som omfattas av den, särskilt eftersom det skall finnas möjlighet att ingripa med sanktioner mot den som åsidosätter bestämmelsen. Erforderlig klarhet och tydlighet skulle kunna åstadkommas genom att det i lagtexten uttryckligen anges vad som omfattas av begreppet ”skyldighet att ta hänsyn till mediets genomslagskraft”. En sådan bestämmelse riskerar emellertid att bli alltför omfattande och den skulle sannolikt även bli svårtolkad. Ett annat alternativ är att innebörden av begreppet förklaras i motiven till den nya bestämmelsen. En definition av vad som avses med ”mediets genomslagskraft” försvåras emellertid av att detta begrepp är föränderligt i så måtto att dess betydelse kan skifta från tid till annan.

Villkorets vida och allmänna tillämpningsområde samt dess föränderliga innebörd innebär enligt vår bedömning att det får anses mindre lämpligt att omvandla det till en generellt tillämplig lagregel i den form det har idag. Vi återkommer emellertid till villkoret i avsnitt 2.2.3.2 nedan, där vi överväger huruvida någon eller några delar av det som villkoret tar sikte på bör brytas ut och omvandlas till lagregler.

Sammanfattningsvis föreslår vi således att det införs generellt tillämpliga bestämmelser i radio- och TV-lagen som innebär skyldighet för den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio att utöva sändningsrätten sakligt, med undantag för sändning av reklam och andra annonser, samt att respektera den enskildes privatliv i programverksamheten om inte ett väsenligt allmänt intresse motiverar annat. Vi föreslår också att det införs en generellt tillämplig bestämmelse som förbjuder den som har rätt att sända reklam och andra annonser att diskriminera annonsörer.

Nästa fråga är huruvida de nya bestämmelserna endast skall vara tillämpliga på tillståndspliktiga sändningar, eller om de skall omfatta även program som förmedlas med annan utsändningsteknik. Härvid kan inledningsvis konstateras att den grundlagsskyddade etableringsfriheten för sändningar genom tråd, vilken innebär att rätten att sända radioprogram genom tråd endast får begränsas i den omfattning som framgår av 3 kap. 1 § andra stycket yttrandefrihetsgrundlagen, förhindrar att sändningar i kabelnät omfattas av de föreslagna bestämmelserna. Yttrandefrihetsgrundlagen medger däremot att rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd begränsas i lag, vilket innebär att bestämmelserna kan göras tillämpliga på satellitsändningar och andra trådlösa sändningar som inte kräver tillstånd. Huvudprincipen i yttrandefrihetsgrundlagen är att även sändningar som sker på annat sätt än genom tråd skall få förmedlas fritt. En begränsning i sändningsrätten får därför aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till begränsningens ändamål. Vid bedömningen härav måste beaktas att sändningsutrymmet för satellitsändningar och andra trådlösa sändningar på frekvenser som överstiger 3 gigahertz inte är begränsat på samma sätt som sändningsutrymmet i marknätet och att det därmed inte finns samma behov av att styra över innehållet i dessa sändningar. Detta är också orsaken till att det endast råder tillståndsplikt för sändningar som sker med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz.

Emellertid skall här också beaktas syftet bakom de bestämmelser som nu föreslås bli omvandlade från tillståndsvillkor till lagregler, nämligen att det innehåll som förmedlas genom television och rikstäckande ljudradio är sakligt korrekt, att den enskildes privatliv skyddas och att annonsörer inte diskrimineras. Dessa syften är lika angelägna för sändningar som sker utan krav på tillstånd som för de tillståndspliktiga sändningarna. Det sistnämnda talar för att bestämmelserna görs tillämpliga i så stor utsträckning som yttrandefrihetsgrundlagen tillåter. Härtill kommer att det, som vi kommer att finna i kapitel 3, finns vissa praktiska fördelar med att låta samma regler gälla oavsett vilken sändningsteknik som används.

Vi föreslår därför att bestämmelserna om skyldighet att iaktta saklighet och att ta hänsyn till den enskildes privatliv samt förbudet mot att diskriminera annonsörer skall omfatta samtliga sändningar som förmedlas på annat sätt än genom tråd.

2.2.3.2 Mediets särskilda genomslagskraft

Våra förslag: Vi föreslår att 6 kap. 2 § RTVL kompletteras med en bestämmelse som föreskriver att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio på annat sätt än genom tråd, utöver vad som gäller enligt den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL, skall iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

Vi har i föregående avsnitt gjort bedömningen att villkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen inte bör göras om till en direkt tillämplig lagregel. Detta hindrar emellertid inte att någon eller några delar av de skyldigheter som villkoret tar sikte på kan brytas ut och omvandlas till generella lagregler. Ett skäl för en sådan reglering skulle kunna vara att det finns ett behov av att sanktionera överträdelser av någon del av villkoret mer kraftfullt än vad som är möjligt idag.

Villkoret om mediets genomslagskraft omfattar bl.a. skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Vid bedömningen av om dessa delar av villkoret har överträtts tar Granskningsnämnden hänsyn till i vilket sammanhang och vid vilken tidpunkt programmet har sänts – varvid det ställts ett högre krav på återhållsamhet när det gäller program som sänts före kl. 21.00 – samt i vilken utsträckning tittarna har varnats för innehållet⁹. Vid överträdelse av villkoret kan Granskningsnämnden enligt 10 kap. 8 § RTVL besluta att tillståndshavaren på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut om att villkoret har åsidosatts. Beslutet om offentliggörande kan visserligen förenas med vite, men det saknas möjlighet att förelägga tillståndshavaren att upphöra med sändningar av den aktuella typen. Den enda åtgärd som i övrigt står till buds när en tillståndshavare fortsätter att överträda samma villkor flera gånger trots tidigare fällningar av Granskningsnämnden är återkallelse av sändningstillståndet. Återkallelse är emellertid tänkt som en yttersta åtgärd, som skall användas med stor försiktighet.

⁹ Granskat och klart – temaskrift om Mediets genomslagskraft, Granskningsnämnden för radio och TV, 1997, se även bl.a. slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2003-06-18, SB 360/03.

Av den praxis från Granskningsnämnden som redovisats i avsnitt 2.1.2 framgår att skyldigheten att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsinslag har varit föremål för upprepade överträdelser. Även den del av villkoret som innebär skyldighet att iaktta återhållsamhet när det gäller sändning av sexuella framställningar har åsidosatts i viss utsträckning¹⁰. När det gäller överträdelser av dessa delar av villkoret om mediets genomslagskraft har således förelägganden om offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut inte haft en tillräckligt avhållande effekt. Vi anser att det finns ett behov av att kunna tillgripa en mer ingripande sanktion vid upprepade sändningar av våldsinslag eller sexuella framställningar i strid med villkoret.

När det gäller övriga delar av villkoret om mediets genomslagskraft har det endast förekommit ett fåtal fällningar i Granskningsnämnden under de senaste åren. Det har rört sig om två beslut där en programserie som sänts i programtjänsten TV4 Plus har ansetts kränkande mot kvinnor och män¹¹, ett beslut där sändningen av en trailer för ett kommande program i TV4 har ansetts ge uttryck för en kränkande och fördomsfull syn på homosexuella¹², ett beslut där en TV-sänd chatt i TV4 innehållit meddelanden som ansågs vara fördomsfulla och uppenbart kränkande mot människor med viss hudfärg eller viss utländsk bakgrund samt meddelanden med sexuella anspelningar¹³, och slutligen ett beslut där ett program som sändes i SVT innehöll inslag med vandalisering av ett hotellrum, vilket ansågs uppmuntra till och ge legitimitet åt vandalisering¹⁴. Överträdelserna är av så skiftande karaktär att det inte kan sägas finnas något mer påtagligt behov av att kunna tillgripa mer kraftfulla sanktioner mot tillståndshavarna vid brott mot dessa delar av tillståndsvillkoret.

Sändningar av radio- och TV-program som innehåller våldsskildringar eller sexuella framställningar kan också strida mot 6 kap. 2 § RTVL. Enligt denna bestämmelse skall alla TV-program som innehåller ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder föregås av eller innehålla en varning. Bestämmelsen föreskriver vidare att sådana program inte

¹⁰ Se slutliga beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2002-12-13, SB 391/00, 2002-12-27, SB 827/02, och 2003-04-30, SB 256/03.

¹¹ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2004-12-20, SB 823/04 och 2005-02-23, SB 97/05.

¹² Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2004-06-09, SB 380/04.

¹³ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2002-12-27, SB 827/02.

¹⁴ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2003-06-18, SB 360/03.

får sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmet, om det inte av särskilda skäl är försvarligt. Granskningsnämnden kan enligt 10 kap. 9 § 8 RTVL förelägga den som åsidosätter den i 6 kap. 2 § föreskrivna skyldigheten att varna för våldsinslag eller pornografiska bilder att följa bestämmelsen om varning. Ett sådant föreläggande får förenas med vite. Vidare får Justitiekanslern enligt 10 kap. 11 § RTVL förelägga den som vid upprepade tillfällen sänder våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § att inte på nytt sända sådana program på tider och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen. Även ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Tillämpningsområdet för 6 kap. 2 § RTVL är begränsat. Enligt lagens förarbeten tar uttrycket ”ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär” sikte på skildringar som upplevs som realistiska av åskådarna och har en illusorisk verkan. Skildringen skall även vara detaljerad, antingen så att man ser våldet i närbild eller genom att fråga är om långa eller upprepade sekvenser (prop. 1995/96:160 s. 94ff., jämförd med prop. 1980/81:176 s. 14 och prop. 1986/87:151 s. 95). Granskningsnämnden har i sin praxis tagit fasta på dessa förarbetsuttalanden och med stöd av dem vid flera tillfällen funnit att de våldsskildringar som sänts inte har varit av sådan karaktär att de omfattas av 6 kap. 2 § RTVL¹⁵. Bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL tar således sikte på inslag av grövre karaktär än de som kan angripas med stöd av ett villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft. Möjligheten att meddela vitesföreläggande mot den som överträder bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL vid upprepade tillfällen tillgodoser därmed inte behovet av en mer kraftfull sanktion vid upprepade sändningar av våldsinslag och sexuella framställningar i strid med villkoret.

Behovet av en mer kraftfull sanktion mot den som vid upprepade tillfällen sänder våldsinslag och sexuella framställningar i strid med villkoret om mediets genomslagskraft skulle däremot kunna tillgodoses genom att det införs en bestämmelse i radio- och TV-lagen som begränsar rätten att sända sådant innehåll utöver vad som föreskrivs i 6 kap. 2 § RTVL och att upprepade överträdelser av bestämmelsen sanktioneras på ett mer ingripande sätt än vad som är fallet idag. En sådan bestämmelse skulle enligt vår bedömning,

¹⁵ Se bl.a. ett flertal av de under avsnitt 2.1.2 refererade besluten.

till skillnad från en lagregel som föreskriver skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen, uppfylla kraven på tydlighet.

En generell lagregel som begränsar rätten att sända våldsinslag och sexuella framställningar innebär begränsningar i yttrandefriheten för den som ansvarar för sändningarna. Begränsningar i rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § YGL föreskrivas i lag. Rätten att sända genom tråd kan däremot begränsas endast under vissa i 3 kap. 1 § andra stycket YGL särskilt angivna omständigheter. 3 kap. 1 § andra stycket 4 YGL ger möjlighet att i lag meddela föreskrifter om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp. Därigenom skulle det vara möjligt att föreskriva skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar även när det gäller trådsändningar. Däremot är det tveksamt hurvida en begränsning i rätten att sända program som innehåller sexuella framställningar ryms inom begreppet ”pornografiska bilder”.

Det starka grundlagsskydd som gäller för trådsändningar innebär enligt vår bedömning att en lagregel som begränsar rätten att sända våldsskildringar och sexuella framställningar utöver vad som föreskrivs i 6 kap. 2 § RTVL under alla förhållanden endast bör vara tillämplig på sändningar som sker på annat sätt än genom tråd.

Även såvitt avser sådana sändningar som sker på annat sätt än genom tråd gäller dock att en begränsning i sändningsrätten inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Det bör härvid beaktas att sändningstillstånden för samtliga tillståndshavare som råder under svensk jurisdiktion har förenats med villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft samt att de delar av villkoret som rör framför allt sändning av våldsinslag, men i viss mån även sexuella framställningar, har blivit föremål för upprepade åsidosättanden. Den sanktion som för närvarande kan tillgripas mot den som överträder villkoret har, som ovan anförts, således inte haft tillräckligt avhållande effekt. Enligt vår bedömning innebär dessa omständigheter att det får anses befogat att införa en regel som föreskriver en generell begränsning i sändningsrätten när det gäller våldsinslag och inslag med sexuellt innehåll utöver vad som stadgas i 6 kap. 2 § RTVL. Denna bestämmelse bör utformas på det sätt som Granskningsnämnden har uttalat sig i beslut om överträdelser av villkor om skyldighet att ta

hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft, nämligen som en skyldighet för den som sänder att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas på sådana våldsinslag och inslag med sexuellt innehåll som enligt Granskningsnämndens nu gällande praxis har ansetts strida mot tillståndsvillkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft.

Den föreslagna bestämmelsen syftar till att förhindra att program som innehåller våldsskildringar och inslag med sexuellt innehåll som kan verka skrämmande eller upprörande framför allt för barn men även för vuxna sänds utan varning och vid olämpliga tidpunkter. Detta syfte får anses så angeläget att det, på samma sätt som vi gjort gällande i föregående avsnitt när det gäller skyldigheten att utöva sändningsrätten sakligt och att ta hänsyn till den enskildes privatliv samt förbudet mot att diskriminera annonsörer, finns skäl att låta bestämmelsen omfatta inte bara tillståndspliktiga sändningar utan samtliga TV-sändningar som äger rum på annat sätt än genom tråd.

Ett tillståndsvillkor som föreskriver skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft omfattar även annat sändningsinnehåll än våldsinslag och inslag med sexuellt innehåll. Möjligheten att förena ett sändningstillstånd med villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft bör därför kvarstå. Ett sådant villkor bör emellertid inte längre tillämpas för att angripa sändningar som innehåller våld eller sexuella framställningar.

2.3 Sanktioner vid överträdelser av bestämmelser och tillståndsvillkor som reglerar sändningarnas innehåll

Våra förslag: Vi föreslår att Granskningsnämnden för radio och TV skall ges möjlighet att förelägga den som överträder förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i nuvarande 6 kap. 2 § RTVL samt den som överträder den i föregående avsnitt föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att offentliggöra nämndens fällande beslut.

Härutöver föreslår vi att Justitiekanslern skall ges rätt att förelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträder bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. Ett föreläggande från Justitiekanslern skall få förenas med vite. Frågor om utdömande av vitet prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern och för rättegången i sådana mål tillämpas bestämmelserna om yttrandefrihetsmål.

Vår bedömning: Vi bedömer att de föreslagna lagreglerna om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt, skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv och förbud mot diskriminering av annonsörer alltjämt bör sanktioneras genom att den som sänder föreläggs att offentliggöra Granskningsnämndens för radio och TV fällande beslut.

2.3.1 Inledning

Vi har i det föregående bedömt att det finns ett behov av att införa en möjlighet att ingripa med en mer kraftfull sanktion än offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut vid överträdelser av den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

I detta avsnitt överväger vi närmare huruvida en mer kraftfull sanktion bör kunna tillgripas vid överträdelser av denna bestämmelse eller andra bestämmelser och tillståndsvillkor som reglerar sändningarnas innehåll.

2.3.2 Vilka tillståndsvillkor och bestämmelser bör kunna sanktioneras mer effektivt?

En mer effektiv sanktion bör övervägas för upprepade överträdelser av bestämmelser som rör sändningarnas innehåll.

De upprepade överträdelser som har kommit till utredningens kännedom har avsett de delar av villkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft som vi i avsnitt 2.2.3.2.

ovan har föreslagit skall omvandlas till en generell lagregel. Det är dock rimligt att anta att även andra villkor som rör sändningarnas innehåll skulle kunna överträdas vid upprepade tillfällen. Detta gäller även de villkor som vi i avsnitt 2.2.3.1 ovan har föreslagit skall göras om till generella lagregler.

Vid bedömningen av vilka villkor och bestämmelser som skall kunna sanktioneras på ett mer kraftfullt sätt än genom föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut måste beaktas att den som sänder radioprogram har en grundlagsskyddad rätt enligt 3 kap. 4 § YGL att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen. Bestämmelser som reglerar sändningarnas innehåll får därför inte sanktioneras så effektivt att det finns risk för att programföretagen väljer att avstå från att sända program där innehållet kan uppfattas som kontroversiellt. En mer kraftfull sanktion än föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut bör endast kunna komma ifråga i de fall där det finns ett verkligt behov av starkare åtgärder eller där ett sådant behov på goda grunder kan antas uppstå.

Utöver offentliggörande av Granskningsnämndens beslut och återkallelse av sändningstillstånd är de sanktioner som idag kan komma ifråga vid överträdelser inom radio- och TV-området föreläggande vid vite och påförande av särskild avgift.

När vite ursprungligen infördes som sanktion vid överträdelser av vissa av radiolagens bestämmelser om annonser framhöll departementschefen att vitesförelägganden på grund av sin effektivitet bör användas med försiktighet inom radio- och TV-området. Han ansåg det inte lämpligt att använda sig av vitesförelägganden när det gäller brott mot reglerna om opartiskhet och saklighet eller programutbudets sammansättning, eftersom detta skulle kunna leda till att programföretagen iakttog alltför stor försiktighet när de behandlade kontroversiella frågor. Vidare anförde han att vitesförelägganden inte heller bör kunna komma ifråga om man kan riskera att komma i konflikt med utgivarens grundlagsenliga ensamrätt att bestämma vad en sändning skall innehålla samt att sådana förelägganden därför inte bör kunna tillgripas vid överträdelser av radiolagens förbud mot diskriminering av annonsörer eller av avtalsbestämmelser om genmäle och beriktigande (prop. 1991/92:78 s. 20f.; se även prop. 1992/93:70 s. 28). Dessa uttalanden gör sig gällande även för påförande av särskild avgift.

Trots dessa uttalanden ansågs vite vid radio- och TV-lagens tillkomst utgöra en acceptabel sanktion vid upprepade sändningar

av TV-program som innehåller våldsskildringar och pornografiska bilder av den karaktär som anges i 6 kap. 2 § RTVL. Även avgift övervägdes som sanktion för sådana överträdelse, men eftersom förbudet i 6 kap. 2 § var nytt och avgift var en ny och, för missbruk av yttrandefriheten obeprövad, straffliknande sanktion ansågs det att den inte borde komma i fråga (prop. 1995/96:160 s. 140).

Betänkligheterna mot vite (och även avgift) som sanktion inom radio- och TV-området innebär att en mer kraftfull sanktion än offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut inte bör kunna komma i fråga vid överträdelse av villkor som reglerar skyldighet att utöva sändningsrätten opartiskt eller den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta saklighet i sändningsverksamheten (nuvarande 3 kap. 1 §). Inte heller bör mer ingripande åtgärder komma ifråga för åsidosättande av skyldighet att sända beriktiganden i lokalradion (3 kap. 2 § 10), att sända genmälen (3 kap. 2 § 11), att sända ett mångsidigt programutbud (3 kap. 2 § 13) eller förbud mot diskriminering av annonsörer (nuvarande 3 kap. 3 § andra stycket). Behovet av att kunna tillgripa mer kraftfulla sanktioner måste också anses mindre omfattande vid överträdelse av dessa bestämmelser. När det gäller kraven på opartiskhet och saklighet utgör överträdelserna sällan ett medvetet åsidosättande av gällande regler, utan sådana överträdelse beror snarare på svårigheter för programföretagen att avgöra vad som är tillåtet att sända. Brott mot villkor om skyldighet att sända beriktigande i lokalradion eller att sända genmäle kan sägas bli neutraliserade redan genom att nämndens beslut offentliggörs. Vid valet av sanktion för överträdelse av sistnämnda villkor tillkommer också att den i 6 kap. 3 § RTVL reglerade skyldigheten att sända beriktigande i televisionen, vilken gäller för samtliga TV-sändningar som radio- och TV-lagen är tillämpliga på, endast kan sanktioneras med att sändande programföretag åläggs att offentliggöra Granskningsnämndens beslut (10 kap. 8 § RTVL). Att införa en mer ingripande sanktion för de skyldigheter till beriktigande och genmäle som regleras genom tillståndsvillkor får därför anses mindre lämpligt.

Granskningsnämnden prövar vanligen inte villkor om skyldighet att sända ett mångsidigt programutbud som sedvanliga granskningsärenden. Om det finns anledning till det kan nämnden göra en mer allmän bedömning av huruvida tillståndshavaren har uppfyllt skyldigheten över en längre tid. Hittills har nämnden inte konstaterat att något sådant villkor har åsidosatts. Det finns således inte något som talar för att det finns behov av att ingripa med en mer

ingripande åtgärd än offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut för det fall att överträdelse av villkoret skulle konstateras.

Överträdelse av villkor om skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv beror, liksom åsidosättande av villkor om opartiskhet och saktighet, vanligen på att det är svårt att dra gränsen för vilket innehåll som är tillåtet att sända. Det är endast i undantagsfall som överträdelserna kan anses ha inneburit ett medvetet åsidosättande av villkoren. De åsidosättanden av villkoret som hittills har förekommit utgör således inte i sig skäl att införa mer kraftfulla sanktioner. Detta innebär emellertid inte att det saknas andra omständigheter som motiverar att det ges möjlighet att ingripa hårdare mot den som bryter mot den nu föreslagna lagregeln. Europadomstolens bedömning i den s.k. *Caroline av Monaco*-domen har av Tryck- och yttrandefrihetsberedningen tolkats som att det bör finnas möjlighet att i efterhand utdöma straffansvar eller skadeståndsskyldighet för publicering av fotografier eller artiklar som angår en persons privatliv och att det även bör finnas möjlighet att hindra sådan publicering.

Frågan om skadestånd skall kunna utdömas till förmån för den som blivit utsatt för privatlivsintrång i en radio- eller TV-sändning ligger utanför denna utrednings direktiv. Vi har visserligen möjlighet att utöver vad som anges särskilt i direktiven föreslå andra ändringar med hänsyn till utvecklingen i Sverige eller internationellt, särskilt inom Europeiska unionen. Frågan om rätt till skadestånd för privatlivsintrång kräver emellertid särskilda överväganden som inte är möjliga att göra inom ramen för utredningen.

Däremot ser vi anledning att överväga huruvida Europadomstolens bedömning i *Caroline av Monaco*-domen bör medföra att det införs en möjlighet till mer kraftfulla sanktioner mot ett programföretag som överträder den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att respektera den enskildes privatliv. Som vi kommer att finna i det följande är den sanktion som i så fall skulle kunna komma ifråga i första hand föreläggande vid vite. En vitessanktion skulle ha den fördelen att den bidrar till att motverka fortsatt publicering av material på ett sätt som innebär privatlivsintrång. I enlighet med vad som anförts ovan bör vitesförelägganden användas med försiktighet inom radio- och TV-området. Vid bedömningen av huruvida en radio- eller TV-sändning har inneburit ett åsidosättande av skyldigheten att respektera den enskildes privatliv skall det göras en avvägning mellan den enskildes rätt till skydd av

privatlivet och programföretagets rätt till skydd av yttrandefriheten. Balansgången mellan de båda grundlagsskyddade rättigheterna utgör i sig ett skäl mot alltför kraftfulla sanktioner. Härtill kommer svårigheten i att formulera ett tillräckligt preciserat och samtidigt effektivt vitesföreläggande. Genom vitesföreläggandet måste sändande programföretag få klarhet i vad som krävs för att vitet inte skall dömas ut, samtidigt som föreläggandet inte får vara så preciserat att det strider mot yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om bl.a. censurförbud. Ett vitesföreläggande av innebörden att programföretaget fortsättningsvis inte får sända program på ett sätt som innebär att den enskildes privatliv inte respekteras skulle vara alltför långtgående och därmed innebära ett oacceptabelt intrång i programföretagets rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i sändningarna. Å andra sidan skulle ett föreläggande som stadgar att programföretaget inte får sända inslag där en viss person förekommer utan att ha fått vederbörandes tillstånd sannolikt anses strida mot censurförbudet. Att utforma ett tillräckligt tydligt och samtidigt inte alltför långtgående vitesföreläggande vid privatlivsintrång får därmed anses i det närmaste ogörligt.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att någon mer ingripande sanktion än offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut inte bör komma i fråga för överträdelser av bestämmelsen om skyldighet att respektera den enskildes privatliv. Frågan om det bör finnas möjlighet att utdöma straffansvar eller skadeståndsskyldighet vid intrång i en persons privatliv eller om det bör finnas möjlighet att hindra ett sådant intrång får utredas i annat sammanhang.

En genomgång av de tillståndsvillkor och föreslagna lagregler som reglerar sändningarnas innehåll visar således att en möjlighet att tillgripa en mer kraftfull sanktion endast bör införas för överträdelser av den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Denna bedömning innebär att de övriga villkor som enligt vårt förslag skall göras om till lagregler även fortsättningsvis bör sanktioneras med skyldighet att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut. För de programföretag som sänder med stöd av tillstånd bör emellertid upprepade överträdelser av någon av bestämmelserna kunna beaktas vid ansökan om förlängt eller förnyat tillstånd. Som yttersta åtgärd bör upprepade överträdelser även kunna medföra att ett sändningstillstånd återkallas.

2.3.3 Valet av sanktion

De sanktioner som idag används vid överträdelser inom radio- och TV-området är offentliggörande av Granskningsnämndens beslut, föreläggande vid vite, påförande av särskild avgift och återkallelse av sändningstillstånd. Enligt vår bedömning bör enstaka överträdelser av den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iakttå återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar, på samma sätt som det nuvarande tillståndsvillkoret om mediets särskilda genomslagskraft, sanktioneras med föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut. Den som vid upprepade tillfällen åsidosätter bestämmelsen bör dock kunna bli föremål för mer kraftfulla sanktioner.

Återkallelse av sändningstillstånd bör även fortsättningsvis kunna tillgripas endast som yttersta åtgärd, när andra möjligheter är helt uttömda. De sanktioner som därmed skulle kunna komma ifråga vid upprepade överträdelser av den föreslagna bestämmelsen är således vite eller särskild avgift.

När vite har förelagts prövas frågan om vitets utdömande av domstol. Av 9 § lagen (1985:206) om viten framgår att domstolen inte skall döma ut vitet om ändamålet med vitet har förlorat sin betydelse samt att vitet, om det finns särskilda skäl, får jämkas. Ett vitesföreläggande innebär således för tillståndshavaren dels att någon ekonomisk sanktion inte kommer att utdömas om tillståndsvillkoret följs i fortsättningen, dels en möjlighet till en förnyad bedömning i den process som rör vitets utdömande. Möjligheten till dubbla processer medför dock att det finns risk för att det dröjer lång tid från det att den ursprungliga överträdelsen ägde rum till dess att sanktionen drabbar programföretaget ekonomiskt. En annan svårighet är, som anförts i föregående avsnitt, att ett vitesföreläggande för att fylla sin funktion måste utformas så att programföretaget får klarhet i vad som krävs för att vitet inte skall dömas ut samtidigt som det inte får vara så preciserat att det strider mot yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om bl.a. censurförbud (prop. 1995/96:160 s. 140).

Avgift används idag som sanktion för överträdelser av bestämmelser i radio- och TV-lagen som rör annonser, sponsrade program och reklam. Påförande av avgift ger inte, till skillnad från vitesföreläggande, tillståndshavaren möjlighet att genom att fortsättningsvis självmant följa tillståndsvillkoret undgå vidare påföljd. Avgift drabbar

således sändande programföretag direkt och får genom sin omedelbara effekt anses utgöra en mer ingripande åtgärd än vite.

Brott mot den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar framstår som väl så allvarliga som överträdelser av de reklambestämmelser som idag sanktioneras med avgift. Detta, liksom det förhållandet att vite har visat sig vara en svårtillämpad sanktionsform, talar för att välja avgift som sanktion vid upprepade överträdelser av bestämmelsen. I radio- och TV-lagen används emellertid avgift som sanktion för överträdelser som vanligen har någon form av ekonomisk betydelse för programföretagen, t.ex. genom att reklam sänts i större utsträckning än vad som varit tillåtet eller att sponsringsmeddelanden placerats in i sändningarna på ett otillåtet sätt. Överträdelser av bestämmelser eller villkor som reglerar innehållet i sändningarna sanktioneras däremot genomgående med skyldighet att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut eller, när det gäller sändningar som skett i strid med 6 kap. 2 § RTVL, med föreläggande vid vite att upphöra med överträdelserna. Då avgift är en straffliknande sanktion och sändning av otillåtet innehåll ligger nära området för yttrandefrihetsbrott, där det finns en särskild straffrättslig reglering, anser vi att det finns anledning att upprätthålla den nuvarande uppdelningen mellan de överträdelser som sanktioneras med vite och de som sanktioneras med avgift.

Sammantaget anser vi därför, trots de betänkligheter som finns mot vite som sanktionsform, att den som vid upprepade tillfällen överträder bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar skall kunna föreläggas att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen och att ett sådant föreläggande skall få förenas med vite.

Det förtjänar dock att anmärkas att ett vitesföreläggande för att inte anses alltför allmänt hållet bör ta sikte på den typ av överträdelser som programföretaget har gjort sig skyldigt till. Som exempel kan programföretaget föreläggas att inte på nytt sända TV-program som innehåller våldsskildringar före kl. 21.00.

2.3.4 De närmare förutsättningarna för vitesföreläggande och utdömmande av vite

Med hänsyn till vad som anförts i avsnitt 2.3.2 om den försiktighet som bör iakttas vid användning av mer kraftfulla sanktioner inom radio- och TV-området bör vite endast kunna komma i fråga vid upprepade överträdelser som sker på likartat sätt.

Med "upprepade" avses i första hand att programföretaget tidigare har fällts för åsidosättande av bestämmelsen. Vitesföreläggande kan dock bli aktuellt även annars, under förutsättning att mer än en överträdelse är föremål för prövning. I kravet på att överträdelserna skall vara upprepade ligger även att de skall ligga någorlunda nära varandra i tiden (jfr förarbetena till 10 kap. 11 § RTVL, prop. 1995/96:160 s. 140).

Att överträdelserna skett "på likartat sätt" innebär att de skall ha varit av liknande slag, t.ex. återkommande sändningar av våldsinslag under dagtid eller tidig kvällstid. Avsikten är således att vitesföreläggande skall tillgripas i sådana situationer där sändande programföretag tycks medvetet obstruera mot bestämmelsen, på så sätt som har förekommit när det gäller sändningar av program som innehållit våldsskildringar.

För sådana överträdelser som inte varit upprepade eller skett på likartat sätt bör Granskningsnämnden på samma sätt som är fallet idag när det gäller åsidosättande av villkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft, ha möjlighet att förelägga den sändande att offentliggöra nämndens fällande beslut.

Vitesförelägganden som reaktion på överträdelser av bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL om sändningar av program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder på tider och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmet beslutas av Justitiekanslern (JK). I förarbetena till 6 kap. 2 § RTVL uttalades att de förelägganden som kunde komma att meddelas grundar sig på bedömningar som har nära samröre med bedömningar om vad som kan anses utgöra missbruk av yttrandefriheten och att föreläggandena därför endast borde kunna beslutas av JK (prop. 1995/96:160 s. 141).

Även överträdelser av den av oss föreslagna bestämmelsen kan komma att beröra frågan om vad som utgör missbruk av yttrandefriheten och vi anser därför att möjligheten att besluta om vitesföreläggande bör förbehållas JK. Av samma anledning bör, med hänsyn till bestämmelsen i 3 kap. 5 § andra stycket yttrandefrihets-

grundlagen, frågor om utdömande av sådana viten prövas av allmän domstol på talan av JK med tillämpning av bestämmelserna för yttrandefrihetsbrott.

2.3.5 Sanktioner vid överträdelser av den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL

Den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL föreskriver bl.a. att TV-program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte får sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Denna bestämmelse sanktioneras endast genom en rätt för Justitiekanslern att vitesförelägga den som har gjort sig skyldig till upprepade överträdelser. Med hänsyn till att Granskningsnämnden föreslås få rätt att besluta om offentliggörande av ett fällande beslut om en enskild överträdelse av bestämmelsen om skyldighet att iakttå återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar framstår det enligt vår bedömning som rimligt att denna sanktion kan användas även vid enskilda överträdelser av den nuvarande bestämmelsen i 6 kap. 2 § första stycket, särskilt då dessa överträdelser får anses vara av allvarigare karaktär än överträdelser av den nu föreslagna bestämmelsen.

Vi föreslår därför att Granskningsnämnden ges rätt att förelägga den som har brutit mot förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder på tider och sätt som avses i nuvarande 6 kap. 2 § RTVL att offentliggöra nämndens fällande beslut. Justitiekanslern skall dock ha kvar sin rätt att vitesförelägga den som gör sig skyldig till upprepade överträdelser av bestämmelsen.

2.4 Tillsyn

Våra förslag: Vi föreslår att 9 kap. 1 § RTVL upphävs och att det i stället ankommer på Granskningsnämnden för radio och TV att utöva tillsyn över efterlevnaden av samtliga bestämmelser i radio- och TV-lagen samt de beslut och villkor som har meddelats med stöd av lagen.

Vidare föreslår vi att Granskningsnämndens skyldighet att anmäla om en sändning innehåller våldsskildringar och pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § utvidgas till att omfatta även sådana våldsinslag och sexuella framställningar som avses i den ovan föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar.

Enligt 9 kap. 1 § RTVL övervakar Justitiekanslern genom granskning i efterhand om sända program innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § RTVL. I övrigt ankommer det enligt 9 kap. 2 § första stycket RTVL på Granskningsnämnden för radio och TV att granska om sända program står i överensstämmelse med radio- och TV-lagen och de villkor som kan gälla för sändningarna. Bestämmelserna om reklam i 7 kap. 3 och 4 §§ samt 10 § första och andra stycket övervakas dock enligt 9 kap. 2 § andra stycket RTVL av Konsumentombudsmannen.

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) bedömt att Granskningsnämndens tillsynsansvar bör komma till tydligare uttryck i lagen. På grund härav har vi föreslagit att det i 9 kap. 2 § första stycket RTVL föreskrivs att Granskningsnämnden i annat fall än som avses i 9 kap. 1 § RTVL har tillsyn över efterlevnaden av lagen samt de beslut om villkor och föreskrifter som meddelas med stöd av lagen.

Vi har nu föreslagit att Granskningsnämnden för radio och TV skall få rätt att förelägga såväl den som bryter mot bestämmelsen i nuvarande 6 kap. 2 § RTVL som den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut. Härigenom framstår det som mest ändamålsenligt att det huvudsakliga ansvaret för tillsynen över bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL överförs på nämnden. Vi föreslår därför att bestämmelsen i 9 kap. 1 § RTVL upphävs och att Granskningsnämnden

för radio och TV får tillsynsansvaret för efterlevnaden av samtliga bestämmelser i radio- och TV-lagen samt de beslut om villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen.

Med hänsyn till att det ankommer på Justitiekanslern att utfärda vitesförelägganden vid överträdelse av bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL måste emellertid även denne ha rätt att bedöma huruvida programmen sänts i överensstämmelse med någon av bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL.

Av 9 kap. 2 § fjärde stycket RTVL framgår att Granskningsnämnden, om man finner att en sändning innehåller våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 §, skall göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern. I syfte att täcka även bestämmelsen om återhållsamhet vid sändning av våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar föreslår vi att Granskningsnämndens anmälningsplikt utvidgas till att omfatta även program som sänts i strid med denna bestämmelse. Därmed ges Justitiekanslern möjlighet att granska att sändningarna sker i överensstämmelse med bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL, trots att det i första hand ankommer på Granskningsnämnden att utöva tillsyn över dessa bestämmelser.

3 Tillämpligheten av tillståndsvillkor på vissa sändningar

3.1 Uppdraget

Enligt radio- och TV-lagen krävs tillstånd för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz. Ett sådant tillstånd får förenas med villkor av olika slag, bl.a. beträffande sändningarnas innehåll. För sändningar genom tråd och sändningar som sker på frekvenser över 3 gigahertz, t.ex. satellitsändningar, krävs inte sändningstillstånd. Detsamma gäller för sådana sändningar av sökbar text-TV som sänds från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen. Detta innebär att det för dessa typer av sändningar inte är möjligt att ställa upp andra villkor än de som anges direkt i lagen. Konsekvensen av att vissa regler om sändningars innehåll har konstruerats som tillståndsvillkor är att dessa regler inte kan tillämpas när programmen sänds ut på ett sätt som inte kräver tillstånd, även om det programföretag som bedriver sändningarna har sändningstillstånd med tillståndsvillkor för det som är företagets huvudsakliga verksamhet.

Mot denna bakgrund har regeringen gett utredningen i uppdrag att lägga fram förslag som gör att samma regler, där det är befogat, kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

3.2 Sändningstillstånden¹

I sändningstillstånden för SVT, UR och TV4 (avseende programtjänsten TV4) har tagits in villkor om att sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt (för TV4:s del med undantag för reklam-sändningar), att den enskildes privatliv skall respekteras i program-

¹ För en närmare genomgång av sändningstillstånden, se avsnitt 1.4 och *bilaga 3–8*.

verksamheten, att programföretagen skall erbjuda ett mångsidigt programutbud, att hänsyn skall tas till televisionens och ljudradions särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen och att tillståndshavarna under vissa förutsättningar är skyldiga att sända genmäle. SVT:s och TV4:s tillstånd är också förenade med villkor om att sända myndighetsmeddelanden. SVT och UR är enligt sina sändningstillstånd förbjudna att sända reklam, medan TV4 har förbjudits att diskriminera annonsörer. UR har också föreskrivits skyldighet att beriktiga uppgifter som förekommit i ljudradion när det är befogat.

Sändningstillstånden för Kanal 5 AB, C More Entertainment AB, DTU Television AB, NonStop Television AB, NonStop Television 4.0 AB, Aftonbladet Hierta AB, Axess Publishing AB, Länkomedia AB, Länkomedia Syd AB, Lokal-TV Öst AB, Lokal-TV Väst AB och ByTV Jämtland AB och Gotlandskanalen AB samt TV4:s tillstånd att sända fyra programtjänster utöver programtjänsten TV4 har förenats med innehållsvillkor omfattande krav på saktlighet (med undantag för reklamsändningar), respekt för den enskildes privatliv och hänsynstagande till televisionens särskilda genomslagskraft samt vissa villkor för reklam och sponsring, bl.a. förbud mot att diskriminera annonsörer. Dessa programföretag har också ålagts att kostnadsfritt sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom eller miljö om en myndighet begär det. Vidare innehåller sändningstillstånden villkor om programinriktning för respektive programföretags sändningar.

3.3 Granskningsnämndens ställningstaganden

3.3.1 Sändningar av sökbar text-TV

I ett ärende hos Granskningsnämnden från 1999² hade en anmälare ifrågasatt saktligheten i två nyhetstelegram som sändes i TV4 Text-TV. Vid ungefär samma tidpunkt hade företaget Pro Vita i ett annat ärende anmält TV4 för dess vägran att sända annonser för Pro Vitas kampanj ”Ja till livet” i TV4 Text-TV. Pro Vita ansåg sig genom TV4:s agerande diskriminerat i strid med villkoret i TV4:s sändningstillstånd att inte diskriminera annonsörer.

² Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 1999-11-24, SB 398/99.

Granskningsnämnden konstaterade att de villkor som var aktuella i ärendena endast kunde meddelas i sändningstillstånd och att det inte krävs tillstånd för att sända sökbar text-TV. Nämnden fann mot bakgrund därav att villkoren om opartiskhet och saklighet samt förbudet mot diskriminering av annonsörer, som enligt TV4:s sändningstillstånd gäller för den övriga sändningsverksamheten, inte var tillämpliga på TV4:s sändningar av sökbar text-TV. Vidare fann nämnden att det av 6 kap. 5 § RTVL följer att inte heller förbudet mot åsiktsreklam är tillämpligt på dessa sändningar. Nämnden avskrev därför ärendena från vidare handläggning.

3.3.2 Fråga om ansvarigt programföretag

I ett ärende hos Granskningsnämnden från 2000³ prövades om en film som hade sänts i programtjänsten TV1000 dels via satellit, dels i det digitala marknätet hade sänts i överensstämmelse med gällande regler. Filmen hade ett klart pornografiskt innehåll. För sändningarna via satellit svarade TV1000 AB och för sändningarna i marknätet Modern Times Group MTG AB (MTG). MTG hade vid tillfället tillstånd att sända i digitala marknätet och enligt villkoren i sändningstillståndet skulle bolaget ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

Granskningsnämnden konstaterade inledningsvis att programinnehållet i marksändningarna helt stämde överens med innehållet i sändningarna över satellit. Man uttalade vidare att endast det företag som har redaktionellt ansvar kan betecknas som programföretag eller som den som bedriver sändningarna och att detta ansvar endast kan åvila ett företag för varje sändning. Nämnden fann att det var TV1000 AB som fick anses ha det redaktionella ansvaret för programtjänsten TV1000. Sändningarna av den aktuella filmen hade föregåtts av varning i ljud och bild samt skett nattetid och på sådant sätt, dvs. krypterat, att det inte fanns betydande risk för att barn skulle kunna se programmen. Nämnden bedömde därför att sändningarna inte stred mot bestämmelserna i 6 kap. 2 § RTVL, vilka gällde mot både MTG och TV1000 AB. Vidare slog man fast att det i MTG:s sändningstillstånd intagna villkoret om skyldighet att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft inte kunde

³ Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 2000-09-20, SB 297/00.

anses gällande mot TV1000 AB. Sändningarna ansågs därför inte strida mot bestämmelserna i radio- och TV-lagen.

3.4 Överväganden och förslag

Våra bedömningar: Vi har i tidigare delbetänkande föreslagit att det skall krävas tillstånd för att sända sökbar text-TV i det digitala marknätet. Mot bakgrund av den korta tid som kvarstår innan sändningarna i det analoga marknätet upphör bedömer vi att det inte finns anledning att ändra radio- och TV-lagen såvitt avser sändningar av sökbar text-TV i det analoga marknätet.

Vi bedömer att det på grund av bestämmelser i yttrandefrihetsgrundlagen saknas möjlighet att föreskriva att den som har tillstånd att sända television i marknätet skall vara skyldig att följa sändningstillståndets villkor även vid sändning i kabelnät.

Vi har i föregående kapitel föreslagit att vissa av de skyldigheter och förbud som idag kan föreskrivas i tillståndsvillkor görs om till generella lagregler och att dessa lagregler görs tillämpliga på samtliga sändningar som sker på annat sätt än genom tråd. Dessa förslag tillgodoser i vart fall till viss del behovet av att samma regler gäller för en sändning som förmedlas både i marknätet och via satellit. I övrigt bedömer vi att det inte bör införas någon bestämmelse i radio- och TV-lagen som innebär en generell skyldighet för den som har tillstånd att sända markbunden television att följa de villkor som tillståndet är förenat med även vid sändning via satellit.

Vårt förslag: Vi föreslår att det införs en möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med villkor om att de av tillståndets övriga villkor som rör sändningarnas innehåll skall gälla även för sådana kompletterande sändningar via satellit som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.

3.4.1 Problemformulering

Problem har uppstått då programföretagen i sändningar som inte kräver tillstånd, t.ex. sändningar av sökbar text-TV och via satellit, inte behöver följa de tillståndsvillkor som gäller för deras sändningar

i marknätet. I vart fall de programföretag som har tillstånd att sända marksänd television med analog teknik (dvs. SVT, UR och TV4) har sin huvudsakliga sändningsverksamhet i marknätet. Såväl SVT som TV4 är enligt sina sändningstillstånd skyldiga att sända TV-program till hela landet. Då inte alla hushåll kan nå via marknätet har de båda programföretagen rätt att komplettera sina markbundna sändningar med sändningar via satellit, för att på så sätt kunna uppfylla kravet på sändning till hela landet. De kompletterande satellitsändningarna är identiska med marksändningarna och samtidigt som dessa, men eftersom det inte råder tillståndspflicht för att sända via satellit är de villkor som tillstånden att sända i marknätet har förenats med inte tillämpliga på satellitsändningarna.

SVT sänder även programtjänsten SVT Europa, som endast förmedlas via satellit. I SVT Europa sänds endast program som är identiska med dem som visas eller har visats i SVT:s markbundna programtjänster SVT1, SVT2, Kunskapskanalen eller Barnkanalen⁴. Villkoren i SVT:s sändningstillstånd gäller inte för sändningarna.

SVT och TV4 sänder även sina programtjänster i kabelnät, men då är det inte fråga om ursprungliga sändningar utan om vidare-sändning av de sändningar som sker i marknätet. Inte heller här gäller villkoren i programföretagens sändningstillstånd för sändningarna.

De programföretag som endast har tillstånd att sända med digital teknik i marknätet sänder även via kabel och satellit, som ett alternativ till de markbundna sändningarna. För satellitsändningarna gäller inte programföretagens tillståndsvillkor och om en vidare-sändning i kabelnät på något sätt skulle skilja sig från sändningen i marknätet gäller inte tillståndsvillkoren för kabelsändningen.

Att villkoren i programföretagens sändningstillstånd inte gäller för sändning av sökbar text-TV eller för sändningar som tillståndshavande programföretag förmedlar på annat sätt än i marknätet, innebär att sändningar från ett och samma programföretag lyder under olika regler beroende på valet av utsändningsteknik. Denna konsekvens kan framstå som ologisk för allmänheten.

3.4.2 Sändningar av sökbar text-TV

Vi har i vårt delbetänkande *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) föreslagit att det skall krävas tillstånd för att sända sökbar text-TV i det digitala marknätet. Bak-

⁴ www.svt.se/europa

grunden till vårt ställningstagande är i korthet att sändningar av sökbar text-TV med digital teknik, till skillnad från analoga sändningar av sökbar text-TV, inte utnyttjar något annars outnyttjat frekvensutrymme. Det grundläggande skälet till varför sändningar av sökbar text-TV i dag inte kräver tillstånd är att man vid analog sändning har utnyttjat kapacitet som inte har kunnat användas för sändning av annat än text och mycket enkel grafik. Eftersom någon sådan annars outnyttjad kapacitet inte uppstår vid digitala sändningar har vi ansett att det är motiverat att införa tillståndsplikt för sändningar av sökbar text-TV som sker med digital sändningsteknik.

En konsekvens av att sändningar av sökbar text-TV blir tillståndspliktiga är att det blir möjligt att meddela tillståndsvillkor även för dessa sändningar. Det är i och för sig möjligt att ansöka om sändningstillstånd endast för sändningar av sökbar text-TV, men det normala är att det programföretag som sänder sökbar text-TV även sänder en eller flera programtjänster. I sändningstillståndet kan då anges att programföretaget även skall ha rätt att sända sökbar text-TV. Under sådana förhållanden kommer de villkor som gäller för de huvudsakliga sändningarna även att gälla för sändningarna av sökbar text-TV.

Problemet med att programföretagen vid sändningar av sökbar text-TV inte behöver följa de tillståndsvillkor som gäller för deras huvudsakliga sändningar kvarstår dock då det gäller sändningarna i det analoga marknätet, vilka kommer att pågå till februari 2008. En möjlig lösning av detta problem skulle kunna vara att i 6 kap. RTVL införa en bestämmelse av innebörden att om ett programföretag som har tillstånd att sända TV-program även sänder sökbar text-TV, så skall innehållet i sändningarna av sökbar text-TV ske i enlighet med de tillståndsvillkor som ställts upp i sändningstillståndet. Ett annat alternativ är att i 3 kap. 2 § RTVL föreskriva att villkor för sändningstillstånd får avse skyldighet att vid sändning av sökbar text-TV uppfylla de villkor som i övrigt gäller för sändningstillståndet. Ett sådant villkor måste dock enligt 3 kap. 8 § RTVL godkännas av programföretaget.

Med hänsyn till den förhållandevis korta tid som kvarstår till dess att de analoga TV-sändningarna upphör kan det ifrågasättas om det är befogat att införa en regel enligt något av de beskrivna alternativen, särskilt då denna skulle innebära en begränsning av den grundlagsskyddade rätten till sändning av radioprogram. Utredningen föreslår därför inte någon ändring av radio- och TV-

lagen såvitt avser sändningar av sökbar text-TV i det analoga marknätet.

3.4.3 Behövs särskild reglering för övriga sändningar?

Kabelsändningar

Kabelsändningar utgör sändningar av radioprogram genom tråd. Enligt yttrandefrihetsgrundlagen råder i princip etableringsfrihet för sådana sändningar och det finns därför inte möjlighet att utan föregående grundlagsändring föreskriva tillståndsplikt för sändningar i kabelnät. Detta innebär att det inte är möjligt att, vare sig genom ändringar i radio- och TV-lagen eller genom villkor i programföretagens sändningstillstånd, föreskriva att den som har tillstånd att sända television i marknätet skall vara skyldig att följa sändningstillståndets villkor eller bestämmelser som endast gäller tillståndspliktiga sändningar även vid sändning i kabelnät.

Satellitsändningar

Yttrandefrihetsgrundlagen hindrar inte att det föreskrivs tillståndsplikt för att sända television via satellit. Det får därmed också anses vara möjligt att föreskriva att de programföretag som har tillstånd att sända television i marknätet skall följa tillståndets villkor eller sådana bestämmelser som endast omfattar tillståndspliktiga sändningar även när de sänder via satellit. De satellitsändningar som skulle omfattas av en sådan bestämmelse är i praktiken sådana sändningar som programföretagen gör för att nå de hushåll som inte kan ta emot marksänd television eller som ett alternativ till sändningar i marknätet samt SVT:s programtjänst SVT Europa, vilken endast sänds via satellit. Samtliga dessa satellitsändningar är identiska med sändningar som sker eller har skett i marknätet och för vilka villkoren i programföretagens sändningstillstånd gäller.

Till skillnad från de satellitsändningar som görs för att nå hushåll som inte kan ta emot marksänd television och sådana satellitsändningar som utgör alternativ till marksändningar kan SVT Europas sändningar ibland äga rum vid andra tidpunkter än de ursprungliga sändningarna i marknätet. Ett program som ursprungligen sänts på sen kvällstid i marknätet kan således komma att sändas under dagtid i SVT Europa. De olika sändningstiderna kan få till följd att

sändningen i SVT Europa strider mot det i SVT:s sändningstillstånd intagna villkoret om skyldighet att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft även om den ursprungliga sändningen inte strider mot detta villkor. Eftersom satellitsändningar inte omfattas av villkoren för sändningstillståndet innebär detta i sin tur att det saknas möjlighet att ingripa med sanktioner mot sändningen i SVT Europa. Det kan således finnas ett praktiskt behov av att låta satellitsändningarna följa villkoren för marksändningarna.

Ett annat skäl som talar för att införa en möjlighet att föreskriva att de villkor och lagregler som gäller för sändningarna i marknätet även skall gälla för de sändningar som tillståndshavaren förmedlar via satellit, är att det ur TV-tittarnas synvinkel kan framstå som ologiskt att olika regler gäller för sändningar som kommer från samma programföretag och som innehåller samma redaktionella material beroende på vilken sändningsteknik som används. Denna konsekvens blir särskilt påtaglig när det gäller tillståndsvillkor som syftar till att skydda tittarna från ett programinnehåll som enligt statsmakternas bedömning är mindre lämpligt, t.ex. villkor om skyldighet för programföretaget att i sina sändningar ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft. Beträffande sådana villkor kan det mycket väl hävdas att behovet av att skydda tittarna från det olämpliga innehållet är lika starkt oavsett vilken teknik som används för att sända ut programmet och att samma regler därför bör gälla för satellitsändningarna som för sändningarna i marknätet.

Vi har i föregående kapitel föreslagit att skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt, skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv och förbud mot att diskriminera annonsörer, liksom de delar av det nuvarande tillståndsvillkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft som framför allt har varit föremål för överträdelser, nämligen skyldigheten att iaktta återhållsamhet vid sändning av våldsinslag och avancerade sexuella framställningar, skall brytas ut ur villkorskatalogen och i stället föreskrivas direkt i radio- och TV-lagen. Enligt förslaget skall de nya bestämmelserna vara tillämpliga på alla sändningar som förmedlas på annat sätt än genom tråd. Den föreslagna regleringen tillgodoser i vart fall till viss del behovet av att samma regler gäller för en programtjänst som sänds ut både i marknätet och via satellit.

När det gäller de begränsningar i TV-sändningars innehåll som vi anser alltså bör regleras genom tillståndsvillkor, nämligen skyldighet att utöva sändningsrätten opartiskt, att sända genmälen, att

sända ett mångsidigt programutbud och att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft avseende annat än våldsinslag och sexuella framställningar bör följande beaktas. Tillståndskravet för sändning av markbunden television har motiverats med att det råder brist på frekvensutrymme i marknätet och att det därför bör finnas en statlig kontroll över spektrumanvändningen så att de mediepolitiska målen om bl.a. mångfald och största möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet uppnås. Motsvarande skäl finns inte när det gäller sändningar som sker via satellit, och när det gäller sådana sändningar finns det därför inte heller någon tillståndsplikt. Det förhållandet att det är ett programföretag med tillstånd att sända i marknätet som ansvarar för en satellitsändning ger inte i sig anledning att ställa hårdare krav på sändningen än om programföretaget endast sänder via satellit. Avsaknaden av krav på tillstånd för satellitsändningar innebär därför enligt utredningens bedömning att det inte bör införas någon bestämmelse av innebörden att den som har tillstånd att sända markbunden television generellt sett skall vara skyldig att följa de villkor som tillståndet är förenat med även vid sändning via satellit.

När det däremot gäller de kompletterande satellitsändningar som görs för att nå de tittare som inte kan ta emot marksänd television är situationen något annorlunda. De kompletterande satellitsändningarna är helt identiska med sändningarna i marknätet och sänds alltid vid samma tidpunkt som dessa. Syftet med sändningarna är att de programföretag som har tillstånd att sända i marknätet skall kunna uppfylla tillståndens krav på att sändningarna skall nå hela eller en viss del av landet. Eftersom satellitsändningarna således träder i stället för sådana marksändningar som programföretagen enligt sina sändningstillstånd är skyldiga att förmedla och för vilka tillståndsvillkoren skulle ha gällt, bör det finnas möjlighet att föreskriva att satellitsändningarna skall följa samma regler som de tillståndspliktiga marksändningar som de ersätter. Vi föreslår därför att det införs en möjlighet att förena ett tillstånd att sända marksänd television med villkor om att sådana tillståndsvillkor som rör sändningarnas innehåll skall gälla även för sådana kompletterande satellitsändningar som görs för att uppfylla en i sändningstillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela landet eller till en viss del av landet.

4 Myndighetsmeddelanden

4.1 Uppdraget

Enligt radio- och TV-lagen får ett villkor för ett sändningstillstånd avse skyldighet att kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det.

En sådan skyldighet har tagits in i sändningstillstånden för SVT, SR och TV4. För TV4:s del har emellertid skyldigheten att sända myndighetsmeddelanden begränsats till nödsituationer.

Övriga kommersiella företag som har tillstånd att sända mark-sänd television och som lyder under svensk jurisdiktion är enligt sina sändningstillstånd skyldiga att sända vissa varningsmeddelanden.

I samband med valet till Europaparlamentet i juni 1999 ansökte Europaparlamentets kontor i Sverige om att få sända meddelanden av vikt för allmänheten i SVT. Ansökan avslogs av SVT, huvudsakligen med hänvisning till att den aktuella bestämmelsen i företagets sändningstillstånd endast avser en begäran från svenska statens myndigheter. Europaparlamentets kontor i Sverige anmälde saken till Granskningsnämnden. Enligt anmälaren var programföretagets tolkning av begreppet "svensk myndighet" felaktig, eftersom Sveriges EU-medlemskap innebär att Sverige har överlämnat en stor del av tidigare nationell lagstiftning och nationella regelbeslut till de överstatliga EU-institutionerna.

Granskningsnämnden ansåg inte att SVT hade handlat i strid med sändningstillståndet. Enligt nämndens mening är Europaparlamentet inte att betrakta som myndighet.

Utredningen har fått i uppdrag att överväga om det mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen bör göras någon ändring av bestämmelserna om vilka skyldigheter att sända myndighetsmeddelanden som kan åläggas programföretagen.

4.2 Sändningstillstånden¹

Sändningstillståndet för SVT innehåller villkor om att SVT kostnadsfritt skall sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. SVT skall vidare enligt villkoret se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

I TV4:s sändningstillstånd för programtjänsten TV4 anges att TV4 i nödsituationer kostnadsfritt skall sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. Av villkoret framgår vidare att TV4 därutöver sänder VMA-meddelanden (Viktigt Meddelande till Allmänheten), som är ett varnings- och informationssystem, enligt avtal som bolaget träffar med Statens räddningsverk.

I sändningstillstånden för övriga programföretag som lyder under svensk jurisdiktion finns, med undantag för UR:s tillstånd, villkor om att respektive programföretag kostnadsfritt skall sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som skall skydda människor, egendom och miljö om en myndighet begär det. Programföretag som inte är etablerade i Sverige har inte något villkor om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden eller varningsmeddelanden i sina sändningstillstånd. Samma sak gäller för UR.

Av det anförda framgår att SVT:s skyldighet att sända myndighetsmeddelanden är mer långtgående än övriga programföretags, eftersom skyldigheten inte har begränsats till nödsituationer. Anledningen till att den mer vidsträckta skyldigheten att sända meddelanden från myndigheter endast har ålagts SVT är att de kommersiella programföretagen finansierar sin verksamhet genom att upplåta sändningstid åt andra mot betalning och att den som vill sända meddelanden i de kommersiella TV-kanalerna annat än i nödsituationer därför rimligen bör vara hänvisad till att köpa reklamtid för detta ändamål (prop. 1990/91:149 s. 156).

4.3 Granskningsnämndens ställningstagande

Inför valet till Europaparlamentet den 13 juni 1999 ansökte Europaparlamentets kontor i Sverige om att sända meddelanden av vikt för allmänheten i SVT:s program *Anslagstavlan*. Ansökan avsågs av SVT,

¹ För en närmare genomgång av sändningstillstånden, se avsnitt 1.4 och *bilaga 3–8*.

huvudsakligen med hänvisning till att bestämmelsen i programföretagets sändningstillstånd om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden endast avser begäran från svenska statens myndigheter. Efter anmälan togs ärendet upp av Granskningsnämnden. Anmälaren ansåg att SVT:s tolkning av begreppet ”svensk myndighet” var ohållbar, eftersom den inte tar hänsyn till den nya myndighetsstruktur som har blivit följd av Sveriges medlemskap i EU. Anmälaren påpekade att Sveriges folk och riksdag har överlämnat en stor del av tidigare nationell lagstiftning och nationella regelbeslut till de överstatliga EU-institutionerna, Parlamentet, Domstolen och Kommissionen.

Granskningsnämnden anförde i sitt beslut² att Europaparlamentet inte, enligt nämndens mening, är att betrakta som en myndighet. Vid bedömningen noterade nämnden att Vallagen (1997:157) gäller för val till Europaparlamentet och att det enligt denna lag skall finnas en central valmyndighet som utses av regeringen. Vidare anförde nämnden att den centrala valmyndigheten, vilken enligt förordningen (1985:953) om central valmyndighet är Riksskatteverket (numera Valmyndigheten, enligt förordningen [2001:240] om instruktion för Valmyndigheten), bl.a. har till uppgift att informera allmänheten om när, var och hur man skall rösta samt om vad som i övrigt gäller för valet. Mot den redovisade bakgrunden kunde nämnden inte finna att SVT hade handlagt begäran i strid med villkoret i sändningstillståndet.

4.4 Överväganden

Vår bedömning: Bestämmelsen om skyldighet för programföretagen att sända myndighetsmeddelanden bör inte ändras.

Skyldigheten att sända myndighetsmeddelanden infördes 1978 i den då gällande radiolagen (1966:755), där det föreskrevs att det i avtal mellan programföretag och regeringen som villkor för rätt att sända radioprogram i rundradiosändning fick intas föreskrift om skyldighet att på begäran av myndighet sända meddelanden till allmänheten. Bestämmelsen kommenteras inte närmare i förarbetena, där det endast konstateras att det i då gällande avtal mellan staten och Sveriges Radio fanns föreskrifter om bl.a. skyldighet att sända

² Slutligt beslut av Granskningsnämnden för radio och TV 1999-03-31, SB 103/99.

vissa meddelanden till allmänheten på begäran av myndighet samt att regeringsformens bestämmelser om yttrandefrihet krävde att möjligheten till ett sådant avtalsvillkor gavs stöd i lag (prop. 1977/78:91 s. 15 och 230).

I förarbetena till de ändringar i radiolagen som infördes 1991 uttalades att det då gällande avtalet mellan staten och Sveriges Television innebar att programföretaget på begäran av en *statlig* myndighet skulle sända meddelande som var av vikt för allmänheten (prop. 1990/91:149 s. 156).

I och med radio- och TV-lagens tillkomst 1996 upphävdes konstruktionen med avtal mellan regeringen och programföretagen. I stället infördes den i dag gällande regleringen, där det ges möjlighet att förena sändningstillstånden med villkor, bl.a. om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden.

Med hänsyn till hur möjligheten till att, först genom avtal och därefter i tillståndsvillkor, föreskriva skyldighet om att sända myndighetsmeddelanden har vuxit fram får det anses klart att skyldigheten ursprungligen har varit avsedd att omfatta endast meddelanden från svenska myndigheter. Begreppet ”myndighet” i regeringsformen och tryckfrihetsförordningen torde också ta sikte på organ som lyder under den svenska regeringen. Den nuvarande regleringen av skyldigheten att sända myndighetsmeddelanden kan därför inte sägas innefatta meddelanden från annat än svenska myndigheter. Genom medlemskapet i EU har Sverige överlämnat beslutanderätt till EU:s institutioner och organ. Det kan emellertid inte av den EG-rättsliga regleringen utläsas att Sverige genom EU-medlemskapet har förpliktigats att sända meddelanden från unionen.

Syftet med skyldigheten att sända myndighetsmeddelanden är att på ett effektivt sätt kunna dels underrätta eller varna berörda människor i en nödsituation, dels delge allmänheten samhällsnyttig information. I det ovan refererade ärendet från Granskningsnämnden kunde en svensk myndighet (Riksskatteverket) ha begärt att den information Europaparlamentet önskade nå ut med skulle sändas kostnadsfritt i form av ett myndighetsmeddelande.

Såvitt är känt för utredningen har det inte förekommit någon situation där EU:s institutioner och organ inte har kunnat nå ut med sådan information som är av vikt för allmänheten genom att anlita svenska myndigheter. Möjligheten att i programföretagens tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att kostnadsfritt sända meddelanden om en myndighet begär det måste därför anses tillräcklig för att tillgodose behovet av att informera och varna allmänheten.

Utredningen finner således inte att Sveriges medlemskap i EU innebär att det finns anledning att ändra den idag gällande bestämmelsen om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden.

Styrelsen för psykologiskt försvar har i remissyttrande över Digital-TV-kommitténs slutbetänkande (SOU 2001:90) föreslagit bl.a. att regeringen till de digitala sändningstillstånden fogar ett villkor att sända VMA. Idag sänder ett antal programföretag VMA i enlighet med avtal som de träffat med Statens Räddningsverk. Statens Räddningsverk har också, i sin egenskap av myndighet, möjlighet att begära att de programföretag vars sändningstillstånd innehåller villkor om skyldighet att sända myndighetsmeddelanden kostnadsfritt skall sända VMA. Frågan om vilka programföretag som skall vara skyldiga att sända meddelanden på begäran av myndighet bör, liksom idag regleras genom villkor i sändningstillstånden. Förslaget från Styrelsen för psykologiskt försvar föranleder därför inte anledning att ändra bestämmelsen om myndighetsmeddelanden.

Del II

Mobil TV

5 TV-sändningar till mobila mottagare – en bakgrund

5.1 Inledning

Redan idag sänds TV-program till mobiltelefoner i Sverige via mobiltelefonnät. Dessa tjänster består huvudsakligen av inspelade klipp som startar på konsumentens begäran och på den tidpunkt som denne önskar, men möjligheterna att ta emot direktsända TV-sändningar eller inspelat material som vidare sänds på tider som avsändaren bestämmer ökar.

Parallellt med sändningarna via mobiltelefonnät utvecklas Internet Protocol Datacasting (IPDC). IPDC innebär att en kombination av IP-teknik och rundradioteknik används för att förmedla digitala kommunikationstjänster, t.ex. datatjänster från Internet eller TV-program, till mobiltelefoner och andra bärbara enheter. Med IPDC är det möjligt att nå ut till ett stort antal användare samtidigt, vilket innebär att kostnaden per mottagare kan bli lägre än om informationen distribueras via mobiltelefonnät med hjälp av telekomteknik.

Den svenska nätoperatören Teracom AB (Teracom) har framfört till utredningen att man anser att IPDC har en framtid i Sverige. Enligt uppgift från Teracom finns det ett stort intresse för tekniken hos mobiltelefonoperatörer, mobiltelefonstillverkare, programföretag och andra innehållsleverantörer. Försöksverksamhet med att sända TV till mobila enheter med rundradioteknik planeras och bedrivs i ett antal länder, däribland Sverige.

Enligt våra direktiv har vi möjlighet att med hänsyn till utvecklingen i Sverige och internationellt, och då särskilt inom Europeiska unionen, föreslå andra ändringar i radio- och TV-lagen än vad som uttryckligen anges i direktiven. Utvecklingen av sändning av TV-program med teknik som är särskilt avsedd för mottagning i mobila mottagningsenheter, i fortsättningen benämnt mobil TV, ger upphov till frågor om tillståndsgivning och reglering av sändningarnas innehåll. Vi ser ett påtagligt behov av en översyn av regleringen på

området för att inte utvecklingen skall hämmas och har därför valt att ta upp frågan till behandling.

5.2 TV-sändningar i mobiltelefonnätet

Mobiltelefonoperatörerna i de s.k. UMTS- eller 3G-näten tillhandahåller TV-sändningar via mobiltelefonnäten. Sändningarna består huvudsakligen av material som först har sänts till en server där det sparats i en databas för att sedan förmedlas vidare till mobiltelefonanvändarna. Vidareförmedlingen kan ske antingen genom att det inspelade programmet sänds ut i en slinga, en s.k. ”ström”, där samma program repeteras om och om igen, eller genom att användaren ges möjlighet att ladda ned programmet till sin mobiltelefon. Om programmet ”strömmas” ut får mottagaren ansluta sig till slingan där sändningen vid tillfället befinner sig, medan ett program som laddas ned startar från början vid den tidpunkt då mottagaren väljer att ta emot det.

Vissa mobiltelefonoperatörer förmedlar även traditionella programtjänster direkt i mobiltelefonnätet och det finns också exempel på specialanpassade programtjänster som bara sänds i mobiltelefonnät¹.

5.3 Internet Protocol Datacasting

IP är en förkortning för Internet Protocol, den teknik som används för överföring av information av data på Internet. Internet Protocol Datacasting (IPDC) innebär starkt förenklat att information i form av t.ex. ljud eller rörliga bilder förpackas i s.k. IP-paket och sänds till en masspublik via radiovågor. På detta sätt kan bl.a. TV-sändningar nå fram till mobiltelefoner och andra bärbara enheter genom en kombination av IP-teknik och broadcastteknik². Det bör påpekas att IPDC-tekniken inte i sig har något med mobiltelefonnäten att göra. Till skillnad från TV-sändningarna i mobiltelefonnät, där data förmedlas från en punkt till en annan så att varje mobiltelefon får en egen TV-signal och en egen uppkoppling, bygger IPDC på rundradioteknik (broadcasting), som innebär att data kan förmedlas från en sändare till flera mottagare samtidigt³.

¹ Se vidare i avsnitt 5.4.5

² www.nokia.com/mobiletv

³ www.teracom.se

Om ett stort antal användare vill se samma program samtidigt blir sändningar som sker med IPDC betydligt billigare per mottagare än sändningar som sker i mobiltelefonnät. Mobiltelefonnäten har emellertid betydelse även när det gäller IPDC, eftersom de ger tillgång till en returkanal från mottagaren tillbaka till den som sänder ut tjänsten. Denna returkanal kan användas dels för att administrera betalning av TV-tjänsten, dels för att möjliggöra interaktivitet för den som följer sändningarna.

IPDC kan användas för att distribuera all typ av data, såväl radio och TV som datafiler med musik, spel, mp3-filer, programuppdateringar och webbsidor m.m.⁴. Inledningsvis är tekniken dock avsedd att användas för sändning av TV-program och sökbar text-TV till allmänheten i realtid⁵.

5.3.1 Tekniken bakom IPDC

Den grundläggande skillnaden mellan traditionella TV-sändningar och TV som sänds med IPDC är att IPDC-sändningarna är anpassade för mobil mottagning. Sändningarna skall med andra ord kunna tas emot av mobiltelefoner, handdatorer (s.k. PDA eller palm-tops) eller andra bärbara enheter. Tekniken för detta har utvecklats parallellt i olika system.

5.3.1.1 DVB-H

I november 2004 fastställde ETSI (European Telecommunications Standards Institute) DVB-H som europeisk standard för sändningar av TV med rundradioteknik till mobila mottagningsenheter. DVB-H är en utveckling av den teknik som används för sändning av digital-TV i marknätet, DVB-T. Medan T står för "terrestrial" står H för "handheld". DVB-H-tekniken har utarbetats av DVB (Digital Video Broadcasting), ett branschorgan för digital-TV-teknik där ett stort antal organisationer och företag från både europeiska och utomeuropeiska länder arbetar med att ta fram standarder för digital distribution av TV och annan data.

DVB-H är till skillnad från DVB-T framtagen just för mobil mottagning, där den mottagande enheten har inbyggd antenn och

⁴ *TV-mobilen är snart här – branschen har nappat*, Per Lövgren, MikroDatorn nr 5/2005, se även www.nokia.com/mobiletv

⁵ Teracom AB 2005-02-18

en liten bildskärm. Även DVB-T-sändningar kan tas emot av mobila mottagare, men eftersom mottagningsenheten då måste ha dubbla antenner och mottagningen dessutom är mycket energikrävande, vilket innebär att batteriet snabbt laddas ur, har DVB-T hittills inte ansetts utgöra ett hållbart alternativ för att sända mobil TV.

För att minska strömförbrukningen i den enhet som skall ta emot sändningen använder DVB-H en metod kallad time slicing. Metoden innebär att sändningarna komprimeras i tid och sänds stövis i små block eller ”skurar” som innehåller mycket information. När mottagaren har tagit emot en skur med data lagrar den informationen i sitt minne för att sedan stänga av sig under några sekunder. Under den tid som mottagaren är inaktiverad spelas den lagrade sändningen upp på skärmen. Mottagaren aktiveras därefter igen och tar emot en ny omgång komprimerad information. På detta sätt kommer mottagaren att vara avstängd under större delen av tiden, vilket innebär att mottagningsenhetens strömförbrukning minskar med upp till 95 procent. Användaren upplever ingen skillnad jämfört med att titta på en traditionell TV-sändning, eftersom det hela tiden finns lagrad information att spela upp⁶.

Mobiltelefoner och andra bärbara enheter har små, inbyggda antenner och används såväl utomhus som inomhus. De kan också vara i rörelse under användningen. Dessa omständigheter försvårar mottagningsförhållandena för TV-sändningar och medför att mottagningsenheterna blir mer känsliga för störningar än vanliga TV-apparater. För att begränsa störningarna använder DVB-H ett mer effektivt felkodningsystem än DVB-T. Systemet, benämnt MPE-FEC (Multi-Protocol Encapsulation – Forward Error Correction), har utarbetats särskilt för DVB-H och är sammanlänkat med time slicing-tekniken⁷.

DVB-H bygger i grunden på DVB-T och sändningarna bör därför lämpligen förmedlas inom det sändningsområde som används för marksänd digital-TV. I Sverige äger digital-TV-sändningarna (DVB-T-sändningarna) rum i frekvensområdet 470–862 MHz, vilket är beläget inom band IV och V i det s.k. UHF-bandet. För DVB-H-sändningar har bl.a. ETSI förespråkat frekvensområdet 470–650 MHz. Att sända med DVB-H-teknik i det lägre VHF-bandet, som är beläget mellan 30 och 300 MHz, innebär problem eftersom det ställer krav

⁶ *TV-mobilen är snart här – branschen har nappat*, Per Lövgren, MikroDatorn nr 5/2005 och *Television on a handheld receiver – broadcasting with DVB-H*, utgiven av DigiTAG 2005

⁷ *DVB-H – the emerging standard for mobile data communication*, Michael Kornfeld and Ulrich Reimers, Institut for Communications Technology, Technische Universität Braunschweig

på större antenner i mottagningsenheterna. Sändning i den högre delen av UHF-bandet, mellan 862 MHz och 3 GHz, skulle uppfylla önskemålet om att kunna bygga in små antenner i mottagningsenheterna, men där finns å andra sidan risk för interferens mellan DVB-H-sändningarna och mobiltelefonsändningarna i GSM- och 3G-näten⁸.

5.3.1.2 Alternativa tekniska lösningar

Parallellt med DVB-H har ett antal andra system för mottagning av TV-sändningar i bärbara mottagningsenheter utvecklats.

I Sydkorea genomfördes under 2005 pilotsändningar som baseras på den s.k. DMB-standard. DMB (Digital Multimedia Broadcast) är en vidareutveckling av digitalradiostandarden DAB (Digital Audio Broadcast) och utgör en kombination av satellitsändningsteknik och marksänd rundradio. DMB rymmer mellan fem och sju tjänster per frekvenskanal och kan förmedlas antingen i VHF-bandet på 174–240 MHz eller i det s.k. L-bandet på frekvenser strax under 1,5 GHz. DMB kan således sändas utan att konkurrera med traditionell marksänd digital-TV.

I Japan har regeringen avsatt 1/13 av det digitala marknätet för TV-sändningar till bärbara enheter med stöd av rundradiotekniken ISDB-T (Integrated Services Digital Broadcasting for terrestrial television).

I USA har Qualcomm utvecklat en variant av mobil TV med rundradioteknik som kallas MediaFLO.

Härutöver finns MBMS, ett system där TV sänds med rundradioteknik i 3G-näten. Användandet av mobiltelefonnät innebär dock att MBMS inte anses bli lika kostnadseffektivt vid sändning till många mottagare som DVB-H, DMB, ISDB-T och MediaFLO⁹. MBMS är också mer utrymmeskrävande, vilket för med sig att det får plats färre programtjänster i nätet än när TV-signalerna sänds via digital-TV-nät.

I mitten av mars 2006 presenterade företaget Archos en mobil mottagningsenhet som enligt uppgift från tillverkaren skall kunna ta emot traditionella TV-sändningar som sänds ut i det digitala marknätet (DVB-T-sändningar). Om denna teknik fungerar kommer

⁸ *Television om a handheld receiver – broadcasting with DVB-H*, utgiven av DigiTAG 2005

⁹ A. a. se även *Teve i mobilen får egen standard*, Lars Anders Karlberg, publicerad på www.nyteknik.se den 29 november 2004 och *90 kronor i månaden lagom för teve i mobilen*, Mats Lewan, publicerad den 7 september 2005 på samma webbsida.

mottagningsenheterna att kunna ta emot TV-sändningar utan krav på särskilt anpassad teknik¹⁰.

5.3.2 Mobil TV med rundradioteknik idag

Under hösten 2003 genomförde branschorganisationen IPDC Forum en undersökning om TV-sändningar till mobila mottagare i Sverige, Finland och Storbritannien. 1 000 personer i vardera landet tillfrågades om sitt intresse för tjänsten. Undersökningen visade att 21 procent av de tillfrågade i Finland, 24 procent av de tillfrågade i Storbritannien och 34 procent av de tillfrågade i Sverige tyckte att mobil TV var en bra eller mycket bra idé. Av de tillfrågade i Sverige tyckte 35 procent att idén var acceptabel medan 32 procent svarade att de inte tyckte om idén. Elva procent av svenskarna uppgav att de ville ha tjänsten genast eller inom en snar framtid. De TV-program som efterfrågades av de svenska deltagarna var framför allt nyheter och information¹¹.

För att analysera den tekniska och kommersiella bärkraften i att sända TV till mobila mottagare med rundradioteknik planerar Tera-com att tillsammans med andra intressenter genomföra pilotsändningar med mobil TV i Sverige under 2006. Ett begränsat antal personer i Stockholmsområdet kommer då att få testa tjänsten samtidigt som aktörerna på marknaden ges möjlighet att utvärdera affärsmöjligheter och hitta lämpliga samarbetsformer. Sändningarna kommer att ske med DVB-H-teknik och omfatta ett femtontal programtjänster.

Liknande pilotprojekt med DVB-H-sändningar har genomförts eller håller på att genomföras i ett flertal länder. Följande exempel kan nämnas.

Tyskland

Under perioden augusti 2003 till oktober 2004 sändes mobil TV med DVB-H-teknik i Berlin i det s.k. bmco-projektet (Broadcast Mobile Convergence). Syftet med pilotsändningarna var att undersöka affärspotentialen i möjligheten till konvergens mellan mark-sänd digital-TV (DVB-T/H) och mobil telefoni. Projektet genom-

¹⁰ www.archos.com/corporate/press/press_releases/20060315-AV_700_TV_en.pdf

¹¹ www.ipdc-forum.org under rubriken "Research"

fördes av Vodafone Pilotenentwicklung, Nokia, Philips och Universal Studios Networks Germany.

Deltagarna i testet kunde ta emot sändningarna antingen via en mobiltelefon försedd med DVB-H-mottagare eller via en bärbar digital-TV-apparat med en 6,4 tums skärm. Digital-TV-apparaten kunde förutom DVB-H ta emot frisändningar av program och tilläggstjänster som sändes med DVB-T. Den marknadsundersökning som gjordes inför testsändningarna tydde på ett stort intresse för mobila TV-liknande tjänster, där nyheter, sport, musik och program som blandade information och underhållning uppgavs vara mest lockande. Enligt de ansvariga för pilotprojektet bekräftade testsändningarna uppgifterna i marknadsundersökningen. Deltagarna uppskattade och utnyttjade de tillgängliga tjänsterna i stor utsträckning. Vidare ansåg de att kvaliteten i TV-sändningarna och den möjlighet till interaktivitet som erbjöds genom mobiltelefonnätet var i hög grad acceptabel¹².

Under 2004 genomfördes en marknadsundersökning om mobil TV i Berlin. Av de drygt 500 personer som omfattades av undersökningen ansåg 78 procent att mobil TV var en bra eller utmärkt idé. Av dessa kunde 82 procent tänka sig att betala för tjänsten. 26 procent av dem som tyckte att idén var bra eller utmärkt var villiga att betala mer än 15 euro per månad.

Finland

Under perioden mars till och med juni 2005 genomförde den finska nätoperatören Digita Oy tillsammans med mobiltelefonoperatörerna Elisa och TeliaSonera Finland, mobiltelefonföretaget Nokia samt programföretagen Channel Four Finland (Nelonen) och YLE ett pilotprojekt med mobil TV-sändningar i Helsingforsområdet. 500 testpersoner utrustades med mobiltelefoner försedda med DVB-H-mottagare. Resultaten av pilotsändningarna visade att deltagarna uppskattade det traditionella TV-utbudet, men att de även efterfrågade innehåll speciellt anpassat för kortvarigt och tillfälligt tittande. Av det utbud som erbjöds tittade testdeltagarna mest på den finska nationella televisionen, följt av sport och nyheter. Testpersonerna tittade i genomsnitt på TV i mobiltelefonen under 20 minuter per dag och även under andra tider än bästa sändningstid för traditionell TV. De uppgav att de framför allt tittade när de

¹² www.bmco-berlin.de, oktober 2004

reste med allmänna kommunikationer, men att de även använde den mobila utrustningen i hemmen. 41 procent av deltagarna i testet kunde tänka sig att betala för TV-tjänsterna och över hälften av dem som var villiga att betala ansåg att en fast månatlig avgift om tio euro var ett rimligt pris. De flesta föredrog en fast prissättning, men många var också intresserade av att betala separat för tillgång till ett specifikt program, som t.ex. en fotbollsmatch – s.k. pay-per-view¹³.

I november 2005 ledigförklarade det finska kommunikationsministeriet en koncession (dvs. ett tillstånd) som operatörsföretag för mobil TV med DVB-H-teknik i en nyttillkommen fjärde multiplex. Fyra bolag, de finska mobiltelefonoperatörerna Elisa Abp och Telia Sonera Mobile Networks Ab samt de franska nätbolagen Digita Oy och Telemast Nordic Ab, ansökte om koncessionen. I mars 2006 tilldelades Digita Oy koncessionen. Digita Oy har för avsikt att starta kommersiella mobil TV-sändningar redan under 2006. Enligt uppgift från kommunikationsministeriet kommer tillstånd att sända mobil TV i rundradionät att meddelas separat¹⁴.

Kommunikationsministeriet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att överväga hur tillståndsgivningen för mobil TV skall regleras i framtiden. Arbetsgruppen skall lämna sina förslag i slutet av 2006. Enligt uppgift från kommunikationsministeriet kommer regleringen av sändningarnas innehåll (innefattande rätten att sända reklam) i vart fall inledningsvis att regleras likadant för mobil TV som för traditionella TV-sändningar.

Australien

I juli 2005 inleddes pilotsändningar med DVB-H-teknik i Sydney, det s.k. "movemedia"-försöket. Sändningarna skall pågå under ett år och har till syfte att undersöka de tekniska möjligheterna och kommersiella utsikterna för DVB-H i Australien. De 1 000 deltagarna har utrustats med mobiltelefoner och kommer inledningsvis att ha tillgång till ca femton olika TV-kanaler, däribland SkyNews, Fox Sport News och The Weather Channel. Avsikten är att utbudet därefter successivt skall utökas. Under testperioden skall täckningen, särskilt inne i byggnader, mätas och sedan testsändningarna

¹³ www.digitv.fi

¹⁴ www.mintc.fi, www.digita.fi

avslutats skall konsumenternas gensvar och acceptans av de erbjudna tjänsterna undersökas¹⁵.

Storbritannien

I september 2005 inledde mobiltelefonoperatören O2, Nokia och nätoperatören Arqiva ett sex månader långt försök med DVB-H-sändningar i Oxford. Under försöket ges 400 deltagare mellan 18 och 45 år möjlighet att se 16 TV-kanaler, däribland BBC One, BBC Two, ITV, Cartoon Network, CNN, Discovery Channel, Sky News, Sky Sport News och Sky Travel, i mobiltelefoner med DVB-H-mottagare¹⁶. Den slutliga rapporten från projektet förväntas komma under våren 2006. Förhandsrapporter visar att 83 procent av deltagarna är nöjda med tjänsten och att 76 procent är villiga att betala för att se mobil TV¹⁷.

Spanien

I Spanien inleddes i september 2005 ett sex månader långt pilotprojekt med DVB-H-sändningar i Madrid och Barcelona. Projektet är ett samarbete mellan mobiltelefonoperatören Telefónica Móviles España, telekomföretaget Abertis Telecom och Nokia. Under testperioden kunde 500 personer se TV-kanalerna Antena 3, Sogecable, Telecinco, Telemadrid, TVE och TV3. Deltagarna hade också tillgång till interaktiva tjänster¹⁸. Enligt rapporten från projektet, som redovisades i slutet av februari 2006, sade 55 procent av deltagarna att de var intresserade av att fortsätta använda tjänsterna även om de måste betala för dem. De som var beredda att betala kunde tänka sig ett pris upp till fem euro per månad för ett paket med ett antal bastjänster och en tilläggstjänst. Den genomsnittliga tittartiden var 16 minuter per dag¹⁹.

¹⁵ www.nokia.com/mobiletv, under "News and Events" July 25, 2005 samt www.dtg.org.uk/news 18.07.2005

¹⁶ www.o2.com/about/tv_to_mobile_trial.asp och www.dtg.org.uk/news

¹⁷ www.mobiletv.nokia.com

¹⁸ www.dtg.org.uk/news

¹⁹ www.dvb-h-online.org

Nederländerna

Den 12 september 2005 startades "Friendly User Pilot" i Nederländerna. 250 mobiltelefonanvändare i Haag och Zoetermeer utrustades med mobiltelefoner försedda med DVB-H-mottagare, med vilka de kunde ta emot tolv TV-kanaler och två radiokanaler. Deltagarna hade också tillgång till interaktiva tjänster. Pilotprojektet, som genomfördes i samarbete mellan mobiltelefonoperatören KPN Mobile, nätoperatören Nozema Services och DVB-T-licensinnehavaren Digitenne, pågick till utgången av november månad 2005²⁰.

Italien

Italiens största mobiltelefonoperatör, Tim, slöt under hösten 2005 ett femårigt avtal med programföretaget Mediaset om TV-sändningar till mobiltelefoner med DVB-H-teknik som kommer att vara öppna för alla systemoperatörer. Sändningarna kommer att förmedlas över hela landet och kunderna kommer att kunna se Mediasets tre nationella programtjänster, Canale 5, Retequattro och Italia Uno samt fotboll i italienska serie A och Champions League. Sändningarna skall startas under hösten 2006.

I februari 2006 förklarade den italienska mobiltelefonoperatören 3 Italia att man har för avsikt att lansera kommersiella TV-sändningar till mobila mottagare med DVB-H-teknik i juni 2006. Tittarna kommer att kunna ta emot 15 TV-kanaler i den mobila TV-tjänsten som kommer att kallas "La3". La3 har köpt de exklusiva rättigheterna att direktsända samtliga matcher under 2006 års världsmästerskap i fotboll till mobila mottagare. 3 Italia har kunnat ta sig in på marknaden för mobil TV genom att köpa programföretaget Channel 7 som har tillstånd att sända digital-TV i det italienska marknätet²¹.

Frankrike

I oktober 2005 inleddes pilotsändningar med DVB-H-teknik till 500 deltagare i Parisområdet. Testpersonerna har tillgång till 13 TV-kanaler, fyra radiostationer och en s.k. "kortprogramskanal"²². Pro-

²⁰ www.bmco_berlin.de, Newsletter 02/2005

²¹ www.dvb-h-online.org

²² www.nokia.com/mobiletv

jektet kommer att avslutas i juni 2006 och enligt de preliminära rapporter som har lämnats är 73 procent av testpersonerna nöjda med tjänsten och 68 procent villiga att betala för att se mobil TV.

5.4 Aktörerna på marknaden för mobil TV

5.4.1 Programföretagen och deras tillstånd att sända digital-TV

Som närmare redogjorts för i kapitel 1 har 31 programföretag idag tillstånd att sända marksänd television med digital sändningsteknik. Till och med den 28 februari 2006 ställdes i samtliga sändningstillstånd krav på att tillståndshavarna skulle samverka med varandra om multiplexering (dvs. den tekniska sammanföringen av de programbärande signalerna i en frekvenskanal), system för villkorad tillgång (Conditional Access, CA, dvs. kryptering av ett program eller en tjänst så att leverantören kan kontrollera tillgången till programmet eller tjänsten) och elektronisk programguide (EPG). Samverkan skulle ske i enlighet med ett avtal som ursprungligen ingicks mellan Teracoms dåvarande dotterbolag Senda i Sverige AB, Teracom och ett antal av de programföretag som senare erhållit tillstånd att sända TV i det digitala marknätet. Sedan det ursprungliga avtalet träffades har Senda i Sverige AB:s roll övertagits av företaget Boxer TV-Access AB (Boxer). Avtalet är inte formellt gällande längre, men hade genom tillståndsvillkoren fortsatt att tillämpas i vissa delar.

De nuvarande sändningstillstånden, som gäller sedan den 1 mars 2006, är förenade med villkor om att tillståndshavarna skall samverka med varandra i tekniska frågor, att tillståndshavarna skall ingå avtal med Boxer om att Boxer själv eller genom annan skall sända en elektronisk programguide där samtliga tillståndshavares programutbud presenteras på likvärdigt sätt samt att tillståndshavarna – om de sänder tjänster för vilka det krävs att mottagaren använder en styrprogramvara (API) – skall använda en standard som är upptagen i Europeiska kommissionens förteckning över standarder och/eller kommunikationstjänster och tillhörande faciliteter och tjänster. Vidare är tillstånden för de tillståndshavare som delar frekvenskanal med någon annan tillståndshavare förenade med villkor om skyldighet att ingå avtal som medför att den som utför utsändningstjänsten sammanför programtjänsterna till en gemensam programström (multiplexering). De programföretag som har rätt att sända krypte-

rat skall dessutom ingå avtal med Boxer om att kryptera programtjänsten enligt ett av Boxer valt system för åtkomstkontroll, utfärda programkort för auktorisation av användare samt sända auktorisationssignaler och annan signalering förknippad med åtkomstkontrollen.

SVT

SVT har enligt sitt tillstånd att sända television i marknätet med digital sändningsteknik, se *bilaga 4*, rätt att sända TV-program till hela landet, att tillsammans med UR sända TV-program under hela dygnet och därvid använda all tillgänglig överföringskapacitet i en frekvenskanal (multiplex), att för sändning av televisionsprogram använda överföringskapacitet som upplåtits av annan även om den sammanlagda kapaciteten överstiger vad som tidigare angetts, att upplåta överföringskapacitet till annan tillståndshavare samt att sända så många samtidiga programtjänster som den tillgängliga överföringskapaciteten medger.

Enligt tillståndet skall SVT sända dels programtjänsterna SVT1 och SVT2, dels ytterligare två programtjänster. I de områden där SVT inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall de digitala marksändningarna ha samma räckvidd som SVT:s analoga sändningar hade när dessa upphörde. De två programtjänster som skall sändas utöver SVT1 och SVT2 skall skilja sig såväl från varandra som från SVT1 och SVT2 med avseende på innehåll eller sändningstider. De skall i genomsnitt sändas under minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår i vardera programtjänsten.

UR

UR har enligt sitt sändningstillstånd, se *bilaga 6*, rätt att sända TV-program med digital teknik till hela landet under hela dygnet och att därvid använda den överföringskapacitet som SVT disponerar efter överenskommelse med SVT. Sändningsrätten omfattar så många samtidiga programtjänster som den tillgängliga överföringskapaciteten medger.

TV4

TV4 har två tillstånd att sända television med digital utsändningsteknik.

Enligt det första tillståndet, som gäller programtjänsten TV4 – se *bilaga 8*, har TV4 rätt att i hela landet under hela dygnet sända televisionsprogram och att därvid använda den överföringskapacitet som behövs för att sända en programtjänst i samma regionalt uppdelningsbara frekvenskanal som de övriga programtjänster som TV4 har rätt att sända samt programtjänsterna CNN International och TV 6. Enligt tillståndet skall TV4 sända programtjänsten TV4 till hela landet, vilket innebär att minst 98 procent av den fast bosatta befolkningen senast vid utgången av mars månad 2006 skall kunna ta emot sändningarna via digital marksändning och att programmen därutöver skall distribueras genom satellit till den del av befolkningen som inte utan stora kostnader kan nås av utsändningen från marksändare.

TV4:s andra tillstånd innebär rätt att under hela dygnet sända televisionsprogram i hela landet och att därvid använda den överföringskapacitet som krävs för att sända ut fyra samtidiga programtjänster. Som villkor för sändningsrätten gäller att TV4 skall sända fyra programtjänster under i genomsnitt minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår för varje programtjänst. Senast vid utgången av mars 2006 skall sändningarna kunna tas emot i områden där minst 98 procent av Sveriges befolkning är bosatt.

Övriga tillståndshavare

Övriga programföretag med tillstånd att sända TV i digitala marknätet har i allmänhet rätt att under viss tid sända en eller flera programtjänster till hela landet och att i mån av tillgång använda den överföringskapacitet som behövs för utsändningen. Som villkor för tillstånden föreskrivs som regel att sändningarna skall kunna tas emot av en viss minsta andel av landets befolkning och att programtjänsten skall sändas ett visst minsta antal timmar per vecka.

5.4.2 Nätoperatörskapet

Teracom är nätoperatör i såväl det analoga som det digitala marknätet. Företagets kärnverksamhet bedrevs tidigare inom Televerket och samliga aktier ägs av staten. Nätoperatörskapet innebär att

Teracom äger och driver det digitala marknätet. Företaget sköter därvid den tekniska multiplexeringen, dvs. den tekniska sammanföringen av de programbärande signalerna till en frekvenskanal, och distribuerar signalerna ut till abonnenterna. Det digitala marknätet består idag av fem sändarnät, s.k. frekvenskanaler eller multiplexer. Fyra av dessa når omkring 90 procent av den fast bosatta befolkningen i Sverige, medan den femte når ungefär halva befolkningen. Varje multiplex kan rymma upp till sju olika programtjänster. De fyra multiplexer som för närvarande når ca 90 procent av befolkningen håller på att byggas ut och målet är att de under våren 2006 skall täcka omkring 98 procent av befolkningen²³.

Teracom säljer sin överföringskapacitet antingen direkt till programföretagen eller till operatören Boxer TV-Access AB, som hanterar kapaciteten på uppdrag av programföretagen. Teracom är idag ensam nätoperatör för TV-sändningar på den svenska marknaden, men det finns inte några principiella hinder mot att andra nätoperatörer etablerar sig. För att bedriva verksamhet som nätoperatör krävs dock tillstånd enligt lagen om elektronisk kommunikation. Tillståndet avser rätten att använda en viss radiosändare.

Post- och Telestyrelsen (PTS) har identifierat Teracom som operatör med betydande inflytande på den svenska grossistmarknaden för programutsändningstjänster via marknät för distribution av såväl analoga som digitala TV-sändningar till slutanvändare²⁴. Denna bedömning har godtagits av EU-kommissionen²⁵. I anledning härav fastställde PTS i december 2005 särskilda skyldigheter enligt lagen om elektronisk kommunikation för Teracom på de aktuella marknaderna²⁶. I det beslut som gäller det digitala marknätet har PTS ålagt Teracom att tillgodose varje rimlig begäran om tillträde till nätet från den som har förutsättningar för och avser att distribuera TV-sändningsinnehåll till slutanvändare i det digitala marknätet. Enligt PTS bedömning kan tillträdet huvudsakligen ske på två sätt. Antingen kan den som getts rätt till tillträde beviljas fysiskt tillträde till ett eller flera av de tekniska moment som ingår i en sändarstation och på så sätt själv ombesörja programutsändningen eller så kan tillträde beviljas genom tillgång till en s.k. grossistprodukt, som innebär att den som ges rätt till tillträde tillåts ansluta sig till Teracoms nät vid en viss punkt och att Teracom därefter förmedlar

²³ www.teracom.se

²⁴ Beslut den 22 juni 2005, dnr 04-6953/23.

²⁵ Kommissionens yttrande enligt artikel 7.3 i ramdirektivet, SG-Greffle (2005) D/202544.

²⁶ Beslut den 15 december 2005, dnr 05-8674/23 och 05-8675/23.

signalerna ut till de olika sändarstationerna och utsändningen av innehållet till slutanvändarna. I beslutet förpliktas Teracom att tillämpa en kostnadsorienterad prissättning för tillhandahållande av tillträde till det digitala marknätet. Vid beräkningen av priset skall de faktiska historiska kostnaderna för den relevanta prestationen utgöra utgångspunkten. Teracom förpliktas också att tillämpa icke-diskriminerande villkor för tillhandahållande av tillträde till nätet.

Även för det analoga nätet har Teracom förpliktats att tillgodose varje rimlig begäran om tillträde till den som har förutsättningar för och avser att distribuera TV-sändningsinnehåll till slutanvändare. Tillträdet till det analoga nätet har begränsats till tillgång till en grossistprodukt, som enligt förslaget skall bestå av rätt till tillträde till det analoga TV-nätet via gränssnitt i en central punkt (t.ex. vid Kaknästornet) och en skyldighet för Teracom att ombesörja transmission till relevanta sändarstationer och programutsändning för tillträdande parts räkning från dessa stationer. Utsändningen skall ske med samma kapacitet och täckning som när Teracom producerar tjänsten för egen räkning. Liksom när det gäller tillgång till det digitala marknätet skall Teracom tillämpa en kostnadsorienterad prissättning grundad på de faktiska historiska kostnaderna för tillhandahållande av grossistprodukten samt tillämpa ickediskriminerande villkor.

Begreppet ”den som har förutsättningar för och avser att distribuera TV-sändningsinnehåll till slutanvändare” avser enligt beslutet den som har eller kan räkna med att få tillstånd att sända television enligt radio- och TV-lagen eller har nått en överenskommelse med ett eller flera programföretag som innehar sådant tillstånd.

PTS beslut syftar till att ge andra bolag möjlighet att använda Teracom's nät på rättvisa villkor och att därmed öppna de marknader på vilka Teracom har monopol för konkurrens.

5.4.3 TV-operatörer

Boxer TV-Access (Boxer) är idag ensam om att som operatör i det digitala marknätet erbjuda abonnenter paket med programtjänster samt interaktiva tjänster. Boxer hanterar samtliga krypterade sändningar i marknätet. Företaget ägs till 70 procent av Teracom och till 30 procent av riskkapitalbolaget 3i. Boxer har övertagit den samordningsroll i digitala marknätet som tidigare innehades av Senda i Sverige AB, vilket innebär att de programföretag som har tillstånd

att sända med digital sändningsteknik i sina sändningstillstånd har ålagts att låta Boxer hantera samordningen av system för villkorad tillgång, tillämpningsprogram och en gemensam elektronisk programguide.

På den svenska marknaden finns även två operatörer som erbjuder TV via satellit: Viasat och Canal Digital. Båda företagen erbjuder ett flertal TV-kanaler, radiokanaler och pay-per-view-tjänster. De tillhandahåller även interaktiva tjänster som spel och elektronisk programguide.

Härutöver finns ett stort antal innehavare av kabelnät, vilka vidare-sänder TV-program via kabel. Ett flertal av dessa är mindre nät-ägare. De nätinnehavare som har flest hushåll anslutna till sig är Com Hem AB, Canal Digital Kabel-TV, Tele2Vision AB (tidigare Kabelvision i Sverige AB) och UPC Sverige AB. Kabel-TV-operatörerna erbjuder konsumenterna paket med programtjänster. I viss utsträckning kan enstaka programtjänster läggas till de färdiga paketen²⁷.

5.4.4 SES Sirius AB

SES SIRIUS AB äger och driver satellitsystemet SIRIUS, som erbjuder lösningar för radio- och TV-sändningar samt bredbands-tjänster i Norden, Baltikum och Central- och Östeuropa. Bolaget ägs till 25 procent av det statliga Svenska rymdaktiebolaget (Rymdbolaget) och till 75 procent av SES Astra.

5.4.5 Mobiltelefonoperatörer

Det finns ett antal mobiltelefonoperatörer etablerade på svenska marknaden. För att få tillgång till något av de mobiltelefonnät som finns idag behöver mobiltelefonoperatörerna tillstånd att använda radiosändare. Sådana tillstånd meddelas av Post- och telestyrelsen. De operatörer som inte har tillstånd (och därmed inte är nätinnehavare) får tillgång till näten genom avtal med någon av de operatörer som har tillstånd.

NMT-nätet är ett analogt mobiltelefonnät. Nätet drivs av Telia, som också är ensam tillståndshavare. NMT-nätet kommer att släckas

²⁷ För en närmare redogörelse för kabel-TV-operatörerna och deras utbud, se vårt delbetänkande *Anpassning av radio och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) s. 243ff.

ned under år 2007 och ersättas av ett digitalt nät, vilket företaget Nordisk Mobiltelefoni AS har beviljats tillstånd att använda sig av.

GSM-nätet togs i bruk under 1990-talet. Idag har Telia AB, Tele2 AB, Vodafone Sverige AB och SweFour AB tillstånd i GSM-nätet.

3G står för ”den tredje generationens mobiltelefoni” och kallas även för UMTS. 3G-tillstånd innehas idag av Vodafone, Hi3G Access AB (3) och Tele2, medan Telia använder sig av Tele2:s tillstånd. Den stora skillnaden mellan 3G och GSM är överföringskapaciteten. I 3G-nätet är överföringshastigheten 40 gånger så snabb som i GSM-nätet, vilket innebär att det finns möjlighet att skicka grafik och rörliga bilder som t.ex. TV-program²⁸.

Vodafone, 3, Tele2 och Telia tillhandahåller TV till mobiltelefoner via 3G-näten.

Större delen av det material som Vodafone förmedlar är förinspelat och sparat i en databas för att sedan göras tillgänglig genom nedladdning på den enskilde konsumentens begäran. Vodafone tillhandahåller emellertid även tjänsterna Aftonbladet TV och Expressen-TV, som utgörs av entimmesprogram som sänds ut i en ström som rullar dygnet runt. Den mobiltelefonabonnent som vill se programmet ”hoppa in” i sändningen där den vid tillfället befinner sig.

3 förmedlar inte några programtjänster direkt till mobiltelefoner men sänder vissa programinslag, såsom TV3-programmet ”Big Brother” och TV4-programmet ”Idol”. Sändningarna spelas in av programföretagen, varefter 3 förmedlar dem vidare till sina kunder. Vidareförmedlingen sker antingen genom att programmet sänds upprepade gånger efter varandra i en ”ström” som användaren kan välja att hoppa på eller genom att konsumenten ges möjlighet att ladda ner programmet till sin mobiltelefon och se det från början vid den tidpunkt som han eller hon själv väljer. Den sistnämnda tekniken används framför allt när det gäller kortare programinslag.

För Tele2:s del utgörs större delen av det TV-utbud som erbjuds av direktsändning av sådana programtjänster som även sänds som traditionell marksänd digital-TV, t.ex. programtjänsterna TV3 och TV8. Tele2 sänder dock även inspelade klipp från SVT, som startar på den tid som kunden begär.

Telia förmedlar programtjänsterna Star och Voice samt även TV4:s nyhetssändningar till sina kunder med någon sekunds för-

²⁸ www.pts.se

dröjning. Härutöver finns möjlighet att ladda ner bl.a. SVT:s och TV4:s nyhetsinslag och andra programinslag från SVT i efterhand för start vid den tidpunkt som kunden själv bestämmer.

5.4.6 Tillverkare av mobiltelefoner och andra bärbara enheter

För att ta emot TV-sändningar som sänds via mobiltelefonnät krävs tillgång till en mobiltelefon som kan ta emot sändningar i 3G-nät. Mobil TV med hjälp av DVB-H-teknik kräver att den enhet som skall ta emot sändningarna har utrustats med en DVB-H-mottagare. Sådana mottagare kan byggas in i mobiltelefoner och andra bärbara enheter. Fördelarna med att bygga in mottagarna i mobiltelefoner är flera. Ett samarbete mellan den som sänder eller förmedlar programmen och en mobiltelefonoperatör innebär att den som sänder får tillgång till de kundstockar som mobiltelefonoperatören redan har arbetat upp. Dessutom erbjuder mobiltelefonen en returkanal i mobiltelefonnätet. Returkanalen har dubbla syften genom att den dels ger möjlighet för användaren att interagera, t.ex. genom att välja visst innehåll eller att delta i tävlingar eller omröstningar som sänds, dels kan användas för att administrera betalning för de TV-tjänster som sänds ut.

Nokia var första mobiltelefonstillverkare att skapa telefoner med möjlighet att ta emot TV-sändningar med rundradioteknik och hade en prototyp som kunde ta emot DVB-H-sändningar färdig redan under hösten 2003. Även övriga större mobiltelefonstillverkare har eller håller på att ta fram modeller för mobil TV med rundradioteknik. Bl.a. har Samsung, som har utvecklat mobiltelefoner utrustade med både DVB-H-mottagare och DMB-mottagare, presenterat ett chip som skall kunna användas både i digital-TV-apparater med DVB-T och i mobiltelefoner med DVB-H. Härutöver har tillverkare av hemelektronik, bl.a. Philips, visat prototyper på andra bärbara enheter än telefoner som har utrustats med mobila TV-mottagare²⁹.

Som beskrivits i avsnitt 5.3.1.2 har företaget Archos under våren 2006 presenterat en mobil mottagningsenhet – dock inte en mobiltelefon – som enligt uppgift från företaget kan ta emot DVB-T-sändningar.

²⁹ www.teracom.se

5.5 Den framtida utvecklingen av mobil TV i Sverige

5.5.1 Teracoms avsikter

Teracom har förklarat att man har för avsikt att etablera mobil TV i det digitala marknätet genom att använda DVB-H-teknik³⁰. För att kunna genomföra sändningarna har man i en skrivelse till regeringen uttryckt önskemål om att tilldelas frekvensutrymme i området 470–702 MHz, vilket motsvarar kanalerna 21–49 där det idag sänds marksänd digital-TV (DVB-T). Då den speciella teknik som utvecklats för DVB-H innebär att det är mindre lämpligt att använda sig av exakt samma kanaler som DVB-T-sändningarna har Teracom förklarat att man vill ta en ny multiplex i det digitala marknätet i anspråk för sändning av mobil TV. En ny multiplex skulle enligt uppgift från Teracom innebära att det ges möjlighet att erbjuda upp till 50 programtjänster med tillräckligt hög kvalitet för mobil TV.

DVB-H-sändningarna skall kunna tas emot av mobila mottagare även när dessa befinner sig inomhus i tätbebyggda områden. Traditionella TV-apparater är i regel anslutna till antenner som placerats på platser där mottagningsförhållandena är goda. En sådan möjlighet finns inte för de bärbara enheterna, vilket gör att det krävs fler sändare än de redan befintliga för att få fullgod mottagning. Teracom har som exempel angett att det endast krävs en sändare för att nå hela Stockholm med traditionella TV-sändningar, medan det för att uppnå godtagbara mottagningsförhållanden för mobil TV inom samma område kommer att krävas uppskattningsvis sex sändare. Således är en viss utbyggnad av sändarnätet nödvändig för att mobil TV med användning av DVB-H-teknik skall kunna fungera i praktiken.

Teracom planerar att inledningsvis sända mobil TV på uppdrag av de programföretag som redan har tillstånd att sända television i marknätet. Utbudet förväntas till en början väsentligen motsvara det TV-innehåll som idag sänds via marknät, kabel, satellit och bredband.

³⁰ Skrivelse från Teracom AB till Utbildnings- och kulturdepartementet den 26 augusti 2005

5.5.2 Övriga aktörers medverkan

Enligt de uppgifter som Teracom har lämnat till utredningen finns det intresse från såväl svenska programföretag som TV-operatörer (Boxer och Viasat) och mobiltelefonoperatörer (Vodafone, Telia-Sonera och Tele2) att delta i utvecklingen av mobil TV.

Programföretagen C More Entertainment AB och Kanal 5 AB samt mobiltelefonföretagen Nokia Svenska AB och Sony Ericsson Mobile Communications AB har i skrivelser till regeringen gett stöd för Teracoms önskemål om att ta frekvensutrymme i anspråk för sändningar av mobil TV med DVB-H eller annan likvärdig teknik.

5.5.3 Radio- och TV-verkets synpunkter när det gäller utvecklingen av mobil TV

Radio- och TV-verket anförde i sitt remissyttrande över utredningens delbetänkande *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) att

DVB-H sändningar i det marbundna digital-TV-nätet, eller i för ändamålet särskilt upprättade nät, måste ses som tillståndspliktig verksamhet enligt radio- och TV-lagen. Ett exempel kan vara att ett programföretag vill nå ut med sina sändningar till DVB-H kompatibla mobiltelefoner, vid sidan om sändningarna till de traditionella digital-TV kunderna med set top box i vardagsrummet. Om programföretaget i detta fall avvarar en viss del av sin kapacitet för att möjliggöra denna typ av sändningar parallellt med DVB-T (Terrestrial) sändningar bör det inte krävas något ytterligare tillstånd. Om den av Radio- och TV-verket utsedde operatören sammanställer ett utbud av DVB-H tjänster som inte är tillgängliga i DVB-T format så kan bedömningen bli annorlunda. Inledningsvis kommer det att röra sig om testverksamhet som möjligen kan tillståndsprövas enligt reglerna om tillfälliga sändningstillstånd.

Denna utveckling måste dock analyseras närmare. Frågan är om reglerna är lämpliga för dessa nya typer av sändningar, nya typer av operatörer och kanske nya typer av affärsmodeller där kundens relation till operatören mer liknar mobiltelefonin än traditionell digital-TV. Verket vill uppmärksamma lagstiftaren om utveckling och framför allt påtala behovet av att tillse att det föreslagna regelverket inte hindrar utvecklingen på detta område.

6 Den rättsliga regleringen

6.1 Inledning

I detta kapitel går vi igenom de regler inom det radio- och TV-rättsliga området som kan bli tillämpliga vid TV-sändningar till mobila mottagare. För en mer utförlig redogörelse för yttrandefrihetsgrundlagens och radio- och TV-lagens bestämmelser om innehållet i TV-sändningar hänvisas till kapitel 1.

6.2 Radio- och TV-lagen

6.2.1 Tillämplighetsområde

Radio- och TV-lagen är enligt 1 kap. 1 § tillämplig på sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. En sändning är riktad till allmänheten endast om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den. I motiven till radio- och TV-lagen uttalade regeringen att det inte bör fästas någon särskild vikt vid vilken teknik som används, utan att lagens tillämpningsområde bör vara oförändrat även om det i framtiden sker tekniska förändringar. Regeringen anförde vidare att begreppen radio och television i det allmänna språkbruket torde förstås som sändningar som ett obestämt antal personer samtidigt kan ta emot i en ljudradiomottagare respektive televisionsmottagare, där mottagaren kan ta del av innehållet i sändningen i samma ögonblick som den äger rum. Den enda aktivitet som användaren behöver ägna sig åt är att slå på mottagarapparaten och valmöjligheterna begränsas till att med hjälp av mottagarens frekvensinställning eller kanalväljare ta in någon av de olika sändningar som är tillgängliga på den plats som mottagaren befinner sig (prop. 1995/96:160 s. 63).

I motiven uttalades vidare att kravet på att sändningen skall vara riktad till allmänheten utesluter kommunikation mellan enskilda, t.ex. genom telefon, liksom överföring av ljud- eller videoinspelningar med hjälp av brev, bud eller liknande. Högtalarutrop och projicering av filmbilder utesluts eftersom dessa inte kräver tillgång till någon mottagarapparat. Regeringen anförde också att TV-tjänsten beställ-TV (video on demand), där en kund beordrar att ett visst TV-program sänds hem till honom eller henne över ett trådnät, inte torde omfattas av lagen eftersom sändningen inte startas utan särskild begäran från mottagaren. Däremot ansågs tjänsten near instantaneous video on demand, som innebär att samma program sänds ut parallellt till olika mottagare med t.ex. tio minuters tidsförskjutning, omfattas av lagens bestämmelser eftersom det är den som svarar för utsändningen som bestämmer att programmet skall sändas ut på olika tider. Sändningen startar således inte på en tidpunkt som mottagaren bestämmer (a. prop. s. 64f.).

6.2.2 Regler om tillstånd

6.2.2.1 Nuvarande reglering

Utgångspunkten i svensk rätt är att det skall råda full frihet att sända ljudradioprogram och TV-program. Då radiofrekvensspektrum är en begränsad resurs har det emellertid bedömts vara omöjligt att upprätthålla en generell etableringsfrihet när det gäller sändningar som utnyttjar det begränsade frekvensutrymmet. Av denna anledning har det föreskrivits krav på tillstånd för sådana sändningar som sker i marknätet (jfr prop. 1995/96:160 s. 70f.) Enligt 2 kap. 1 § RTVL krävs det tillstånd för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz. Tillståndet skall innehas av det programföretag eller den innehållsleverantör som ansvarar för sändningarnas innehåll. Enligt den svenska frekvensplanen skall rundradiosändningar äga rum på frekvenser som understiger 862 megahertz. Att tillståndskravet satts så högt som till 3 gigahertz har i förarbetena till radio- och TV-lagen motiverats med att digitala ljudradiosändningar i vissa länder sänds på högre frekvenser (a. prop. s. 71f.).

Radio- och TV-lagen innehåller inte någon bestämmelse som reglerar tillståndstidens längd, utan denna får avgöras av tillståndsmyndigheten, som enligt 2 kap. 2 § är regeringen. Av 2 kap. 2 § RTVL

framgår också att Radio- och TV-verket har behörighet att meddela tillstånd till sändningar under en begränsad tid om högst två veckor. Radio- och TV-verket får förena sådana tillfälliga tillstånd med villkor på samma sätt som regeringen kan göra för de mer långvariga tillstånden (dvs. enligt 3 kap. 1–3 §§ RTVL). Verket kan även besluta att bestämmelserna i 6 kap. RTVL om sändningarnas innehåll och i 7 kap. RTVL om reklam och annan annonsering inte skall tillämpas på sändningar som sker med stöd av tillfälliga tillstånd.

6.2.2.2 Våra tidigare förslag

Tillstånd till programföretag och andra innehållsleverantörer

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att tillstånd att sända TV-program som huvudregel skall meddelas av Radio- och TV-verket. Regeringen skall dock även fortsättningsvis besluta om sändningstillstånd för public service-företagen. Såväl Radio- och TV-verket som regeringen skall enligt förslaget ha rätt att förena ett tillstånd att sända TV-program med villkor.

Vidare har vi föreslagit att de tillstånd som meddelas av Radio- och TV-verket skall gälla i två år med en rätt till förlängning om två år i två omgångar, medan tillstånd som meddelas av regeringen skall gälla för sex år med möjlighet till förlängning med fyra år om tillståndshavaren önskar det och regeringen inte senast två år före tillståndstidens utgång meddelar att tillståndet inte kommer att förlängas eller att man önskar förändra villkoren för tillståndet. Radio- och TV-verket får, om det finns särskilda skäl, besluta att ett tillstånd att sända TV-program skall gälla för kortare tid än två år. I Radio- och TV-verkets generella behörighet att meddela tillstånd ingår även en möjlighet att meddela tillfälliga tillstånd. Verket skall enligt vårt förslag alljämt ha möjlighet att besluta att föreskrifterna i 6 och 7 kap. RTVL inte skall tillämpas på sändningar som sker med stöd av ett tillstånd att sända TV-program under en begränsad tid om högst två veckor.

Tillstånd till operatörsföretag

I delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) har vi föreslagit att ett eller flera operatörsföretag, s.k. multiplexoperatörer, skall få tillstånd att förfoga över en del av sändningsutrymmet i det digitala marknätet. Enligt förslaget skall regeringen fördela det sändningsutrymme i marknätet som har avsatts för TV-sändningar mellan fri-TV och betal-TV. Med fri-TV avses sändning av TV-program som skall kunna tas emot utan krav på särskild betalning utöver allmän TV-avgift, medan betal-TV definieras som sändning av TV-program för vilka särskild betalning får tas ut.

Det sändningsutrymme som fastställts för sändning av betal-TV skall enligt förslaget disponeras av ett eller flera operatörsföretag, dvs. företag som på annat sätt än såsom programföretag bedriver verksamhet avseende betal-TV. Operatörsföretaget (eller operatörsföretagen) ges rätt att bestämma vilka programtjänster som får sändas inom sändningsutrymmet och upplåter sändningsutrymme åt programföretagen. Sändningsutrymme får dock endast upplåtas åt programföretag som har tillstånd att sända betal-TV i marknätet. Enligt förslaget skall operatörsföretaget tillhandahålla TV-program och andra innehållstjänster till allmänheten mot betalning.

För att bedriva verksamhet som operatörsföretag skall det krävas tillstånd. Ett sådant tillstånd gäller i sex år. Tillståndet får förenas med villkor om täckningsgrad, sändningstid, samtidigt sändning av ett visst minsta antal program, sändningarnas tillgänglighet för funktionshindrade, sändningsteknik, samverkan i tekniska frågor med andra tillståndshavare samt att operatörens utbud av TV-program skall ha en viss sammansättning. Vidare får tillståndet förenas med villkor som innebär att ägarförhållandena och inflytandet i operatörsföretaget samt dess ägande och inflytande i annan som bedriver verksamhet inom produktion och distribution av TV-program än de som sänder radioprogram genom tråd inte får begränsas mer än i begränsad omfattning. De villkor som föreskrivs kan ha en kortare giltighetstid än tillståndet.

Radio- och TV-verket bestämmer hur många tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag som skall beviljas. Vi har i delbetänkandet bedömt att det under nuvarande förhållanden endast finns kommersiell bärkraft för ett operatörsföretag i marknätet, men att det i framtiden kan komma att finnas utrymme för flera. Till följd härav har vi föreslagit en bestämmelse i radio- och TV-

lagen som föreskriver att antalet tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag får begränsas om det är nödvändigt för att garantera en ändamålsenlig användning av sändningsutrymmet.

Bedömningsgrunderna för hur ett operatörsföretag utses anges i radio- och TV-lagen. Därvid skall störst betydelse fästas vid sakliga grunder såsom vilka programtjänster sökanden har för avsikt att distribuera till TV-konsumenterna, vilken täckningsgrad som kan uppnås, teknisk kapacitet och kvalitet samt sökandens oberoende i förhållande till andra inom medieområdet. Som ett led i tillståndsprövningen föreslås ett anbudsförfarande ingå. Det pris som en sökande är beredd att betala skall vara utslagsgivande i valet mellan sökande som är likvärdiga utifrån sakliga grunder. Operatörsföretag som beviljas tillstånd skall erlägga betalning till staten i enlighet med anbudet.

6.2.3 Regler om sändningarnas innehåll i allmänhet

I 6 kap. RTVL finns bestämmelser som reglerar innehållet i samtliga TV-sändningar som omfattas av lagen, således även sådana sändningar som inte kräver tillstånd.

I 6 kap. 1 § återfinns den s.k. demokratibestämmelsen, som föreskriver att den som sänder bl. a. TV-program skall se till att programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. ”Det demokratiska statskicketets grundidéer” avser beteckningen på en statsform som bygger på fri åsiktsbildning, allmän och lika rösträtt samt fria och hemliga val, medan uttrycket ”alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet” syftar på de sidor av demokratibegreppet som anknyter till bl.a. förhållandet mellan människor, t.ex. fördömande av rasism, våld och brutalitet samt hävdande av jämställdhet mellan könen (prop. 1977/78:91 s. 230).

Av 6 kap. 2 § framgår att program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i televisionen antingen skall föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som anges löpande i bild under hela sändningstiden. Sådana program får inte sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt.

Bestämmelsen i 6 kap. 3 § RTVL innebär att beriktigande av uppgifter som förekommit i ett TV-program som inte är reklam och som sänts på annat sätt än genom tråd *skall* ske när det är befogat. Av lagrummets andra stycke framgår att uppgifter som förekommit i TV-program som inte är reklam och som sänts genom tråd *bör* beriktigas när det är befogat.

Program som inte är reklam får enligt 6 kap. 4 § inte på ett otillbörligt sätt gynna kommersiella intressen.

Av 6 kap. 5 § framgår att det i fråga om sändningar för vilka villkor om opartiskhet gäller inte får förekomma åsiktsannonsering.

För den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av regeringens tillstånd finns det i 6 kap. 8 § bestämmelser om minsta andel program av europeiskt ursprung m.m. och om att sändningarna i betydande omfattning skall innehålla program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän. I 9 kap. 4 § föreskrivs att var och en som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd årligen skall redovisa till Radio- och TV-verket hur stor del av verksamheten som utgjorts av europeiska produktioner.

Enligt 6 kap. 9 § skall den som sänder program enligt lagen använda en sådan beteckning för sina sändningar som har godkänts av Radio- och TV-verket. Beteckningen skall anges minst en gång varje sändningstimme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen. I sökbar text-TV skall beteckningen anges löpande.

Slutligen finns i 6 kap. 10 § särskilda regler för den som har den exklusiva rätten till TV-sändning från ett evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället eller för samhället i en annan EES-stat.

6.2.4 Regler om reklam och annan annonsering

6.2.4.1 Nuvarande reglering

Radio- och TV-lagens sjunde kapitel innehåller regler om reklam och annan annonsering.

Av 7 kap. 1 § tredje stycket framgår att begreppet annonser avser såväl reklam som sådana sändningar som utan att vara reklam sänds på uppdrag av andra. Någon närmare definition av begreppen annons och reklam finns inte i lagen. Av förarbetena framgår dock att reklambegreppet är detsamma som inom marknadsrätten. Det

innebär att det måste finnas ett avsättnings- eller tillgångsfrämjande syfte med den åtgärd som vidtagits. Däremot krävs det inte att annonsen i fråga sänds mot vederlag. Begreppet annons omfattar såväl reklam som andra program som sänds på uppdrag av någon annan än programföretaget. Annonser som inte utgör reklam är t.ex. åsiktsannonsering eller meddelanden av olika slag.

Enligt 7 kap. 1 § skall en särskild annonssignatur sändas före och efter varje annonsändning för att publiken tydligt skall kunna skilja mellan annonser och redaktionellt innehåll. I televisionen skall signaturen bestå av både ljud och bild. Av 7 kap. 6 § framgår att den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett tillfälle inte får överstiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda signaturen har frånräknats. När det gäller sådana sändningar som kräver tillstånd har regeringen möjlighet att meddela undantag från dessa båda skyldigheter.

Enligt 7 kap. 2 § skall det framgå i vems intresse en annons som inte är reklam sänds.

I 7 kap. 3 § stadgas att personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer inte får uppträda i annonser.

Av 7 kap. 4 § framgår att reklam i TV-sändningar inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år och att det i sådan reklam inte heller får uppträda personer eller figurer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år.

I 7 kap. 5 § finns regler om annonstid. Enligt bestämmelsen får annonser sändas i högst åtta minuter under en timme mellan hela klockslag. I TV-sändning mellan kl. 19.00 och 24.00 får denna tid utsträckas till högst tio minuter. I de fall då sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst tio procent av den tiden. I TV-sändning får nämnda annons-tider överskridas om programföretaget gör sannolikt att överskridandet föranletts av en i tiden nära liggande händelse som medför att en tidigare sändning av annonser har fått utgå eller förskjutits, att företaget inte rimligen haft anledning att ta denna händelse i beaktande vid programplaneringen och att händelsen legat utanför företagets kontroll. Annonser i en TV-sändning får dock aldrig sändas under mer än tio procent av sändningstiden per dygn.

7 kap. 7–7 b §§ reglerar placering av annonser i TV-sändningar. Enligt 7 kap. 7 § skall annonser som huvudregel sändas mellan program. Annonser får dock avbryta ett program under de för-

utsättningar som anges i 7 a § om avbrottet sker på ett sådant sätt att varken programmets integritet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Ett program som inte består av annat än ett enkelt meddelande om tid, väderlek, nyheter eller dylikt betraktas inte som ett särskilt program vid tillämpning av de bestämmelser som reglerar avbrott för annonser. I 7 kap. 7 a § anges de närmare förutsättningarna för annonsavbrott. Av bestämmelsen framgår att annonser får sändas i pauserna i sportprogram där det förekommer längre pauser eller i program som är föreställningar eller evenemang med pauser. Vidare får annonser sändas mellan delarna i program som består av avslutade delar. I spelfilmer och filmer som är gjorda för TV (med undantag för TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärprogram) får annonser sändas en gång för varje hel period om 45 minuter, under förutsättning att den programlagda sändningstiden överstiger 45 minuter. Om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera fullständiga perioder om 45 minuter får annonser sändas ytterligare en gång. I andra program än de ovanstående skall det förflyta minst 20 minuter mellan annons-sändningarna inom ett program. Annonser får dock enligt 7 kap. 7 b § inte under några förhållanden avbryta gudstjänster eller program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år. Inte heller får reklamavbrott äga rum i program som huvudsakligen innehåller nyheter eller nyhetskommentarer, dokumentärprogram eller program om livsåskådningsfrågor, om den programlagda sändningstiden understiger 30 minuter. Vidare stadgas i 7 kap. 7 b § att reklam inte får förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år, om det inte rör sig om s.k. sponsringsmeddelanden.

7 kap. 8 § reglerar sponsrade program. Om ett program som inte är en annons helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten eller som framställer audiovisuella verk skall det i början och/eller i slutet av programmet på lämpligt sätt anges vem eller vilka bidragsgivarna är (ett s.k. sponsringsmeddelande). Ett sponsringsmeddelande behöver inte omges av annonssignatur och sändningen av meddelandet räknas inte som annonstid. Program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer får inte sponsras. I radio- och TV-lagens förarbeten övervägdes närmare föreskrifter om utformningen av sponsringsmeddelanden. Detta ansågs dock inte lämpligt eftersom en detaljerad reglering kunde bli stelbent och riskerade att

låsa rättslaget (prop. 1995/96:160 s. 114). I stället överlämnades till rättstillämpningen att avgöra vad som är lämpligt i sammanhanget. Granskningsnämndens för radio och TV ståndpunkt när det gäller lämplig utformning av sponsringsmeddelanden kan sammanfattas enligt följande. Ett sponsringsmeddelande måste innehålla uppgifter om att programmet är sponsrat och om vem eller vilka som bidragit till finansieringen. Meddelandet får inte innehålla slogans eller andra tillägg som gör att det får karaktären av reklam. Inte heller uppgifter om företagets produkter, öppettider, adress, telefonnummer eller annan kontaktinformation får lämnas i sponsringsmeddelanden. Granskningsnämnden tar också hänsyn till meddelandets längd¹.

Av 7 kap. 9 § framgår att program inte får sponsras av någon vars huvudsakliga verksamhet gäller tillverkning eller försäljning av alkoholdrycker eller tobaksvaror. När det gäller bestämmelser om förbud mot reklam för sådana varor hänvisas till alkohollagen (1994:1738) respektive tobakslagen (1999:1009). I 4 kap. 10 § alkohollagen föreskrivs att kommersiella annonser i ljudradio- eller TV-program inte får användas vid marknadsföring av alkoholdrycker till konsumenter och av 14 § tobakslagen framgår att sådana annonser inte heller får användas vid marknadsföring av tobaksvaror till konsumenter.

Av 7 kap. 10 § framgår att reklam för receptbelagda läkemedel och medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination som huvudregel inte är tillåten samt att ett läkemedelsföretags sponsring av TV-program endast får främja företagets namn eller anseende.

Enligt 7 kap. 12 § gäller inte bestämmelserna om reklam och andra annonser för reklam som den sändande gör för sin egen programverksamhet, s.k. egenreklam.

6.2.4.2 Våra tidigare förslag

Utredningen har i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) föreslagit ändringar och tillägg till bestämmelserna i 7 kap. RTVL.

¹ Granskat och klart – tema, en skrift om reklam, sponsring och otillbörligt gynnande, Granskningsnämnden för radio och TV (2003), s. 44ff.

Ändringarna innebär i huvudsak följande.

- *Sponsrade program*
Vi har föreslagit att sponsringsmeddelanden undantas från annonsbegreppet och att sponsrade program i stället regleras särskilt i radio- och TV-lagen. Förutom att de bestämmelser som finns idag förtydligas föreslår vi att sponsringsmeddelanden inte bara skall lämnas i anslutning till ett sponsrat programs början eller slut, utan även i omedelbar anslutning till en klart avgränsad del av ett program om endast denna del är sponsrad. Förslaget innebär också att sponsringsmeddelande, förutom i de fall då det är obligatoriskt, får lämnas bl.a. i pauser i sportprogram, föreställningar och evenemang, i samband med avbrott för annonser, i samband med att sändningen av ett sponsrat program övergår från en programtjänst till en annan och vid växlingar mellan sändning från evenemang och studiosändningar. Sådana frivilliga sponsringsmeddelanden får enligt förslaget lämnas endast om den programlagda sändningstiden för det sponsrade programmet eller den sponsrade programdelen överstiger 45 minuter och då en gång för varje påbörjad 45-minutersperiod. Vidare skall det förflyta minst 20 minuter mellan sponsringsmeddelandena.
- *Annonsering med delad skärm*
Vi har föreslagit att det i ett program som består av ett direktsänt evenemang som fortgår oberoende av reklamavbrott skall få sändas annonser i en del av skärmen samtidigt som sändningen av programmet fortsätter i resterande del.
- *Virtuell annonsering*
Vårt förslag innebär att virtuell annonsering, dvs. annonsinslag som infogas i bilden på elektronisk väg, inte är att anse som annonser om inslaget infogas på ett fast föremål där reklammeddelanden kan placeras ut fysiskt och som normalt används för sådana meddelanden. En förutsättning är dock att programföretaget inte erhåller någon ersättning för att visa meddelandet. Vidare måste virtuell annonsering följa samma regler som traditionella annonser och tittarna skall före och efter varje sändning som innehåller virtuell annonsering upplysas om att sådan används.

- *Elektroniska företagsskyltar*

Vi har föreslagit att det i ett sportprogram skall tillåtas att elektroniskt infoga namnet eller logotypen för det eller de företag som tillhandahåller den tekniska utrustning eller de tjänster som varit nödvändiga för att producera information om resultat, matchställning, tid eller dylikt i en liten del av bilden, genom s.k. elektroniska företagsskyltar. Ett sådant angivande av namn eller logotyp skall inte anses som annonsering.

- *Interaktiva ikoner*

Interaktiva ikoner är bilder eller text som visar att den som tar emot sändningen genom att påverka det som återges i radio- eller TV-mottagaren kan få tillgång till en tilläggstjänst. Vi har bedömt att utformningen och användningen av interaktiva ikoner bör regleras i radio- och TV-lagen och har därvid föreslagit att ikonerna skall ha en neutral utformning och att de inte får utformas på ett sådant sätt att programmets identitet och värde eller rättighetshavarnas rättigheter kränks. Vi har vidare föreslagit att det av sådana ikoner som länkas till annonser klart skall framgå att de leder till annonsmaterial samt att en interaktiv ikon aldrig får leda direkt till innehåll som strider mot radio- och TV-lagen eller mot villkor i sändande programföretags sändningstillstånd och inte heller till en produkt, ett företag, en idé eller en sak som har anknytning till det pågående programmet. Interaktiva ikoner som leder direkt till annonser får inte visas i gudstjänster eller i barnprogram. Slutligen måste en ikon som leder till en tjänst som tillhandahålls endast på särskild begäran förenas med ett meddelande om att radio- och TV-lagen inte är tillämplig på tjänsten.

6.3 Lagen om elektronisk kommunikation

6.3.1 Tillämpningsområdet m.m.

Lagen om elektronisk kommunikation (LEK) gäller elektroniska kommunikationsnät och kommunikationstjänster med tillhörande installationer och tjänster samt annan radioanvändning. Lagens bestämmelser ersätter inte föreskrifter om prövning enligt annan lag.

Med *elektroniska kommunikationsnät* menas ett system för överföring och i tillämpliga fall utrustning för koppling eller dirigerings

samt andra resurser som medger överföring av signaler, via tråd eller radiovågor, på optisk väg eller via andra elektromagnetiska överföringsmedier oberoende av vilken typ av information som överförs. Utöver samtliga former av telenät (däribland såväl det fasta telenätet som nät för mobiltelefoni) omfattar begreppet elektroniskt kommunikationsnät även sådana nät som används för utsändning av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket YGL, dvs. TV-program och innehållet i vissa andra överföringar av ljud, bild eller text som sker med hjälp av elektromagnetiska vågor (jfr prop. 2002/03:110 s. 357).

En *elektronisk kommunikationstjänst* är en tjänst som vanligen tillhandahålls mot ersättning och som helst eller huvudsakligen utgörs av överföring av signaler i elektroniska kommunikationsnät. Rena innehållstjänster, såsom programverksamheten hos programföretag för ljudradio och TV och innehållstjänster som tillhandahålls via webben, såsom webbsidor där musik eller spel tillhandahålls eller webbsidor för elektronisk handel omfattas inte av begreppet (a. prop. s. 358).

Ett *allmänt kommunikationsnät* är ett elektroniskt kommunikationsnät som helt eller huvudsakligen används för att tillhandahålla allmänt tillgängliga elektroniska kommunikationstjänster.

6.3.2 Tillståndsplikt

Enligt 3 kap. 1 § LEK krävs tillstånd för att få använda radiosändare här i landet eller på svenskt fartyg eller luftfartyg utomlands. En radiosändare sänder radiovågor, dvs. elektromagnetiska vågor med frekvenser från 9 kilohertz till 3 000 gigahertz. Tillståndsplikten omfattar således såväl sändare för ljudradio- och TV-sändningar som sändare som sänder signaler till mobiltelefoner. Tillstånd att använda radiosändare meddelas enligt 10 § förordningen (2003:396) om elektronisk kommunikation av PTS.

Förutsättningarna för att bevilja tillstånd att använda radiosändare anges i 3 kap. 6 § LEK, där det som krav för tillstånd föreskrivs att radioanvändningen skall utgöra en effektiv användning av frekvensutrymmet. Av bestämmelsens andra stycke framgår att tillstånd att använda radiosändare för utsändningar som kräver tillstånd enligt annan lag eller enligt bestämmelser meddelade med stöd av annan lag får meddelas endast om sådant tillstånd föreligger. Detta innebär att tillstånd att använda radiosändare för sändning av TV-

program och ljudradioprogram som kräver tillstånd enligt radio- och TV-lagen förutsätter att tillstånd enligt sistnämnda lag har meddelats.

Antalet tillstånd som beviljas inom ett frekvensutrymme får enligt 3 kap. 7 § LEK begränsas, om det är nödvändigt för att garantera en effektiv användning av radiofrekvenser. När det uppkommer fråga om att meddela tillstånd att använda radiosändare för nya eller väsentligt ändrade radioanvändningar och det kan antas att det frekvensutrymme som kan avsättas för verksamheten inte är tillräckligt för att ge tillstånd till alla som vill och skulle kunna bedriva sådan verksamhet skall enligt 3 kap. 8 § LEK prövning som huvudregel ske efter allmän inbjudan till ansökan. Samma sak gäller om det frekvensutrymme som avsatts för en viss radioanvändning utökas eller på annat sätt medger att ytterligare tillstånd meddelas. Prövningen av ansökningarna skall ske efter ett jämförande urvalsförfarande (s.k. skönhetstävling), efter ett anbuds-förfarande där det pris som sökanden är villig att betala skall vara utslagsgivande eller efter en kombination av dessa förfaranden. Kravet på allmän inbjudan gäller dock inte för radioanvändning som huvudsakligen avser utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket YGL (däribland television).

Enligt 3 kap. 9 § LEK skall ett tillstånd att använda radiosändare avse en viss radioanvändning. Ett tillstånd som avser digital utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket YGL får enligt 3 kap. 10 § LEK förenas med rätt att använda radiosändaren för annan användning, motsvarande högst tjugo procent av den digitala kapaciteten i frekvensutrymmet. Detta gäller dock endast om villkor enligt 3 kap. 2 § 8 RTVL – dvs. att använda vissa radiosändare – inte har uppställts för sändningstillståndet och det inte inverkar menligt på konkurrensen. Syftet med denna bestämmelse är att tillståndet att använda viss radiosändare för t.ex. digitala TV-sändningar skall kunna omfatta även digitala tilläggstjänster (jfr prop. 2002/03:110 s. 145).

Ett tillstånd att använda radiosändare får enligt 3 kap. 11 § LEK förenas med villkor bl.a. om det frekvensområde som tillståndet avser, skyldighet att dela frekvensutrymme med annan och annat som krävs för att säkerställa ett effektivt frekvensutnyttjande.

Av 3 kap. 12 § LEK framgår att tillstånd enligt lagen skall beviljas för en bestämd tid.

6.4 TV-direktivet

Inom Europeiska unionen gäller beträffande TV-sändningar rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet)². Direktivet har ändrats genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG³.

TV-direktivet har till syfte att skapa fri rörlighet för TV-sändningar och innehåller minimiregler för sändningarna. Enligt artikel 3.1 har medlemsstaterna frihet att föreskriva att TV-programmen inom deras jurisdiktion skall följa mer detaljerade eller striktare regler inom de områden som omfattas av direktivet. Av artikel 3.2 framgår att medlemsstaterna inom ramen för sin lagstiftning har att på lämpligt sätt säkerställa att TV-programföretagen inom deras jurisdiktion effektivt uppfyller bestämmelserna i direktivet.

I december 2005 presenterade Europeiska kommissionen ett förslag till revidering och modernisering av TV-direktivet. Avsikten med förslaget är att direktivet skall hålla jämna steg med den snabba teknik- och marknadsutvecklingen inom EU. Enligt förslaget skall direktivet fortsättningsvis omfatta alla audiovisuella tjänster, dvs. rörliga bilder med eller utan ljud som förmedlas genom ett elektroniskt kommunikationsnät och som har till syfte att informera, underhålla och utbilda allmänheten. Från tillämpningsområdet undantas dock all privat korrespondens, som t.ex. e-post som skickas till ett begränsat antal mottagare, och alla tjänster som inte är avsedda att distribuera ett audiovisuellt innehåll, såsom webbsidor som innehåller audiovisuella inslag av underordnad betydelse.

Förslaget skiljer på linjära tjänster och icke-linjära tjänster. Linjära tjänster är planerade sändningar via traditionell TV, Internet och mobiltelefon där innehållet sänds ut till tittarna vid en tidpunkt som den som sänder bestämmer, medan icke-linjära tjänster är sådant som tittaren laddar ner från ett nät vid den tidpunkt som han eller hon själv väljer. Enligt förslaget skall samtliga audiovisuella tjänster, såväl linjära som icke-linjära, omfattas av ett antal grundläggande bestämmelser, omfattande bl.a. skydd av minder-

² EGT L 298, 17.10.1989, s. 23, se *bilaga 9*, där 1997 års ändringar är införda.

³ Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG av den 30 juni 1997 om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, EGT L 202, 30.7.1997, s. 60.

åriga och förbud mot hets mot folkgrupp. De linjära tjänsterna föreslås därutöver blir föremål för en mer ingripande reglering, som i stort sett består av moderniserade och mer flexibla versioner av de bestämmelser som direktivet innehåller idag.

6.4.1 Bestämmelser om sändningarnas innehåll

Direktivets nuvarande lydelse

Artikel 3a i TV-direktivet reglerar sändning av evenemang som anses vara av särskild vikt för allmänheten. Enligt artikel 3a.1 får varje medlemsstat vidta åtgärder som är förenliga med gemenskapsrätten för att säkerställa att programföretag inom dess jurisdiktion inte med utnyttjande av exklusiva rättigheter sänder evenemang som medlemsstaten anser vara av särskild vikt för samhället på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten utestängs från möjligheten att följa evenemanget genom direktsändning eller tidsförskjuten vidaresändning i fri TV. I artikel 3a.3 föreskrivs vidare att medlemsstaterna skall säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte utövar exklusiva rättigheter på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i en annan medlemsstat utestängs från möjligheten att följa ett sådant evenemang.

Kapitel 3 i TV-direktivet innehåller bestämmelser om främjande av distribution och produktion av TV-program. Artikel 4 föreskriver att medlemsstaterna, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, skall säkerställa att programföretagen reserverar övervägande del av sin sändningstid, med undantag för tid för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam, teletexttjänster och köp-TV, för europeiska produktioner. Av artikel 5 framgår att programföretagen skall reservera minst tio procent av sin sändningstid eller tio procent av sin programbudget för europeiska produktioner av producenter som är oberoende av programföretagen. För att efterlevnaden av dessa bestämmelser skall kunna kontrolleras föreskrivs i artikel 4.3 att medlemsstaterna vartannat år skall överlämna en rapport till kommissionen om tillämpningen av artiklarna 4 och 5. Kommissionen skall i sin tur informera övriga medlemsstater och Europaparlamentet om rapporterna.

I kapitel 5 finns bestämmelser om skydd av underåriga och allmän ordning. Enligt artikel 22.1 skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att TV-sändningar inte innehåller

program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, och då särskilt program som innehåller pornografi och meningslöst våld. Dessa åtgärder skall enligt artikel 22.2 utsträckas till att gälla även andra program som kan antas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, utom när det genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder kan anses säkert att de underåriga normalt inte ser eller hör sändningarna. I artikel 22.3 föreskrivs att program med inslag som kan antas skada underåriga skall föregås av en akustisk varning eller markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden, om de sänds i okodad form. Vidare stadgas i artikel 22a att medlemsstaterna skall säkerställa att sändningarna inte innehåller något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

Slutligen skall medlemsstaterna enligt kapitel 6, artikel 23, säkerställa att den fysiska eller juridiska person som har skadats av felaktiga påståenden i ett TV-program ges rätt till genmäle eller motsvarande (right of reply).

Europeiska kommissionens förslag

Enligt kommissionens förslag till revidering av TV-direktivet skall samtliga audiovisuella tjänster (såväl linjära som icke-linjära) omfattas av följande grundläggande bestämmelser när det gäller innehållet i sändningarna.

Enligt artikel 3c skall medlemsstaterna tillse att den som förmedlar audiovisuella tjänster tillhandahåller sitt namn samt sin adress och e-postadress eller webbsida till dem som tar emot tjänsterna.

Artikel 3d föreskriver att medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att tjänsterna inte tillgängliggörs på ett sätt som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga.

Av förslaget till artikel 3e, som ersätter artikel 22a, framgår att medlemsstaterna på lämpligt sätt skall säkerställa att de audiovisuella tjänsterna inte innehåller något som uppammar hat grundat på kön, ras eller etniskt ursprung, religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Artikel 3f.1 föreskriver att medlemsstaterna skall säkerställa att den som tillhandahåller audiovisuella tjänster, där det är möjligt och på lämpligt sätt, gynnar produktion av och tillgång till europeiska

produktioner. Efterlevnaden av bestämmelsen kontrolleras genom att det i artikel 3f.3 föreskrivs att medlemsstaterna vart tredje år skall överlämna en rapport till kommissionen om tillämpningen av artikeln. På grundval av den information medlemsstaterna lämnat skall kommissionen rapportera vidare hur artikel 3f.1 efterlevs till Europaparlamentet och rådet.

Enligt artikel 3f.2 skall medlemsstaterna tillse att den som tillhandahåller audiovisuella tjänster inte sänder biograffilmer utöver de perioder som det avtalats om med rättighetsinnehavarna. Bestämmelsen motsvarar nuvarande artikel 7.

Härutöver innehåller förslaget ett antal bestämmelser som styr innehållet i linjära audiovisuella tjänster. För sådana tjänster kvarstår artikel 3a om sändning av evenemang som anses vara av särskild vikt för allmänheten oförändrad, liksom artiklarna 4 och 5 om skyldighet att sända europeiska produktioner. Artikel 3a kompletteras dock av en ny artikel 3b, som föreskriver att medlemsstaterna skall säkerställa att programföretag som är etablerade i andra medlemsstater inte fräntas sådan tillgång till evenemang av större intresse för allmänheten som krävs för att sända kortare nyhetsrapporteringar. När det gäller de bestämmelser som reglerar skydd av underåriga och allmän ordning kvarstår artikel 22 för de linjära tjänsterna, medan artikel 22a, som nämnts, ersätts av den nya artikel 3e. Slutligen kvarstår artikel 23 om rätt till genmäle.

6.4.2 Bestämmelser om reklam och annan annonsering

Direktivets nuvarande lydelse

TV-direktivets fjärde kapitel innehåller bestämmelser om TV-reklam, sponsring och köp-TV. I artikel 10.1 föreskrivs att TV-reklam och köp-TV skall vara lätta att känna igen och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska och/eller akustiska hjälpmedel. Enligt artikel 10.2 skall enstaka reklaminslag och köp-TV-inslag förekomma endast undantagsvis. Av artikel 10.3 framgår att reklam och köp-TV inte får använda subliminalteknik och i artikel 10.4 förbjuds smygreklam och smyg-köp-TV.

I artikel 11 finns bestämmelser om placering av reklam- och köp-TV-inslag. Enligt artikel 11.1 skall sådana inslag infogas mellan programmen. Undantag görs i artikel 11.2–11.4. Dessa undantag förutsätter att varken programmets integritet och värde eller inne-

havarnas rättigheter kränks. I artikel 11.2 föreskrivs att reklam och köp-TV-inslag får sändas mellan fristående delar av program och i pauser i sådana sportprogram, evenemang och föreställningar som innehåller pauser. Enligt artikel 11.3 får sändningar av spelfilm och filmer gjorda för TV (med undantag för TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärer) vars programlagda sändningstid överstiger 45 minuter avbrytas en gång för varje hel period om 45 minuter samt, om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera 45-minuterperioder, vid ytterligare ett tillfälle. Av artikel 11.4 framgår att det med undantag för sådana program som omfattas av artikel 11.2 skall förflyta minst 20 minuter mellan reklaminslagen. Enligt artikel 11.5 får inte reklam eller köp-TV infogas i sändningar av gudstjänster. Vidare får inte nyhetsprogram, program om aktuella samhällsfrågor, dokumentärprogram, religiösa program och barnprogram avbrytas om deras programlagda sändningstid understiger 30 minuter. Om den programlagda sändningstiden är längre än 30 minuter gäller övriga bestämmelser i artikel 11.

Artikel 12 reglerar innehållet i TV-reklam och föreskriver att reklamen inte får undergräva respekten för den mänskliga värdigheten, diskriminera någon på grund av ras, kön eller nationalitet, angripa religiös eller politisk övertygelse, uppmuntra ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet eller uppmuntra ett beteende som är skadligt för miljön.

Artiklarna 13–14 innehåller bestämmelser om förbud mot reklam för tobaksvaror samt för receptföreskrivna medicinska produkter och vissa typer av medicinsk behandling, medan artikel 15 inte förbjuder, men väl begränsar, rätten att sända reklam för alkoholhaltiga drycker. Artikel 16 uppger kriterier som syftar till att minimera reklamens risker för moralisk eller fysisk skada hos underåriga.

Artikel 17 reglerar kraven för sponsrade TV-program. Av artikel 17.1 framgår bl.a. att sponsrade program klart måste identifieras som sådana genom att sponsorns namn och/eller logotyp anges i början och/eller i slutet av programmet samt att sponsrade program inte får uppmuntra till köp eller förhyrning av sponsorns eller en tredje parts produkter eller tjänster, och då särskilt inte genom att göra speciella säljfrämjande referenser till dessa produkter eller tjänster. I artikel 17 finns bestämmelser om förbud mot sponsring av företag som tillverkar eller säljer tobaksvaror samt begränsningar när det gäller sponsring av företag som säljer eller

tillverkar medicinska produkter eller tillhandahåller medicinsk behandling. Slutligen innehåller artikeln en bestämmelse om att nyheter och andra program som tar upp aktuella samhällsfrågor inte får sponsras.

I artikel 18 finns bestämmelser om mängden reklam i TV-sändningar. Där föreskrivs att sändningstiden för köp-TV-inslag, reklaminslag och andra former av reklam, med undantag för sändningsblock för köp-TV, som särregleras i artikel 18a, inte får överstiga 20 procent av den dagliga sändningstiden. Vidare stadgas att sändningstiden för reklaminslag inte får överstiga 15 procent av den dagliga sändningstiden och att reklaminslagens och köp-TV-inslagens längd inom en given timme mellan hela klockslag inte får överstiga 20 procent. Vid tillämpning av bestämmelsen anses inte programföretagens annonseringar i samband med företagets egna program och produkter med programanknytning som har direkt koppling till programmen utgöra reklam. Detsamma gäller för meddelanden till allmänheten och välgörenhetsuppmaningar som sänds gratis.

Enligt artikel 20 i direktivet får medlemsstaterna fastställa andra villkor än den som fastställs i artikel 11.2–11.5 (placering av reklam och köp-TV-inslag) och i artiklarna 18 och 18a (mängden reklam i TV-sändningar) i fråga om sändningar som är avsedda uteslutande för det nationella territoriet och som inte kan tas emot, direkt eller indirekt, av allmänheten eller i en eller flera medlemsstater.

Europeiska kommissionens förslag

Europeiska kommissionens förslag till revidering av TV-direktivet innebär en flexiblare reglering när det gäller reklam och andra annonser. De föreslagna reglerna är avsedda att gynna nya reklammetoder, som t.ex. annonsering med delad skärm, virtuell annonsering och interaktiv reklam. Till skillnad från vad som gäller idag regleras produktplacering uttryckligen i direktivet.

Liksom när det gäller regleringen av sändningarnas innehåll i allmänhet skiljer förslaget på reklambestämmelser som omfattar alla audiovisuella tjänster och sådana som endast gäller för linjära tjänster. De regler som gäller för såväl linjära som icke-linjära tjänster framgår av artiklarna 3g och 3h.

Enligt artikel 3g skall medlemsstaterna säkerställa att ”audio-visual commercial communications”, vilket närmast kan översättas som annonser i audiovisuella tjänster uppfyller följande krav:

- a) annonser skall vara klart identifierbara som sådana. Smygannonsering är förbjuden,
- b) annonser får inte använda subliminalteknik,
- c) annonser får inte
 - i. diskriminera någon på grund av ras, kön eller nationalitet,
 - ii. angripa religiös eller politisk övertygelse,
 - iii. uppmuntra ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet,
 - iv. uppmuntra ett beteende som är skadligt för miljön.
- d) alla former av annonser och köp-TV för cigaretter och andra tobaksvaror skall vara förbjudna,
- e) annonser för alkoholhaltiga drycker får inte rikta sig till minderåriga eller uppmuntra överkonsumtion av sådana drycker,
- f) annonser får inte orsaka moralisk eller fysisk skada hos minderåriga. De får därför inte direkt uppmana minderåriga att köpa en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet, direkt uppmana dem att övertyga sina föräldrar eller andra att köpa de utannonserade varorna och tjänsterna, utnyttja det speciella förtroende minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer, eller utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

Artikeln överensstämmer till stora delar med vad direktivet föreskriver idag, till följd varav artiklarna 10.3 och 10.4, 12, 13 och 16 har utgått ur förslaget.

Enligt artikel 3h, som reglerar sponsring och produktplacering, skall audiovisuella tjänster som är sponsrade eller innehåller produktplacering upprätthålla följande krav:

- a) programläggningen och innehållet i sådana tjänster får under inga förhållanden påverkas på ett sätt som inverkar på ansvaret och det redaktionella oberoendet för den som tillhandahåller tjänsten,
- b) de får inte direkt uppmuntra till köp eller förhyrning av produkter eller tjänster, särskilt inte genom att göra speciella säljfrämjande referenser till dessa produkter eller tjänster,
- c) tittarna måste tydligt informeras om förekomsten av sponsring eller produktplacering. Sponsrade program måste klart identifieras som sådana genom att sponsorns namn, logotyp och/eller någon annan symbol för sponsorn såsom en referens till dess produkt(er) eller tjänst(er) eller en tydlig markering av denna anges i början och/eller slutet av programmet. Program som innehåller produkt-

placering måste identifieras på lämpligt sätt i början av ett program för att undvika förvirring för tittaren.

Av artikeln framgår vidare att audiovisuella tjänster inte får sponsras av företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror och att sådana tjänster inte heller får innehålla produktplacering av tobaksprodukter eller cigaretter eller produktplacering från företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror. Vidare får sponsring från företag vars verksamhet inbegriper tillverkning eller försäljning av medicinska produkter och medicinsk behandling främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion den som förmedlar den audiovisuella tjänsten råder. Slutligen får inte nyheter och program som tar upp aktuella samhällsfrågor sponsras eller innehålla produktplacering och audiovisuella tjänster för barn och dokumentärer får inte innehålla produktplacering. Artikeln ersätter nuvarande artikel 17.

När de gäller de linjära tjänsterna kvarstår artikel 10.1 och 10.2 om att TV-reklam och köp-TV skall vara lätta att känna igen och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska och/eller akustiska hjälpmedel samt att enstaka reklaminslag och köp-TV-inslag endast skall förekomma undantagsvis.

Bestämmelserna i artikel 11 om placering av reklam och köp-TV-inslag har förenklats väsentligt. I artikel 11.1 föreskrivs att medlemsstaterna skall säkerställa att inte programmets integritet eller rättighetshavarnas rättigheter kränks när reklam eller köp-TV-inslag infogas mellan programmen och enligt artikel 11.2 får sändning av filmer gjorda för TV (med undantag för TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärer), biograffilmer, barnprogram och nyheter avbrytas för reklam och/eller köp-TV-inslag en gång för varje hel period om 35 minuter. Vidare förbjuder artikel 11.2 att reklam och köp-TV-inslag infogas i sändningar av gudstjänster. Enligt de föreslagna bestämmelserna finns det således inte längre någon huvudprincip om att reklam och köp-TV-inslag skall infogas mellan programmen och under förutsättning att 35 minutersregeln följs för sådana sändningar som räknas upp i artikel 11.2 finns det inte längre någon begränsning för när kommersiella inslag får sändas så länge programmets integritet och rättighetshavarnas rättigheter skyddas.

För de linjära tjänsterna kvarstår artikel 14 om TV-reklam och köp-TV för medicinska produkter och medicinsk behandling och artikel 15 om TV-reklam och köp-TV för alkoholhaltiga drycker.

Bestämmelserna i artikel 18 och 18a om andelen reklam och köp-TV ändras genom att nuvarande artikel 18.1 och 18a utgår. Den enda begränsning som föreskrivs när det gäller hur mycket reklam och köp-TV-inslag som får sändas är således att inslagen inom en given timme inom hela klockslag inte får överstiga 20 procent.

Artikel 20 om möjlighet att fastställa andra villkor om placering av reklam och mängden reklam i TV-sändningar finns kvar i kommissionens förslag och har utsträckts till att även omfatta sändningar som inte har någon betydande inverkan på tittarsiffrorna. Till följd av ändringarna i artiklarna 11, 18 och 18a föreslås artikel 20 emellertid endast omfatta artikel 11.2 och artikel 18.

6.5 Europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)

Europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)⁴ beslutades 1989 inom Europarådet. Konventionen innehåller regler för programinnehållet i allmänhet, för reklamsändningar och för sponsrade program. Reglerna stämmer i stort överens med TV-direktivets motsvarigheter. TV-konventionen är tillämplig på alla program som sänds eller återsänds inom en ansluten stats jurisdiktion, oavsett om programmet sänds via kabel, marksändare eller satellit, under förutsättning att sändningen kan tas emot, direkt eller indirekt, i en eller flera andra stater som är anslutna till konventionen. Sverige har undertecknat konventionen men inte ratificerat den.

Konventionen behandlas närmare i kapitel 11.

6.5.1 Bestämmelser om sändningarnas innehåll

I TV-konventionens artikel 7 finns regler om programföretagens förpliktelser. Enligt artikel 7.1 skall alla delar av en programtjänst till presentation och innehåll respektera människovärdet och grundläggande mänskliga rättigheter. Programtjänsterna får i synnerhet

⁴ European Convention in Transfrontier Television, Strasbourg, 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt ETS nr 171, se *bilaga 10*.

inte vara oanständiga ("indecent"), och då särskilt inte innehålla pornografi, och de får inte heller ge våld en obefogat framträdande plats eller vara av sådan art att de kan framkalla rashat. I artikel 7.2 föreskrivs att programtjänster som kan antas inverka negativt på barn och ungdomars fysiska, mentala eller moraliska utveckling inte får programläggas när underåriga med hänsyn till sändningstiden och mottagningsmöjligheterna kan tänkas titta på dem.

Artikel 8 reglerar rätten till genmäle ("right of reply"). Av artikel 8.1 framgår att de stater som tillträtt konventionen skall tillse att varje fysisk eller juridisk person oavsett nationalitet eller hemvist ges rätt till genmäle eller annan motsvarande åtgärd. För att rätten till genmäle skall kunna upprätthållas skall enligt artikel 8.2 namnet på programtjänsten eller programföretaget anges i programtjänsten med regelbundna mellanrum.

I artikel 9 finns särskilda bestämmelser för den som har den exklusiva rätten till TV-sändning från ett evenemang som är av särskild vikt för allmänheten. Bestämmelserna motsvarar TV-direktivets regler.

Artikel 10 reglerar minsta andel program av europeiskt ursprung i sändningarna och motsvarar huvudsakligen artikel 3a i TV-direktivet, se avsnitt 6.4.1.

6.5.2 Bestämmelser om annonser och köp-TV

Artikel 12 i TV-konventionen innehåller föreskrifter om annons-tidens längd. Bestämmelserna motsvarar helt och hållet artiklarna 18 och 18a i TV-direktivet, se avsnitt 6.4.2.

I artikel 13 föreskriver TV-konventionen på samma sätt som TV-direktivet att annonser och köp-TV-inslag skall hållas åtskilda från annat programinnehåll genom optiska eller akustiska hjälpmedel. Som huvudregel skall annonser och köp-TV-inslag sändas i block. Liksom TV-direktivet förbjuder TV-konventionen smyg-reklam, och då särskilt presentation av produkter och tjänster i program som sker i reklamsyfte. Vidare framgår av artikel 13 att personer som regelbundet presenterar nyheter och nyhetsrelaterade program inte får förekomma i reklam eller köp-TV. Artikel 14 reglerar placeringen av annonser och köp-TV-inslag och motsvarar artikel 11 i TV-direktivet.

TV-konventionen har liksom TV-direktivet ett totalförbud mot annonser och köp-TV för tobaksprodukter. Konventionens bestäm-

melser om reklam för alkoholhaltiga drycker och medicinska produkter överensstämmer i huvudsak med vad som föreskrivs i direktivet. Vidare innehåller konventionen i artikel 11.3 en bestämmelse om att annonser och köp-TV-inslag som riktar sig mot eller använder barn skall undvika allt som kan antas skada barns intressen och ta hänsyn till barns särskilda mottaglighet.

6.5.3 Bestämmelser om sponsring

Reglerna om sponsring återfinns i TV-konventionens fjärde kapitel. De överensstämmer med TV-direktivets bestämmelser på området, se avsnitt 6.4.2, med den skillnaden att konventionen förutsätter att såväl fysiska som juridiska personer kan sponsra ett program medan direktivet endast betraktar bidrag från offentliga eller privata företag som sponsring.

7 Överväganden och förslag

7.1 Inledning

TV-tittande i en mobil mottagningsenhet skiljer sig i vissa avseenden från traditionell TV. Det förhållandet att tittaren kan ta med sig TV-mottagaren vart han eller hon vill innebär att sändningarna till mobiltelefoner och andra bärbara enheter blir mer lättillgängliga än TV-sändningar som tas emot av traditionella TV-apparater. Å andra sidan har de mobila mottagningsenheterna så små skärmar att mobil TV inte kan utgöra en naturlig samlingspunkt för flera personer på samma sätt som traditionella TV-sändningar. Skillnaderna i tillgänglighet kommer sannolikt att innebära att det huvudsakliga användningsområdet för TV-sändningar som riktas till mobila mottagare blir annorlunda än för traditionell TV. Mycket talar för att de som tittar på TV i en mobiltelefon eller annan mobil mottagningsenhet kommer att följa sändningarna under kortare perioder, t.ex. under resor med allmänna kommunikationer, och att de därför i viss utsträckning kommer att efterfråga kortare program, där innehållet är specialanpassat för tillfälligt tittande.

De bestämmelser i radio- och TV-lagen som framför allt får betydelse när det gäller TV-sändningar till mobila mottagare är dels bestämmelserna om tillstånd för innehållsleverantörer och operatörsföretag, dels de bestämmelser som reglerar sändningarnas innehåll. I detta kapitel överväger vi om, och i så fall i vilken utsträckning, TV-sändningar till mobila mottagningsenheter omfattas av dessa bestämmelser samt huruvida det bör införas särskilda regler för mobil TV i radio- och TV-lagen.

7.2 Frekvenstilldelning

TV-sändningar som förmedlas med DVB-H-teknik eller annan rundradioteknik som är speciellt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet bör lämpligen sändas på de frekvenser som idag används till traditionell marksänd television. Som redogjorts för i föregående kapitel gör Teracom anspråk på en ny multiplex för sändning av mobil TV med DVB-H-teknik i det digitala marknätet.

Enligt 3 § förordningen (1997:894) om marksänd digital TV är det regeringen som beslutar vilka områden och vilket sändningsutrymme som får upplåtas för digitala TV-sändningar. I anspråkstagande av en ny multiplex och tilldelning av frekvensutrymme för sändning av mobil TV är således frågor som hanteras av regeringen. Det kan i sammanhanget nämnas att regeringen i oktober 2005 gav Post- och telestyrelsen (PTS) i uppdrag att utreda vilket frekvensområde som kan frigöras i samband med att de analoga markbundna TV-sändningarna upphör och vad detta frekvensområde kan användas till. PTS uppdrag skall slutredovisas senast den 1 september 2006.

Teracom har också framfört till regeringen att en utbyggnad av sändarnätet är nödvändig för att DVB-H-sändningarna skall kunna tas emot inomhus och av mottagningsenheter som är i rörelse. Användningen av nya sändare kräver tillstånd enligt lagen om elektronisk kommunikation. Sådana tillstånd beviljas av PTS och det krävs ett tillstånd för varje sändare. Av 3 kap. 6 § andra stycket LEK framgår att tillstånd att använda radiosändare för utsändningar som kräver tillstånd enligt annan lag får meddelas endast om sådant tillstånd föreligger. PTS kan därför bevilja tillstånd att använda en radiosändare för sändning av tillståndspliktiga TV-sändningar först sedan nödvändiga sändningstillstånd enligt radio- och TV-lagen har meddelats. Det kan också krävas komplettering av de befintliga tillstånden att använda radiosändare om nya frekvenser kommer att tas i anspråk eller om det finns särskilda tekniska krav för tillstånden som inte uppfylls vid sändning med DVB-H.

7.3 Radio- och TV-lagens tillämplighet på TV-sändningar till mobila mottagare

Vår bedömning: Enligt vår bedömning omfattar radio- och TV-lagen dels TV-sändningar som sänds direkt till mottagaren på en tidpunkt som avsändaren bestämmer, dels uppspelningar av tidigare inspelat material, där innehållet har bestämts av den sändande och där mottagaren ansluter sig till en sändning som har startats på en tidpunkt som avsändaren har bestämt (s.k. "strömmade" program). Vi anser däremot inte att lagen omfattar program som laddas ned av mottagaren och startar på en tidpunkt som mottagaren bestämmer.

Radio- och TV-lagen är tillämplig på sändningar av ljudradio- och TV-program som är riktade till allmänheten och avsedda att tas emot med tekniska hjälpmedel. En sändning anses riktad till allmänheten endast om den samtidigt och utan särskild begäran är tillgänglig för vem som helst som vill ta emot den (1 kap. 1 § RTVL). Vi har i vårt delbetänkande *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) konstaterat att enbart den omständigheten att en radio- eller TV-sändning tas emot i en annan apparat än den traditionella radio- eller TV-mottagaren inte bör medföra att sändningen inte anses utgöra ett ljudradio- eller TV-program samt att radio- och TV-lagen därmed torde omfatta även sådana program som tas emot t.ex. i en mobiltelefon, så länge övriga förutsättningar, särskilt att sändningen skall vara riktad till allmänheten, är för handen (a. betänkande s. 204).

Avgörande för om en sändning skall anses riktad till allmänheten är vem sändningen riktas till och vem som startar den. En sändning som startas av avsändaren och sänds ut till alla som vill ta emot den utan krav på någon särskild begäran från mottagaren anses alltid riktad till allmänheten. Detta innebär att TV-sändningar till mobila mottagare som sänds samtidigt som de traditionella TV-sändningarna och innehåller samma programutbud som dessa omfattas av radio- och TV-lagens bestämmelser.

Då mobil TV framför allt kan antas komma till användning under kortare perioder, t.ex. under resor med allmänna kommunikationsmedel, är det emellertid troligt att utvecklingen i vart fall i viss utsträckning kommer att gå mot ett mer specialanpassat innehåll som kommer att sändas endast till mobila mottagningsenheter. Även sådana specialanpassade sändningar omfattas av radio- och TV-lagen

om de innehåller program som sänds ut direkt från sändande programföretag till vem som helst som vill ta emot sändningarna.

För TV-sändningar i mobiltelefonnät som har spelats in i förväg och blir tillgängliga först efter det att den enskilde tittaren har begärt det är situationen något annorlunda. En sådan TV-sändning hämtas från en server i en basstation där sändningen finns tillgänglig sedan tidigare. Programmet vidareförmedlas från basstationen till den enskilde mobiltelefoninnehavaren på två sätt; antingen sänds programmet ut i en slinga, en s.k. ström, som mobiltelefoninnehavaren kan ansluta sig till eller så ges mobiltelefoninnehavaren möjlighet att ladda ner programmet till sin telefon. Om programmet "strömmas" ut får mottagaren "hoppa in" i sändningen där denna för tillfället befinner sig, medan ett program som laddas ned startar från början vid den tidpunkt som mottagaren önskar. Oavsett hur förmedlingen från basstationen till den enskilde mobiltelefoninnehavaren går till, får det förhållandet att sändningen till basstationen görs tillgänglig för samtliga användare anses uppfylla kravet på att programmet skall sändas ut till alla som vill ta emot det. För att sändningen skall anses vara riktad till allmänheten krävs emellertid även att den är tillgänglig utan särskild begäran. Så anses vara fallet om sändningen startas av avsändaren på en tidpunkt som denne bestämmer (a. betänkande s. 207f.). När det gäller de program som vidareförmedlas i en ström har mottagaren inte möjlighet att styra utsändningen från basstationen, utan denne kan endast välja huruvida han eller hon vill ansluta sig till den pågående strömmen. Strömmade program får därmed anses uppfylla kravet på att sändningen skall vara tillgänglig utan särskild begäran. Om det för vidareförmedling av programmet krävs att mottagaren laddar ner programmet till sin mobiltelefon kan sändningen däremot inte anses starta på en tidpunkt som avsändaren bestämmer. Ett program som laddas ned är således inte tillgängligt utan särskild begäran.

I enlighet med denna bedömning omfattar radio- och TV-lagen inte bara TV-sändningar som sänds direkt till mobila mottagare på en tidpunkt som avsändaren bestämmer, utan även uppspelningar av material som spelats in på en server, där innehållet har bestämts av avsändaren och där den vidareförmedling som mottagaren ansluter sig till har startats på en tidpunkt som avsändaren har bestämt. Däremot omfattar radio- och TV-lagen inte program som laddas ned av mottagaren och startar på en tidpunkt som mottagaren bestämmer.

Europeiska kommissionens förslag till revidering av TV-direktivet omfattar till skillnad från radio- och TV-lagen även icke-linjära

tjänster, dvs. tjänster som beställs av mottagaren. Om direktivet revideras i enlighet med förslaget kommer det således att omfatta även sådana TV-sändningar som startar efter särskild begäran från mottagaren, t.ex. genom att denne laddar ner ett visst program till sin mobiltelefon. Direktivet kommer i så fall att få ett vidare tillämpningsområde än vad radio- och TV-lagen har idag.

7.4 Begreppet mobil TV

Vårt förslag: Vi föreslår att begreppet "mobil TV" i radio- och TV-lagen definieras som sändning av TV-program som sker med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet.

Som utredningen ser det kan en TV-sändning förmedlas till en mobiltelefon eller annan mobil mottagningsenhet på tre olika sätt. Den första möjligheten är att TV-sändningen sker i ett mobiltelefonnät (ett s.k. 3G- eller UMTS-nät). Alternativ två är att sändningen förmedlas i rundradionät med utnyttjande av en teknik som är särskilt utvecklad för mottagning i mobila mottagningsenheter, exempelvis DVB-H-teknik eller DMB-teknik. Slutligen kan utvecklingen av de bärbara mottagningsenheterna innebära att det blir möjligt att ta emot de TV-sändningar som förmedlas i det traditionella digitala marknätet med DVB-T-teknik i mobila enheter.

TV-sändningar som förmedlas i mobiltelefonnät eller med DVB-H-teknik eller annan rundradioteknik som har utvecklats särskilt för mottagning i en mobil mottagningsenhet kräver, till skillnad från mottagning av de traditionella DVB-T-sändningarna i mobila mottagningsenheter, ianspråktagande av särskilt sändningsutrymme. Vi bedömer att det är de sändningar till mobila mottagningsenheter som innebär ett utnyttjande av frekvensutrymme som bör regleras särskilt i radio- och TV-lagen. Vi föreslår därför att begreppet "mobil TV" definieras som sändning av TV-program som sker med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet.

7.5 Tillståndsfrågor

7.5.1 Tillståndsplikt

Vårt förslag: Vi föreslår att det inte skall krävas tillstånd enligt radio- och TV-lagen för att sända radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som huvudsakligen skall användas för annat än rundradio.

Utnyttjandet av radiofrekvenser i Sverige bygger på den s.k. frekvensplanen. Frekvensplanen upprättas av Post- och telestyrelsen (PTS) och bygger på internationellt samarbete inom ramen för Internationella teleunionen (ITU), det europeiska samarbetsorganet för administrationer inom post- och teleområdena (CEPT) och EU. PTS ger ut frekvensplanen som ett allmänt råd. Planen är således inte bindande, även om den används som intern vägledning för PTS i samband med beviljande av tillstånd att använda radiosändare (prop. 2002/03:110 s.131). Enligt den senaste frekvensplanen (Allmänt råd från Post- och telestyrelsen, PTSFS 2005:4) skall bl.a. frekvensområdena 174–240 megahertz och 470–862 megahertz användas för rundradio.

Enligt 2 kap. 1 § RTVL krävs det tillstånd för att sända ljudradio- och TV-program på frekvenser under tre gigahertz. TV-sändningar till mobila mottagare kan, som redogjorts för i kapitel 5, förmedlas antingen genom mobiltelefonnät (3G- eller UMTS-nät) eller som rundradiosändningar. De sändningar som sker via 3G-näten förmedlas på frekvenser strax under två gigahertz. För mobil TV som sänds med DVB-H-teknik förespråkas frekvensutrymmet mellan 470 och 650 megahertz, vilket utgör den lägre delen av det frekvensutrymme som idag används för traditionella digital-TV-sändningar i marknätet. DMB kan sändas antingen i VHF-bandet på 174–240 megahertz, ett frekvensområde som i Sverige har avsatts till rundradio, eller i det s.k. L-bandet på frekvenser strax under 1,5 gigahertz. Såväl TV-sändningar i mobiltelefonnätet som rundradiosändningar till mobila mottagare kräver således med radio- och TV-lagens nuvarande lydelse tillstånd, om de riktas till allmänheten.

Den som vill förmedla teletjänster i mobiltelefonnät måste, liksom den som vill använda en radiosändare för utsändning av TV-program, ha tillstånd att använda radiosändare enligt lagen om elektronisk kommunikation. För att ett sådant tillstånd skall beviljas krävs enligt 3 kap. 6 § första stycket 3 LEK bl.a. att radioanvändningen bedöms

utgöra en effektiv användning av frekvensutrymmet. Om flera mobiltelefonoperatörer konkurrerar om att få förmedla teletjänster i samma frekvensutrymme meddelas tillstånd efter ett urvalsförfarande baserat på jämförelse mellan sökandena, efter ett anbudsförfarande där det pris som sökanden är villig att betala skall vara utslagsgivande eller efter en kombination av dessa förfaranden (3 kap. 8 § LEK). Den operatör som får tillstånd ges rätt att tillhandahålla nätkapacitet för mobila tjänster inom ett visst frekvensområde. Detta urvalsförfarande tillämpas inte när det gäller sådan radioanvändning som huvudsakligen avser ljudradio- eller TV-sändningar, då urvalet för sådan användning sker enligt radio- och TV-lagen.

Tillståndsplikten i radio- och TV-lagen är bl.a. föranledd av att sändningsutrymmet i marknätet är en begränsad resurs. Då kravet på ett effektivt utnyttjande av frekvensutrymmet redan iakttas vid tillståndsgivningen enligt lagen om elektronisk kommunikation kan det ifrågasättas om det finns skäl att härutöver upprätthålla kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen för sådana TV-sändningar som är avsedda att tas emot av mobiltelefoner eller andra mobila mottagare. Enligt utredningens bedömning är denna fråga framför allt beroende av vilket sändningsutrymme mobil TV-sändningarna tar i anspråk. En TV-sändning som skickas till en mobiltelefon via ett mobiltelefonnät utnyttjar inte något sändningsutrymme som annars skulle ha kunnat tas i anspråk för traditionell rundradio. Det finns därmed inte någon anledning att kräva tillstånd enligt radio- och TV-lagen för sådana sändningar. Om sändningarna däremot förmedlas på frekvenser som enligt frekvensplanen skall användas för rundradio är situationen annorlunda. Mobil TV som sänds på sådana frekvenser utnyttjar ett sändningsutrymme som annars hade kunnat användas till traditionella markbundna TV-sändningar. För att den statliga styrningen skall kunna upprätthållas inom de frekvensområden som enligt den svenska frekvensplanen skall användas för rundradiosändningar bör kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen därför alltså upprätthållas för mobil TV som sänds på dessa frekvenser.

Eftersom de TV-sändningar som förmedlas via mobiltelefonnät idag sker på betydligt högre frekvenser än de som enligt frekvensplanen skall användas för rundradio, skulle TV-sändningar som distribueras i mobiltelefonnät kunna undantas från kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen genom en sänkning av den övre gränsen för tillståndskravet, t.ex. så att endast sändningar på frekvenser under 1,5 gigahertz omfattas av tillståndsplikten. En sådan lösning skulle

emellertid kunna få negativa konsekvenser, eftersom fördelningen av sändningsutrymme inte är konstant utan kan komma att ändras i framtiden.

Ett annat alternativ är att tillståndsplikten görs beroende av vad det frekvensområde som sändningarna utnyttjar är avsett att användas för. En sådan reglering skulle kunna innebära att det föreskrivs undantag från kravet på tillstånd enligt radio- och TV-lagen för sändningar av radio- och TV-program som äger rum på frekvenser som enligt den svenska frekvensplanen inte är avsedda att användas för rundradio. En nackdel med en sådan lösning är dock att PTS kan avsätta ett frekvensområde för både rundradio och någon annan verksamhet. Ett annat problem är att frekvensplanen utgör ett allmänt råd och således inte är bindande när frekvenstilldelningen väl sker.

Enligt 3 kap. 9 § LEK skall ett tillstånd att använda radiosändare avse en viss radioanvändning. Tillståndsplikten enligt radio- och TV-lagen kan därmed göras beroende av användningsområdet för radiosändaren. TV-sändningar som förmedlas av en radiosändare som skall användas för rundradio bör alltså vara tillståndspliktiga enligt radio- och TV-lagen. Däremot finns det inte anledning att kräva tillstånd enligt radio- och TV-lagen om TV-sändningarna förmedlas av en sändare som skall användas för exempelvis mobila tjänster. Vi föreslår därför att det i 2 kap. 1 § RTVL föreskrivs undantag från kravet på tillstånd för sändningar av radio- och TV-program som förmedlas av en radiosändare som huvudsakligen skall användas för annat än rundradio. Genom rekvisitet "huvudsakligen" beaktas bestämmelsen i 3 kap. 10 § LEK, som föreskriver att ett tillstånd att använda radiosändare som avser digital utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket YGL får förenas med rätt att använda radiosändaren för annan användning, motsvarande högst tjugo procent av den digitala kapaciteten i frekvensutrymmet. Syftet med denna bestämmelse är att tillståndet att använda viss radiosändare för t.ex. digitala TV-sändningar skall kunna omfatta även digitala tilläggstjänster.

Konsekvensen av vårt förslag blir att TV-sändningar till mobila mottagare som förmedlas genom exempelvis 3G-sändare eller andra sändare som är avsedda att användas för mobila tjänster blir fria från tillståndsplikt enligt radio- och TV-lagen, medan DVB-H-sändningar och andra sändningar som förmedlas av radiosändare vars huvudsakliga användningsområde skall vara rundradio även fortsättningsvis kommer att kräva tillstånd.

Det förhållandet att mobil TV som sänds utanför rundradioområdet inte omfattas av tillståndsplikt förhindrar dock inte att sådana sändningar likväl kan omfattas av radio- och TV-lagens innehållsregler och regler om reklam och annan annonsering. Avsaknaden av tillståndsplikt enligt radio- och TV-lagen innebär inte heller att den som sänder mobil TV utanför rundradioområdet undantas från de krav på tillstånd som uppställs i lagen om elektronisk kommunikation.

7.5.2 Tillståndspliktens närmare utformning

7.5.2.1 Val av operatörsmodell

Våra förslag: Vi föreslår att regeringen i beslut om vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar skall ange hur detta utrymme skall fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil TV.

Till skillnad från vad vi tidigare har föreslagit beträffande betal-TV anser vi inte att det utrymme som regeringen avsätter för mobil TV skall lämnas till ett operatörsföretags förfogande, utan vi föreslår i stället att sändningsutrymmet för mobil TV fördelas mellan de programföretag och andra innehållsleverantörer som erhåller tillstånd att sända mobil TV.

Inledning

Som redogjorts för i avsnitt 6.2.2.2 har vi i delbetänkandet Nytt regelverk för marksänd digital-TV (SOU 2004:39) föreslagit att ett eller flera operatörsföretag, s.k. multiplexoperatörer, skall ges tillstånd att förfoga över den del av sändningsutrymmet i det digitala marknätet som inte skall tas i anspråk för fri-TV och upplåta det tilldelade sändningsutrymmet till programföretag som erhållit tillstånd att sända betal-TV. I delbetänkandet har vi övervägt olika operatörsmodeller och redogjort för dessas förutsättningar. De olika operatörsmodeller som, självständigt eller i kombination med varandra, kan tänkas bli aktuella är följande¹.

¹ För en utförligare redogörelse för operatörsmodellerna och en mer ingående analys av valet av operatörsmodell när det gäller betal-TV hänvisas till vårt delbetänkande *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) s. 138 ff.

- *SMS-operatör*: SMS står för Subscriber Management System och avser ett system för hantering av abonnemang för betal-TV-tjänster. SMS-operatörens uppgift är huvudsakligen att paketera programutbud samt att tillhandahålla programkort och betal-TV-abonnemang till konsumenterna. I uppgiften som SMS-operatör kan även ingå att samordna de tekniska frågor som är gemensamma för de programföretag och andra innehållsleverantörer vars sändningar ingår i operatörens utbud, såsom tillämpningsprogram (API), system för villkorad tillgång (CA) och tillgång till en gemensam elektronisk programguide (EPG). Med denna operatörsmodell är det alltså programföretagen som ges tillstånd att sända i det digitala marknätet och som förfogar över sändningsutrymme för detta ändamål. Programföretagen avtalar själva med nätoperatören om rätt att utnyttja nätkapacitet, men det är också tänkbart att de ger operatörsföretaget i uppdrag att sluta sådana avtal. SMS-operatörskapet kan vara antingen tillståndspliktigt eller tillståndsfritt. Om tillståndsplikt föreskrivs kan ett tillstånd som SMS-operatör förenas med villkor. Om det inte krävs tillstånd för att bedriva verksamhet som SMS-operatör blir marknaden helt öppen för de företag som vill knyta programföretag och andra innehållsleverantörer till sig.
- *multiplexoperatör*: En multiplexoperatör ges tillstånd att förfoga över en del av den totala överföringskapaciteten i det digitala marknätet. Operatören avtalar med nätoperatören om rätt att utnyttja nätkapacitet och förmedlar sedan kapaciteten vidare till programföretag och andra innehållsleverantörer. En multiplexoperatör kan liksom en SMS-operatör även ansvara för samordning av tekniska frågor såvitt gäller de programtjänster som ingår i det utbud som förmedlas. Eftersom multiplexoperatören ges rätt att fördela sändningsutrymme bör verksamheten vara tillståndspliktig. Det är däremot inte självklart att även programföretag och andra innehållsleverantörer måste ha sändningstillstånd, utan man kan tänka sig en modell där det eller de operatörsföretag som tilldelats sändningsutrymme ges rätt att självständigt avgöra vilka tjänster som skall ingå i det utbud som de förmedlar.
- *tekniskt operatörsföretag*: Ett tekniskt operatörsföretag är en självständig operatör som i stället för det kommersiella operatörsföretaget ansvarar för samordningsfrågor av mer teknisk natur som rör samtliga sändningar, såsom sammanföring av de

programbärande signalerna i en frekvenskanal (multiplexering), gemensam programguide och system för villkorad tillgång (krypteringssystem, CA).

TV-sändningar till mobila mottagare är en relativt ny företeelse och branschen arbetar ännu med att utveckla affärsmodeller för tjänsten. Det är möjligt att en del av sändningarna kommer att distribueras okrypterat som frisändningar medan andra krypteras med krav på abonnemang för tillgång. Sannolikt kommer användarna, i likhet med vad som gäller för traditionella markbundna digital-TV-sändningar och satellitsändningar, att få abonnera på ett paket innehållande ett antal programtjänster mot en månadsbetalning. Det är också tänkbart att det införs ett mer flexibelt system för mobil TV än för traditionell marksänd digital-TV och satellit-TV, genom att det t.ex. ges möjlighet att teckna abonnemang under kortare perioder eller att användarna i större utsträckning själva får avgöra vilka tjänster de vill abonnera på i stället för att erbjudas färdiga paketslösningar. Vidare kan det komma att erbjudas paket som innehåller färre antal programtjänster än vad som är fallet när det gäller traditionell digital-TV. Paketerna kan då kompletteras genom att det ges möjlighet att köpa program styckevis (s.k. pay-per-view).

Det råder också osäkerhet om vilka aktörer som kommer att driva utvecklingen av mobil TV framåt och i vilken riktning denna utveckling kommer att gå. Som nämnts i kapitel 5 planerar den svenska nätoperatören Teracom att genomföra ett pilotprojekt där mobil TV skall sändas med DVB-H-teknik. Därmed är det emellertid inte sagt att mobil TV i framtiden kommer att tillhandahållas av Teracom eller de andra aktörer som deltar i pilotprojektet. Av särskilt intresse är att TV-sändningar till mobiltelefoner redan idag förekommer i 3G/UMTS-näten. 3G-operatörerna har således en upparbetad kundstock och tillgång till sändarnät för distribution av sådana tjänster. De kan också tillhandahålla den returkanal som krävs för interaktivitet. Om kundernas intresse för att ta emot TV-sändningar i sina mobiltelefoner ökar kommer 3G-operatörerna sannolikt att komplettera sitt nuvarande utbud både med fler traditionella programtjänster och med TV-sändningar som specialanpassats just för mobila mottagare. 3G-operatörernas etablering på marknaden innebär att det är oklart om mobil TV kommer att utvecklas i mobiltelefonnät eller i rundradionät eller om utvecklingen kommer att bedrivas parallellt. Det är inte heller givet huruvida de olika utsändningsteknikerna kommer att konkurrera med varandra eller om operatörerna

kommer att tillämpa båda teknikerna parallellt, exempelvis så att de programtjänster som följs av få tittare sänds ut i mobiltelefonnäten och de mer attraktiva programtjänsterna sänds ut med rundradio-teknik. Under alla förhållanden är det svårt att se att mobil TV skulle komma att utvecklas utan 3G-operatörernas medverkan.

Ovissheten i hur TV-sändningar som förmedlas till mobila mottagare kommer att se ut och hur de kommer att marknadsföras gör att det är viktigt att regelverket kring mobil TV inte låses fast på ett sätt som riskerar att förhindra den fortsatta utvecklingen. Samtidigt bör de aktörer som investerar i den nya tekniken få besked om vilka förutsättningar som kommer att gälla för verksamheten.

Om det inte införs särreglering för mobil TV kommer tillståndspliktiga sändningar till mobila mottagare att omfattas av samma regler som de traditionella TV-sändningarna i det digitala marknätet. Den fråga som inledningsvis bör ställas är om den operatörsmodell som utredningen har föreslagit för betal-TV är lämplig inom området för mobil TV. Vad som särskilt är av betydelse härvidlag är mobiltelefonoperatörernas roll. Vi har bedömt att den operatörsmodell som vi har föreslagit för traditionell betal-TV endast ger utrymme för ett operatörsföretag. Om så anses vara fallet även när det gäller mobil TV kan de mobiltelefonoperatörer som inte får tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag helt komma att avskäras från möjligheten att erbjuda mobil TV med rundradioteknik. Detta kan föra med sig dels att mobiltelefonoperatörerna inte vågar satsa på den nya tekniken av rädsla för att bli utkonkurrerade i ett tillståndsförfarande, dels att den operatör som får tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag får en alltför dominerande ställning på marknaden.

Det finns således omständigheter som talar för att flera konkurrerande operatörer skall ges möjlighet att bedriva verksamhet som operatörsföretag inom mobil TV-området.

Det finns flera tänkbara modeller där flera operatörer ges möjlighet att konkurrera.

Flera multiplexoperatörer

Ett alternativ är att ge tillstånd till fler än en multiplexoperatör. Vi har när det gäller operatörsrollen för traditionell marksänd digital-TV (betal-TV) gjort gällande att det för närvarande endast finns ekonomisk bärkraft för en ensam multiplexoperatör. Den reglering

vi föreslagit hindrar dock inte att tillstånd beviljas till fler operatörer. Som vi anført i delbetänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) är emellertid tanken med att ge en eller flera operatörer möjlighet att bestämma vilka program och andra innehållstjänster som skall sändas inom ett visst sändningsområde att sändningsutrymmet skall kunna utnyttjas mer effektivt än om varje programföretag tilldelas eget sändningsutrymme. Detta intresse kan inte upprätthållas fullt ut om flera operatörer tillåts använda sitt sändningsutrymme för att förmedla samma programtjänst. En modell med konkurrerande multiplexoperatörer måste därför, som vi anført i delbetänkandet, utgå ifrån att varje operatör erbjuder ett unikt utbud och att inte några programtjänster finns att tillgå hos mer än en operatör. En följd av detta kan bli att de programtjänster som är mest attraktiva fördelas på flera olika operatörer, så att konsumenterna måste träffa avtal med mer än en operatör för att få tillgång till hela det utbud de önskar. Alternativt kan någon eller några operatörer lyckas knyta samtliga populära programtjänster till sig och därigenom få möjlighet att erbjuda ett så attraktivt programutbud att andra operatörer, som kanske endast förmedlar ett smalare utbud, slås ut från marknaden. Eftersom multiplexoperatörerna förfogar över sändningsutrymmet innebär det förhållandet att en operatör inte längre förmår bedriva verksamhet att det krävs nya tillståndsförfaranden, så att de frekvensutrymmen som blir tillgängliga kan fördelas på nytt.

En multiplexoperatör och flera SMS-operatörer

Ett annat alternativ är att det inom området för mobil TV vid sidan av multiplexoperatören öppnas en möjlighet för flera SMS-operatörer att konkurrera om kunderna. Rollen som multiplexoperatör skulle i så fall begränsas till att avtala med nätoperatören om rätt att utnyttja nätkapacitet och att fördela sändningsutrymme mellan programföretag och andra innehållsleverantörer, medan ansvaret för paketering och hantering av abonnemang skulle lämnas till SMS-operatörerna. Rollen som SMS-operatör skulle kunna innehas av såväl mobiltelefonoperatörer som betal-TV-operatörer och andra aktörer. Mobiltelefonoperatörerna har som tidigare anförts tillgång till kundstockar och möjlighet att administrera betalning – både månadsvis och pay-per-view – genom mobiltelefonabonnemangen. Dessutom kommer mobiltelefonoperatörerna att ansvara för retur-

kanalen, som behövs för interaktivitet. En modell med flera SMS-operatörer vid sidan av multiplexoperatören ger möjlighet för mobiltelefonoperatörerna att erbjuda kunderna paket som innehåller både TV-program som sänds i 3G-näten och sådana som förmedlas med rundradioteknik. Rollen som multiplexoperatör bör, liksom när det gäller traditionella digitala marksändningar i övrigt, vara tillståndspliktig, eftersom multiplexoperatören fördelar sändningsutrymme. Verksamheten som SMS-operatör kan vara antingen tillståndspliktig eller fri från krav på tillstånd. Om det krävs tillstånd för SMS-operatörerna kan tillstånden förenas med villkor om t.ex. abonnentavgifternas ändamål eller skyldighet att paketera krypterade programtjänster på skäliga och icke-diskriminerande villkor. Om tillstånd inte krävs blir marknaden helt öppen för de företag som vill agera som SMS-operatörer att knyta programföretag och andra innehållsleverantörer till sig.

Mot en modell med både en eller flera multiplexoperatörer och flera SMS-operatörer kan, i enlighet med vad vi anfört i ovan nämnda delbetänkande, invändas att det på samma sätt som vid ett system med flera multiplexoperatörer kanske inte finns kommersiella förutsättningar att bedriva verksamhet som multiplexoperatör vid sidan av de konkurrerande SMS-operatörerna. Risken är också att multiplexoperatören blir ett fördyrande led mellan å ena sidan tillståndsgivaren och nätoperatören och å andra sidan SMS-operatörerna, vilket kan innebära högre priser för konsumenterna.

Endast SMS-operatörer

Ytterligare ett alternativ som uppfyller önskemålet om flera konkurrerande operatörer, är att man när det gäller mobil TV i stället för multiplexoperatörskap ger utrymme för flera SMS-operatörer. En sådan modell kan utformas så att programföretag och andra innehållsleverantörer ges tillstånd att sända mobil TV inom ett visst sändningsområde och att de får avtala med nätoperatören om rätt att utnyttja nätkapacitet för detta ändamål. Nätoperatören kan även ges den tekniska operatörsrollen och ansvara för multiplexering, villkorad tillgång m.m. Ansvar för paketering av innehållstjänster och hantering av betalning kan däremot överlämnas till SMS-operatörerna. Som vi angett i delbetänkandet angående traditionell marksänd digital-TV kan SMS-operatörerna även få i uppdrag från programföretag och andra innehållsleverantörer som har tillstånd att

sända mobil TV att avtala med nätoperatören om rätt att utnyttja nätkapacitet. Rollen som SMS-operatör kan innehas av såväl betal-TV-operatörer som mobiltelefonoperatörer. De 3G-operatörer som är SMS-operatörer för mobil TV kan erbjuda TV-sändningar i mobiltelefonnätet och i rundradionät.

Nackdelen med denna modell är att den måste förenas med krav på tillstånd för programföretag och andra innehållsleverantörer. Om det i stället överläts åt en eller flera multiplexoperatörer att fritt välja vilka som skall ges rätt att sända mobil TV skapas ett mer flexibelt system. Operatören ges då möjlighet att anpassa utbudet efter det sändningsutrymme som är tillgängligt från tid till annan och kan låta olika programtjänster ingå i utbudet alltefter konsumenternas efterfrågan.

Överväganden och förslag

Osäkerheten kring hur mobil TV kommer att utvecklas är, som tidigare nämnts, stor. Resultaten från konsumentundersökningar och pilottester tyder dock på att det finns en marknad för förmedling av sådana tjänster på rundradiofrekvenser och att det finns ett intresse från programföretag och andra innehållsleverantörer att erbjuda TV-tjänster genom sändning till mobila mottagare. Vi anser därför att det finns anledning att avsätta sändningsutrymme inom rundradioområdet till mobil TV och föreslår att den bestämmelse vi föreslagit i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) kompletteras på så sätt att regeringen i beslut om vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar skall ange hur utrymmet skall fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil TV.

Av det föregående framgår att det vid valet av operatörsmodell för mobil TV finns för- och nackdelar med såväl multiplexoperatörskap som SMS-operatörskap. Det främsta argumentet för att låta en eller flera operatörer fördela sändningsutrymmet mellan innehållsleverantörerna är att det skapar möjlighet till större flexibilitet och innebär ett bättre utnyttjande av frekvensutrymmet. SMS-operatörskap har å andra sidan den fördelen att det ger utrymme för flera konkurrerande operatörer, vilket sannolikt leder till ett bredare utbud och lägre priser för konsumenterna.

Vid valet av operatörsmodell för traditionell betal-TV konstaterade vi att konkurrensfördelarna som ett SMS-operatörskap inne-

bär kan förväntas vinnas redan genom konkurrensen mellan å ena sidan marknätet och å andra sidan kabel- och satellitnäten (a. betänkande s. 152). Motsvarande konkurrensförhållande finns inte när det gäller mobil TV. Visserligen kan mobil TV sändas både i mobiltelefonnät och i rundradionät, men som vi redogjort för ovan är det inte givet att dessa sändningsformer kommer att konkurrera med varandra, utan det är möjligt att de båda utsändningsteknikerna i stället kommer att användas parallellt och därmed komplettera varandra. En operatörsmodell där det endast finns förutsättning för en operatör att bedriva verksamhet som operatörsföretag innebär därför att operatörsföretaget får en än mer dominerande ställning på marknaden än vad som är fallet beträffande traditionell TV. Operatörens ensamrätt till tillståndspliktiga mobil TV-sändningar kan därför leda till negativa konsekvenser för konsumenterna i form av högre priser och ett mindre attraktivt utbud än om flera operatörer tillåts konkurrera om kunderna.

Trots den större möjligheten till flexibilitet och de bättre förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av frekvensutrymmet som ett multiplexoperatörskap skulle innebära, anser vi att de konkurrensmässiga fördelarna med en modell där flera SMS-operatörer tillåts bedriva verksamhet parallellt är så tungt vägande att en sådan modell bör väljas för mobil TV. Vi föreslår därför att det sändningsutrymme som regeringen avsätter för mobil TV inte skall lämnas till ett operatörsföretags förfogande, utan att utrymmet i stället skall fördelas direkt mellan de programföretag och andra innehållsleverantörer som erhåller tillstånd att sända mobil TV.

För att största möjliga konkurrens skall uppnås inom området för mobil TV bör marknaden vara öppen för alla operatörer som önskar knyta programföretag och andra innehållsleverantörer till sig. Vi bedömer därför att det inte bör ställas krav på tillstånd för att bedriva verksamhet som SMS-operatör för mobil TV.

7.5.2.2 Tillstånd för programföretag och andra innehållsleverantörer

Vårt förslag: Vi föreslår att det skall krävas tillstånd för programföretag och andra innehållsleverantörer för att ha rätt att sända mobil TV. Ett sådant tillstånd skall kunna förenas med villkor på samma sätt som ett tillstånd att sända traditionell TV i marknätet.

Vi har i föregående avsnitt föreslagit att operatörsrollen inom mobil TV skall utövas av fritt konkurrerande SMS-operatörer och att det inte skall krävas tillstånd för att utöva verksamhet som SMS-operatör. Den föreslagna operatörsmodellen innebär att programföretag och övriga innehållsleverantörer själva förfogar över sändningsutrymme i etern. Då frekvensutrymme är en begränsad naturresurs krävs det statlig kontroll över hur utrymmet utnyttjas. För att sådan kontroll skall kunna upprätthållas anser vi att det måste ställas krav på tillstånd för programföretag och övriga innehållsleverantörer som vill sända mobil TV.

Tillstånd att sända TV-program meddelas enligt 1 kap. 2 § RTVL av regeringen. Vi har emellertid i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att all tillståndsgivning beträffande digital marksänd TV, utom såvitt avser public service-företagen, delegeras till Radio- och TV-verket. Samma sak bör gälla beträffande tillstånd att sända mobil TV.

Då de programföretag och andra innehållsleverantörer som beviljas tillstånd att sända mobil TV ges rätt att förfoga över en begränsad resurs kan det finnas skäl att förena sändningstillstånden med villkor om bl.a. täckningsgrad, sändningstid, tillgänglighet för personer med funktionshinder, sändningsteknik och sändningarnas innehåll. Vi föreslår därför att de villkor som kan föreskrivas i tillstånd att sända traditionell TV i marknätet även skall kunna föreskrivas i tillstånd att sända mobil TV.

7.5.2.3 Tekniska samordningsfrågor

Vår bedömning: Vi bedömer att det inte behövs någon särskild teknisk operatör med uppgift att ansvara för tekniska samordningsfrågor för mobil TV. I stället anser vi att samordningsfrågorna bör lösas genom samverkansavtal eller andra överenskommelser mellan parterna på marknaden för mobil TV och genom villkor i sändningstillstånden för dem som ges rätt att sända mobil TV.

Vårt förslag: Ett tillstånd att sända mobil TV skall kunna förenas med villkor om skyldighet att på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda programtjänsten till sina kunder. Den som åsidosätter ett sådant tillståndsvillkor skall kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.

En operatörsmodell med flera fritt konkurrerande SMS-operatörer ger upphov till ett antal tekniska samordningsfrågor. För det första måste de programföretag och andra innehållsleverantörer som sänder mobil TV tillhandahålla sina tjänster med en teknik som kan tas emot av samtliga operatörer som har avtalat om rätt att erbjuda tjänsterna till konsumenterna. Samtidigt kräver ett effektivt utnyttjande av det frekvensutrymme som skall användas för mobil TV att varje programtjänst endast sänds ut en gång. Detta kan innebära problem när det gäller tjänster som sänds ut krypterat, eftersom programtjänsten då måste sändas ut tillsammans med en krypteringsnyckel som kan tillämpas av varje operatör som har rätt att erbjuda tjänsten till sina kunder. Problemet kan lösas genom att programtjänsten sänds ut tillsammans med flera olika system för villkorad tillgång (s.k. CA-system) på ett sådant sätt att det räcker att TV-tittarens utrustning endast kan hantera ett av dessa system för att kunna ta del av programtjänsten (s.k. simulcrypt). För att denna teknik skall fungera krävs emellertid samverkan mellan programföretag, SMS-operatörer och leverantörer av system för villkorad tillgång. En annan lösning är att SMS-operatörerna överlämnar åt nätoperatören att ansvara för system för villkorad tillgång.

En annan fråga av teknisk natur är hur sammanföringen av de programbärande signalerna i en frekvenskanal (den s.k. multiplexeringen) skall gå till. Även denna fråga kan lösas antingen genom samarbete mellan programföretagen eller genom att nätoperatören ansvarar för multiplexeringen.

Dessa och eventuella andra tekniska samordningsfrågor skulle kunna överlämnas till en särskild teknisk operatör. Den tekniske operatören skulle kunna vara en myndighet, ett statligt bolag eller en sammanslutning av de sändande programföretagen.

Enligt den ordning som hittills har gällt i det traditionella digitala marknätet har parterna samverkat om bl.a. multiplexering och system för villkorad tillgång. Som anförts i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) har detta såvitt utredningen erfarit fungerat på ett tillfredsställande sätt. Tanken är visserligen

att fler operatörer skall konkurrera på marknaden för mobil TV än vad som har varit fallet i det traditionella digitala marknätet. Det har emellertid inte framkommit något som innebär att det inte skulle finnas förutsättningar för ett fungerande samarbete mellan aktörerna på marknaden för mobil TV. Dessutom ger radio- och TV-lagen redan idag möjlighet att förena ett sändningstillstånd med villkor om skyldighet att använda en viss sändningsteknik samt att samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor. Ett sådant villkor skulle kunna innebära krav på att sändningarna skall distribueras med en viss teknik som kan tas emot av operatörerna eller att tillståndshavarna skall samverka när det gäller multiplexering eller system för villkorad tillgång och själva utse någon att ansvara för samordningen. Vi anser därför att det inte finns tillräckliga skäl att inrätta ett särskilt organ för att handha de tekniska samordningsfrågorna, utan att dessa frågor i stället får lösas genom frivilliga avtal mellan aktörerna på marknaden eller genom villkor i sändningstillstånden.

Den modell som vi har föreslagit tillåter programföretag och andra innehållsleverantörer att fritt avtala med SMS-operatörerna om rätt att paketera mobil TV-tjänsterna och erbjuda dem till konsumenterna. En sådan reglering kan medföra att en operatör genom förmånliga avtalsvillkor ser till att få ensamrätt till en eller flera programtjänster. Om så skulle bli fallet måste de konsumenter som önskar tillgång till en sådan "låst" programtjänst teckna avtal med just den operatör som har erhållit rätten att distribuera tjänsten. Detta kan få till följd att en konsument som vill ha tillgång till flera programtjänster blir tvingad att teckna avtal med mer än en operatör. För att undvika en sådan för konsumenterna ofördelaktig uppsplittring av marknaden föreslår vi att sändningstillstånden för programföretagen skall kunna förenas med villkor om skyldighet att på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda programtjänsten till sina kunder. Den som överträder ett sådant villkor skall kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.

Ett tillståndsvillkor av den föreslagna innebörden kan överträdas på olika sätt. Överträdelse kan ske dels genom att sändningarna inte alls erbjuds till någon eller några operatörer, dels genom att sändningarna erbjuds på villkor som bedöms vara diskriminerande för en viss operatör och därför inte bör gälla mot den operatören och dels genom att sändningarna erbjuds på sådana villkor som bedöms vara diskriminerande mot ett stort antal operatörer och därför inte

bör tillämpas över huvud taget. För att ett vitesföreläggande skall anses tillräckligt preciserat bör det utformas utifrån den enskilda överträdelsen, dvs. som ett krav på att programföretaget skall erbjuda sändningarna till en viss operatör, ett förbud mot att tillämpa ett visst villkor mot en viss operatör eller ett förbud mot att överhuvudtaget tillämpa ett villkor när sändningarna erbjuds till operatörerna.

7.5.2.4 Fri-TV inom mobil TV

Vårt förslag: Vi föreslår att ett tillstånd att sända mobil TV skall kunna förenas med villkor om att tillståndshavaren skall erbjuda sina sändningar som fri-TV. Den som åsidosätter ett sådant villkor skall kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.

Det är ännu oklart vilken roll fri-TV kommer att få inom mobil TV. Det kan dock antas att de programföretag som sänder ut sina tjänster i marknätet utan krav på annan betalning än allmän TV-avgift kommer att ha önskemål om att sända TV-program kostnadsfritt även till mobila mottagare.

Enligt vad vi föreslagit i avsnitt 7.5.2.1 skall regeringen i beslut om vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden som får upplåtas för TV-sändningar ange hur detta utrymme skall fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil TV. Inom det utrymme som avsätts för mobil TV skall det krävas tillstånd för att sända mobil TV. Sådana tillstånd beviljas av regeringen när det gäller public service-tjänster och annars av Radio- och TV-verket. Det ankommer således på Radio- och TV-verket att bestämma hur stor andel av utrymmet för mobil TV som inte används av public service-tjänsterna skall avsättas för fri-TV-sändningar. För att garantera att de programföretag som åtar sig att sända fri-TV verkligen gör så, bör det införas en möjlighet att förena ett tillstånd att sända mobil TV med villkor om att tillståndshavaren skall erbjuda sina sändningar som fri-TV. Den som åsidosätter ett sådant villkor skall kunna föreläggas vid vite att fortsättningsvis följa villkoret.

Vi förutsätter att regeringen samtidigt som man bestämmer vilket utrymme som skall användas till fri-TV respektive mobil TV bestämmer hur stor del av dessa utrymmen som skall användas för public service-tjänster.

7.5.2.5 Tillståndens giltighetstid

Vårt förslag: Vi föreslår att ett tillstånd att sända mobil TV skall gälla i två år med rätt till förlängning i två år om inte särskilda skäl talar emot det.

I delbetänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) har vi föreslagit att tillstånd att sända TV-program skall gälla i två år med rätt till förlängning med två år i två omgångar om inte särskilda skäl talar emot det. Utgångspunkten för vår bedömning var att en bestämmelse om tillståndstidens längd är yttrandefrihetsbegränsande och att tillståndstiden och eventuella möjligheter till förlängning därför bör anges direkt i radio- och TV-lagen. Vi anförde också att ett system med korta tillstånd ger en möjlighet att vid behov ingripa mot ett programföretag som inte sänder i enlighet med de uppgifter som lämnats under ansökningsförfarandet och som varit bestämmande vid urvalsprocessen eller åsidosätter tillståndsvillkor utan att det finns grund för att återkalla tillståndet. Vidare ansåg vi att korta tillståndsp perioder skapar större flexibilitet (a. betänkande s. 206f.).

Mobil TV är en ny tjänst och affärsmodellerna för hur tjänsten skall tillhandahållas är ännu inte utarbetade. Under förutsättning att tjänsten efterfrågas av ett tillräckligt stort antal konsumenter är det rimligt att anta att ett antal programföretag och andra innehållsleverantörer kommer att vara intresserade av att sända tillståndspliktig mobil TV. Med hänsyn till den snabba utvecklingen inom området och för att erforderlig flexibilitet skall kunna uppnås finns det anledning att bestämma relativt korta tillståndsp perioder för mobil TV. Vid en sammantagen bedömning föreslår vi att giltighetstiden bestäms till två år med rätt till förlängning i två år om inte särskilda skäl talar emot det. Detta innebär i praktiken att tillståndstidens längd blir fyra år om tillståndshavaren sköter sina åtaganden enligt tillståndet under de första två åren. Efter förlängningsperioden måste tillståndshavaren genomgå ett nytt tillståndsförfarande, varvid denne får ansöka om ett nytt sändningstillstånd i konkurrens med övriga sökande.

7.6 Sändningarnas innehåll

7.6.1 Inledning

Merparten av bestämmelserna i 6 kap. RTVL om sändningarnas innehåll och i 7 kap. RTVL om reklam och annan annonsering är tillämpliga på samtliga TV-sändningar som omfattas av lagen. I den mån mobil TV omfattas av radio- och TV-lagen har således programföretag och andra innehållsleverantörer att följa dessa bestämmelser. Detta gäller även för mobil TV som inte är tillståndspliktig.

De främsta motiven för innehållsreglerna i radio- och TV-lagen är att frekvensutrymmet är begränsat och att det därför finns skäl att reglera sändningsinnehållet så att högsta möjliga mångfald uppnås samt att TV-mediet genom kombinationen av ljud och bild och genom sin räckvidd har en sådan genomslagskraft att det finns anledning att i viss mån styra vad sändningarna får innehålla.

Att bestämmelserna i 6 och 7 kap. RTVL är tillämpliga för TV-sändningar till mobila mottagare torde inte innebära några problem så länge det innehåll som distribueras är detsamma som i de traditionella TV-sändningarna. Reglerna måste emellertid beaktas även för sändningar som har specialanpassas för mobil TV. Mobil TV skiljer sig från traditionell TV, avsedd att tas emot av stationära TV-apparater. Tillgängligheten är inte densamma, eftersom det krävs tillgång till en mobiltelefon eller annan bärbar enhet som kan ta emot TV-sändningar för att kunna se mobil TV. Vidare kan det antas att det innehåll som kommer att sändas till de mobila mottagningsenheterna i viss utsträckning kommer att få en annorlunda utformning än de traditionella TV-sändningarna, med kortare program som endast pågår under några minuter. Mobiltelefonernas relativt små skärmar innebär också att genomslagskraften i de sändningar som förmedlas blir mindre påtaglig. Avvikelsena från traditionell TV motiverar att det i viss utsträckning görs undantag från bestämmelserna i 6 och 7 kap. RTVL när det gäller mobil TV. Vår utgångspunkt är därför att det inte behövs en lika omfattande reglering av innehållet i mobil TV som när det gäller TV i traditionell form.

TV-direktivet² och TV konventionen³ gör inte några undantag för sådana TV-sändningar som riktas till mobila enheter eller som distribueras med teknik som kan tas emot av sådana enheter. Det finns därför inte någon möjlighet att göra sådana undantag från radio- och

² Se bilaga 9

³ Se bilaga 10

TV-lagens bestämmelser som innebär avsteg från Sveriges åtaganden enligt direktivet och för att möjliggöra ett svenskt tillträde till TV-konventionen bör mobil TV-sändningarna följa även konventionens bestämmelser. Som tidigare redogjorts för har Europeiska kommissionen i december 2005 lämnat ett förslag till revidering av TV-direktivet. Vad som händer med förslaget och hur direktivet kommer att utformas i framtiden är ännu oklart och vi har därför funnit det lämpligt att dels föreslå sådana ändringar i 6 och 7 kap. RTVL som är förenliga med direktivet i dess nuvarande lydelse, dels redogöra för vår bedömning av vilka innehållsregler som oavsett direktivets framtida utformning bör vara tillämpliga på TV-sändningar till mobila mottagare. I vissa fall redogör vi även för vad en revidering av direktivet i enlighet med kommissionens förslag skulle medföra för möjligheten att undanta mobil TV från radio- och TV-lagens bestämmelser.

7.6.2 Regler om innehållet i allmänhet

Vår bedömning: Vi bedömer att de krav som uppställts i TV-direktivet och TV-konventionen innebär att samtliga bestämmelser om sändningarnas innehåll i 6 kap. RTVL måste vara tillämpliga för mobil TV på samma sätt som för annan markbunden television som distribueras med digital utsändningsteknik.

Den s.k. demokratibestämmelsen i 6 kap. 1 § RTVL infördes ursprungligen år 1992 i den då gällande satellitlagen. Syftet med bestämmelsen var att TV-direktivets artikel 12, som reglerar innehållet i reklam, och artikel 22, som avser skydd av underåriga och allmän ordning, skulle uppfyllas (prop. 1992/93:75 s. 25f. och s. 51). Behovet av en allmän demokratibestämmelse ifrågasattes vid radio- och TV-lagens tillkomst. Radiolagsutredningen ansåg att artikel 22 uppfylldes genom tillkomsten av den då nya bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL och att artikel 12 skulle kunna uppfyllas genom reglering i marknadsföringslagen. Utredningens förslag att det inte skulle finnas någon demokratibestämmelse i radio- och TV-lagen mötte starkt motstånd bland remissinstanserna. Regeringen instämde i kritiken och uttalade i propositionen till radio- och TV-lagen att det fanns ett behov av en demokratibestämmelse dels mot bakgrund av TV-direktivets regler, dels då det fanns ett inhemskt behov av en sådan bestämmelse (prop. 1995/96:160 s. 92f.). Demokratibestäm-

melsen överensstämmer till viss del även med TV-konventionens artikel 7.1, av vilken det framgår att alla delar av en programtjänst till presentation och innehåll skall respektera människovärdet och grundläggande mänskliga rättigheter. Regeringens överväganden om demokratibestämmelsen vid radio- och TV-lagens tillkomst i kombination med TV-konventionens krav medför att det enligt utredningens bedömning är uteslutet att undanta mobil TV från demokratibestämmelsens tillämpningsområde.

Bestämmelsen i 6 kap. 2 § RTVL, som reglerar sändning av TV-program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder, är utformad utifrån artikel 22 i TV-direktivet (se prop. 1995/96:160 s. 172). Denna bestämmelse har lämnats oförändrad när det gäller linjära tjänster i förslaget till revidering av TV-direktivet. Förbudet mot sändning av program med ingående våldsskildringar och pornografiska bilder på sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn skall se programmen har också sin motsvarighet i artikel 7.2 i TV-konventionen. Bestämmelsen måste således med TV-direktivets och TV-konventionens nuvarande utformning gälla även för TV-sändningar till mobila mottagningsenheter. Syftet med bestämmelsen är att barn skall skyddas från ett TV-innehåll som är olämpligt för dem. Detta syfte är enligt utredningens bedömning så angeläget att bestämmelsen bör vara tillämplig på mobil TV oavsett TV-direktivets framtida utformning.

Den i 6 kap. 3 § RTVL reglerade rätten till beriktigande är avsedd att uppfylla TV-direktivets artikel 23 om "right of reply". Artikel 23 har inte ändrats i europeiska kommissionens förslag till revidering av direktivet. Motsvarande bestämmelse finns i artikel 8.1 i TV-konventionen. TV-direktivet kräver "right to reply", vilket förutom rätt till beriktigande kan tolkas som rätt till genmäle. Den svenska lagstiftaren har emellertid ansett att direktivets krav uppfylls genom en rätt till beriktigande där så är befogat. Inte heller när det gäller denna bestämmelse kan det därför göras undantag för mobil TV. Skyldigheten att beriktiga felaktiga faktauppgifter ger programföretagen incitament att se till att de program de sänder har ett korrekt innehåll och utgör ett skydd för den personliga integriteten. För att detta skydd skall kunna upprätthållas anser utredningen att den i 6 kap. 3 § föreskrivna skyldigheten att sända beriktigande bör upprätthållas för mobil TV oavsett om direktivet och konventionen skulle komma att ändras.

Bestämmelsen i 6 kap. 4 § RTVL om förbud mot otillbörligt gynnande av kommersiella intressen i annat än reklamsändningar upprätthåller TV-direktivets och TV-konventionens förbud mot smyg-reklam och TV-direktivets krav på att TV-reklam skall vara lätt att känna igen som sådan. Dessa principer upprätthålls även i förslaget till revidering av direktivet och har där utvidgats till att omfatta även icke-linjära tjänster. Förbudet i 6 kap. 4 § RTVL måste således upprätthållas även när det gäller TV-program som sänds till mobila mottagningsenheter.

Förslaget till revidering av TV-direktivet innehåller bestämmelser som reglerar produktplacering. Enligt förslaget (artikel 3h) skall produktplacering tillåtas i audiovisuella tjänster under förutsättning att den är klart identifierbar som sådan. Produktplacering skall emellertid inte vara tillåten i nyhetsprogram, program som tar upp aktuella samhällsfrågor, barnprogram eller dokumentärer och skall inte heller få förekomma för tobaksprodukter eller cigaretter. Enligt förslaget skall program som innehåller produktplacering föregås av information om att sådan placering kommer att äga rum. 6 kap. 4 § RTVL får anses innebära ett förbud mot produktplacering i svenska TV-sändningar endast om produktplaceringen innebär ett otillbörligt gynnande av den produkt eller tjänst eller det varumärke som visas. Om TV-direktivet ändras i enlighet med kommissionens förslag finns det anledning att se över bestämmelsen i 6 kap. 4 § RTVL.

6 kap. 5 § RTVL om förbud mot åsiktsannonsering gäller endast för sådana sändningar som tillhandahålls av de programföretag vars sändningstillstånd har förenats med villkor om opartiskhet. Huruvida mobil TV omfattas av bestämmelsen styrs således av programföretagens sändningstillstånd. Sådana sändningar som enligt vårt förslag inte skall vara tillståndspliktiga omfattas inte av bestämmelsen.

Den i 6 kap. 8 § första och andra styckena RTVL reglerade skyldigheten att sända en viss minsta andel program av europeiskt ursprung och av självständiga producenter gäller i sin nuvarande lydelse den som sänder över satellit eller med stöd av tillstånd. Bestämmelsens tredje stycke, som föreskriver skyldighet att i betydande omfattning sända program på svenska språket, program med svenska artister och verk av svenska upphovsmän gäller sändningar som sker med stöd av tillstånd. Regleringen kommer således att omfatta mobil TV, i den mån sändningarna är tillståndspliktiga.

Den del av bestämmelsen som behandlar europeiska produktioner är utformad i enlighet med artikel 4 i TV-direktivet, som föreskriver att skyldigheten att avsätta sändningstid till europeiska produktioner

skall säkerställas där så är praktiskt möjligt, och artikel 5, som kräver att programföretagen reserverar minst tio procent av sin sändningstid med undantag för bl.a. nyheter, sportevenemang och reklam eller minst tio procent av sin programbudget för europeiska produktioner där så är praktiskt möjligt. Dessa bestämmelser kvarstår oförändrade när det gäller linjära tjänster i kommissionens förslag till revidering av direktivet. För icke-linjära tjänster förslår kommissionen i artikel 3f att medlemsstaterna skall säkerställa att den som tillhandahåller tjänsterna, där det är möjligt och på lämpligt sätt, gynnar produktion av och tillgång till europeiska produktioner. Direktivet ställer således vare sig i sin nuvarande eller föreslagna lydelse något absolut krav på att sändningstid avsätts för europeiska produktioner. I inledningen till kommissionens förslag påpekas dock att icke-linjära audiovisuella tjänster inom medieområdet har förutsättningar att delvis ersätta linjära tjänster och att de därför bör gynna europeisk produktion där så är möjligt.

Enligt artikel 10 i TV-konventionen skall en övervägande andel av den sändningstid som inte omfattar nyheter, sportevenemang, reklam, teletexttjänster eller köp-TV där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt reserveras för europeiska verk.

Det saknas anledning att föreskriva särskilda regler om europeiskt innehåll för mobil TV när det gäller sändning av de programtjänster som även sänds till traditionella TV-mottagare. I den mån mobil TV kommer att innehålla program som specialanpassats för mobil mottagning är det sannolikt att dessa program till stor del kommer att innehålla nyheter och sportsändningar, vilket är undantaget från skyldigheten att sända europeiska produktioner. Beträffande den del av programutbudet som inte utgörs av undantagna programtyper, får det anses praktiskt möjligt och även rimligt att upprätthålla kraven på att sända europeiska respektive svenska program i 6 kap. 8 § RTVL. Dessa krav uppfyller också kraven i TV-konventionen.

Bestämmelsen i 6 kap. 9 § RTVL om skyldighet för den som sänder program att använda en godkänd beteckning för sina sändningar och att ange denna beteckning minst en gång per sändningstimme har i TV-konventionen sammankopplats med bestämmelsen om "right of reply", dvs. rätten till genmäle eller motsvarande. I konventionen föreskrivs att programtjänstens eller programföretagets namn skall anges i programtjänsten med jämna mellanrum för att rätten till genmäle skall kunna upprätthållas. Enligt TV-direktivets artikel 23.3 skall medlemsstaterna vidta de åtgärder som är nödvändiga för att etablera rätten till genmäle eller motsvarande. De skall därvid särskilt

säkerställa att tillfälle till genmäle eller motsvarande kan ges personer som bor eller är etablerade i andra medlemsstater. Som utredningen ovan funnit bör bestämmelsen i 6 kap. 3 § RTVL om beriktigande gälla även för mobil TV. Kopplingen mellan skyldigheten att ange programföretagets eller innehållsleverantörens beteckning och rätten till genmäle eller beriktigande medför att även skyldigheten att ange beteckning bör upprätthållas när det gäller mobil TV.

Bestämmelsen i 6 kap. 10 § RTVL om exklusiva rättigheter till TV-sändning från evenemang som är av särskild vikt för samhället är utformad i enlighet med artikel 3a i TV-direktivet. Möjlighet att föreskriva undantag från bestämmelsen saknas därmed. Detta bör i och för sig inte medföra några tillämpningsproblem, då det framstår som osannolikt att ett sådant evenemang skulle komma att sändas endast till mobila mottagare. Med hänsyn till att det därmed inte heller finns något större behov av att upprätthålla bestämmelsen när det gäller sådana sändningar är vår bedömning att mobil TV borde kunna undantas från dess tillämpningsområde. Artikel 3a finns emellertid kvar för samtliga linjära tjänster i förslaget till revidering av TV-direktivet och har även kompletterats med rätten i förslagets artikel 3b för programföretag i andra medlemsstater att sända kortare nyhetsrapporter från evenemang av större allmänt intresse. Det torde därmed inte finnas möjlighet att föreskriva undantag för mobil TV från bestämmelsen i 6 kap. 10 § RTVL.

Vi har i kapitel 2 föreslagit att den nuvarande möjligheten att i villkor för sändningstillstånd ålägga tillståndshavaren skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt och att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv samt förbjuda denne att diskriminera annonsörer skall föreskrivas direkt i radio- och TV-lagen och att dessa bestämmelser skall gälla för alla sändningar som sker på annat sätt än genom tråd. Vidare har vi föreslagit att 6 kap. 2 § RTVL utvidgas på så sätt att den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd, utöver vad som föreskrivs i 6 kap. 2 § RTVL i dess nuvarande lydelse, skall vara skyldig att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Motsvarande bestämmelser finns varken i TV-direktivet eller i TV-konventionen och det finns således möjlighet att undanta mobil TV från deras tillämpningsområde. Vi anser emellertid att de syften som ligger till grund för bestämmelserna är så angelägna att de bör omfatta även mobil TV.

Sammanfattningsvis innebär de krav som uppställs i TV-direktivet och TV-konventionen att samtliga bestämmelser om sändningarnas

innehåll i 6 kap. RTVL bör vara tillämpliga för mobil TV-sändningar på samma sätt som för annan markbunden television som distribueras med digital utsändningsteknik. Även det inhemska behovet av kontroll över innehållet i sändningarna talar för att bestämmelserna skall gälla även för mobil TV.

7.6.3 Regler om annonser och sponsrade program

Vårt förslag: Vi föreslår att mobil TV undantas från tillämpligheten av bestämmelsen i 7 kap. 6 § RTVL om minsta sammanlagda annonstid vid ett tillfälle.

Vi föreslår vidare att annonser i mobil TV skall få sändas i den utsträckning som TV-direktivet och TV-konventionen tillåter reklamsändningar, det vill säga under högst 15 procent av sändningstiden per dygn men högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag.

Vår bedömning: Vi bedömer att det finns anledning att överväga ytterligare utökning av den tillåtna annonstiden i mobil TV i den mån revideringen av TV-direktivet kommer att ge möjlighet till det.

Övriga bestämmelser om annonser och sponsrade program i 7 kap. RTVL samt de bestämmelser som vi har föreslagit i delbetänkandet *Anpassning av Radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) bör vara tillämpliga även för mobil TV.

Radio- och TV-lagens bestämmelser om reklam och annan annonsering bygger liksom TV-direktivet och TV-konventionen på de grundläggande principerna om att annonser skall hållas åtskilda från redaktionellt innehåll och att det klart skall framgå att det är fråga om annonser. Dessa principer bör enligt utredningens bedömning upprätthållas även för mobil TV.

Bestämmelsen i 7 kap. 1 § första stycket RTVL om skyldighet att sända annonssignatur före och efter varje annonssändning är utformad just i syfte att uppfylla TV-direktivets krav på att TV-reklam och köp-TV skall hållas klart åtskilda från redaktionellt innehåll. Det finns således inte någon möjlighet att föreskriva undantag från bestämmelsen när det gäller mobil TV. Eftersom mobil TV på sikt sannolikt kommer att innehålla program som endast pågår under några få minuter finns det anledning att anta att annonser kommer

att sändas mellan varje sådant programinslag om reglerna om annons-tid tillåter det. Kravet på att annonssignatur sänds såväl före som efter varje annonsinslag kommer då att innebära att sådana signaturer måste sändas med mycket täta intervall. Trots den ryckighet som därmed riskerar att uppstå i sändningarna anser vi emellertid att principen om att annonser skall kunna identifieras är av sådan vikt att bestämmelsen bör gälla även för mobil TV-sändningar.

Bestämmelsen i 7 kap. 2 § RTVL om att det skall framgå i vems intresse annonser som inte är reklam sänds är föranledd av att konsumenten för att värdera budskapet i en annons skall kunna veta vem som står bakom det. När det gäller reklam finns motsvarande bestämmelse i 5 § marknadsföringslagen (1995:450). Marknadsföringslagen omfattar dock inte åsiktsannonsering och andra program som inte är reklam men som trots detta sänds på uppdrag av någon annan. Av denna anledning har en bestämmelse om sändarangivelse för annonser som inte är reklam tagits in i radio- och TV-lagen (prop. 1995/96:160 s. 112). TV-konventionens annonsbegrepp omfattar, till skillnad från TV-direktivets, inte bara kommersiell reklam utan även åsiktsreklam. Då bestämmelsen om sändarangivelse ursprungligen tillkom för att tillgodose kravet i artikel 13.1 i TV-konventionen om att annonser och TV-köp skall kunna identifieras tydligt, finns det inte möjlighet att undanta mobil TV från dess tillämpningsområde (jfr prop. 1990/91:149 s. 88ff. och prop. 1995/96:160 s. 177). Eftersom marknadsföringslagens bestämmelser kommer att vara tillämpliga även när det gäller sådana reklamsändningar som sänds till mobila TV-mottagare och då det inte heller finns anledning att reglera åsiktsannonsering annorlunda än andra annonser bör bestämmelsen enligt vår bedömning under alla förhållanden gälla även för mobil TV.

Även bestämmelsen i 7 kap. 3 § RTVL om att personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer inte får uppträda i annonser har sin grund i TV-konventionens artikel 13 (prop. 1990/91:149 s. 90). Inte heller när det gäller denna bestämmelse kan det således göras undantag för mobil TV. Den medverkan som avses med bestämmelsen är i första hand den som nyhetsreporter och som programledare för nyhetsprogram eller nyhetskommenterande program (a. prop. s. 91). Värdet av att personer som av tittarna identifieras med program som på ett opartiskt sätt återger fakta inte uppträder i annonser är enligt vår bedömning av sådan betydelse att bestämmelsen bör upprätt-

hållas för mobil TV även om TV-konventionen i framtiden inte skulle ställa något sådant krav.

7 kap. 4 § RTVL förbjuder dels att reklam i TV-sändningar riktar sig mot barn under 12 år, dels att personer eller figurer som spelar framträdande roller i barnprogram uppträder i reklam. Enligt 7 kap. 7 b § tredje stycket får inte reklam förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år. Något motsvarande förbud mot reklam riktad till barn finns vare sig i TV-direktivet eller i TV-konventionen, som endast innehåller försiktighetskrav när det gäller barnreklam. Radio- och TV-lagens förbud mot barnreklam och övriga frågor gällande barn och reklam infördes ursprungligen i radiolagen 1991 och motiverades då med att yngre barn inte alltid kan skilja mellan reklam och vanliga TV-program och att de inte heller alltid förstår att avsikten med reklam är att locka till köp. Vidare anfördes att barn tittar mycket på TV och att TV därför kan vara ett effektivt medium för reklam som syftar till att påverka barn, vilket klart skulle strida mot barnens intressen (a. prop. s. 121). Barn under 12 år kommer sannolikt i större eller mindre utsträckning att titta på TV i mobila mottagningsenheter. De skäl som motiverade begränsningarna i rätten att sända reklam i anslutning till barnprogram är således vid handen även när det gäller mobil TV. Utredningen anser därför att bestämmelserna bör upprätthållas även för sådana sändningar.

I 7 kap. 5 § RTVL regleras annonstid i TV. Reglerna om annonser i TV-sändningar infördes i svensk rätt år 1991 i samband med tillkomsten av en reklamfinansierad marksänd TV-kanal. I förarbetena till den nya lagstiftningen konstaterades att frågan om hur mycket annonser som skall få visas i TV-sändningar är beroende av en avvägning mellan tittarnas intresse av att få följa sändningarna så ostört som möjligt och programföretagens intresse av att genom stora annonsvolymerna få större intäkter, vilket ger möjlighet att sända mer påkostade program. Det ansågs därvid rimligt att tillåta annonser i något mindre utsträckning än vad TV-direktivet medger, varför det föreskrevs att högst tio procent av sändningstiden fick avsättas till annonser. För att inte annonssändningarna skulle koncentreras till bästa sändningstid på kvällen föreskrevs även att andelen annonser skulle beräknas särskilt för tiden mellan kl. 18.00 och 24.00. Rätten att sända annonser begränsades ytterligare av att sådana fick sändas högst åtta minuter eller, i rena undantagsfall, tio minuter under en timme mellan hela klockslag (a. prop. s. 99f.). Bestämmelserna om annonstid i TV fördes i huvudsak oförändrade över till radio- och

TV-lagen. År 1997 utgick den särskilda begränsningen av mängden annonser som fick sändas under bästa sändningstid. I stället tilläts annonstiden öka till tio minuter under en timme mellan hela klockslag mellan kl. 19.00 och 24.00. Bakgrunden till ändringen var TV4:s skyldighet att sända och producera regionala program (se vidare prop. 1997/97:101). 7 kap. 5 § RTVL fick sin nuvarande lydelse 2004. Paragrafen ändrades då på så sätt att bestämmelsen om att annonstiden under en timme fick utökas till tio minuter i särskilda undantagsfall utmönstrades och att det i stället föreskrevs att annonser får sändas högst 12 minuter under en timme mellan hela klockslag om programföretaget gör sannolikt att överskridandet föranletts av en oväntad, nära liggande händelse som legat utanför programföretagets kontroll. Som exempel på sådana händelser angavs en förlängning av en idrottsmatch eller nyhetssändningar i anledning av en katastrof.

Innehållet i mobil TV kommer, som tidigare anförts, i vart fall på sikt troligen att avvika från traditionell TV. Kortare och mer specialanpassade program innebär att annonsinslagen sannolikt inte kommer att upplevas som störande på samma sätt som när de tillåts avbryta långfilmer och andra längre program. Dessutom kommer sändningarna till de mobila mottagningsenheterna till stor del att följas på platser och i sammanhang där det redan förekommer andra störningar utifrån. Detta innebär att det finns anledning att tillåta annonser i större utsträckning än vad som idag är fallet enligt radio- och TV-lagen.

TV-direktivet tillåter i artikel 20 att medlemsstaterna fastställer andra villkor om bl.a. annonstid i TV när det gäller sändningar som är avsedda uteslutande för det nationella territoriet och som inte kan tas emot, direkt eller indirekt, av allmänheten i en eller flera andra medlemsstater. Det finns anledning att anta att mobil TV som sänds på rundradiofrekvenser inte kommer att kunna tas emot i andra länder än Sverige. För sådana sändningar skulle det således finnas möjlighet att införa bestämmelser som tillåter annonssändningar i större utsträckning än vad direktivet tillåter. En sådan reglering skulle även stå i överensstämmelse med TV-konventionen, då tillämpningsområdet för konventionen är begränsat till program som sänds från en medlemsstat och kan tas emot, direkt eller indirekt, i en eller flera andra medlemsstater. Mobil TV-sändningar som omfattas av radio- och TV-lagen och som förmedlas på annat sätt än genom rundradio-sändare (dvs. i praktiken strömmade 3G-sändningar) kan däremot tas emot även utanför Sverige, under förutsättning att det land där

sändningen tas emot har mobiltelefonnät som kan förmedla TV-sändningar. Då det får anses lämpligt att samma annonsbestämmelser gäller för samtliga sändningar till mobila mottagare som omfattas av radio- och TV-lagen bör därför TV-direktivets och TV-konventionens bestämmelser utgöra gränsen för hur mycket annonser sändningarna får innehålla.

I avvaktan på att arbetet med revideringen av TV-direktivet blir färdigt föreslår vi därför att annonser i mobil TV skall få sändas i den utsträckning som TV-direktivet och TV-konventionen tillåter, det vill säga under högst 15 procent av sändningstiden per dygn men högst 12 minuter (20 procent) under en timme mellan hela klockslag.

Europeiska kommissionens förslag till revidering av direktivet föreskriver endast att reklaminslagens och köp-TV-inslagens längd inom en given klocktimme inte får överstiga 20 procent. Enligt förslaget skall det således inte längre finnas någon övre gräns för hur stor del av den dagliga sändningstiden som får användas till annonser. I den mån direktivet och konventionen kommer att ändras i enlighet med förslaget eller om de på annat sätt kommer att medge annons-sändningar i större utsträckning än vad som är fallet idag finns det enligt vår mening anledning att överväga en ytterligare ökning av den högsta tillåtna annonstiden när det gäller mobil TV.

Kortare programinslag med annons-sändningar mellan varje inslag kommer, för att bestämmelserna om största tillåtna annonstid skall kunna upprätthållas, att innebära önskemål om att annonsinslag skall få sändas under kortare tid än en minut vid varje givet tillfälle. Bestämmelsen i 7 kap. 6 § RTVL om minsta sammanlagda annonstid är motiverad dels av att korta annonsinslag kan vara svåra att uppfatta som annonser, dels av att det är önskvärt att antalet annonsavbrott kan begränsas, eftersom varje annonsavbrott måste anses utgöra ett störande inslag för tittarna (jfr prop. 1990/91:149 s. 101f.). Med hänsyn till det förväntade användningsområdet när det gäller mobil TV, där tittaren sannolikt kommer att följa sändningarna under kortare tidsperioder exempelvis vid resor med allmänna kommunikationer, får det för denna typ av TV-sändningar anses mindre störande för tittaren med flera mycket korta annonsinslag än med ett längre annonsblock som riskerar att vara under större delen av den tid då han eller hon vill följa sändningen. Vi föreslår därför att mobil TV undantas från bestämmelsen om att den sammanlagda annonstiden i televisionen inte får understiga en minut.

Med undantag för den ovan behandlande bestämmelsen i 7 kap. 7 b § tredje stycket om reklam i anslutning till barnprogram, bygger bestämmelserna i 7 kap. 7–7 b §§ RTVL om placering av reklam och andra annonser på artikel 11 i TV-direktivet. Motsvarande reglering finns även i TV-konventionen. Eftersom ett innehåll som har specialanpassats för mobil TV med all sannolikhet kommer att innebära kortare program och innehållstjänster än i traditionella TV-sändningar finns det inte någon anledning att anta att huvudregeln om att annonser skall sändas mellan programmen kommer att innebära några tillämpningsproblem. I den mån längre program sänds bör det inte föreskrivas andra regler för mobil TV än för övriga TV-sändningar. Det saknas således anledning att föreskriva undantag från annonsplaceringsreglerna när det gäller mobil TV. Det bör dock anmärkas att en revidering av TV-direktivet i enlighet med kommissionens förslag kan ge anledning att se över annonsplaceringsreglerna även när det gäller traditionella TV-sändningar.

Det i 7 kap. 8 § RTVL föreskrivna kravet på att sponsringsmeddelande skall sändas i början och/eller slutet av ett sponsrat program samt den av oss i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) föreslagna bestämmelsen om att ett sådant meddelande även skall sändas i anslutning till en del av ett program om endast programdelen är sponsrad har till avsikt att informera konsumenterna om att någon annan än det sändande programföretaget har bidragit till finansieringen av ett program. Ett sådant meddelande är tänkt att uppmärksamma publiken på att det kan finnas anledning att vara vaksam i fråga om positiva associationer till sponsorn i programmet (se prop. 1990/91:149 s. 133). Rätten till vetskap om vilka program som har sponsrats av utomstående finansierare bör enligt vår bedömning gälla även för dem som tittar på TV i en mobil mottagare. Dessutom kräver även TV-direktivets bestämmelser att sponsringsmeddelanden visas i början och/eller slutet av sponsrade program. Bestämmelserna om obligatoriska sponsringsmeddelanden bör därför gälla även för sådana sändningar.

De bestämmelser om avbrott för frivilliga sponsringsmeddelanden som vi har föreslagit i nämnda delbetänkande överensstämmer med vad som gäller för annonsplacering. Liksom när det gäller annonsplacering bör mobil TV omfattas av bestämmelserna om frivilliga sponsringsmeddelanden.

Förbuden mot radio- och TV-reklam för tobaksvaror samt för receptbelagda läkemedel och medicinsk behandling som endast är tillgänglig efter ordination liksom begränsningarna i rätten till spons-

ring av tobaksbolag och läkemedelsföretag i 14 § tobakslagen och 7 kap. 9 och 10 §§ RTVL finns även i TV-direktivet och TV-konventionen. Dessa bestämmelser måste därför vara tillämpliga även när det gäller mobil TV. Även om det hade funnits möjlighet att undanta mobil TV från bestämmelserna anser vi att de skäl som motiverar ett förbud mot reklam för de varor som avses är sådana att förbuden bör omfatta även mobil TV. Mobil TV bör inte heller undantas från förbudet i 4 kap. 10 § alkohollagen mot reklam för alkoholdrycker i radio- och TV-sändningar eller förbudet i 7 kap. 9 § RTVL när det gäller sponsring av företag som tillverkar eller säljer alkoholdrycker.

Enligt 7 kap. 12 § RTVL gäller inte bestämmelserna i 7 kap. för reklam som den sändande gör för sin egen verksamhet, s.k. egenreklam. Vidare föreskrivs att bestämmelserna i 7 kap. 5 och 7–7 b §§ inte gäller för sändning av sökbar text-TV. Det finns inte någon anledning att undanta mobil TV från dessa bestämmelser.

I delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) har vi föreslagit bestämmelser som reglerar annonsering med delad skärm, virtuell annonsering, elektroniska företagsskyltar och interaktiva ikoner.

Vi har som skäl för att sändningar med delbar skärm endast får sändas i program som avser ett direktsänt evenemang som fortgår oberoende av annonsavbrott anfört att den samtida sändningen av program och annonser torde försvåra för tittaren att ta till sig innehållet i det egentliga programmet. Med hänsyn till att mobil TV sannolikt framför allt kommer att användas i miljöer där tittaren ändå riskerar att störas av intryck utifrån kan det hävdas att det för detta medium finns anledning att tillåta annonsering med delad skärm i större utsträckning än för traditionella TV-sändningar. Det bör emellertid beaktas att regleringen av annonser i såväl radio- och TV-lagen som TV-direktivet och TV-konventionen bygger på den s.k. separationsprincipen, dvs. att redaktionellt material skall hållas skilt från kommersiella meddelanden. Därutöver kan det ifrågasättas om inte storleken på de mobila mottagarnas skärmar innebär att det egentliga programinnehållet blir i det närmaste omöjligt att tillgodogöra sig om en del av skärmen används till annonser. Även om tekniken med delad skärm har ansetts förenlig med TV-direktivet och TV-konventionen⁴ finns det därför anledning att begränsa användningen även när det gäller TV-sändningar till mobila mottagare.

⁴ Se a. delbetänkande s. 94ff.

Utredningen anser därför att den reglering som vi har föreslagit i delbetänkandet bör gälla även för sådana sändningar.

När det gäller de föreslagna bestämmelserna om virtuell annonsering och elektroniska företagsskyltar saknas anledning att reglera mobil TV annorlunda än andra TV-sändningar.

Interaktiva tjänster i form av t.ex. interaktiva spel, interaktiv annonsering, tävlingar, omröstningar och s.k. pay-per-view-tjänster kan antas komma till stor användning i mobil TV. Om sändningarna tas emot med en mobiltelefon finns goda möjligheter till interaktivitet genom den returkanal som kan erbjudas via mobiltelefonnätet. Vi har i våra överväganden avseende interaktiva tjänster i traditionell marksänd digital-TV anfört att det när det gäller interaktiv annonsering inte finns samma behov av att reglera annonstiden eftersom tittaren själv kan "bläddra" vidare när han eller hon själv önskar samt att det inte heller finns skäl att reglera placeringen av de interaktiva annonserna eftersom dessa inte orsakar några programavbrott som inte tittaren väljer själv. Däremot kan interaktiva tjänster i form av interaktiva annonser kränka både det egentliga programmets identitet och rättighetshavarnas rättigheter till programmet. Vi har därför ansett att det när det gäller sådana tjänster finns anledning att upprätthålla principerna om separation och identifikation, vilket innebär att det skall finnas en tydlig skiljelinje mellan vad som är redaktionellt material och vad som är annonser samt att tittaren lätt skall kunna urskilja vilka inslag som utgör annonser. Vårt förslag till reglering av utformning och placering av interaktiva ikoner har till avsikt att så långt det är möjligt minimera de eventuella störningar som de interaktiva tjänsterna kan orsaka tittarna. Som ovan anförts när det gäller annonsering med delbar skärm ligger principerna om separation och identifikation till grund inte bara för radio- och TV-lagen, utan också för TV-direktivet och TV-konventionen. Den i delbetänkandet föreslagna regleringen av interaktiva ikoner bör därför upprätthållas även när det gäller sändningar till mobila mottagningsenheter.

Del III

TV-programmens tillgänglighet för
personer med funktionshinder

8 TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder

8.1 Uppdraget

Enligt 3 kap. 2 § 5 RTVL får villkor för sändningstillstånd som meddelas av regeringen avse skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. För TV-sändningar som inte kräver tillstånd av regeringen, dvs. sändningar via satellit eller kabel, finns ingen motsvarande bestämmelse.

Villkor med innebörden att TV-program skall göras tillgängliga för funktionshindrade finns i sändningstillstånden för Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB och TV4 AB. För övriga programföretag med tillstånd att sända marksänd TV med digital teknik finns inga sådana villkor.

Handikappombudsmannen anförde år 2000 i en skrivelse till dåvarande Kulturdepartementet att de förbättringar som hittills hade skett för att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder inte hade varit tillräckliga och att han ansåg att en översyn av radio- och TV-lagen bör inbegripa frågan om TV-programs tillgänglighet för funktionshindrade.

Mot bakgrund av det anförda har utredningen fått i uppdrag att överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionshinder.

8.2 Gällande rätt

Följande avsnitt innehåller en redogörelse för de regler inom det radio- och TV-rättsliga området som framför allt är av betydelse för lagstiftning om TV-programs tillgänglighet för personer med funktionshinder. För en mer utförlig redogörelse för yttrandefrihetsgrundlagens och radio- och TV-lagens bestämmelser om innehållet i TV-sändningar hänvisas till kapitel 1.

8.2.1 Yttrandefrihetsgrundlagen

Rätten att sända radioprogram regleras i 3 kap. YGL. Enligt 3 kap. 1 § första stycket YGL har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram genom tråd. Etableringsfriheten för trådsändningar får endast begränsas genom att det i lag får meddelas föreskrifter om

1. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning,
2. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar,
3. skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet, eller
4. ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp.

När det gäller sändning av radioprogram som sker på annat sätt än genom tråd är det enligt 3 kap. 2 § första stycket YGL tillåtet att i lag meddela föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Sådana föreskrifter finns i radio- och TV-lagen.

I fråga om begränsningar i sändningsrätten gäller enligt 3 kap. 3 § YGL vad som i 2 kap. 12 § andra femte styckena och 13 § regeringsformen (RF) föreskrivs om begränsningar av grundläggande fri- och rättigheter. Av 2 kap. 12 § andra stycket RF framgår att sådana begränsningar endast får göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, att begränsningen aldrig får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och ej heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen samt att en begränsning inte får göras endast på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. Enligt 2 kap. 13 § första stycket RF får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas med hänsyn till rikets säkerhet, folkförsörjningen, allmän ordning och säkerhet, enskilds anseende, privatlivets helgd eller förebyggandet och beivrandet av brott. I övrigt får sådana begränsningar ske endast om särskilt viktiga skäl föranleder det.

Av 3 kap. 4 § YGL framgår att den som sänder radioprogram självständigt avgör vad som skall förekomma i programmen.

8.2.2 Radio- och TV-lagen

Enligt 2 kap. 1 § RTVL krävs tillstånd för sändning av ljudradio- eller TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz. Undantag från tillståndsplikten görs bl.a. för sändningar som är särskilt anpassade för syn- eller hörselskadade och som äger rum under högst fyra timmar om dygnet från en radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen. Detta undantag har motiverats med att det skall vara möjligt att sända radiotidningar eller andra liknande sändningar för synskadade utan tillstånd (prop. 1995/96:160 s. 73f.).

Ett tillstånd att sända TV-program i marknätet får enligt 3 kap. 2 § 5 RTVL förenas med villkor om skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. En förutsättning för att ett sådant villkor skall få föreskrivas är emellertid enligt 3 kap. 8 § RTVL att villkoret har godtagits av tillståndshavaren. Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att kravet på samtycke från sökanden endast skall gälla för villkor som rör innehållet i sändningarna. I specialmotiveringen till den föreslagna ändringen har vi förklarat vilka typer av villkor vi anser avse sändningarnas innehåll. Bland dessa finns inte villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade. Enligt vårt förslag skall det således bli möjligt att föreskriva villkor om skyldighet att göra sändningarna tillgängliga för funktionshindrade även utan tillståndshavarens godkännande.

Om Granskningsnämnden för radio och TV skulle finna att en tillståndshavare har brutit mot ett villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade kan nämnden enligt 10 kap. 8 § RTVL besluta att tillståndshavaren skall offentliggöra nämndens fällande beslut. Av 11 kap. 2 § RTVL framgår att den som åsidosatt ett sådant villkor på ett väsentligt sätt kan få sitt sändningstillstånd återkallat. Beslut om återkallelse får dock enligt 11 kap. 1 § RTVL meddelas endast om det inte framstår som alltför ingripande. I förarbetena till radio- och TV-lagen anförs att kravet på väsentlighet i 11 kap. 2 § RTVL kan ta sikte på såväl avvikelens omfattning som villkorets betydelse samt att det inte bör bli aktuellt att inleda ett förfarande om återkallelse om inte dessförinnan andra sanktionsmöjligheter har använts men överträdelsen ändå fortgår (prop. 1995/96:160 s. 146 och 193f.). Vi har i ovan nämnda delbetänkande föreslagit att det utöver offent-

liggörande av Granskningsnämndens beslut och återkallelse av sändningstillstånd skall införas en möjlighet för Granskningsnämnden att förelägga den som åsidosätter bl.a. villkor om tillgänglighet för funktionshindrade att följa villkoret och att ett sådant föreläggande skall få förenas med vite.

För sändningar som inte är tillståndspliktiga enligt radio- och TV-lagen finns inte några krav på tillgänglighet för personer med funktionshinder.

8.2.3 Sändningstillstånden

Villkor om TV-programms tillgänglighet för funktionshindrade finns för närvarande i SVT:s, UR:s och TV4:s tillstånd att sända television i marknätet.

Sveriges Television (SVT)

SVT:s tillstånd att sända TV-program i marknätet gäller till och med den 31 december 2006. Enligt 14 § i tillståndet att sända med analog utsändningsteknik, vilken enligt det kompletterande tillståndet för digitala sändningar gäller även för sändningar med digital utsändningsteknik, skall SVT beakta funktionshindrades behov och även producera program för speciella målgrupper. SVT:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall hållas på minst samma nivå år 2006 jämfört med år 2005. Vidare föreskrivs att minst 50 procent av sändningstiden för förstagångssändningar med svenskt ursprung bör vara textad år 2006 och att ett mål är att s.k. uppläst textrensa skall kunna erbjudas under tillståndsperioden. SVT, Sveriges Radio (SR) och UR får sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser i fråga om program om och för funktionshindrade. Inriktningen på SVT:s programverksamhet för döva skall vara att sända främst nyheter, information och kulturprogram på teckenspråk, varvid barn och ungdomar särskilt skall prioriteras.

I propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012* (prop. 2005/06:112), föreslår regeringen att de s.k. public service-företagens ambitionsnivå när det gäller funktionshindrades möjligheter att tillgodogöra sig programföretagens utbud skall höjas och att tillgängligheten skall förbättras

även i fortsättningen. Enligt förslaget skall målet på lång sikt vara att hela utbudet görs tillgängligt för alla medborgare. Vidare föreslås att minst 65 procent av sändningstiden för SVT:s förstagsändningar med svenskt ursprung i programtjänsterna SVT1 och SVT2 skall vara textad vid tillståndensperiodens slut samt att SVT:s programverksamhet för döva skall ha minst samma omfattning och ambitionsnivå för sändningarna på teckenspråk som under innevarande tillståndensperiod (a. prop. s. 59f.).

Utbildningsradion (UR)

UR skall enligt 11 § i sitt sändningstillstånd för analoga sändningar, vilket gäller under perioden den 1 januari 2006 till och med den 31 december 2006, beakta funktionshindrades behov och producera program även för speciella målgrupper. Liksom för SVT föreskrivs att UR:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall hållas på minst samma nivå år 2006 jämfört med år 2005. Enligt tillståndsvillkoret skall andelen textade program öka påtagligt under år 2006 jämfört med år 2001 och inte understiga den nivå som gällde under 2005. Vidare föreskrivs att UR, SVT och SR sinsemellan får fördela ansvaret för olika slags insatser i fråga om program om och för funktionshindrade.

Tillståndsvillkoret gäller enligt UR:s tillstånd att sända med digital utsändningsteknik även för UR:s digitala sändningar.

TV4

TV4:s tillstånd till analoga TV-sändningar omfattar programtjänsten TV4. Tillståndet gäller under perioden den 1 januari 2006 till och med den 31 januari 2008 och föreskriver att TV4 skall göra stora underhållningsprogram och svensk TV-dramatik tillgängliga för funktionshindrade i minst samma omfattning som under år 1996. Härutöver krävs att verksamheten för funktionshindrade utökas under tillståndensperioden, att alla icke direktsända svenska program textas, att TV4 utvecklar en fungerande metod för direkttextning av nyheter och under tillståndensperioden påbörjar sådana sändningar samt att TV4 vid vissa ur ett demokratihänseende särskilt viktiga sändningar såsom valdebatter använder teckenspråkstolkning.

TV4 har två tillstånd att sända television i det digitala marknätet. Tillstånden löper under perioden den 1 mars 2006 till och med den 31 januari 2008. Det ena tillståndet omfattar programtjänsten TV4 och för detta tillstånd gäller bl.a. det villkor om tillgänglighet för funktionshindrade som föreskrivs i tillståndet att sända med analog teknik. Det andra tillståndet, som ger TV4 rätt att sända ytterligare fyra programtjänster i det digitala marknätet, har inte förenats med några villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder.

Övriga programföretag

Sändningstillstånden för övriga programföretag som har tillstånd att sända television i marknätet har inte förenats med några villkor om tillgänglighet för personer med funktionshinder.

8.2.4 EG-rätten

TV-direktivet reglerar inte frågor om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Tillgänglighetsfrågan har emellertid diskuterats inom EU och under 2002 åtog sig Europeiska kommissionen att ta upp frågan om tillgång till television för människor med funktionsnedsättningar i den rapport över tillämpningen av TV-direktivet som skulle överlämnas till Europaparlamentet i slutet av 2002¹. I september 2003 antog Europaparlamentet ett betänkande om tillämpningen av direktivet, baserat på kommissionens rapport. I betänkandet noterades att det finns stora skillnader mellan medlemsstaterna när det gäller textning, tecken-språkstolkning och syntolkning samt att kommissionen, trots sitt åtagande 2002, inte hade behandlat tillgänglighetsfrågan i rapporten om tillämpning av direktivet. Parlamentet uppmanade kommissionen att ta itu med problemet att förbättra tillgången till TV-mediet för personer med nedsatt syn eller hörsel och att som ett led i detta arbete utarbeta årliga rapporter med riktlinjer för hur medlemsstaternas arbete med att öka tillgängligheten till digital-TV fortskrider².

¹ Kommissionens svar på skriftlig fråga E-1402/02.

² Europaparlamentets betänkande om tillämpningen av direktiv 89/552/EEG "Television utan gränser" (2003/2033(INI)), A-5-0251/2003 (slutlig).

Kommissionen har därefter uttalat att man tillsammans med medlemsstaterna vill främja frågor som rör tillgänglighet genom att via den kontaktkommitté som inrättades i samband med TV-direktivets tillkomst samordna och komplettera nationella åtgärder³.

Det förslag till revidering av TV-direktivet som Europeiska kommissionen lämnade i december 2005 innehåller inte några bestämmelser som reglerar sändningarnas tillgänglighet för personer med funktionshinder.

8.2.5 FN:s standardregler

År 1993 antog FN:s generalförsamling standardregler för att säkerställa att personer med funktionshinder ges samma rättigheter och skyldigheter som andra medborgare i samhället⁴. I introduktionen till standardreglerna anförs att ansvaret för att undanröja hinder som gör det omöjligt för människor att utöva sina rättigheter och friheter och försvårar för dem att delta fullt ut i samhällets aktiviteter vilar på medlemsländerna. Standardregel 5, som behandlar tillgänglighet, omfattar såväl tillgång till den yttre miljön som tillgång till information och möjlighet till kommunikation. Enligt punkten 9 i nämnda regel bör staterna uppmuntra media, speciellt TV, radio och tidningar, att göra sina tjänster tillgängliga.

Handikappombudsmannen till uppgift att utvärdera de åtgärder som vidtas för att förverkliga standardreglerna i Sverige.

8.2.6 En nationell handlingsplan för handikappolitiken

År 2000 antog riksdagen en nationell handlingsplan för handikappolitiken. I handlingsplanen, *Från patient till medborgare – en nationell handlingsplan för handikappolitiken* (prop. 1999/2000:79), slås fast att personer med funktionshinder skall ha samma möjligheter som andra att röra sig i samhället och delta i samma sammanhang samt att samhället skall utformas så att människor i alla åldrar med funktionshinder blir fullt delaktiga i samhällslivet och att flickor och pojkar, kvinnor och män med funktionshinder uppnår

³ Kommissionens meddelande till Europaparlamentet, rådet, europeiska och sociala kommittén och regionkommittén "Framtiden för europeisk lagstiftning på det audiovisuella området" den 15 december 2003, KOM (2003) 784 slutlig.

⁴ Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disabilities, United Nations General Assembly A/RES/48/96, 4 March 1994.

jämlikhet i fråga om levnadsvillkor. Vidare förklaras att alla skall ha samma möjligheter att ta del av information och göra sig hörda. Enligt handlingsplanen bör följande arbetsområden prioriteras inom den svenska handikappolitiken under de närmaste åren:

- att se till att handikapperspektivet genomsyrar alla samhällssektorer,
- att skapa ett tillgängligt samhälle samt
- att förbättra bemötandet av funktionshindrade.

När det gäller tillgänglighet till TV-program anför regeringen i handlingsplanen att man avser att verka i riktning för att de krav som ställs på public service-bolagen skall vara vägledande även för de privata TV-bolagen (a. prop. s. 103).

8.3 Hur kan TV-program göras tillgängliga för personer med funktionshinder?

8.3.1 Textning

TV-program kan textas av två skäl; dels kan program som översätts från utländskt språk till svenska förses med s.k. översättningstext, dels kan program med svenskt tal textas på svenska genom s.k. svensktextning. Svensktextningens ursprungliga syfte var att öka tillgängligheten för hörselskadade och döva personer. Textning av program i vilka det talas svenska har dock visat sig öka möjligheten även för t.ex. personer med svenska som andraspråk att tillgodogöra sig programmen.

Översättningstext sänds som huvudregel så att den syns direkt i bilden, medan textning av svenska program även kan sändas med s.k. dold textning. Dold textning sker genom att texten till ett program sänds via text-TV-systemet. Texten blir synlig i TV-rutan genom att tittaren väljer en viss text-TV-sida. Att sända text via text-TV är emellertid inte helt problemfritt. Text-TV-systemet har en begränsad teckenuppsättning och textraderna får vara högst 37 tecken långa. Dold textning måste anpassas till dessa krav, något som inte behövs när det gäller den öppna textningen, eftersom texten då sänds tillsammans med TV-programmet.

Nyare digital-TV-mottagare kan använda ett nytt system för textning, kallat DVB-undertext. Detta system, som fungerar även för dold textning, medger i princip vilket typsnitt som helst och

kan använda alla typer av specialtecken och även grafiska bilder. Genom DVB-undertext kan flera språkversioner sändas samtidigt, vilket ger tittaren möjlighet att genom digital-TV-boxen välja vilket språk han eller hon vill ha programmet textat på. Den separata sändningen av texten innebär också att tittaren kan placera texten var han eller hon vill i TV-rutan eller till och med helt välja bort texten. För närvarande används inte DVB-undertext av något programföretag som textar på svenska. SVT har tidigare använt tekniken i sina digitala sändningar, men eftersom inte alla digital-TV-boxar kan förmedla DVB-undertext och då det bl.a. visat sig att kabelnäten inte kan hantera DVB-undertext vid vidareändning som sker analogt har man valt att övergå till att i stället bränna in texten i bilden.

Direktsända program kan som regel inte textas i förväg. Detta innebär att utländskt tal får sändas otextat, medan svenskt tal simultantextas direkt i sändningen genom s.k. direkttextning. I vissa fall kan direkttextningen ske genom att den person som utför textningsarbetet får tillgång till manus innan sändning, så att texterna kan författas något i förväg och sedan matas ut manuellt tillsammans med programmet, antingen direkt i bild eller via text-TV. I bl.a. Storbritannien utförs direkttextning med hjälp av datorprogram med röstigenkänningsteknik, s.k. "tal-till-text". Genom denna teknik förmedlas texten genom att en person läser in det som sägs i programmet i en mikrofon som kopplats till en dator. Det särskilda datorprogrammet omvandlar därefter talet till text, varefter texten sänds till TV-skärmen. De system för tal-till-text som har utarbetats i Storbritannien har en mycket liten felmarginal och tidsförskjutningen mellan talet i sändningen och texten på TV-skärmen är högst begränsad. Liknande datorprogram utvecklas för närvarande i bl. a. Danmark och Norge.

8.3.2 Teckenspråk

År 1981 erkände Sverige som första land i världen teckenspråk som de dövas första språk. Ett TV-program kan sändas på teckenspråk på två sätt. Antingen kan teckenspråk vara det språk som "talas" i programmet, eller så kan programmet översättas till teckenspråk. Översättning till teckenspråk sker genom att en teckentolk som tolkar dialogen i programmet syns i en del av TV-skärmen. Översättningen kan antingen vara öppen, dvs. synlig för alla tittare, eller

dold, vilket innebär att endast de tittare som väljer tolkning ser teckentolken i bild. Dold teckenspråkstolkning är ännu under utveckling och någon fungerande teknik har ännu inte åstadkommit. Utvecklingen sker framför allt i Storbritannien.

8.3.3 Störande bakgrundsljud

Handikapporganisationerna anger ofta störande bakgrundsljud som ett problem när det gäller hörselskadades tillgänglighet till TV-program. Ljud från omgivningen och pålagd bakgrundsmusik försvårar möjligheterna att uppfatta vad som sägs i programmen. SVT förklarar orsaken till problemet enligt följande.

Ett vanligt förekommande problem är att programmets producent väljer att låta bakgrundsljudet vara högre än vad som är lämpligt eftersom han eller hon känner igen texten som skall läsas och därför har lättare att uppfatta den igenom bakgrundsljudet. Producenten måste tänka på att texten är helt okänd för tittaren och därför blir svårare att uppfatta för denne. När det gäller nyhetsinslag påverkas ljudet i sändningen också av valet av inspelningsplats. Ljud från passerande bilar eller annat buller från omgivningen kan störa möjligheten att uppfatta talet. Det är därför viktigt att rätt mikrofon väljs och att mikrofonavståndet minskas om den omgivande miljön är bullrig.

Möjligheten att uppfatta det talade ljudet i en TV-sändning kan också vara beroende av TV-apparatens ljudåtergivning⁵.

8.3.4 Syntolkning

Syntolkning eller talad beskrivning innebär att en inspelad röst beskriver vad som syns i bild i ett TV-program under naturliga pauser i dialogen. På detta sätt kan synintryck förmedlas till synskadade personer.

Tjänsten tillhandahålls ännu inte i Sverige och det finns än så länge endast ett fåtal digitalboxar som kan ta emot signalen från syntolkning.

⁵ www.svt.se/teknik

8.3.5 Uppläst textremsa

Uppläst textremsa, eller talande textremsa, innebär att den textremsa som finns i bild läses upp och överförs till tittaren i form av en separat ljudkanal. Uppläsningen görs med hjälp av ett datorprogram som förmedlar en syntetisk röst. På detta sätt kan framför allt synskadade tittare, men även personer med läs- och skrivsvårigheter, ta del av text som översatts från utländskt språk. Av tekniska skäl kan inte uppläst textremsa sändas med analog teknik.

För att uppläst textremsa skall kunna tas emot krävs att mottagaren har två digitalboxar. Den ena boxen används för att ta emot bildsignalen och det ljud som tillhör programmet, medan den andra boxen tar emot den ljudkanal som innehåller den upplästa textremsan. Ljudsignalen från den box som tar emot den talade texten kan sedan anslutas till en separat högtalare eller till en öronsnäcka. Bilden och programljudet spelas således upp i TV-apparaten och den upplästa textremsan sänds till högtalaren eller öronsnäckan.

Samtliga digitalboxar som godkänts av Boxer kan ta emot uppläst textremsa⁶.

8.4 Tillgänglighet i olika programtjänster

8.4.1 SVT

Textning

SVT:s insatser för att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder utvecklas enligt programföretagets public serviceredovisning för 2005 efter två huvudlinjer; dels skall programutbudet i sin helhet göras mer tillgängligt för människor med olika slag av funktionshinder, dels skall SVT sända program som till innehåll och utformning vänder sig till särskilda grupper.

Under 2005 sände SVT drygt 20 000 timmar TV-program (riks-sändningar och regionala sändningar). I huvudprogramtjänsterna SVT1 och SVT2 sändes ca 12 000 timmar rikssänd television, varav 3 445 timmar utgjordes av förstagångssändningar av program med svenskt ursprung. Av sistnämnda program textades 54 procent, vilket innebar att programföretaget uppnådde målsättningen i sitt sändningstillstånd. Under s.k. prime-time, dvs. mellan kl. 18.00 och kl. 23.00, textades 80 procent av förstagångssändningarna av svenskt

⁶ www.svt.se/teknik/textning

ursprung. Siffrorna kan jämföras med att 40 procent av förstagångssändningarna i SVT1 och SVT2 textades 2004 och att textningen av förstagångssändningar mellan kl. 18.00 och kl. 23.00 under det året uppgick till 69 procent. För 2003 var motsvarande siffror 29 respektive 58 procent. Av SVT:s totala rikssända programutbud på svenska under 2005 var 33,5 procent, textat. Motsvarande siffror för 2004 var 38 procent och för 2003 34 procent. Utöver textningen av svenska program tillhandahöll SVT 2 158 timmar översättningstext under 2005. Textningen av direktsända program ökade jämfört med 2004. Enligt uppgift i public serviceredovisningen bedrivs ett kvalitetsarbete med betoning på god direkttextningskvalitet.

SVT har förklarat att programföretagets ambition för närvarande är att alla förstasändningar av förinspelade egenproduktioner, som är motiverade att texta, skall textas. Produktioner som inte bedöms vara motiverade att texta är t.ex. program för mindre barn och vissa musikprogram. Därutöver direkttextas så gott som alla nyhetsprogram. Program som produceras av andra är oftast på utländskt språk och översättningstextas. I den mån SVT köper in svenska produktioner textas dessa regelmässigt av SVT:s egna textare. SVT anser att textning i första hand bör äga rum under prime-time, då flest antal personer följer sändningarna.

SVT:s textning av förstagångssändningar sker så gott som uteslutande genom dold textning. De program som försetts med dold text i förstagångssändning är också textade när de sänds i repris. Direkttextning kan inte sparas, vilket innebär att de program som direkttextas i förstagångssändning inte är textade när de sänds i repris.

SVT anlitar inte några utomstående företag för att utföra textningsarbetet, utan textningen sköts av personer som är anställda hos SVT eller arbetar för programföretaget på frilansbasis.

SVT arbetar med att försöka utveckla ett tal-till-text-program för direkttextning. Enligt uppgift från programföretaget är det tekniskt svårt att utveckla ett tal-till-text-program som håller acceptabel kvalitet. Svenska är ett litet språkområde och utvecklingen är därför kostsam. Ett fungerande tal-till-text-system anses emellertid vara en förutsättning för att andelen direkttextade program skall kunna öka.

Teckenspråk

Under 2004 sände SVT 105 timmar TV-program på teckenspråk, varav 55 timmar avsåg förstagångssändningar. Detta innebar en ökning jämfört med 2003, då 78 timmar sändes på teckenspråk, och 2001, då 77 timmar sändes på teckenspråk. Under 2005 sändes ett något mindre antal timmar på teckenspråk, men siffran förväntas vända uppåt igen under 2006 då det är valår.

Uppläst textremsa och syntolkning

Tjänsten uppläst textremsa har utvecklats av SVT och tillhandahålls sedan november 2004 i de digitala utsändningarna av programtjänsterna SVT1 och SVT2. Tjänsten kan tas emot i digital marksändning. Enligt uppgift från SVT är det operatörsbolagen som avgör om tjänsten skall vara tillgänglig för de hushåll som tar emot sändningarna via kabelnät⁷. För närvarande finns inte någon fungerande teknik för att erbjuda uppläst textremsa i nyhetsprogram, men SVT:s målsättning är att så snart som möjligt kunna läsa in även nyhetssändningar.

Syntolkning förekommer inte alls i SVT:s sändningar.

Störande bakgrundsljud

För öka hörbarheten i sändningarna och reducera förekomsten av störande bakgrundsljud försöker SVT se till att allt tal är inspelat och redigerat med fullt frekvensomfång. Man försöker också att med elektroniska hjälpmedel komprimera talet, dvs. minska dynamiken i talet så att det blir lättare att uppfatta⁸.

Under 2005 drevs frågan om störande bakgrundsljud av SVT:s tittarombudsman. Under våren 2005 införde SVT Mellansverige, som producerar bl.a. programmen Vetenskapsmagasinet, Fråga doktorn och Go'kväll, ett två veckor långt totalförbud mot pålagd bakgrundsmusik samtidigt som tal i sina produktioner. Under förbudsperioden utarbetades en ljudpolicy för varje program utifrån programmets målgrupp, sändningstid och programtyp. Ljudpolicyerna måste undertecknas av alla programansvariga inför varje inspelning.

⁷ Sveriges televisions public service-redovisning för år 2005, s. 44.

⁸ www.svt.se/teknik/textning

Dessutom har det inrättats ett särskilt rum där producenterna kan lyssna av programmen i ”hemmiljö” innan sändning⁹.

8.4.2 UR

Textning

Under 2004 sände UR 822 timmar TV-program, varav 722 timmar, dvs. 88 procent, var försedda med text. 72 procent av UR:s totala sändningstid textades på svenska, och 19 procent textades på andra språk. UR har inte någon sammanställning över hur stor del av programföretagets utbud som innehållit talad svenska som textats på svenska. UR direktsänder endast enstaka program och vid dessa tillfällen brukar programmen textas genom samarbete med SVT.

Enligt sina sändningstillstånd skall UR under tillståndsperioden öka sina insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade. För att uppfylla kravet har programföretaget utarbetat en policy för programtextning, vilken innebär att alla program som har en målgrupp som är äldre än tio år skall textas. Till följd härav textas allt utom barnprogram i såväl förstagångssändning som reprisändning.

Teckenspråkstolkning

UR teckenspråkstolkar enstaka program och programserier, framför allt för barn under tio år. Under 2006 kommer man att sända ett par teckentolkade programserier för barn.

Uppläst textremsa och syntolkning

I nuläget sänder UR inte några program som försetts med uppläst textremsa. Programföretaget följer utvecklingen inom området via SVT och har som ambition att erbjuda tjänsten när det föreligger förutsättningar för det.

UR erbjuder inte syntolkning.

⁹ *Musiken tystnar i SVT*, artikel i Svenska Dagbladet den 29 april 2005.

Övrigt

UR:s producenter och ljudtekniker arbetar efter en särskild hörbarhetspolicy för att reducera störande bakgrundsljud. Policyn, som behandlar ljudinspelning, mixning av program och bearbetning, tar uttryckligen hänsyn till funktionshindrade målgruppers behov av hög hörbarhet och tydlighet.

För att öka tillgängligheten till TV-programmen producerar UR särskilda text-TV-sidor som skrivs på enklare svenska, s.k. LL-sidor. Dessa sidor är riktade till personer med läs- och skrivsvårigheter, personer med lättare förståndshandikapp och invandrare som inte fullt behärskar svenska.

8.4.3 TV4

TV4 textar i genomsnitt knappt 70 procent av de program som sänds i programtjänsten TV4, vilket i princip motsvarar allt förinspelat material. Programföretaget uppfyller därmed kravet i sitt sändningstillstånd om att alla icke direktsända svenska program skall textas. Direktsända program, inklusive nyheter och nyhetsprogrammet Nyhetsmorgon, textas normalt inte. Anledningen till att TV4 inte textar direktsända program är att man inte anser att den teknik som finns för direkttextning håller tillräckligt hög kvalitet. Enligt det analoga sändningstillståndet skall TV4 utveckla en fungerande metod för direkttextning av nyheter och under tillståndsperioden påbörja sådana sändningar. I anledning härav undersöker programföretaget för närvarande möjligheten till tal-till-text-system med röstigenkänning. Tekniken för tal-till-text är emellertid dyr och det kostar också pengar att vidareutbilda personal för den nya tekniken.

Information om att ett program textas tillhandahålls genom att en symbol med texten "Text-TV sidan 890" visas i bild i början av det textade programmet.

TV4 teckenspråkstolkar inte några program och erbjuder inte heller uppläst textremsa eller syntolkning.

8.4.4 TV3

TV3 ingår i mediekoncernen Modern Times Group, MTG, som sänder sina programtjänster från Storbritannien. Enligt uppgift från MTG textas TV3:s program av svenskt ursprung i högst begränsad omfattning. De direktsända programmen, vilka utgörs av nyhets- och sportsändningar, textas inte alls och inte heller förinspelade program textas i någon större utsträckning. Anledningen till det begränsade antalet svensktextade program är enligt uppgift från programföretaget att genomförda tittarundersökningar och andra reaktioner från tittarna inte har utvisat något behov av textning av program i vilka det talas svenska.

TV3 tillhandahåller inte teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläst textremsa.

8.4.5 Kanal 5

Kanal 5 sänder liksom TV3 från Storbritannien. Alla förinspelade program textas, oavsett om de är egenproducerade eller har producerats av någon annan. Svenska program textas dolt och information om att text finns att tillgå tillhandahålls genom en ikon som visas i bild i början av programmet.

Av kostnadsskäl textas inte direktsända program. Under våren 2006 direktsänds dels ett antal fotbollsmatcher, dels ett schemalagt program per vecka. Det schemalagda programmet, Big Brother, sänds förinspelat varje vardag och är då textat. "Veckofinalprogrammet" på söndagar inleds med ett förinspelat inslag som textas, medan den avslutande omröstningen direktsänds och således sänds utan text. Det begränsade antalet program som sänds direkt och den höga kostnaden för direkttextning innebär att det enligt programföretagets uppfattning inte blir ekonomiskt försvarbart att texta direktsända program.

Kanal 5 tillhandahåller inte program på teckenspråk, syntolkning eller uppläst textremsa.

8.4.6 Canal+ och C More

C More Entertainment AB sänder betal-TV i åtta programtjänster, benämnda Canal+ och C More, till tittare i Sverige, Norge, Finland och Danmark. Utbudet är framför allt inriktat på film och sport.

Utländska filmer textas på svenska, norska, finska och danska och sedan våren 2006 textas även svenska filmer på svenska. Sportsändningarna kommenteras på samtliga språk (svenska, norska, finska och danska), men textas inte.

Canal+ och C More sänds inte med teckenspråkstolkning, syntolkning eller uppläst textremsa.

8.5 Fristående företag som tillhandahåller textning

Det finns en handfull större företag i Sverige som tillhandahåller textning till bl. a. programföretag som sänder TV. Samtliga sådana företag som utredningen har varit i kontakt med utför textningsarbetet genom att den text som skall visas i bild skrivs in via en dator med ett vanligt tangentbord. Inget av företagen har tillgång till något tal-till-text-system och inget av dem tillhandahåller direkt-textning.

SDI Media ingick tidigare i MTG-koncernen, som äger bl.a. TV3, ZTV och Viasat, men ägs numera av en större amerikansk koncern. SDI Media bedriver verksamhet i Europa, Nordamerika och Asien. Företagets skandinaviska del, SDI Media Scandinavia, har sitt huvudkontor i Stockholm. SDI Media Scandinavia utför både översättningstextning och svensktextning åt bl.a. Viasat. Arbetet utförs av ett sextiotal personer som arbetar på frilansbasis. Enligt uppgift från kontoret i Stockholm har SDI Media Scandinavia kapacitet att utföra textning åt fler svenska programföretag och i större utsträckning än vad som är fallet idag.

Broadcast Text International AB (Broadcast Text) är ett internationellt företag med huvudkontor i Stockholm. Det svenska kontoret textar förinspelade TV-program åt Kanal 5 och i viss utsträckning även åt TV4. Arbetet utförs av ca 15 anställda textare och ett antal frilansare. Broadcast Text har uppgett till utredningen att man ställer sig positivt till krav på att fler TV-program skall textas och bedömer att ett ökat krav på textning på sikt skulle kunna innebära att priset för tjänsten sjunker.

Språkcentrum AB är ett svenskt företag som tillhandahåller både översättningstext och undertext på svenska. Språkcentrum textar och översätter nyhetssändningar åt programföretaget TV8 och vissa program åt TV4. Arbetet utförs huvudsakligen av frilansare.

Ordkedjan AB svensktextar och översättningstextar förinspelade program åt bland annat TV4. Företaget har ett tiotal anställda

textare och anlitar även textare på frilansbasis. Trots att antalet företag som tillhandahåller textning har ökat på senare år har Ordkedjan AB kunnat behålla sina volymer. Företaget ser positivt på ökade krav på textning av TV-program och har kapacitet att öka sina volymer jämfört med idag.

8.6 Handikappombudsmannens ställningstaganden

Den 28 augusti 1998 tillskrev Handikappombudsmannen dåvarande Kulturdepartementet angående TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade. I skrivelsen anfördes att TV-programmen är otillgängliga för flera handikappgrupper genom att program som inte är textade är otillgängliga för döva och personer med hörsel-skador, att döva med teckenspråk som modersmål kan uppfatta även textade program som otillgängliga samt att utländska TV-program som textas är otillgängliga för synskadade och att även utvecklingsstörda och dyslektiker kan ha problem att följa dessa program. Handikappombudsmannen framförde vidare att villkoren om tillgänglighet i programföretagens sändningstillstånd är påfallande allmänt hållna samt att en ny och starkare reglering måste införas i tillstånden. Han anförde att konkreta målsättningar måste anges exempelvis för hur många program som skall vara textade och teckentolkade samt att programföretagen måste åläggas att motverka hinder för tillgänglighet.

Den 19 juli 2000 tillskrev Handikappombudsmannen återigen Kulturdepartementet, då i anledning av denna utrednings ursprungliga direktiv om översyn av radio- och TV-lagen (Dir. 2000:43). I skrivelsen anförde Handikappombudsmannen ännu en gång att tillståndsvillkoren när det gäller tillgänglighet för funktionshindrade är påfallande allmänt hållna och att det inte framgår vilka konkreta mål som skall uppfyllas. Vidare framförde han att de förbättringar som gjorts sedan skrivelsen av den 28 augusti 1998 varit långt ifrån tillräckliga för att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder samt att en översyn av SVT:s sändningstillstånd inte räcker för att nå upp till skäligen mål för tillgänglighet.

Den 15 september 2000 yttrade sig Handikappombudsmannen över betänkandet *Radio och TV i allmänhetens tjänst – ett beredningsunderlag* (SOU 2000:55). Betänkandet innehöll förslag till villkor och riktlinjer inför tillståndsperioden 1 januari 2002–31 december 2005. I remissyttrandet anförde Handikappombudsmannen bl.a. att

de regleringsmöjligheter som finns genom sändningstillstånden inte ensamma räcker till för att nå en målsättning om tillgänglighet för hela befolkningen och att de grundläggande kraven på tillgänglighet därför bör fastställas i radio- och TV-lagen.

I september 2004 överlämnade Handikappombudsmannen rapporten *Diskriminering och tillgänglighet* till Diskrimineringskommittén (N 2002:06). I rapporten anförts följande angående tillgänglighet till information i film, TV och video:

Att informationen i film, TV och video är tillgänglig för personer med funktionshinder innebär bl.a. följande:

- Allt tal måste textas så att även personer som är döva eller hörselskadade ska kunna ta del av filmen eller TV-programmet. Annat ljud än tal bör återges i text med annan färg. Det är även viktigt att man använder en textteknik som gör att texten följer med om användaren spelar in eller kopierar filmen eller programmet.
- Översättning till svenskt teckenspråk om personer som är döva, dövblinda eller hörselskadade med teckenspråk som primär/funktionellt språk lätt ska kunna ta del av informationen.
- Syntolkning, dvs. att information som på filmen förmedlas enbart genom bild läses upp eller berättas. Det kan t.ex. vara ett program. En version bör göras med syntolkning så att även personer med synskada kan ta del av informationen.

8.7 Handikapporganisationerna

8.7.1 Handikappförbundens samarbetsorgan

Handikappförbundens samarbetsorgan (Handikappförbunden), har framfört till utredningen att den svenska lagstiftningen måste innehålla krav på att alla TV-program textas, att en viss andel program tolkas till teckenspråk samt att en viss andel program syntolkas och görs tillgängliga med hjälp av uppläst textremsa. Enligt Handikappförbunden måste kraven omfatta såväl kommersiella programföretag som public service-företagen.

Handikappförbunden har även förklarat att man anser att "brukaråd" skall tillsättas för att tillse att de som använder tillgänglighetsfunktionerna ges möjlighet att påverka vilka program som kommer att göras tillgängliga med en viss teknik i den mån kravet endast omfattar en viss andel av programutbudet.

Vidare har Handikappförbunden gjort gällande att det måste finnas en oberoende instans med uppgift att kontrollera att programföretagen följer de krav som ställs upp. Handikappförbunden föreslår att denna uppgift åläggs Granskningsnämnden för radio och TV, men att nämnden då bör ha en finansiering som är oberoende av licensmedel eller andra avgifter.

Slutligen har Handikappförbunden framställt önskemål om att kraven på tillgänglighet för personer med funktionshinder skall omfatta även interaktiva tjänster, såsom elektroniska programguider, och att "brukarorganisationer" skall få möjlighet att medverka i utvecklingen av ny teknik.

8.7.2 Hörselskadades riksförbund

Hörselskadades riksförbund (HRF) har såväl döva som hörselskadade medlemmar. Förbundet har till utredningen framställt önskemål om en lagreglering som innebär att samtliga TV-program skall textas, oavsett utsändningsteknik och oavsett vilket programföretag som ansvarar för sändningen. Som skäl för kravet på 100-procentig textning har HRF anfört att textning av TV-program har stor betydelse för döva och hörselskadade personer. De allra flesta döva och hörselskadade kan enligt uppgift från HRF tillgodogöra sig skriven text. Det finns alltjämt ett antal personer, framför allt sådana som är döva från födseln, som endast behärskar teckenspråk, men denna grupp tenderar att minska i antal, eftersom alltfler av dem som föds döva lär sig att läsa skriven text.

HRF har även framfört kritik mot kvaliteten på den textning som finns idag, och då framför allt direkttextningen, där ord missas, kastas om och stavas fel. Ett annat bekymmer som påpekats av HRF är att den dolda texten inte "följer med" vid kanalbyte, utan att textning i den nya programtjänsten kräver att tittaren på nytt knappar in den text-TV-sida som tillhandahåller den dolda textningen.

Teckenspråkstolkning har, enligt HRF, inte samma betydelse för de döva och hörselskadade som textning, dels eftersom det är relativt få personer som behärskar teckenspråk fullt ut, dels då de flesta av dem som behärskar teckenspråk också kan läsa skriven text och därmed tillgodogöra sig innehållet i de TV-program som är textade.

HRF har framfört att förekomsten av bakgrundsljud i TV-sändningar utgör ett problem för hörselskadade TV-tittare, men att

programföretagen numera har börjat vidta åtgärder för att begränsa bakgrundsljudet och att lagstiftning sannolikt inte är nödvändig på området.

8.7.3 Sveriges Dövas Riksförbund

Sveriges Dövas Riksförbund (SDR) har till uppgift att tillvarata dövas sociala, ekonomiska, språkliga och kulturella intressen. Förbundets verksamhet präglas till stor del av döva personers behov av teckenspråk för att nå full delaktighet i samhället. En övervägande del av förbundets medlemmar har teckenspråk som sitt förstaspråk eller primära språk.

SDR har till utredningen anfört att man ansluter sig till HRF:s krav på textning av TV-program, men att textningen inte är tillräcklig för att uppnå full tillgänglighet för dem som har teckenspråk som primärt språk. SDR har pekat på att det finns döva personer, framför allt barn, som inte behärskar skriven text överhuvudtaget och att det också finns de som visserligen kan läsa men som inte är så goda läsare att de hinner med TV-textningen. Vidare har SDR anfört att man har ett antal döva medlemmar med invandrarbakgrund, som inte alls kan läsa svensk text men som behärskar svenskt teckenspråk. Förbundet har också påpekat att teckenspråket, till skillnad från textningen, kan förmedla känslouttryck till tittaren. Man anser därför att det bör ställas krav på teckenspråkstolkning i radio- och TV-lagen.

SDR önskar i första hand teckenspråkstolkning av myndighetsmeddelanden, varningsmeddelanden, nyhetsprogram, lokala och regionala program, samhällsprogram samt barnprogram. Förbundet har också påpekat vikten av att teckenspråkstolkningen håller god kvalitet.

8.7.4 Synskadades riksförbund

Synskadades riksförbund (SRF) har till utredningen anfört att man anser att lagstiftningen kring TV-programs tillgänglighet för personer med funktionshinder skall innebära krav på att alla program med textinformation och all undertext på utländska program skall vara tillgängliga med hjälp av uppläst textremsa samt att programmen skall syntolkas. SRF har vidare framhållit att programtablåerna

måste göras tillgängliga för synskadade, att tekniska lösningar måste vara lätta att installera och vara driftssäkra samt att tekniken för tillgänglighet inte får innebära merkostnader för den enskilde. SRF anser att kraven skall omfatta samtliga programtjänster.

Liksom Handikappförbunden har SRF påtalat att det genom tillsättning av brukarråd eller på annat sätt bör tillses att de som använder tillgänglighetstjänsterna får inflytande över vilka program som skall göras tillgängliga för dem. SRF har också, på samma sätt som Handikappförbunden, gjort gällande att en oberoende instans, förslagsvis Granskningsnämnden, skall ha uppgiften att kontrollera huruvida programföretagen lever upp till kraven på tillgänglighet och att denna instans bör ha en finansiering oberoende av licensmedel samt att även interaktiva tjänster bör omfattas av kraven på tillgänglighet.

SRF har vidare förklarat att förbundets medlemmar framför allt önskar att texten i nyhetsprogram, samhällsprogram och dokumentärer tillhandahålls som uppläst textremsa samt att uppläst textremsa ofta inte är tillräckligt för att göra långfilmer tillgängliga för synskadade, utan att det också krävs att filmerna syntolkas.

8.8 TV-programms tillgänglighet i omvärlden

8.8.1 De nordiska länderna

Danmark

I Danmark regleras TV-sändningar i lov om radio- og fjernsynsvirksomhed från 2004. Lagen innehåller inga generellt tillämpliga bestämmelser om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder. För sändningar i det digitala marknätet krävs tillstånd från Radio- og tv-naevnet och ett sådant tillstånd kan förenas med villkor för programverksamheten. Såvitt är känt för utredningen finns det inte några tillståndsvillkor som föreskriver krav på tillgänglighet för personer med funktionshinder.

Public service-verksamheten för de danska public service-bolagen Danmarks Radio (DR) och TV2 Danmark A/S (TV2) regleras i public service-kontrakt som ingås mellan respektive programföretag och kulturministern. I nuvarande kontrakt, som gäller från den 1 januari 2003 till och med den 31 december 2006, åläggs såväl DR som TV2 att sörja för att handikappades tillgång till utbudet stärks genom utnyttjande av ny teknik för t.ex. textning eller

liknande av danska TV-program. Programföretagens insatser för personer med funktionshinder skall öka under gällande kontraktperiod och målet är att minst en nyhetssändning på kvällstid på vardagar, om det är praktiskt möjligt och kan genomföras på ett kvalitativt tillfredsställande sätt, skall vara textad före utgången av 2004, samt att alla partipresentationsprogram, partiledardebatter och TV-sändningar från valdagen (även direktsändningar) skall vara textade vid det första folketingsvalet efter årsskiftet 2004/2005. Programföretagen skall också tillse att sändningar från evenemang av stort intresse för samhället textas eller teckenspråktolkas, om det är möjligt. Enligt public service-kontrakten skall det totala antalet timmar textade program öka under avtalsperioden och antalet förstasändningar som textas hållas på minst samma nivå som gällde före 2003. TV2 skall enligt sitt public service-kontrakt också hålla antalet teckenspråktolkade sändningstimmar på samma nivå som före kontraktets tecknande 2003.

Under 2004 avsatte Kulturministeriet, Vetenskapsministeriet, DR och TV2 sex miljoner danska kronor till utveckling av ett datorprogram som kan omvandla tal till skriven text, s.k. tal-till-text. Syftet med satsningen är att utveckla direkttextningen.

Norge

Den norska lag om kringkasting från 1992 kräver tillstånd för trådlösa sändningar som förmedlas av andra än public service-företaget Norsk rikskringkasting AS (NRK). Sändningstillstånden kan förenas med villkor.

För närvarande innehas tillstånd att sända television i marknätet av programföretaget TV 2. Enligt tillståndet skall TV 2 texta samtliga sändningar mellan kl. 18.00 och 22.00 där det är tekniskt och praktiskt möjligt i förhållande till produktionstiden. Om det inte går att texta hela sändningen skall enstaka inslag om möjligt textas. I tillståndet föreskrivs vidare att TV2 skall utnyttja teknik som möjliggör automatisk simultantextning av direktsända nyhets- och samhällsprogram så snart sådan teknik är tillgänglig och kvalitetsmässigt tillfredsställande. Dessförinnan skall TV 2 texta repriserna av direktsända samhällsprogram.

Programverksamheten för NRK regleras i stadgar. I stadgarna anges att innehållet i NRK:s programutbud skall appellera till stora delar av befolkningen och tillvarata intressena hos minoriteter och

särskilda grupper. Utbudet i TV skall göras tillgängligt för döva och hörselskadade genom att NRK skall ha som mål att texta alla program som sänds.

NRK har en särskild teckenspråkstjänst, NRK1 Tegnspråk, där NRK1:s sändningar sänds ut på teckenspråk. Tolkningen sänds som en separat programtjänst i en egen frekvenskanal och tas emot genom att den som följer sändningen antingen har två TV-apparater uppställda vid sidan av varandra eller använder en TV-apparat med s.k. ”bild-i-bild”-funktion som ger möjlighet att visa programtjänsterna NRK1 och NRK1 Tegnspråk i bild samtidigt. NRK1 Tegnspråk tolkar huvudsakligen barnprogram, nyheter och discussionsprogram som sänds mellan kl. 18.00 och 21.30. I enstaka fall kan även extranyheter och partiledardebatter tolkas.

NRK och TV2 har gemensamt tagit initiativ till ett samarbetsprojekt för att utveckla en textningsmetod som bygger på taligenkänning (tal-till-text). Då arbetet bedömts som kostnadskrävande har programföretagen beviljats visst ekonomiskt stöd från norska staten.

Finland

Den finska lagen om televisions- och radioverksamhet föreskriver skyldighet att söka koncession (dvs. tillstånd) för utövande av televisions- eller radioverksamhet med hjälp av radiovågor som utbreder sig fritt. I anslutning till att koncession beviljas får koncessionsmyndigheten meddela sådana bestämmelser om programverksamheten som behövs för att säkerställa ett mångsidigt programutbud och för att ta hänsyn till behoven hos särskilda grupper bland allmänheten.

Det finska public service-företaget Rundradion Ab får utöva televisions- och radioverksamhet utan koncession på de frekvenser som har reserverats för bolaget. I lagen om Rundradion Ab föreskrivs att bolagets verksamhet som bedrivs i allmännyttigt syfte bl.a. skall tillhandahålla tjänster på teckenspråk, stödja tolerans och kulturell mångfald samt sörja för ett programutbud även för minoriteter och specialgrupper.

8.8.2 Storbritannien

Televisionsverksamheten i Storbritannien regleras genom lagarna Broadcasting Act 1990, Broadcasting Act 1996 och Communications Act 2003.

Broadcasting Act 1990

Broadcasting Act 1990 reglerar analoga TV-sändningar i marknätet, med undantag för sändningar som förmedlas av det statliga programföretaget BBC. Lagen omfattar därmed de kommersiella programtjänsterna Channel 3 (nuvarande ITV), Channel 4 och Channel 5 (nuvarande Five). När lagen tillkom ställdes krav på att minst 50 procent av sändningarna i Channel 3 skulle vara textade 1998 och att minst 50 procent av sändningarna i Channel 5 skulle vara textade inom fem år från programföretagets tillkomst. För båda dessa programtjänster gällde att andelen textade sändningar därefter skulle öka varje år till det högsta antal timmar per vecka som den oberoende tillstånds- och tillsynsmyndigheten Independent Television Commission (ITC) ansåg vara praktiskt möjligt. Channel 4 undantogs från kravet på textning, men accepterade frivilligt att arbeta mot att nå målet att texta 50 procent av sina sändningar 1998. BBC förklarade sig, trots att man inte omfattades av lagen, villigt att anpassa sig till eller överträffa de mål som fastställts för Channel 3 och Channel 5.

Broadcasting Act 1996

I januari 1997 trädde Broadcasting Act 1996 i kraft. I lagen, som reglerar digital marksänd television, ålades ITC att fastställa föreskrifter (en s.k. ”code”) som reglerar i vilken utsträckning de TV-program som sänds i det digitala marknätet skall göras tillgängliga för personer som är döva, hörselskadade, blinda eller synskadade genom textning, syntolkning och teckenspråkstolkning. I lagen fastställdes att programföretagen inom en tioårsperiod skulle texta 50 procent och syntolka tio procent av sina sändningar. ITC gavs dock befogenhet att undanta vissa programtyper från tillgänglighetskraven. Lagen medgav även att ITC föreskrev delmål för textning, syntolkning och teckenspråk, vilka programföretagen skulle uppnå före tioårsperiodens utgång.

ITC gavs rätt att införa sanktioner i form av böter eller återkallelse av sändningstillståndet mot de tillståndshavare som inte nådde upp till de krav som föreskrevs. De föreskrifter som ITC utfärdade omfattade alla programtjänster som förmedlades i marknätet med digital utsändningsteknik med undantag för BBC:s sändningar. BBC åtog sig dock på frivillig väg att erbjuda 100 procent textning, minst tio procent syntolkning och minst fem procent teckenspråkstolkning för alla sina digitala programtjänster inom tio år från respektive programtjänsts start.

Communications Act 2003

Programföretagens skyldighet att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder har utvidgats ytterligare genom tillkomsten av Communications Act 2003. Genom denna lag överfördes ITC:s verksamhet till den nybildade myndigheten Office of Communications (Ofcom).

Artiklarna 303–308 i Communications Act 2003, vilka reglerar televisionsverksamhet för döva, hörselskadade och synskadade personer, omfattar samtliga programföretag som har tillstånd att sända television i Storbritannien. Då det i Storbritannien krävs sändningstillstånd oavsett sändningsteknik, omfattar bestämmelserna såväl marksändningar som sändningar som förmedlas i kabelnät eller via satellit. BBC regleras liksom tidigare separat, men har självmant åtagit sig att följa Ofcoms föreskrifter såvitt avser public service-tjänsterna BBC1, BBC2, BBC3, BBC4, CBBC, Cbeebies, News 24 och Parliament.

Enligt artikel 303 skall Ofcom fastställa och från tid till annan revidera föreskrifter som innefattar krav på att TV-program görs tillgängliga för döva, hörselskadade, blinda, synskadade och dövblinda. Artikeln föreskriver att minst 80 procent av sändningarna i de programtjänster som inte är undantagna från tillgänglighetskraven (90 procent av de sändningar som förmedlas av Channel 3, Channel 4 och Channel 5) skall textas, minst tio procent av sändningarna syntolkas och minst fem procent av sändningarna presenteras på eller översätts till teckenspråk inom en tioårsperiod. Som ett delmål kräver lagen att minst 60 procent av sändningarna i de programtjänster som omfattas av föreskrifterna textas inom en femårsperiod. Härutöver ges Ofcom rätt att ställa upp andra delmål innan tioårsperiodens utgång. Tio- respektive femårsperioderna räknas

från olika datum för olika programtjänster, beroende bl. a. på när sändningarna startade.

Mot bakgrund av kraven i artikel 303 har Ofcom utarbetat föreskrifter där följande minimikrav ställs upp för textning, syntolkning och teckenspråk.

Tabell 1

År	Textning	Syntolkning	Teckenspråk
1	10 %	2 %	1 %
2	10 %	4 %	1 %
3	35 %	6 %	2 %
4	35 %	8 %	2 %
5	60 %	10 %	3 %
6	60 %	10 %	3 %
7	70 %	10 %	4 %
8	70 %	10 %	4 %
9	70 %	10 %	4 %
10	80 %	10 %	5 %

BBC:s programtjänster, Channel 3, Channel 4 och Channel 5 samt den walesiska programtjänsten S4C Digital omfattades sedan tidigare av krav på textning och syntolkning. För att anpassa regleringen till de tidigare kraven har dessa programtjänster av Ofcom ålagts följande minimikrav för textning.

Tabell 2

År	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Programtjänst							
BBC1 och 2	85 %	90 %	95 %	97 %	100 %	100 %	100 %
Övriga BBC	60 %	70 %	80 %	90 %	100 %	100 %	100 %
ITV (f.d. Channel 3)	58 %	71 %	79 %	86 %	88 %	89 %	90 %
Channel 4	83 %	84 %	85 %	86 %	88 %	89 %	90 %
Five (f.d. Channel 5)	60 %	66 %	72 %	76 %	80 %	80 %	80 %
S4C		67 %	69 %	71 %	73 %	75 %	80 %

Artikel 303 ger Ofcom rätt att undanta eller att ställa upp mindre omfattande tillgänglighetskrav för vissa programtjänster. När undantag beslutas skall enligt lagen särskild hänsyn tas till vilket utbyte funktionshindrade personer skulle ha av den aktuella tillgänglighetstjänsten, programtjänstens förväntade tittarantal, antalet personer som beräknas ha användning av tillgänglighetstjänsten, i vilken utsträckning de tittare som programtjänsten avser att nå är bosatta utanför Storbritannien, hur tekniskt svårt det är att tillhandahålla tillgänglighetstjänsten och kostnaden för att tillhandahålla tillgänglighetstjänsten i förhållande till övriga omständigheter. Mot bakgrund härav har Ofcom beslutat att tillgänglighetskraven skall gälla för TV-sändningar som förmedlas i programtjänster som under fyra kvartal i följd har haft genomsnittliga tittarsiffror överstigande 0,05 procent av det totala antalet TV-tittare i Storbritannien (vilket motsvarar sändningar som följs av 10 000 eller fler brittiska tittare). Från tillgänglighetskraven undantas programtjänster som bara förmedlar annonser, elektroniska programguider, tjänster från programföretag som sänder med stöd av sändningstillstånd som meddelats i något annat land än Storbritannien samt programtjänster vars sändningar huvudsakligen riktas till TV-tittare utanför Storbritannien. Programtjänster vars sändningar huvudsakligen utgörs av musik eller nyheter omfattas inte av kraven på syntolkning, då detta anses tekniskt omöjligt. Såväl musikkanaler som nyhetskanaler är dock ålagda att texta sina sändningar. Det ställs inga krav på att sångtexter skall översättas till engelska, utan Ofcom förutsätter att textningen sker på originalspråk. Antalet programtjänster som omfattas av tillgänglighetskraven uppgick år 2005 till 70 stycken och år 2006 till 76 stycken.

Ofcom har valt att sänka tillgänglighetskraven för de programföretag som har begränsade ekonomiska möjligheter, genom att införa tre nivåer när det gäller kravet på textning. Programtjänster som tillhör Nivå Ett skall fullt ut uppfylla textningskraven i tabell 1 ovan, medan programtjänster i Nivå Två och Nivå Tre skall uppfylla textningskraven till 66 respektive 33 procent. Programföretagen är ålagda att uppnå den högsta nivå som de klarar av genom att avsätta en procent av sin årliga omsättning (qualifying revenue) för tillgänglighetstjänsterna. Om en procent av omsättningen inte räcker för att ett programföretag skall nå upp till Nivå Tre, kan programföretagets programtjänster undantas helt från tillgänglighetskraven.

För att Ofcom skall ha möjlighet att besluta vilka programföretag och programtjänster som skall omfattas av tillgänglighetskraven

och vilken nivå de skall upprätthålla, går man varje år igenom rapporter från programföretagen som utvisar hur många tittare som har följt sändningarna och hur stor omsättning programföretagen har haft. Om denna genomgång utvisar att en programtjänst som inte tidigare har omfattats av tillgänglighetskraven kommer att åläggas att följa dem under kommande år, att en programtjänst kommer att förflyttas till en annan nivå eller att en programtjänst inte längre kommer att omfattas av tillgänglighetskraven under kommande år, underrättar Ofcom det aktuella programföretaget om detta. Ofcom har också möjlighet att sänka eller helt bortse från tillgänglighetskraven för ett programföretag som kan visa att fortsatta åtgärder för tillgänglighet skulle hota programtjänstens existens.

Ofcom ställer inte bara krav på i vilken utsträckning programtjänsterna skall göras tillgängliga för personer med hörsel- och synnedsättningar, utan utarbetar även s.k. standarder för kvaliteten på textning, syntolkning och teckentolkning som programföretagen är ålagda att följa. De nuvarande standarderna, vilka har utarbetats av ITC, är för närvarande föremål för översyn. Av standarden för textning framgår bl.a. vilket typsnitt som skall användas, valet av färg på text och textremsa, hur ljudeffekter bör textas, var på skärmen texten skall placeras, hur många textrader som får finnas på skärmen samtidigt samt hur och när texten lämpligen bör brytas. Standarden för syntolkning behandlar t.ex. vilka program som är lämpliga för syntolkning, reducering av bakgrundsljud under den tid som synintryck beskrivs, hur syntolkningen bör spelas in, val av tempus och hur man prioriterar vid valet av vad som skall beskrivas så att tittaren får god och tillräcklig information om vad som händer i bild. Standarden för teckenspråkstolkning omfattar exempelvis kompetenskrav för den som tolkar, synkronisering av tal och tolkning, hur stor del av tolken som skall synas i bild samt tolkens klädval och lämplig bakgrundsfärg.

Enligt artikel 303 i Communications Act skall Ofcoms föreskrifter innehålla bestämmelser som säkerställer att programföretagen ser till att de som kan ha användning för tillgänglighetstjänsterna får adekvat information om hur de får tillgång till dem. Enligt Ofcoms föreskrifter skall information om tjänsterna förmedlas genom att programföretag som tillhandahåller elektroniska programguider markerar vilka program som görs tillgängliga för personer med funktionshinder med S för textat (subtitling), AD för syntolkat (audio description) och SL för teckenspråk (sign

language). Ofcom uppmanar även programföretagen att på sina websidor upplysa om vilka program som tillhandahålls med text, syntolkning eller teckenspråk.

Ofcom ställer inte några krav på vilka program som skall göras tillgängliga för hörsel- och synskadade, men anför i föreskrifterna att man förväntar sig att majoriteten av de textade och syntolkade programmen sänds under bästa sändningstid för respektive programtjänst. Då teckentolkning för närvarande endast kan tillhandahållas i öppet format, dvs. synligt för samtliga tittare, anses det acceptabelt att teckentolkade program i viss mån sänds utanför bästa sändningstid. I föreskrifterna uppmanar Ofcom programföretagen att samråda med handikapporganisationerna om hur man skall gå tillväga för att de hörsel- och synskadade skall ges så stort utbyte av tjänsterna som möjligt. Programföretagen uppmanas också att inte uppfylla de krav de ålagts i föreskrifterna genom att sända samma program i repris vid ett flertal tillfällen.

De programföretag som inte följer föreskrifterna tilldelas i första hand en varning, där de erinras om att de är skyldiga att upprätthålla de krav som ställts upp. Om inte varningen ger effekt kan programföretaget åläggas att betala en avgift. Som yttersta åtgärd kan sändningstillståndet återkallas.

Programföretagen är skyldiga att avge kvartalsrapporter till Ofcom, där de anger hur väl de uppfyller kraven. Ofcom har också möjlighet att begära listor från programföretagen över vilka program som sänds de senaste 14 dagarna och i vilken mån de har försetts med tillgänglighetstjänster. Sedan listorna översänts kan Ofcom begära inspelningar från vissa av programmen och på så sätt kontrollera att uppgifterna i listorna är korrekta.

Det finns en handfull företag i Storbritannien som tillhandahåller textning och syntolkning. Erfarenheterna är att de ökade tillgänglighetskraven har inneburit att marknaden för dessa företag har blivit mer attraktiv, vilket fått till följd att priserna på deras tjänster har sjunkit – för textning ända ner till halva priset. Tidigare har textningen utförts huvudsakligen av stenografer inom rättsväsendet. Produktionskostnaderna har kunnat sänkas genom anlåtande av stenografer i utlandet, som dels är billigare, dels på grund av tidsskillnaden kan utföra arbetet på obekväma arbetstider. Bristen på skickliga stenografer har emellertid inneburit att de brittiska programföretagen och de företag som tillhandahåller textning i allt större utsträckning både direkttextar och textar förinspelade program med ”tal-till-text”-teknik.

8.8.3 Irland

Den irländska televisionsverksamheten regleras i Broadcasting Act 2001. Enligt lagen skall en kommission, Broadcasting Commission of Ireland (BCI), utfärda föreskrifter som ålägger varje programföretag att ta specifika steg för att öka förståelsen för och nöjet med de program som förmedlas i företagets programtjänster för personer som är döva, hörselskadade, blinda eller synskadade. Av lagen framgår att föreskrifterna skall ålägga programföretagen att tillse att en viss andel av de program som sänds i deras programtjänster görs tillgängliga för de funktionshindrade grupperna.

BCI:s föreskrifter, som trädde i kraft den 1 mars 2005, gäller för samtliga programföretag, både public service-bolag och kommersiella programföretag, som förmedlar marksänd television och som lyder under irländsk jurisdiktion samt för alla som sänder TV-program via satellit från Irland. I dagsläget innebär det att föreskrifterna är tillämpliga på de marksända programtjänsterna RTÉ 1, RTÉ 2, TG4 och TV3.

Föreskrifterna innefattar tioåriga mål för textning enligt följande.

Tabell 3

År	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Prgtjänst										
RTÉ 1	55 %	65 %	75 %	85 %	93 %	95 %	97 %	98 %	99 %	100 %
RTÉ 2	24 %	33 %	42 %	51 %	60 %	67 %	73 %	80 %	85 %	90 %
TG4	24 %	30 %	36 %	42 %	50 %	56 %	62 %	68 %	74 %	80 %
TV3	12 %	19 %	26 %	33 %	40 %	44 %	48 %	52 %	56 %	60 %

Procenttalen avser andelen textade program under en sändningsdag som sträcker sig från kl. 07.00 till kl. 01.00. Föreskrifterna ställer inte några krav på att de textade programmen skall programläggas vid någon särskild tidpunkt under sändningsdagen, men programföretagen åläggs att med jämna mellanrum, och inte mer sällan än en gång per år, rådgöra med de grupper som använder tjänsten om vilka program de föredrar att titta på.

RTÉ 1 och RTÉ 2 skall under föreskrifternas första tre år tecken-språkstolka en procent av de program som sänds mellan kl. 00.00 och 24.00. Under den inledande treårsperioden ställs inga krav på teckenspråkstolkning för TG4 och TV3.

För syntolkning gäller samma regler som för teckenspråkstolkning. RTÉ 1 och RTÉ 2 skall således under föreskrifternas första tre år syntolka en procent av sina sändningar, medan det under denna period inte ställs några krav på syntolkning för TG4 och TV3.

Programföretagen skall genomföra textningen, teckenspråkstolkningen och syntolkningen i enlighet med de särskilda riktlinjer som BCI har utfärdat.

Enligt föreskrifterna skall programföretagen tillse att de program som textas, teckenspråkstolkas eller syntolkas markeras genom särskilda symboler och att tillgänglighetstjänsterna tydliggörs i så många tablåer som möjligt. Programföretagen skall dessutom regelbundet i sina sändningar redogöra för att tillgänglighetstjänsterna finns och hur de kan användas.

8.9 Överväganden och förslag

8.9.1 Skärpt lagstiftning för ökad tillgänglighet

Vår bedömning: Vi bedömer att det finns anledning att ställa högre krav än idag på programföretagen att tillse att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionshinder.

Radio- och TV-lagen innehåller inte några generellt tillämpliga bestämmelser om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder, utan föreskriver endast att sändningstillstånd som meddelas av regeringen får förenas med villkor om skyldighet för tillståndshavaren att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. Sådana villkor finns i sändningstillstånden för SVT, UR och TV4 men saknas i övriga tillstånd. Kraven på SVT, UR och TV4 har skärpts under senare år, för TV4:s del i sådan utsträckning att programföretaget numera förpliktas att texta alla icke direktsända svenska program. Tillståndsvillkoren får emellertid fortfarande anses vara tämligen allmänt hållna. För de programtjänster som förmedlas i kabelnät eller via satellit finns över huvud taget inte några krav på att funktionshindrade personer skall kunna tillgodogöra sig sändningarna.

Televisionen är idag en betydelsefull källa till information och underhållning. Genom en ökad tillgänglighet till TV-mediet ges personer med funktionshinder större möjligheter att delta i samhällslivet på samma villkor som de som inte är funktionshindrade. Enligt

den nationella planen för handikappolitiken skall skapandet av ett tillgängligt samhälle prioriteras inom den svenska handikappolitiken.

I och med övergången från analog till digital utsändningsteknik ökar möjligheterna att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder. Den dolda textningen behöver inte längre anpassas till text-TV-systemets begränsningar och den digitala tekniken möjliggör nya metoder för direkttextning. Förutsättningarna för att skapa tillgänglighet för synskadade tittare förbättras genom möjligheterna till syntolkning och uppläst textremsa.

De ökade tekniska möjligheterna att utforma tillgängliga TV-program i kombination med betydelsen av att personer med funktionshinder ges största möjliga tillgång till innehållet i de program som sänds i televisionen innebär enligt vår bedömning att det finns anledning att ställa högre krav på att programföretagen gör sina sändningar tillgängliga för personer med funktionshinder än vad som är fallet idag.

8.9.2 Tillgänglighetskrav och yttrandefrihetsgrundlagen

Vår bedömning: Med hänsyn till yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om sändning av radioprogram genom tråd är det inte utan grundlagsändring möjligt att införa bestämmelser i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program genom tråd att utforma sändningarna på sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder. Enligt vår bedömning finns det inte några sakliga skäl att undanta TV-program som förmedlas genom tråd från krav på tillgänglighet och vi anser därför att det finns anledning att överväga en ändring av yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser om möjligheten att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar. Denna fråga kan lämpligen behandlas inom ramen för Tryck- och yttrandefrihetsberedningens (Ju 2003:04) arbete.

När det gäller TV-program som sänds på annat sätt än genom tråd anser vi att tillgänglighet är ett så angeläget ändamål att det finns anledning att införa skärpta bestämmelser om skyldighet att utforma sändningarna på ett sätt så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder.

Enligt 3 kap. 1 § YGL har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram genom tråd. Etableringsfriheten för trådsändningar får begränsas endast under vissa i lagrummet särskilt angivna förhållanden. Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får däremot enligt 3 kap. 2 § YGL regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor för att sända. Sådana föreskrifter finns i radio- och TV-lagen.

Bestämmelserna i 3 kap. 1 och 2 §§ YGL kompletteras med 3 kap. 4 § YGL, enligt vilken den som sänder radioprogram har rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen. Denna bestämmelse har sitt ursprung i radiolagen, som reglerade rundradiosändningar före radio- och TV-lagens tillkomst. Före yttrandefrihetsgrundlagens tillkomst krävdes enligt 5 § radiolagen regeringens tillstånd inte bara för att sända radioprogram i rundradiosändning, utan även för att sända radioprogram i trådsändning om sändningen nåddes av fler än 100 bostäder. Vidare föreskrevs i 5 § radiolagen att varje tillståndshavare ensam avgjorde vad som skulle förekomma i en sändning som anordnades med stöd av tillståndet. Självbestämmanderätten begränsades dock av att tillståndshavaren hade att beakta dels bestämmelserna om opartiskhet och saklighet, förbudet mot otillbörligt gynnande av kommersiella intressen, skyldigheten att låta programverksamheten som helhet präglas av det demokratiska statskicketets grundidéer samt principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet, som enligt 6 § radiolagen gällde för alla tillståndspliktiga sändningar, dels sådana villkor om att sända genmälen och beriktiganden, att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv, att sända ett mångsidigt programutbud, att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen och att på begäran av myndighet sända meddelande till allmänheten, som enligt 7 § radiolagen kunde tas in i avtal mellan tillståndshavaren och regeringen.

I och med yttrandefrihetsgrundlagens tillkomst infördes etableringsfrihet för sändning av radioprogram genom tråd, vilket medförde att trådsändningarna inte längre omfattades av vare sig tillståndsplikten i 5 § eller bestämmelserna i 6 och 7 §§ radiolagen. Etableringsfriheten begränsades ursprungligen endast av att det enligt den dåvarande lydelsen av 3 kap. 1 § YGL i lag fick meddelas föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme

för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning (nuvarande 3 kap. 1 § andra stycket 1 YGL) eller om ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsfremställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp (nuvarande 3 kap. 1 § andra stycket 4 YGL). Begränsningarna var föranledda av att det ansågs att den befintliga möjligheten att föreskriva skyldighet att vidarebefordra Sveriges Radios rundradiosändningar i trådnätet (s.k. must carry-skyldighet, nuvarande 8 kap. 1 § RTVL) och att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal för lokala egensändningar (nuvarande 8 kap. 2 § RTVL) borde kunna upprätthållas även fortsättningsvis samt att det för att Sverige skulle kunna ansluta sig till TV-konventionen måste finnas möjligheter att lagstifta om ingripa mot programtjänster som inriktat sitt utbud på våldsskildringar, pornografi eller rasistiska program (prop. 1990/91:64 s. 115f.). Den i 3 kap. 4 § YGL föreskrivna rätten att bestämma vad som skall förekomma i programmen kom, till skillnad från radiolagens bestämmelse om självbestämmanderätt, att gälla alla typer av radiosändningar, oavsett om de bedrivs med stöd av tillstånd eller inte.

Möjligheterna att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar utökades 2003, då det infördes möjligheter att det lag meddela föreskrifter i fråga om skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar (3 kap. 1 § andra stycket 2 YGL) samt att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet (3 kap. 1 § andra stycket 3 YGL). Begränsningarna avsåg att täcka de bestämmelser om tillträde till och samtrafik mellan elektroniska kommunikationsnät som numera finns i lagen om elektronisk kommunikation samt även ge möjlighet att införa bestämmelser som ger mottagarkretsen ett inflytande över programutbudet i kabelnäten (prop. 2001/02:74 s. 89ff.).

Avgörande för huruvida den som sänder TV-program genom tråd kan åläggas skyldighet att göra sändningarna tillgängliga för personer med funktionshinder är huruvida sådana krav kan anses innebära en begränsning i rätten att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen. Som anförts i avsnitt 8.2.2 har vi i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att ett tillstånd att sända television i marknätet skall få förenas med villkor avseende annat än sändningarnas inne-

håll utan krav på att sökanden dessförinnan har godtagit villkoret, och därvid gjort gällande att villkor om tillgänglighet för personer med funktionshinder inte avser innehållet i sändningarna. Som vi kommer att finna i följande avsnitt bör bestämmelser om tillgänglighet i första hand omfatta krav på programföretagen att tillhandahålla textning, teckenspråkstolkning, syntolkning och uppläst textrensa. Sådana tillgänglighetstjänster måste, även i den utsträckning de kan sändas dolt och därmed inte blir synliga eller hörbara för samtliga personer som följer sändningarna, anses utgöra en del av vad som förekommer i det program som distribueras. Även om nämnda tjänster inte anses angå sändningarnas innehåll såvitt gäller frågor om tillståndsvillkor, får bestämmelser som föreskriver skyldighet för programföretagen att i större eller mindre utsträckning förse sina program med tjänsterna anses innebära en begränsning i den sändandes grundlagsskyddade rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen.

Ingen av de möjligheter att i lag begränsa rätten att sända radioprogram genom tråd som föreskrivs i 3 kap. 1 § YGL kan anses omfatta bestämmelser om skyldighet att göra sändningarna tillgängliga för personer med funktionshinder. Vår bedömning är därför att det med hänsyn till bestämmelserna i 3 kap. 1 § och 4 § YGL saknas möjlighet att utan föregående grundlagsändring ålägga den som sänder TV-program genom tråd att utforma sina sändningar på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för en eller flera grupper av funktionshindrade.

Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd, dvs. program som förmedlas i marknätet eller via satellit, kan däremot enligt 3 kap. 2 § YGL begränsas genom bestämmelser i lag. Sådana begränsningar måste vara förenliga med bestämmelserna i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § RF. Syftet med en reglering som utökar programföretagens skyldighet att tillse att de TV-program de distribuerar är tillgängliga för personer med funktionshinder är att öka möjligheterna för människor med funktionshinder att bli delaktiga i samhällslivet. Detta ändamål är så angeläget att det får anses finnas tillräckliga skäl att begränsa sändningsrätten för den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd.

Vi vill i detta sammanhang påpeka att det inte finns några sakliga skäl som motiverar att TV-program som förmedlas genom tråd undantas från skyldigheten att tillse att sändningarna görs tillgängliga för personer med funktionshinder. Vi anser därför att det finns anledning att överväga en ändring av yttrandefrihetsgrund-

lagens bestämmelser om möjligheten att begränsa etableringsfriheten för trådsändningar. Denna fråga kan lämpligen behandlas inom ramen för Tryck- och yttrandefrihetsberedningens (Ju 2003:04) arbete.

8.9.3 Den närmare regleringen

Våra förslag: Vi föreslår att det införs en bestämmelse i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver. Vidare föreslår vi att regeringen eller den av regeringen utsedda myndigheten vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder skall beakta programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer den enskilda programtjänsten.

Vår bedömning: Vi anser att det alltjämt bör finnas en möjlighet att förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder, då sådana villkor kan ta sikte på andra frågor än vad den föreslagna bestämmelsen och de föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen omfattar.

8.9.3.1 Lagteknisk utformning

Att de program som sänds i televisionen görs tillgängliga för personer med funktionshinder är, som nämnts i tidigare avsnitt, av väsentligt betydelse. Kommittén om radio och TV i allmänhetens tjänst har i sitt betänkande *Radio och TV i allmänhetens tjänst* (SOU 2005:1) anført att målet på längre sikt bör vara att hela det utbud som sänds av de s.k. public service-företagen i möjligaste mån görs tillgängligt för alla medborgare. Denna målsättning bör gälla även för de kommersiella programtjänsterna.

Behovet av tillgängliga TV-program måste emellertid vägas mot de finansiella och tekniska förutsättningarna hos den som sänder.

Kraven på tillgänglighet kan inte rimligen ställas så högt att programföretag med små resurser riskerar att slås ut från marknaden. Det bör därför finnas möjlighet att ställa högre krav på programföretag med goda ekonomiska förutsättningar att tillse att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder än på små programföretag, vars ekonomi är begränsad. I vart fall inledningsvis, under en uppbyggnadsperiod, kan det också finnas anledning att ställa högre krav på programföretag som redan har tillgång till den teknik som krävs för exempelvis effektiv textning av direktsända program eller uppläst textremsa än på programföretag som ännu inte har samma tekniska förutsättningar. Det kan också finnas anledning att göra skillnad mellan public service-företag och kommersiella programföretag samt mellan programföretag vars sändningar följs av många tittare och de som har begränsade tittarsiffror.

Av det anförda framgår att de bestämmelser som reglerar programföretagens skyldighet att tillse att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionshinder bör vara flexibla, så att det ges möjlighet att ta hänsyn till programföretagens olika tekniska och finansiella förutsättningar. Kraven bör även kunna ändras från tid till annan, dels om det enskilda programföretagets förutsättningar förändras, men också om den tekniska utvecklingen ger anledning att ändra kraven eller att ställa upp nya krav.

Samtidigt som det behövs en flexibilitet i regelsystemet måste de bestämmelser som föreskrivs vara så klara och tydliga att det står klart för varje person eller företag som sänder TV-program vilka krav just han eller hon har att nå upp till.

En reglering som är både klar och tydlig men samtidigt flexibel är svår att skapa genom bestämmelser i lag. Att, som är fallet idag, förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade ger visserligen möjlighet att ta hänsyn till den enskilde tillståndshavarens förutsättningar. Då radio- och TV-lagen endast föreskriver tillståndsplikt för sändningar i marknätet kan sådana villkor emellertid inte föreskrivas för den som sänder TV-program via satellit eller för andra trådlösa sändningar som äger rum på frekvenser överstigande 3 gigahertz. Nuvarande reglering är således inte tillräcklig för att krav på tillgänglighet skall kunna föreskrivas för alla som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd. Dessutom innebär en reglering genom tillståndsvillkor att det saknas möjlighet att ändra tillståndshavarnas skyldigheter under en pågående tillståndsperiod.

Den i Storbritannien och Irland valda lagstiftningsmodellen där en särskild myndighet har fått i uppgift att utfärda närmare föreskrifter om hur TV-programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder ger goda möjligheter att skapa tydliga regler som samtidigt tar hänsyn till programföretagens olika förutsättningar och resurser. I Sverige skulle motsvarande föreskrifter lämpligen kunna meddelas av Radio- och TV-verket. En reglering som innebär att det överlämnas åt en myndighet att bestämma de närmare förutsättningarna för hur tillgänglighet skall uppnås måste dock stå i överensstämmelse med regeringsformens och yttrandefrihetsgrundlagens regler om normgivning. Rätten att sända TV-program kan begränsas endast genom lag. Regeringsformen ger inte någon möjlighet att genom bemyndigande i lag överlämna åt regeringen att meddela föreskrifter som inverkar på rätten att sända radioprogram. Regeringen har dock möjlighet att med stöd av 8 kap. 13 § första stycket 1 RF i förordning besluta om föreskrifter om verkställighet av lag. Av 8 kap. 13 § tredje stycket RF framgår att regeringen i en sådan förordning får överlåta åt myndighet under regeringen att meddela bestämmelser i ämnet. Som vi har funnit tidigare innebär en skyldighet för programföretagen att tillse att de program de sänder blir tillgängliga för personer med funktionshinder en begränsning i rätten att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen. Det grundläggande kravet på tillgänglighet måste därför med hänsyn till regeringsformens och yttrandefrihetsgrundlagens bestämmelser framgå av radio- och TV-lagen. Föreskrifter om verkställighet av en bestämmelse som innebär krav på tillgänglighet får däremot beslutas av regeringen eller av en myndighet som regeringen bestämmer. Vi anser att föreskrifter som reglerar på vilket sätt och i vilken utsträckning tillgänglighet för personer med funktionshinder skall uppnås ryms inom ramen för vad regeringen eller den myndighet som regeringen beslutar har rätt att utfärda verkställighetsföreskrifter om.

Rätten att meddela verkställighetsföreskrifter följer direkt av 8 kap. 13 § RF, vilket innebär att det inte krävs något bemyndigande i lag. Trots detta förekommer det ibland att lagstiftaren i lagtext upplyser om att verkställighetsföreskrifter kan meddelas. Lagrådet har i yttrande över förslaget till lag om elektronisk kommunikation anført att ordningen med upplysningar i lagtext om att verkställighetsföreskrifter avses utfärdas bör reserveras för de fall där det finns ett verkligt behov av en upplysning om att regleringen i lagen inte är fullständig, t.ex. då det är fråga om verkställighetsföreskrif-

ter av civillag eller när lagtexten är sådan att den är omöjlig att tillämpa om den inte kompletteras med ytterligare föreskrifter (prop. 2002/03:110s. 594f.). I förevarande fall anser vi att de bestämmelser som kan komma att meddelas i verkställighetsföreskrifter är av sådan karaktär att det finns anledning att i lagtexten erinra om att lagen kommer att kompletteras med sådana föreskrifter.

I syfte att skapa förutsättningar för ett flexibelt regelsystem som kan omfatta samtliga programföretag som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd föreslår vi därför att det införs en bestämmelse i radio- och TV-lagen som ålägger den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver. Vidare föreslår vi att det i lagen föreskrivs att regeringen eller den av regeringen utsedda myndigheten vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder skall beakta programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer den enskilda programtjänsten.

Den föreslagna regleringen gör det möjligt för regeringen att i förordning antingen själv meddela föreskrifter om tillgänglighet eller besluta att exempelvis Radio- och TV-verket skall utfärda sådana föreskrifter. Ett annat möjligt alternativ är att regeringen i förordning föreskriver generella kriterier för hur programföretagen skall göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder och därutöver överlåter åt Radio- och TV-verket att fastställa vilka mål som skall gälla för varje enskild programtjänst.

För att inte i alltför stor utsträckning begränsa programföretagens rätt att självständigt avgöra vad programmen skall innehålla bör föreskrifterna inte innehålla bestämmelser om att programföretagen skall vara skyldiga att sända program där programinnehållet är specialanpassat för personer med funktionshinder, som t.ex. nyhetssändningar som har anpassats för personer med lättare förståndshandikapp. Sådana skyldigheter bör i stället alltså kunna föreskrivas i tillståndsvillkor. Den nuvarande möjligheten att förena sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för funktionshindrade bör därför bibehållas.

8.9.3.2 Föreskrifternas innehåll

Även om det enligt vad vi har föreslagit i det föregående är regeringen eller en av regeringen utvald myndighet som har till uppgift att meddela närmare föreskrifter om hur och i vilken utsträckning tillgänglighet för personer med funktionshinder skall uppnås, lämnar vi i det följande ett antal riktlinjer utifrån vilka vi anser att föreskrifterna bör utformas.

Inriktning på tillgänglighetstjänster

Begreppet funktionshinder är svårt att definiera och omfattar såväl fysiska som psykiska funktionsnedsättningar. En reglering som innebär att samtliga grupper av funktionshindrade skall kunna tillgodogöra sig de program som sänds i televisionen på samma villkor är, i vart fall för närvarande, i det närmaste omöjlig att genomföra.

Hittills har krav på tillgänglighet för personer med funktionshinder huvudsakligen omfattat åtgärder som förbättrat möjligheten att tillgodogöra sig programmen för framför allt hörselskadade, men på senare tid även synskadade, personer. Det är också för dessa båda grupper som de tillgänglighetstjänster som finns idag, såsom textning, teckenspråkstolkning, syntolkning och uppläst textremsa, har utvecklats.

De organisationer för olika grupper av funktionshindrade som utredningen har varit i kontakt med har framför allt framställt önskemål om att kommande lagstiftning skall innehålla krav på textning, syntolkning och uppläst textremsa. Härutöver har Sveriges Dövas Riksförbund gjort gällande att det bör ställas krav på teckenspråkstolkning. Det kan härvid framhållas att framför allt textning, men även uppläst textremsa, är tjänster som underlättar tillgängligheten inte bara för hörselskadade respektive synskadade tittare, utan även för andra grupper av funktionshindrade, som t.ex. personer med läs- och skrivsvårigheter eller lättare förståndshandikapp. Textning av program i vilka det talas svenska ger också ett stöd i språkförståelsen för personer som har svenska som andraspråk, och ger även större möjlighet att tillgodogöra sig dialogen vid störande bakgrundsljud eller om TV-apparaten är placerad i en bullrig miljö, något som kan komma även fullt hörande personer till godo. Då såväl textning som syntolkning och uppläst textremsa

kan sändas i dold form behöver inte tjänsterna innebära något störningsmoment för den som inte vill ta del av dem.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att föreskrifterna om tillgänglighet i första hand bör ålägga programföretagen att förse en viss andel av TV-programmen med textning, syntolkning och uppläst textremsa. Med hänsyn till att det finns döva och hörselskadade personer som endast behärskar teckenspråk samt att barn med hörselskador som ännu inte har lärt sig att läsa är beroende av teckenspråk för att kunna ta del av TV-program anser vi att programföretagen även bör åläggas att teckenspråktolka i vart fall en mindre andel av sina program.

Kraven när det gäller tillgänglighetstjänsterna kan, på samma sätt som i den brittiska och irländska lagstiftningen, utformas på så sätt att det dels fastställs hur stor andel av programmen som skall vara tillgängliga genom textning, teckenspråktolkning, syntolkning respektive uppläst textremsa inom en viss längre tidsperiod, dels sätts upp årliga delmål. Målen bör inte understiga de krav som de programföretag som sänder med stöd av tillstånd för närvarande har att uppnå enligt sina sändningstillstånd.

Textning

Såväl Handikappförbundens samarbetsorgan som Hörselskadades Riksförbund har framställt önskemål om att en framtida lagstiftning om tillgänglighet skall innebära skyldighet för samtliga programföretag att texta alla program. Det kan emellertid ifrågasättas om det är rimligt att kräva att alla program, oavsett om de sänds direkt eller i efterhand och utan hänsyn till vilket språk som talas i programmet, skall textas. Med den teknik och de resurser som finns hos programföretagen idag är det inte möjligt att texta alla direktsända program, och det framstår som osäkert om textning av alla TV-program kan komma att uppnås ens på längre sikt.

Med hänsyn till den utsträckning i vilken programföretagen textar sina program idag, anser vi det rimligt att föreskriva att de programtjänster som inte av ekonomiska eller tekniska skäl undantas från kraven på tillgänglighet eller medges mindre omfattande krav skall texta minst 90 procent av sina sändningar inom åtta år från idag. Därutöver bör det ställas upp årliga delmål.

Kravet på textning bör omfatta alla programtyper som inte särskilt undantas, oavsett om det är fråga om förstasändningar eller

repriser, direktsändningar eller förinspelade program och oavsett vilket språk som talas i programmen.

Teckenspråk

Teckenspråkstolkning kan ännu inte sändas i dold form, utan tolken måste synas i bild. Detta kan upplevas som störande för de tittare som inte behöver tolkning. Tekniken för teckenspråkstolkning av TV-program är också relativt dyr. En stor andel döva och hörsel-skadade kan läsa skriven text. För dem skapas tillgänglighet till TV-mediet genom att programmen textas. Utan att förringa behovet av teckenspråkstolkning för döva och hörselskadade personer, anser vi att de tekniska svårigheter som tolkningen är förknippade med i kombination med det begränsade antal tittare som har behov av tjänsten i jämförelse med vad som är fallet när det gäller textning, att kraven på teckenspråkstolkning även i ett längre perspektiv bör sättas relativt lågt.

SVT sände under 2005 drygt 90 timmar TV-program på tecken-språk i programtjänsterna SVT1 och SVT2 – innefattande såväl program där det ”talades” teckenspråk som program som tolkades till teckenspråk. Detta innebar en minskning jämfört med 2004, då det sändes 105 timmar program på teckenspråk. SVT:s tecken-språksutbud i de båda programtjänsterna uppgick därmed under de senaste två åren till ca två timmar per vecka, eller knappt en procent av den totala sändningstiden. Mot denna bakgrund anser vi det rimligt att kräva att de programtjänster som omfattas fullt ut av kraven på tillgänglighet på längre sikt sänder två procent av sina program på teckenspråk. Som alternativ kan det tänkas att föreskrifterna ställer krav på att det skall sändas ett visst minsta antal timmar teckenspråk per vecka, varvid de programföretag som har tillräckliga resurser och som sänder TV-program under större delen av dygnet som slutligt mål rimligen bör kunna åläggas att sända i vart fall fyra timmar program på teckenspråk per vecka. Det av dessa mål som väljs bör kunna uppnås inom åtta år från idag. Därutöver bör det ställas upp årliga delmål.

Kravet på teckenspråk bör kunna tillgodoses både genom sändning av program där dialogen hålls på teckenspråk och genom att program tolkas till teckenspråk med dold eller öppen teknik.

Även om det bör ankomma på programföretagen att avgöra vilka program som skall förse med olika tillgänglighetstjänster finns det

anledning att påpeka att program för barn i förskoleåldern bör prioriteras vid bestämmandet av vilka program som skall sändas på teckenspråk.

Syntolkning

Syntolkning tillhandahålls ännu inte i Sverige. Tjänsten finns emellertid i andra länder och det har inte framkommit någon anledning till att det inte rent tekniskt skulle gå att få den att fungera även här. De programföretag som utredningen har varit i kontakt med har som skäl för att tjänsten inte erbjuds framför allt anfört att tekniken är dyr att utveckla. Mot detta måste vägas att tjänsten i många fall kan vara av avgörande betydelse för att synskadade personer skall kunna tillgodogöra sig ett TV-program.

Vi anser att de föreskrifter som meddelas bör innehålla krav på syntolkning och att det, trots att tjänsten är obeprövad i Sverige, som slutmål bör kunna ställas samma krav här som i exempelvis Storbritannien, nämligen att minst tio procent av de TV-program som inte särskilt undantas skall syntolkas. Med hänsyn till att tjänsten ännu inte finns i Sverige anser vi det rimligt att slutmålet nås inom tolv år från idag. Därutöver bör det ställas upp årliga delmål.

Uppläst textremsa

Uppläst textremsa är en relativt ny tillgänglighetstjänst, som ökar tillgängligheten till utländska program för synskadade tittare. Tjänsten tillhandahålls för närvarande av SVT, som sänder uppläst textremsa framför allt i förinspelade program men har för avsikt att inom kort erbjuda tjänsten även i nyhetssändningar. Vi kan inte se några tekniska begränsningar som innebär att övriga programföretag som sänder TV-program i Sverige inte skulle kunna sända uppläst textremsa.

Enligt vår bedömning förefaller det rimligt att kräva att de programföretag som inte undantas från tillgänglighetskraven skall tillhandahålla minst 50 procent av de program i vilka det talas andra språk än svenska med uppläst textremsa inom åtta år från idag. Därutöver bör det ställas upp årliga delmål. Kravet på uppläst text-

rensa bör omfatta såväl direktsända som förinspelade program och även utländska inslag i svenska program.

Övrigt

För att synskadade personer skall kunna tillgodogöra sig vissa utländska program, såsom långfilmer och dokumentärprogram, på bästa möjliga sätt krävs det att programmen samtidigt syntolkas och förses med uppläst textrensa. Föreskrifterna bör därför kunna innehålla bestämmelser om att sådana programtyper skall tillhandahållas genom att de båda tillgänglighetstjänsterna kombineras.

Som redogjorts för ovan bör föreskrifterna kunna innehålla undantag från kraven på textning, teckenspråk, syntolkning eller uppläst textrensa, eller under vissa omständigheter ställa lägre krav på tillgänglighet. Bedömningen av om en programtjänst skall undantas från kraven eller medges reducerade krav bör framför allt grundas på de finansiella eller tekniska förutsättningarna hos det programföretag som sänder programtjänsten. Det kan också finnas anledning att undanta eller ställa upp reducerade krav för programtjänster vars sändningar följs av ett mycket litet antal tittare. Ett sätt att ta hänsyn till programföretagens olika förutsättningar är att föreskriva tillgänglighetskrav i olika nivåer beroende på exempelvis finansiella förutsättningar, teknisk kapacitet och tittarunderlag. Vilken nivå en viss programtjänst tillhör kan skifta alltefter hur programföretagets förutsättningar ändras.

Det kan också finnas tekniska skäl att undanta vissa programtyper från tillgänglighetskraven, på det sätt som man har gjort i Storbritannien när det gäller syntolkning av musikprogram och rena nyhetsprogram.

Förutom de föreslagna kraven när det gäller textning, teckenspråk, syntolkning och uppläst textrensa kan det i föreskrifterna ställas andra krav på tillgänglighet för personer med funktionshinder. Sådana krav skulle exempelvis kunna omfatta skyldighet att presentera även programguider och andra tilläggstjänster i uppläst form eller skyldighet för programföretagen att informera om att tillgänglighetstjänster finns att tillgå och hur de aktiveras.

Syftet med den föreslagna regleringen är att personer med funktionshinder skall få bättre tillgång till TV-programmen. Den myndighet som ges i uppgift att utfärda föreskrifter om tillgänglighet bör därför samråda med såväl programföretag som berörda

handikapporganisationer innan föreskrifterna meddelas och inför eventuella revideringar av föreskrifterna.

8.9.4 Jurisdiktion

Vår bedömning: Frågan om TV-programs tillgänglighet för personer med funktionshinder omfattas inte av TV-direktivet, vilket innebär att bestämmelserna om tillgänglighet gäller i förhållande till alla programföretag som sänder på annat sätt än genom tråd, dvs. även för dem som är etablerade i andra stater som är bundna av det s.k. EES-avtalet, om deras sändningar kan tas emot i Sverige.

Inom ramen för TV-direktivet gäller den s.k. sändarlandsprincipen. Denna princip innebär att alla TV-sändningar inom EU skall följa lagen i den medlemsstat från vilka sändningarna härrör. Direktivet förhindrar att en medlemsstat tillämpar bestämmelser i sin egen nationella lagstiftning inom ett område som omfattas av direktivet på en sändning som härrör från en annan medlemsstat. En medlemsstat kan inte heller motsätta sig att sändningar från ett programföretag som faller under en annan medlemsstats jurisdiktion sänds ut över det egna territoriet. Sändarlandsprincipen innebär således att det är både nödvändigt och tillräckligt att en TV-sändning följer lagen i den medlemsstat varifrån den härrör. TV-direktivets kriterier för huruvida ett programföretag är etablerat i en viss medlemsstat framgår av artikel 2 i direktivet (se *bilaga 9*).

I 1 kap. 2 § RTVL anges vilka TV-sändningar som faller under radio- och TV-lagen. Av bestämmelsen, som är anpassad till TV-direktivet och således bygger på sändarlandsprincipen, följer att lagen är tillämplig på sändningar av TV-program, om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) och den som bedriver verksamheten är etablerad i Sverige enligt artikel 2.3 i TV-direktivet. Är den som bedriver verksamheten varken etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat gäller radio- och TV-lagen om den som bedriver sändningsverksamheten använder sig av en frekvens som upplåtits i Sverige. Om den som bedriver sändningsverksamheten inte använder sig av en frekvens som upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat lyder företaget under svensk jurisdiktion om det använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige.

Detta gäller också om programföretaget varken använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige. Slutligen gäller radio- och TV-lagen om inte den som bedriver sändningsverksamheten uppfyller något av ovanstående kriterier och inte heller använder sig av en satellitupplänk i någon annan EES-stat, men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i EG-fördraget.

Enligt andra stycket i 1 kap. 2 § RTVL skall den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige vid tillämpningen av radio- och TV-lagen anses etablerad här.

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att 1 kap. 2 § RTVL ändras i två avseenden; för det första har vi föreslagit att det i bestämmelsens första stycke uttryckligen skall anges att bestämmelsen endast gäller såvitt avser frågor som regleras i TV-direktivet och för det andra har vi föreslagit att undantagsbestämmelsen i andra stycket inte skall begränsas till situationer där det programföretag som etablerat sig i ett annat EES-land i syfte att kringgå svensk lagstiftning först har varit etablerat här i landet¹⁰.

Som redogjorts för i avsnitt 8.2.4 ligger frågan om TV-programs tillgänglighet för personer med funktionshinder utanför ramen för TV-direktivet. Frågan har inte heller reglerats i det förslag till revidering av TV-direktivet som kommissionen lämnade i december 2005. Avsaknaden av reglering i TV-direktivet innebär att den föreslagna bestämmelsen i radio- och TV-lagen och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna bestämmelse gäller även i förhållande till programföretag som är etablerade i andra stater inom EES när de riktar sina sändningar till Sverige. Detta innebär att Granskningsnämnden har full behörighet att granska sändningarna och att ingripa med sanktioner mot de programföretag som inte följer bestämmelsen eller föreskrifterna samt att Radio- och TV-verket har möjlighet att återkalla sändningstillståndet för programföretag som sänder från andra EES-stater med stöd av svenskt tillstånd.

En annan fråga är att andra sanktioner än återkallelse av sändningstillstånd kan bli svåra att verkställa mot programföretag som sänder från andra länder än Sverige.

¹⁰ För en mer utförlig redogörelse för sändarlandsprincipen och frågan om svensk jurisdiktion hänvisas till nämnda delbetänkande, s. 107ff., 192 ff. och 254f.

Sändarlandsprincipen gäller även inom ramen för TV-konventionen gentemot de stater som har anslutit sig till konventionen¹¹. Ett svenskt tillträde till konventionen, som behandlas närmare i kapitel 11, innebär emellertid ingen skillnad när det gäller bestämmelser om tillgänglighet för personer med funktionshinder, då inte heller konventionen behandlar denna fråga.

8.9.5 Sanktioner

Våra förslag: Vi föreslår att Granskningsnämnden för radio och TV skall kunna förelägga den som åsidosätter den föreslagna bestämmelsen eller föreskrifterna om skyldighet att tillse att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionshinder att följa bestämmelsen eller föreskrifterna. Ett sådant föreläggande skall kunna förenas med vite.

Vi föreslår också att sändningstillståndet skall kunna återkallas om ett programföretag som sänder med stöd av tillstånd på ett väsentligt sätt har åsidosatt bestämmelsen eller föreskrifterna om tillgänglighet.

Vår bedömning: Vi gör bedömningen att ett åsidosättande av bestämmelsen eller föreskrifterna om tillgänglighet bör kunna beaktas om ett programföretag ansöker om nytt eller fortsatt tillstånd att sända television i marknätet.

Den föreslagna bestämmelsen om skyldighet för den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder och de föreskrifter som meddelas med stöd av bestämmelsen är inte som sådana tillräckliga för att säkerställa att de krav som ställs upp efterlevs. Det bör därför finnas möjligheter att ålägga de programföretag som åsidosätter bestämmelsen eller föreskrifterna någon form av sanktion.

De sanktioner som används idag vid överträdelser inom radio- och TV-området är offentliggörande av Granskningsnämndens fällande beslut, föreläggande vid vite, påförande av särskild avgift och återkallelse av sändningstillstånd. I enlighet med vad vi anfört i kapitel 2 anser vi att återkallelse av sändningstillstånd, liksom är

¹¹ Se närmare i kapitel 11 och *bilaga 10*.

fallet idag, endast bör kunna komma ifråga som yttersta åtgärd, när alla andra möjligheter är uttömda eller en överträdelse är så allvarlig att återkallelse framstår som den enda rimliga åtgärden. Återkallelse kan dessutom inte användas som sanktion mot den som sänder på annat sätt än med stöd av tillstånd. Vi anser därför att återkallelse av sändningstillstånd i och för sig bör kunna komma ifråga om en tillståndshavare åsidosätter föreskrifterna om tillgänglighet på ett väsentligt sätt, men att någon annan typ av sanktion bör kunna tillgripas redan vid mindre allvarliga överträdelser.

Föreläggande att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut används för närvarande som sanktion när ett programföretag har sänt program i strid mot bestämmelser eller villkor om vad sändningarna får innehålla. Den nu föreslagna bestämmelsen och de föreskrifter som kan komma att meddelas med stöd av bestämmelsen avser inte i första hand enstaka programinslag, utan syftar huvudsakligen till att en viss andel av de program som sänds skall distribueras på ett sådant sätt att personer med olika funktionshinder kan ta del av dem. Om ett programföretag under en period inte har nått upp till kraven på tillgänglighet för personer med funktionshinder kan det varken anses ändamålsenligt eller tillräckligt ingripande att ålägga programföretaget att offentliggöra Granskningsnämndens fällande beslut om åsidosättandet.

De sanktioner som därmed skulle kunna komma ifråga för den som inte uppfyller föreskrivna krav på tillgänglighet är således föreläggande vid vite att fortsättningsvis följa de föreskrifter som ställts upp eller påförande av en särskild avgift. I kapitel 2 har vi konstaterat att avgift för närvarande används som sanktion för överträdelser av bestämmelser om reklam och andra annonser, där överträdelsen vanligen haft någon ekonomisk betydelse för den som sänder, medan föreläggande vid vite huvudsakligen används vid åsidosättande av skyldighet att lämna upplysningar och rapporter till Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden samt vid överträdelser av bestämmelser som rör sändningarnas innehåll. Vidare har vi förklarat att denna uppdelning bör gälla även fortsättningsvis (se närmare i avsnitt 2.3.3). Ett åsidosättande av bestämmelser som ålägger programföretagen att utforma sina sändningar så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder kan visserligen sägas ha ett ekonomiskt motiv, då sådana åsidosättanden vanligtvis torde bero på att tillgänglighetstjänsterna kostar pengar för programföretagen. Till skillnad från vad som vanligtvis är fallet vid överträdelser av bestämmelser om reklam eller andra annonser

innebär emellertid inte ett åsidosättande av tillgänglighetskraven en extra intäkt för sändande programföretag. På grund härav, och med hänsyn till att ett vitesföreläggande ger programföretagen möjlighet att undvika ekonomisk påföljd genom att tillse att kraven fortsättningsvis uppnås, anser vi att den påföljd som bör komma i fråga för den som åsidosätter kraven på tillgänglighet är vitesföreläggande. Ett sådant vitesföreläggande bör utformas som en skyldighet för programföretaget att vidta den åtgärd som man tidigare har underlåtit, t.ex. att fortsättningsvis texta en viss andel av sina program.

Vitesföreläggande bör i första hand komma i fråga för programföretag som inte följer de föreskrifter som har meddelats av regeringen eller den av regeringen utsedda myndigheten. För att sanktioner över huvud taget skall komma ifråga måste det finnas möjlighet att kontrollera huruvida programföretagen följer föreskrifterna. Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att Granskningsnämnden skall ha tillsyn över efterlevnaden av bestämmelserna i radio- och TV-lagen samt de beslut om villkor och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen och som inte Justitiekanslern eller Konsumentombudsmannen har tillsyn över. Vi har som skäl för att Granskningsnämnden skall utöva tillsyn även över tillståndsvillkor som inte är relaterade till det direkta innehållet i de program som sänds anfört att det finns ett värde i att granskningen utförs av ett organ som är fristående från den myndighet som meddelar, ändrar och återkallar tillstånd (a. betänkande s. 232f., se även prop. 1993/94:160 s. 35). Samma skäl kan anföras när det gäller tillsynen över föreskrifter om tillgänglighet som meddelas med stöd av radio- och TV-lagen. Vi har tidigare anfört att ansvaret för att meddela föreskrifter om tillgänglighet lämpligen kan åläggas Radio- och TV-verket. Till följd härav anser vi det mest ändamålsenligt att kontrollen över att föreskrifterna verkligen följs utövas av Granskningsnämnden och att det också ankommer på nämnden att meddela vitesförelägganden för det fall att det kan konstateras att föreskrifterna har åsidosatts.

Regeringen har i propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012* (prop. 2005/06:112) föreslagit att nuvarande bestämmelser om myndigheternas rätt till information i 3 kap. 2 § 16 samt 9 kap. 7, 9 och 10 §§ RTVL ersätts av en allmän bestämmelse enligt vilken Granskningsnämnden, Radio- och TV-verket och Konsumentombudsmannen ges rätt att vid vite

förelägga den som bedriver tillståndspliktig verksamhet som omfattas av lagen att tillhandahålla myndigheterna upplysningar och handlingar som behövs för kontroll av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Den föreslagna bestämmelsen ger Granskningsnämnden möjlighet att begära in de upplysningar och handlingar som behövs för att kontrollera att föreskrifterna om tillgänglighet följs.

Slutligen anser vi att det förhållandet att ett programföretag som sänder med stöd av tillstånd inte har efterföljt bestämmelsen eller föreskrifterna om skyldighet att tillse att programmen görs tillgängliga för personer med funktionshinder bör kunna beaktas vid prövningen av en ansökan om nytt eller fortsatt sändningstillstånd. På samma sätt bör ett programföretag som tidigare sänt via satellit kunna vägras tillstånd att sända television i marknätet med hänvisning till att bestämmelsen eller föreskrifterna om tillgänglighet inte har följts i satellitsändningarna.

Del IV

Övriga frågor

9 Lokal icke-kommersiell TV

9.1 Uppdraget

I 8 kap. RTVL finns bestämmelser om skyldighet för innehavare av kabel-TV-nät att vidarebefordra vissa TV-program till de boende. Nätinnehavarna är bl.a. skyldiga att i varje kommun kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Med lokalt kabelsändarföretag avses en juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet. Lokala kabelsändarföretag får inte sända reklam. På vissa orter används beteckningen "Öppna kanalen" för de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

De analoga marksändningarna är för närvarande under avveckling och enligt riksdagens beslut skall de ha upphört helt den 1 februari 2008. Digitaliseringen av marknätet kan komma att påverka situationen för de lokala icke-kommersiella TV-sändningarna.

Vid ett seminarium om lokal icke-kommersiell TV som genomfördes på regeringens initiativ i maj 2002 anförde företrädare för de lokala kabelsändarföretagen bl.a. att nätägarens ansvar för att deras program förs fram till kabelnätet borde ökas. Vidare framkom att det finns ett missnöje med den nuvarande beteckningen "lokalt kabelsändarföretag", då denna inte anses avspegla att verksamheten bedrivs av föreningar och att det handlar om en verksamhet som är öppen för alla som är intresserade.

Utredningen har fått i uppdrag att analysera hur de icke-kommersiella TV-sändningarna påverkas av digitaliseringen och om förutsättningarna för sådana sändningar kan förbättras genom lagstiftning. I uppdraget ingår även att överväga verksamhetens benämning.

9.2 Gällande rätt

Följande avsnitt innehåller en redogörelse för de regler inom det radio- och TV-rättsliga området som framför allt är av betydelse när det gäller lokala TV-sändningar och skyldigheten att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag. För en mer utförlig redogörelse för yttrandefrihetsgrundlagens och radio- och TV-lagens bestämmelser om bl.a. tillståndsgivning och innehållet i sändningarna hänvisas till kapitel 1.

9.2.1 Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna

Den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) gäller sedan den 1 januari 1995 som lag här i landet.

I artikel 10 i konventionen slås fast att var och en har rätt till yttrandefrihet. Denna rätt innefattar åsiktsfrihet samt frihet att ta emot och sprida uppgifter och tankar utan offentlig myndighets inblandning och oberoende av territoriella gränser. Artikeln hindrar inte en stat från att kräva tillstånd för radio-, televisions-, eller biografföretag. Eftersom utövandet av de nämnda friheterna medför ansvar och skyldigheter, får enligt andra punkten i artikeln utövandet underkastas sådana föreskrifter, villkor, inskränkningar eller straffpåföljder som är föreskrivna i lag och som i ett demokratiskt samhälle är nödvändiga med hänsyn till statens säkerhet, till den territoriella integriteten eller den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning eller brott, till skydd för hälsa eller moral eller för annans goda namn och rykte eller rättigheter, för att förhindra att förtroliga underättelser sprids eller för att upprätthålla domstolars auktoritet och opartiskhet.

I första tilläggsprotokollet (d. 20 mars 1952) till konventionen föreskrivs i artikel 1 skydd för enskilds egendom. Enligt denna bestämmelse skall varje fysisk eller juridisk person ha rätt till respekt för sin egendom. Ingen får berövas sin egendom annat än i det allmännas intresse och under de förutsättningar som anges i lag och i folkrättens allmänna grundsatser. Andra stycket medger dock en stat rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det

allmännas intresse eller för att säkerställa betalning av skatter eller andra pålagor eller av böter och viten.

9.2.2 Regeringsformen

Genom 2 kap. 1 § RF är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Yttrandefriheten definieras som en frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter och känslor. Den närmare regleringen av friheten att yttra sig genom bl.a. ljudradio, och television finns i yttrandefrihetsgrundlagen.

I 2 kap. 18 § RF föreskrivs att varje medborgares egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller till någon enskild genom expropriation eller annat sådant förfogande eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen.

Begränsningar i rätten att driva näring eller utöva yrke får enligt 2 kap. 20 § RF införas endast för att skydda angelägna allmänna intressen och aldrig i syfte att ekonomiskt gynna vissa personer eller företag. Utgångspunkten för grundlagsbestämmelsen är den s.k. likhetsprincipen, som innebär att alla skall ha möjlighet att konkurrera på lika villkor under förutsättning att de i övrigt uppfyller de krav som kan ställas på t.ex. kompetens (prop. 1993/94:117 s. 19 ff.).

9.2.3 Yttrandefrihetsgrundlagen

Av 1 kap. 1 § första stycket YGL framgår att varje svensk medborgare gentemot det allmänna är tillförsäkrad rätt att i ljudradio, television och vissa liknande överföringar samt filmer, videogram, ljudupptagningar och andra tekniska upptagningar offentligen uttrycka tankar, åsikter och känslor och i övrigt lämna uppgifter i vilket ämne som helst.

Enligt 3 kap. 1 § första stycket YGL har varje svensk medborgare och svensk juridisk person rätt att sända radioprogram (vilket omfattar såväl ljudradio som TV-program) genom tråd. Etableringsfriheten för trådsändningar får endast begränsas genom att det enligt lagrummets andra stycke får meddelas föreskrifter i lag i fråga om

1. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning,
2. skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar,
3. skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet, eller
4. ingripanden mot fortsatt sändning av ett utbud som inriktas på våldsframställningar, pornografiska bilder eller hets mot folkgrupp.

Begränsningen under punkten 1 har funnits sedan yttrandefrihetsgrundlagens tillkomst och infördes för att det ansågs att den då befintliga möjligheten att föreskriva skyldighet att vidarebefordra Sveriges Radios rundradiosändningar i trådnätet (den s.k. must carry-skyldigheten, nuvarande 8 kap. 1 § RTVL) och att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal för lokala egensändningar (den nuvarande skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändningar i 8 kap. 2 § RTVL) borde kunna upprätthållas även efter yttrandefrihetsgrundlagens ikraftträdande (prop. 1990/91:64 s. 115).

Rätten att sända radioprogram på annat sätt än genom tråd får enligt 3 kap. 2 § YGL regleras genom lag som innehåller föreskrifter om tillstånd och villkor att sända. Sådana föreskrifter finns i radio- och TV-lagen.

Vid införande av sådana begränsningar i sändningsrätten som får göras enligt 3 kap. 1 och 2 §§ YGL måste bestämmelserna i 2 kap. 12 § andra–femte styckena och 13 § RF iaktas (se 3 kap. 3 § YGL). Lagstiftningen får således inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Dessutom skall vikten av vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet i politiska, religiösa, fackliga, vetenskapliga och kulturella angelägenheter beaktas.

9.2.4 Radio- och TV-lagen

I 8 kap. RTVL finns bestämmelser om vidareändning i kabelnät.

Enligt 8 kap. 1 § är var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd under vissa närmare förutsättningar skyldig att vidareända vissa TV-program i nätet utan kostnad för själva mottagningen. Denna s.k. must carry-plikt omfattar inte fler än fyra programtjänster som sänds samtidigt av tillståndshavare vars verksamhet finansieras genom TV-avgifter enligt lagen (1989:41) om TV-avgift. Till och med den 31 januari 2008 omfattas även en programtjänst som sänds av en annan tillståndshavare. I nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik skall vidareändningen ske med analog teknik av minst två av programtjänsterna, om de sänds eller har sänts ut med analog teknik. I övrigt får vidareändningen ske med digital teknik.

Enligt 8 kap. 2 § RTVL är den som äger eller annars förfogar över en anläggning för trådsändning skyldig att i varje kommun där han eller hon vidareänder TV-program till allmänheten, och varifrån sändningarna når fler än 100 bostäder, kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera av Radio- och TV-verket utsedda företag, s.k. lokala kabelsändarföretag.

Ett lokalt kabelsändarföretag skall enligt 8 kap. 5 § RTVL vara en juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan antas låta olika intressen och meningsinriktningar komma till tals i sin verksamhet. I lagrummet föreskrivs vidare att ett lokalt kabelsändarföretag i sin sändningsverksamhet skall sträva efter vidaste möjliga yttrandefrihet och informationsfrihet. Dessa krav anses innebära att företaget skall vara öppet för vem som helst som vill vara med och sända. Radio- och TV-verkets förordnande av lokala kabelsändarföretag skall avse högst tre år.

Skyldigheten för nätinnehavare att tillhandahålla ett kostnadsfritt utrymme gäller endast om Radio- och TV-verket har förordnat ett lokalt kabelsändarföretag inom kommunen. Om mer än ett lokalt kabelsändarföretag förordnas i en och samma kommun är nätinnehavaren skyldig att avsätta sändningsutrymme för samtliga förordnade företag. Nätinnehavaren är dock inte skyldig att distribuera flera program samtidigt eller att tillhandahålla mer än en kanal för de lokala kabelföretagens sändningar. Kravet på att utrymme skall tillhandahållas kostnadsfritt innebär att nätoperatören inte får ta ut

någon avgift för platsen i nätet. Nätinnehavaren har dock inte någon skyldighet att hämta signalen för sändningarna hos det lokala kabelsändarföretaget, s.k. take away-skyldighet, utan de kostnader som uppkommer för att förmedla sändningarna till nätinnehavaren får det lokala kabelsändarföretaget stå för.

Enligt 8 kap. 3 § RTVL gäller inte vidareändningsplikten i 8 kap. 1 och 2 §§ om vidareändningarna i anläggningen endast avser TV-program från sändare på jordytan på lägre frekvenser än 3 gigahertz. Bestämmelsen innebär att vanliga centralantennanläggningar inte omfattas av vidareändningsplikt (prop. 1995/96:160 s. 126).

Enligt 8 kap. 4 § RTVL skall den som vidareänder TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens över 3 gigahertz i varje kommun där han eller hon bedriver sådan verksamhet kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Denna bestämmelse tar sikte på vidareändning i kabelnät av program som ursprungligen tagits emot från satellit (a. prop. s. 126f.).

Om det finns särskilda skäl får Radio- och TV-verket enligt 8 kap. 6 § RTVL medge undantag från skyldigheterna i 1, 2 och 4 §§. Sådana skäl kan enligt motiven till bestämmelsen föreligga t.ex. om en ny kanal tillkommer eller i förhållande till nätinnehavare vars nät har få kanaler eller är av mindre omfattning. Om det tillkommer en ny kanal kan det också behövas uppskov med förpliktelsen för att möjliggöra tekniska omställningar (prop. 1992/93:53 s. 56; prop. 1995/96:160 s. 185).

Radio- och TV-verket får enligt 10 kap. 9 § första stycket 3 och andra stycket förelägga den som åsidosätter bestämmelserna i 8 kap. 1, 2 och 4 §§ om sändningsplikt eller skyldighet att tillhandahålla kanal för lokala kabelsändarföretag att följa bestämmelserna. Ett sådant föreläggande får förenas med vite.

Ett förordnande som lokalt kabelsändarföretag får enligt 11 kap. 6 § RTVL återkallas om någon sändningsverksamhet inte har förekommit eller om sådan verksamhet förekommit endast i obetydlig omfattning under en sammanhängande tid av minst tre månader.

Förutom ovan beskrivna regler om lokala kabelsändarföretag innehåller Radio- och TV-lagen inte några särskilda bestämmelser om lokala TV-sändningar. Det finns emellertid inte något hinder mot att den som önskar sända TV-program inom ett geografiskt avgränsat område ansöker om och beviljas tillstånd till sändning i marknätet. Ett sådant tillstånd kan meddelas för såväl kommersiell som icke-kommersiell verksamhet.

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att det vid beviljande av tillstånd att sända fri-TV, dvs. TV-program som skall kunna tas emot utan krav på annan betalning än allmän TV-avgift, särskilt skall beaktas att sändningsutrymme kan tas i anspråk för olika programtjänster som kompletterar varandra, så att sändningarna som helhet kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar, för lokala och regionala program samt av så många oberoende programföretag som möjligt. I delbetänkandet har vi vidare föreslagit att ett eller flera operatörsföretag skall ges tillstånd att upplåta sändningsutrymme i marknätet för sändning av betal-TV, dvs. TV-program för vilka särskild betalning får tas ut. Enligt förslaget får ett tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag förenas med villkor om skyldighet att distribuera ett utbud av TV-program med viss sammansättning. Ett sådant villkor kan utformas som en skyldighet att distribuera riktäckande, regionala eller lokala programtjänster eller programtjänster som kan tilltala olika åldersgrupper, intressen eller smakinriktningar (a. betänkande s. 266).

Avsaknaden av särskilda regler för lokal-TV i radio- och TV-lagen innebär att ett lokalt kabelsändarföretag eller den som sänder lokal-TV i annan form skall följa bestämmelserna om sändningarnas innehåll och om reklam och andra annonser i 6 och 7 kap. RTVL. Av 7 kap. 11 § RTVL framgår emellertid att lokala kabelsändarföretag inte får sända reklam. Reklamförbudet omfattar inte annonser som inte är reklam, t.ex. åsiktsannonser eller informationsmeddelanden, och inte heller sponsringsmeddelanden.

9.2.5 Direktivet om samhällsomfattande tjänster (USO-direktivet)

Inom Europeiska unionen antogs 2002 ett moderniserat regelverk på området för elektroniska kommunikationer. Regelverket omfattar fem harmoniseringsdirektiv, bestående av ett ramdirektiv och fyra särdirektiv, samt ett beslut om radiospektrumpolitik inom gemenskapen och har i stora delar genomförts i svensk rätt genom lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation (LEK). De bestämmelser som rör vidareändningsskyldighet finns i Europaparlamentets och rådets direktiv 2002/22/EG av den 7 mars 2002 om samhällsomfattande tjänster och kommunikationstjänster (USO-direktivet).

Enligt artikel 31.1 i USO-direktivet får medlemsstaterna ålägga företag som omfattas av medlemsstaternas jurisdiktion och som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät för distribution av ljudradio- och TV-sändningar till allmänheten skälig sändningsplikt, s.k. must carry, för överföring av vissa angivna kanaler och tjänster för ljudradio- och TV-sändningar. En förutsättning för åläggande av must carry är att ett betydande antal slutanvändare använder näten som sitt huvudsakliga medel för att ta emot radio- och TV-sändningar. Vidare föreskrivs att must carry-skyldigheter endast får införas när det är nödvändigt för att uppfylla klart fastställda mål som avser allmänintresset. Skyldigheterna skall vara proportionerliga och öppna för insyn samt ses över regelbundet.

I artikel 31.2 föreskrivs att varken nyssnämnda punkt i artikel 31 eller artikel 3.2 i tillträdesdirektivet (direktiv 2002/19/EG) påverkar medlemsstaternas förmåga att bestämma lämplig ersättning, om sådan utgår, med avseende på åtgärder som vidtas i enlighet med denna artikel, medan de också skall garantera att det under liknande förhållanden inte förekommer någon diskriminerande behandling av företag som tillhandahåller elektroniska kommunikationsnät. Om ersättning utgår skall medlemsstaterna säkerställa att den tillämpas på ett proportionellt och öppet sätt.

I förarbetena till lagen om elektronisk kommunikation bedömde regeringen att de svenska reglerna om sändningsplikt i radio- och TV-lagen kunde behållas med hänsyn till EG-regelverket för elektronisk kommunikation, men att vissa frågor i samband med vidare-sändningsplikten borde ses över (prop. 2002/2003:110 s. 311). Utredningen har i delbetänkandet *Must carry* (SOU 2003:109) behandlat frågan om vidare-sändningsskyldighet av ett grundläggande utbud av TV-program enligt 8 kap. 1 § RTVL. Förslaget har nyligen lett till lagstiftning (SFS 2005:364 och 2005:365), varvid skyldighet att vidare-sända fyra simultana TV-avgiftsfinansierade programtjänster i trådbundna nät har ansetts förenligt med USO-direktivet (prop. 2004/05:105).

9.3 Lokal-TV i Sverige

9.3.1 Lokala kabelsändarföretag

Historisk bakgrund

Bestämmelsen i 8 kap. 2 § RTVL om skyldighet för den som förfogar över en anläggning för trådsändning där TV-program förmedlas till allmänheten att kostnadsfritt tillhandahålla utrymme för TV-sändningar från lokala kabelsändarföretag har sitt ursprung i lagen (1985:677) om lokala kabelsändningar. Enligt denna lag krävdes tillstånd både för att sända vidare radio- och TV-program från satelliter i fast trafik i kabelnät och för att bedriva andra slag av sändningar, s.k. egensändningar, i kabelnät. Tillstånd att bedriva kabelsändningar kunde ges till nätinnehavaren eller till ett lokalt kabelsändarföretag. De nätinnehavare som beviljades tillstånd var enligt lagen ålagda att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal i nätet för lokala kabelsändarföretags egensändningar av TV-program. Bestämmelserna om lokala kabelsändarföretag syftade till att tillgodose ett önskemål om att få tillstånd en lokal programverksamhet som är öppen för en mycket vid krets av medverkande. Som exempel på sådana lokala sändningar angavs information, nyheter, utbildningsprogram och underhållning. Rätten att sända television i kabelnät skulle också ge det lokala organisationslivet möjlighet att sända till medlemmar, sympatisörer och andra (prop. 1984/85:199 s. 32) I förarbetena anfördes att skyldigheten för nätinnehavare att tillhandahålla kanaler för lokala kabelsändarföretag inte innefattade någon skyldighet för nätinnehavaren att tillhandahålla sändningsutrustning eller ge annat bistånd (a. prop. s. 63).

I och med att yttrandefrihetsgrundlagen trädde i kraft den 1 januari 1992 infördes etableringsfrihet för sändning av radioprogram genom tråd. Lagen om lokala kabelsändningar upphävdes och ersattes av lagen (1991:2027) om kabelsändningar till allmänheten (kabellagen). Kabellagen föreskrev skyldighet för den som äger eller förfogar över ett kabelnät att kostnadsfritt tillhandahålla en kanal i kabelnätet i varje kommun där han har ett sådant nät för egensändningar från ett eller flera av myndigheten kabelnämnden utsedda lokala kabelsändarföretag. Bestämmelsen, som innebar en inskränkning i etableringsfriheten för trådsändningar, genomfördes med stöd av nuvarande 3 kap. 1 § andra stycket 1 YGL. Av förarbetena till kabellagen framgår att de lokala kabelsändarföretagen hade till uppgift att låta olika meningar komma till uttryck i trådsändningar. Regleringen ansågs

ge möjlighet att komma till tals för kretsar som skulle ha svårt att på vanliga affärsmässiga grunder få tillgång till kabelnäten, än mindre ha möjlighet att anlägga egna nät (prop. 1991/92:53 s. 41.).

Vid radio- och TV-lagens tillkomst överfördes kabellagens bestämmelser om skyldighet för den som innehar eller förfogar över ett kabelnät att upplåta utrymme för lokala kabelsändarföretag i princip oförändrade till 8 kap. RTVL. Medan det i kabellagen föreskrevs att *en kanal* i kabelnätet skulle tillhandahållas för sändningar från ett eller flera lokala kabelsändarföretag, föreskriver radio- och TV-lagen emellertid att *ett särskilt bestämt utrymme* skall tillhandahållas för sådana sändningar. Ändringen har inte motiverats i lagens förarbeten. I förarbetena anförs dock att kabeloperatören inte behöver tillhandahålla mer än en kanal för de lokala kabelsändarföretagens sändningar (prop. 1995/96:160 s 184).

Lokala kabelsändarföretag idag

I november 2005 var 32 juridiska personer av Radio- och TV-verket förordnade som lokala kabelsändarföretag. Verket förordnar normalt endast ett lokalt kabelsändarföretag i en kommun, men kan även besluta att flera sådana företag skall dela på sändningstiden i den kanal som ställs till förfogande eller att två företag som verkar i olika delar av kommunen skall dela upp sändningsområdet mellan sig. Nätinnehavaren behöver dock aldrig tillhandahålla mer än en kanal för de lokala sändningarna. Om ett lokalt kabelsändarföretag lämnar ett kabelutrymme outnyttjat kan nätinnehavaren, om kabelsändarföretaget accepterar det, upplåta det outnyttjade utrymmet till annat ändamål. Under sådana förhållanden är det nätinnehavaren och inte det lokala kabelsändarföretaget som avgör vem utrymmet skall upplåtas till, vilket innebär att nätinnehavaren kan låta det lokala kabelsändarföretaget dela kanalplats med ett kommersiellt programföretag¹.

Ett förordnande som lokalt kabelsändarföretag gäller som huvudregel i en kommun. I radio- och TV-lagen uppställs emellertid inte något krav på hur stort sändningsområdet skall vara, vilket innebär att ett förordnande kan avse såväl större som mindre geografiska områden.

Vid prövningen av huruvida ett företag skall förordnas som ett lokalt kabelsändarföretag beaktar Radio- och TV-verket bl.a. om före-

¹ Att sända program i kabel, informationshäfte från Radio- och TV-verket, 2002; Bakgrundsmaterial och redovisning av lokal-TV hearingen, Radio- och TV-verket 2002.

taget är representativt med hänsyn till de lokala förutsättningarna, öppet för nya medlemmar eller delägare samt berett att i sin verksamhet ge företrädare för olika lokala intressen och meningssinriktningar möjlighet att komma till tals².

Radio- och TV-lagen kräver inte någon särskild organisationsform för lokala kabelsändarföretag, annat än att det skall vara fråga om en juridisk person. Det stora flertalet av de lokala kabelsändarföretag som finns idag utgörs emellertid av ideella föreningar.

År 2003 utförde Granskningsnämnden för radio och TV en studie av innehållet i de förordnade lokala kabelsändarföretagens sändningar. Studien redovisades i rapporten *Vad sänder lokal-TV – En studie av de förordnade lokala kabelsändarföretagen 2003*³. Enligt rapporten varierade omfattningen av sändningarna kraftigt mellan de lokala kabelsändarföretagen. Några bedrev inga regelbundna sändningar alls, medan andra sände dygnet runt alla dagar i veckan. Av rapporten framgår vidare att en stor del av sändningarna bestod av rullande slingor med text och bilder, tablåer och annat utfyllnadsmaterial. I genomsnitt utgjordes ca tolv procent av de lokala kabelsändarföretagens sändningstid av verkliga program, men i denna tid ingick även repriserna. Två tredjedelar av företagen sände mindre än fem timmar verkliga program per vecka, om repriserna räknades bort. Spridningen var dock stor; Öppna Kanalen i Stockholm sände ca 50–60 timmar och Öppna Kanalen i Göteborg ca 15 timmar verkliga program i veckan exklusive repriserna, samtidigt som vissa lokala kabelsändarföretag inte sände något reellt programinnehåll alls. Enligt Granskningsnämndens rapport dominerades de lokala kabelsändarföretagens programutbud av religiösa program, program som producerats av gymnasieelever och studenter på medieutbildningar samt program med samhällsinformation. Till den sistnämnda kategorin hörde bl.a. längre direktsändningar från kommunalfullmäktigesammanträden och EU-parlamentets sessioner samt information från t.ex. Länkarna, Brottsförebyggande rådet och Försäkringskassan. De program som sändes var huvudsakligen på svenska. Endast Öppna Kanalen i Stockholm hade en utbredd sändningsverksamhet på andra språk.

² Att sända program i kabel, informationshäfte från Radio- och TV-verket, 2002.

³ Granskningsnämndens för radio och TV rapportserie, rapport nr. 12.

9.3.2 Lokal-TV i digitala marknätet

Enligt 2 kap. 1 § RTVL krävs tillstånd för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz. Tillståndsplikten omfattar såväl sändningar som distribueras till hela landet som sändningar som kan tas emot i ett begränsat geografiskt område.

För närvarande har ett trettiootal programföretag tillstånd att sända television i marknätet med digital utsändningsteknik. Sex av tillståndshavarna har rätt att sända TV-program i ett begränsat geografiskt område. Dessa är Länkomedia AB, Länkomedia Syd AB, Lokal-TV Öst AB, Lokal-TV Väst AB, By-TV Jämtland AB och Gotlandskanalen AB.

Länkomedia AB, Länkomedia Syd AB, Lokal-TV Öst AB och Lokal-TV Väst AB ägs av Lokal-TV-nätverket i Sverige AB. Lokal-TV-nätverket i Sverige AB sänder med stöd av de fyra sändningstillstånden lokalt förankrade program under beteckningen Kanal Lokal. Kanal Lokal Östergötland kan tas emot i det område som nås från de större sändarstationerna i Motala, Norrköping och Kisa, Kanal Lokal Skåne i det område som nås från de större sändarstationerna i Hörby, Malmö och Helsingborg, Kanal Lokal Stockholm-Mälardalen i det område som nås från de större sändarstationerna i Stockholm, Västerås, Uppsala och Östhammar samt Kanal Lokal Göteborg i det område som nås från de större sändarstationerna i Göteborg, Borås, Uddevalla, Trollhättan och Bäckeфорs. Kanal Lokal sänder bl.a. nyhetsprogram, sportprogram och reportageprogram med lokal anknytning.

By-TV Jämtland AB har tillstånd att sända i det område som täcks av de större sändarstationerna i Östersund, Tåsjö, Ånge och Sveg. För närvarande sänds endast lokalt producerat material i programtjänsten.

Gotlandskanalen AB har rätt att sända i det område som täcks av den större sändarstationen för digitala TV-sändningar i Visby och de områden som nås av de mindre sändarstationer som matas från Visbysändaren. Programföretaget har ännu inte startat sina sändningar, men har för avsikt att erbjuda en regional programtjänst där en stor andel av programutbudet kommer att vara lokalt förankrat och producerat.

Sändningstillstånden för samtliga tillståndshavare med begränsat sändningsområde är förenade med villkor om att program med anknytning till sändningsområdet i betydande omfattning skall ingå i

sändningarna. De har alla rätt att sända reklam. Samtligas sändningar distribueras som fri-TV, dvs. utan krav på betalning.

9.3.3 Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige (riksförbundet) är en allmännyttig ideell förening som är öppen för lokala kabelsändarföretag. Tolv av de lokala kabelsändarföretagen i Sverige är medlemmar i riksförbundet. Förbundet arbetar bl.a. för att samtliga nätägare inom en kommun skall åläggas ett gemensamt ansvar för att signalen från det lokala kabelsändarföretaget distribueras till samtliga kabelhushåll i kommunen (s.k. take away-skyldighet) och att denna skyldighet skall gälla oavsett hur många hushåll som är anslutna till varje enskilt nät, att lokala icke-kommersiella TV-kanaler kostnadsfritt skall ges utrymme att sända TV-program i digitala marknätet, att lokal icke-kommersiell TV skall få ekonomiskt stöd från staten samt att den nuvarande beteckningen "lokalt kabelsändarföretag" skall ersättas av en beteckning som tydliggör att målet med verksamheten är att allmänheten skall få tillgång till TV-mediet, exempelvis "public access" eller "öppen kanal"⁴.

Under 2003 och 2004 hade riksförbundet regeringens uppdrag att ansvara för att bl.a. utbildningsinsatser och ett ökat erfarenhetsutbyte kommer till stånd inom området icke-kommersiell lokal-TV. Insatserna skulle syfta till att utveckla folkrörelsernas möjligheter att använda TV-mediet som ett forum för kommunikation och debatt. Samtliga förordnade lokala kabelsändarföretag skulle ges möjlighet att ta del av de aktiviteter som ägde rum inom ramen för uppdraget. Riksförbundet tilldelades en miljon kr. under vardera året för uppdraget. Uppdraget redovisades till Radio- och TV-verket den 1 mars 2005. Av riksförbundets slutrapport framgår att arbetet inom ramen för uppdraget har bedrivits i projektform, där målet bl.a. har varit att hitta en modell för hur en lokal-TV-förening bör organiseras för att nå goda resultat.

Riksförbundet har framfört till utredningen att man anser att kabelnätinnehavarna bör förpliktas att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretags sändningar med såväl analog som digital utsändningsteknik. Vidare har man framhållit att det är angeläget de lokala kabelsändarföretagen ges rätt att utnyttja hela den kanal

⁴ Statligt stöd för utveckling av public access televisionen, skrivelse från Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige till regeringen den 23 oktober 2000.

som deras sändningar förmedlas i, oavsett om hela sändningstiden kan utnyttjas eller ej. Enligt riksförbundet har det uppstått problem i de fall där ett lokalt kabelsändarföretag har fått dela kanal med en kommersiell programtjänst, eftersom kabelsändarföretaget inte har haft möjlighet att utvidga sin sändningstid när det har funnits underlag för det. Den delade kanalen innebär enligt riksförbundets uppfattning också en risk för att den icke-kommersiella verksamheten blandas samman med den kommersiella verksamheten på ett osunt sätt, särskilt i de fall där det lokala kabelsändarföretaget delar utrustning med det kommersiella programföretaget.

9.3.4 Uppgifter från lokal-TV-hearingen

I maj 2002 höll Radio- och TV-verket på uppdrag av regeringen en hearing om icke-kommersiell lokal-TV. Hearingen syftade till att öka kunskapen om den lokala TV-verksamheten och dess förutsättningar när det gäller såväl produktion som distribution.

Vid hearingen framställde företrädare för de lokala kabelsändarföretagen önskemål om lagstadgad take away-skyldighet, dvs. skyldighet för de nätinnehavare som är skyldiga att upplåta sändningsutrymme till lokala kabelsändarföretag att även hämta signalerna för TV-sändningarna hos kabelsändarföretagen. Vidare anfördes att det bör avsättas kostnadsfritt utrymme i det digitala marknätet för lokal icke-kommersiell TV, en s.k. öppen kanal, samt att innehavarna av kabelnät bör åläggas skyldighet att vidareända programmen från dem som får sådant utrymme. Slutligen uttrycktes missnöje med beteckningen "lokala kabelsändarföretag", då denna inte ansågs avspegla att verksamheten bedrivs av föreningar och att det handlar om en verksamhet som är öppen för alla som är intresserade. Som alternativa namn föreslogs bl.a. "öppna kanalen", "public access", "demokrati-TV", "folk-TV" och "medborgar-TV".

9.4 Lokal-TV i Norden

9.4.1 Norge

Sändningsverksamheten i Norge regleras i lov (1992-12-04 nr 127) om kringkasting och den med stöd av lagen meddelade forskrift (1997-02-28 nr 153) om kringkasting. Begreppet "kringkasting" definieras i lagen som utsändning av tal, musik, bilder och liknande

med radiovågor eller över tråd, avsett eller ägnat att tas emot direkt och samtidigt av allmänheten. ”Lokalkringkasting” är kringkasting som äger rum innanför ett geografiskt avgränsat område.

Lagen kräver tillstånd för andra än Norsk rikskringkasting (NRK) att bedriva kringkasting eller lokalkringkasting som förmedlas via tillståndspliktiga sändaranläggningar. Som tillståndspliktiga sändaranläggningar räknas trådlösa markbaserade anläggningar som huvudsakligen skall användas till kringkasting eller lokalkringkasting eller till vidareändning av sådana sändningar.

I sjunde kapitlet i forskrift om kringkasting finns särskilda bestämmelser om lokal-TV och annan lokalkringkasting. Norge delas upp i ett antal geografiska tillståndsområden och i varje sådant område kan det ges ett tillstånd att sända allmän lokal-TV via marksändare i VHF- eller UHF-bandet. I samma sändarnät kan det även ges tillstånd till universitet, högskolor och folkhögskolor för att bedriva undervisnings-TV. Tillstånd för lokalkringkasting meddelas av tillsynsorganet Medietilsynet, som vid tillståndsprövningen särskilt skall beakta sökandens fackmässiga och ekonomiska förutsättningar. Vid behandling av ansökningar om tillstånd att driva marksänd allmän lokal-TV skall därutöver fästas särskild vikt vid om sökanden avser att etablera ett lokalt allmän-TV-utbud och att samarbeta med lokala organisationer om programutveckling. I § 7-6 finns närmare bestämmelser om innehållet i lokal-TV-sändningar. Där slås det fast att det på vardagar skall sändas lokalt producerade program med lokalt innehåll. Vidare får den som har tillstånd till allmän lokal-TV i marknätet efter avtal med aktuellt programföretag vidareända reklamfria och reklamfinansierade TV-program som tagits emot via satellit eller andra överföringsmedier i sina lokal-TV-sändningar. Ett sådant avtal måste ingås skriftligt och godkännas av Medietilsynet. Avtalet skall innehålla bestämmelser bl.a. om att den som har tillstånd för lokal-TV ansvarar för sändningarna och att sändningarna på vardagar skall innehålla lokalt producerade program med lokalt innehåll. Enligt §§ 7-10 i kringkastingsföreskriften skall Medietilsynet vid beviljande av tillstånd att upprätta eller driva en anläggning för lokalkringkasting eller vidareändning av lokalkringkasting föreskriva som villkor att tillståndshavaren så snart som möjligt ställer anläggningen till förfogande för alla som har tillstånd till lokalkringkasting i det aktuella tillståndsområdet. Medietilsynet skall även förena tillståndet med villkor om att parterna skall ingå skriftligt avtal om användning av anläggningen och om eventuellt vederlag för användningen.

I kringkastinglovens fjärde kapitel finns bestämmelser om vidare-sändning. Enligt bestämmelserna kan kungen i förordning (föreskrift) ge regler om att vissa sändningar skall vidare-sändas i nät ”som kan formidle kringkasting”. Vidaresändningsplikt kan således föreskrivas i såväl trådbundna som trådlösa nät. Kungen kan också ge regler om närmare villkor för vidareförmedlingen.

De närmare föreskrifterna om vidaresändningsskyldighet finns i forskrift om kringkasting, där det föreskrivs skyldighet att vidare-sända vissa program i kabelnät. Någon vidaresändningsplikt i trådlösa nät har däremot inte införts. Enligt föreskriften har den som äger eller disponerar ett kabelnät skyldighet att förmedla NRK:s TV-sändningar, TV 2:s TV-sändningar och marksänd allmän lokal-TV som sänds via marksändare i VHF- eller UHF-bandet med stöd av tillstånd. Varje förmedlingspliktig sändning skall disponera en kanal i kabelnätet och förmedlingspliktiga program skall vidare-sändas i kanaler som är tillgängliga för alla abonnenter i nätet. Enligt paragrafens sista stycke kan ägare av kabelnät med liten kanal-kapacitet ansöka hos Medietilsynet om undantag från sändnings-plikten.

Allmän lokal-TV är kommersiellt finansierad. Den som sänder lokal-TV med stöd av tillstånd kan dock ansöka om statligt bidrag från tilskudsordningen för lokalkringkastingsformål. Tilskudsordningen har som huvudsyfte att stimulera till en kvalitetsorienterad och ekonomiskt livskraftig lokalkringkastingsmiljö som når en stor publik. Den som har tillstånd till lokalkringkasting kan få bidrag från tilskudsordningen till programproduktion, vidareutveckling av enstaka stationers egenart samt kompetensutveckling och samarbete mellan de olika stationerna.

Det norska Post- och Teletilsynet utlyste i juni 2005 en koncession för att driva och bygga ett nät för digitala marksändningar i Norge. En förutsättning för att tillstånd skall beviljas är att sökanden dels ger lokal-TV rimliga ramvillkor i marknätet, dels att en mindre del av nätkapaciteten på rimliga villkor ställs till förfogande för icke-kommersiell TV, en s.k. öppen kanal. Vidaresändningsplikten för öppna kanaler skall kunna omfatta en eller flera icke-kommersiella intressenter som bedriver verksamhet inom samma reklamfria kanal. När ansökningstiden gick ut den 30 september 2005 var Norges television AS (NTV) enda sökande till koncessionen. NTV har i sin ansökan förklarat att man har för avsikt att ta tillvara lokal-TV:s behov och erbjuda lokal-TV sändningsutrymme på icke-diskriminerande villkor samt att man även kommer att ställa utrymme till förfogande

för en ”öpen kanal”. För närvarande prövar Samferdseldepartementet och Kultur- og kirke departementet huruvida NTV uppfyller kraven för att beviljas tillstånd.

9.4.2 Danmark

Den danska radio- och TV-lagstiftningen finns i lov (nr 1052 af 17/12/2002) om radio- och fjernsynsvirksomhed. De bestämmelser som gäller lokal radio- och TV-verksamhet ändrades den 1 januari 2006 och samtidigt trädde bekendtgørelse (nr 1439 af 15/12/2005) om lokal radio- och fjernsynsvirksomhed i kraft. Regleringen av lokal-TV sker nu huvudsakligen i bekendtgørelsen.

Enligt § 45 lov om radio- og fjernsynsvirksomhed krävs tillstånd för att ett radio- eller TV-företag som råder under dansk myndighet skall ha rätt att utöva programverksamhet i Danmark. Tillståndsplikten omfattar emellertid inte public serviceverksamheten inom programföretagen DR, TV 2 och de regionala TV 2-verksamheterna och inte heller företag som utövar programverksamhet med hjälp av satellit, kabelanläggning, marksänd digital-TV eller kortvågssändning. Sådana företag skall i stället registrera sig hos Radio- och TV-nämnden. Härutöver krävs enligt § 3 tillstånd från Radio- och TV-nämnden för att distribuera program med hjälp av markbundna digitala TV-nät.

Bekendtgørelsen om lokal radio- og fjernsynsvirksomhed omfattar utövande av lokal programverksamhet med hjälp av radioanläggning eller kabelnät med stöd av tillstånd eller efter registrering hos Radio- och TV-nämnden.

Tillstånd till lokal TV-verksamhet kan beviljas för både kommersiell och icke-kommersiell verksamhet. Den som beviljas tillstånd ges rätt till ett visst minsta antal sändningstimmar. Flera tillståndshavare kan få tillstånd att använda samma frekvens och de får då själva avtala om hur sändningstiden skall fördelas mellan dem. Om de inte kan nå en överenskommelse skall Radio- och TV-nämnden besluta om uppdelning av sändningstiden. Den som har tillstånd till lokal TV-verksamhet under hela sändningstiden inom en frekvens är förpliktad att sända minst en halvtimme lokalt producerade nyhets- och samhällsprogram eller andra program ”med udgangspunkt i lokalsamfundet”. En sådan tillståndshavare skall också tillse att en väsentlig del av de övriga program som sänds är danskspråkiga eller producerade för dansk publik. Vidare är denne skyldig att avsätta

sändningstid mellan kl. 9.00 och 12.00 till icke-kommersiella stationer. Under denna tid får det inte sändas någon reklam. Den som har tillstånd att sända icke-kommersiell verksamhet mellan kl. 9.00 och 12.00 är förpliktad att betala de merkostnader som uppstår vid utsändningen till det företag som har tillstånd under hela sändningstiden.

Kapitel 3 i bekendtgörelsen reglerar tillstånd till lokal programverksamhet. Av § 8 framgår att Radio- och TV-nämnden vid tillståndsprövningen skall försöka tillse att varje lokalt område får en samlad programverksamhet av allsidig karaktär. Nämnden ges även möjlighet att ta hänsyn till sökandens ekonomiska förutsättningar och förutsättningarna att realisera de angivna programplanerna.

Tillståndshavare eller registrerade företag som bedriver lokal programverksamhet och som inte har några reklamintäkter kan enligt bekendtgörelsens sjätte kapitel få bidrag till sin verksamhet i form av tillskott från Radio- och TV-nämnden. Tillskottet är ägnat att bidra till finansiering av de icke-kommersiella stationernas utgifter, innefattande fasta omkostnader, löner och inköp av utrustning som är nödvändig för programproduktionen, och beräknas utifrån stationens självständiga programverksamhet.

Förutom tillskottet avsätts två miljoner danska kronor årligen för stöd till studentradio, student-TV, högskoleradio, högskole-TV samt lokalradio och lokal-TV för handikappade.

Fram till årsskiftet 2005/2006 var ägare av kabelnät som innehöll mer än åtta kanaler skyldiga att ställa minst en kanal till förfogande för lokala TV-program. Denna skyldighet upphävdes i och med den nya regleringen av lokal radio- och TV-verksamhet. I förarbetena till lagändringarna motiverades avskaffandet av must carry-skyldigheten för lokal-TV med att de kommersiella lokal-TV-företagen endast sände ett begränsat antal program med rent lokalt innehåll och att de genom must carry-skyldigheten fick en konkurrensmässig fördel jämfört med övriga kommersiella programföretag i Danmark. På grund av det begränsade lokala innehållet ansågs det i ljuset av USO-direktivet saknas sakliga argument att bevara must carry-skyldigheten för lokal-TV. Lokala program ansågs bli tillförsäkrade sändningsutrymme i tillräcklig utsträckning genom bestämmelserna om skyldighet för den som har tillstånd till lokal-TV-verksamhet att avsätta sändningstid mellan kl. 09.00 och 12.00 för icke-kommersiella stationer (Lovforslag nr. L 38 till Lov om ændring af lov om radio- og fjernsynsvirksomhed og medieansvarsloven, fremsat den 27 oktober 2005).

9.4.3 Finland

Den finska radio- och TV-verksamheten regleras i lagen (744/1998) om rundradioverksamhet. Lagen innehåller inga särregler för lokala TV-sändningar, utan sådana får förmedlas på samma villkor som för rikssänd television.

I 134 § kommunikationsmarknadslagen (23.5.2003/393) regleras den s.k. must carry-skyldigheten. Enligt denna bestämmelse är teleföretag som tillhandahåller nättjänster i kabeltelevisionsnät skyldiga att i nätet utan ersättning distribuera dels det TV- och radioprogramutbud som omfattas av den allmännyttiga verksamheten och som inom gränserna för den kapacitet som har anvisats Rundradion Ab i enlighet med radiolagen fritt kan tas emot i den kommun där nätet är beläget, dels det TV- och radioprogramutbud som tillhandahålls i den kommun där nätet är beläget med stöd av en riksomfattande programkoncession enligt lagen televisions- och radioverksamhet. Härutöver omfattar vidareändningsplikten även vissa special- och tilläggstjänster. Det finns således inte någon särskild vidareändnings-skyldighet för lokala TV-sändningar och inte heller någon skyldighet för kabelnätägare eller andra att ställa sändningsutrymme till förfogande för lokal icke-kommersiell TV eller andra icke-kommersiella sändningar.

9.5 Digitaliseringen av näten

9.5.1 Vad händer när marknätet blir digitalt?

De analoga marksändningarna är för närvarande under avveckling och enligt riksdagens beslut skall de ha upphört helt den 1 februari 2008. Övergången till digital sändningsteknik i marknätet innebär att det ryms fler programtjänster i nätet. Detta beror på att den digitala tekniken inte kräver lika mycket frekvensutrymme som när sändningen sker med analog teknik. I det analoga marknätet tar varje programtjänst en frekvenskanal (multiplex) i anspråk, medan det ryms mellan fyra och sju programtjänster per frekvenskanal vid digitala sändningar. Det begränsade utrymme i etern som får tas i anspråk för TV-sändningar rymmer således fler programtjänster om sändningarna distribueras med digital teknik. Den digitala tekniken innebär också att programtjänsterna tar olika stor plats beroende på vilket program som sänds. Ett program vars innehåll förändras mycket och ofta, som t.ex. en fotbolls- eller ishockeymatch, kräver större

sändningsutrymme än ett program som sänds från en studio. Utrymmet beror också på vilken bildkvalitet och vilken störningstålighet som krävs. Antalet programtjänster som kan sändas samtidigt varierar således från tid till annan.

9.5.2 Vad innebär digitaliseringen av kabelnäten?

Till skillnad från vad som är fallet beträffande marknätet har riksdagen inte ställt krav på att kabelnäten skall digitaliseras. Trots detta har i vart fall de större kabeloperatörerna självmant valt att digitalisera de nät som de äger eller disponerar genom avtal. Digitaliseringen av kabelnäten innebär på samma sätt som digitaliseringen av marknätet att fler programtjänster kan rymmas i näten.

De största kabeloperatörerna är Com Hem AB (Com Hem) med ca 1,4 miljoner anslutna hushåll, Tele2Vision AB (Tele2Vision) med drygt 300 000 anslutna hushåll, UPC Sverige AB (UPC) med ca 297 000 anslutna hushåll och Canal Digital Sverige AB (Canal Digital) med drygt 200 000 anslutna hushåll. Sedan april 2006 har Com Hem och UPC samma ägare.

Com Hem, UPC och Canal Digital har digitaliserat de nät de förfogar över. Trots digitaliseringen sänds program med både analog och digital teknik i näten.

Com Hem har ett grundutbud av programtjänster som tillhandahålls både analogt och digitalt, medan övriga programtjänster endast distribueras digitalt. Detta innebär att de kunder som endast vill ha tillgång till grundutbudet kan ta emot det på samma sätt som innan digitaliseringen och utan tillgång till en digital-TV-box. Om man däremot vill kunna ta emot ytterligare programtjänster krävs en digital-TV-box. För närvarande förmedlas sändningarna från de lokala kabelsändarföretagen med analog teknik både till de hushåll som endast tar emot det analoga grundutbudet och till dem som tar emot sändningar via digital-TV-box.

UPC sänder de s.k. must carry-kanalerna, som de enligt 8 kap. 1 § RTVL är skyldiga att vidaresända i sina nät, och sändningar från lokala kabelsändarföretag med analog teknik till alla anslutna hushåll. Hushållen kan därutöver abonnera på antingen analoga eller digitala tilläggs paket. Det analoga paketet omfattar ett tiotal programtjänster och kan tas emot utan tillgång till digital-TV-box.

Canal Digital sänder ett analogt grundutbud som kan tas emot även utan digital-TV-box. Innehållet i det analoga grundutbudet varierar

mellan de olika nät som Canal Digital förfogar över. I de nät där man har skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag ingår det lokala kabelsändarföretagets sändningar i det analoga grundutbudet. Utöver det analoga grundutbudet sänds ett stort antal programtjänster med digital teknik.

Tele2Vision påbörjade digitaliseringen av sina nät i januari 2006. De fem programtjänster (de s.k. must carry-kanalerna) som ingår i Tele2:s grundutbud kommer emellertid att sändas även analogt också efter digitaliseringen. Sändningarna från lokala kabelsändarföretag kommer som huvudregel att sändas analogt.

Enligt uppgift från kabeloperatörerna har det inte någon betydelse vilken teknik de lokala kabelsändarföretagen använder för att distribuera sina sändningar till kabelnäten. Kabeloperatörerna kan omvandla analoga signaler till digitala och tvärtom. Anledningen till att man väljer att fortsätta att förmedla de lokala kabelsändarföretagens sändningar analogt är att även de hushåll som inte har skaffat digitalboxar skall kunna ta emot sändningarna. Sannolikt kommer man att fortsätta att tillhandahålla ett visst programutbud med analog teknik, så länge kunderna har önskemål om det.

Bland de lokala kabelsändarföretagen har digitaliseringen fortskridit olika långt. Som kommer att framgå av följande avsnitt har många av dem övergått till digital produktionsteknik. Utredningen har inte gjort någon kartläggning över i vilken utsträckning de lokala kabelsändarföretagen distribuerar sina sändningar till kabeloperatörerna med analog respektive digital teknik, men enligt uppgift från Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige förekommer båda alternativen.

9.5.3 Digitaliserad produktionsteknik

Övergången från analog till digital teknik omfattar även produktionen av TV-program. Allt fler av de lokala kabelsändarföretagen har övergått till digital produktionsteknik, då denna är billigare och ger högre kvalitet på TV-programmen. Enligt Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige innebär digitaliseringen stora fördelar. Med den digitala tekniken kan små avancerade videokameror användas för spela in TV-program av betydligt högre kvalitet än vad som åstadkoms med den analoga utrustning som användes tidigare. De kassetter som används för digital inspelning har dessutom lång speltid och kan kopieras och redigeras vid många tillfällen utan att bildkvaliteten för-

sämras. Redigeringen kan göras direkt i kameran eller i en kraftfull personator. Om en personator används kan det redigerade programmet skickas direkt från datorn till det lokala kabelnätet⁵.

9.6 Överväganden och förslag

9.6.1 Förutsättningarna för lokal icke-kommersiell TV

9.6.1.1 Anpassning till USO-direktivet

Vårt förslag: Bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag i kabelnät bör anpassas till artikel 31 i USO-direktivet. Vi föreslår därför att 8 kap. 2 § RTVL ändras så att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag gäller för var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar.

År 2005 anpassades bestämmelsen om vidareändningsplikt i 8 kap. 1 § RTVL till USO-direktivets artikel 31. Vi anser att samma anpassning bör göras när det gäller bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag.

Vi föreslår därför att 8 kap. 2 § RTVL ändras så att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag gäller för var och en som äger eller annars förfogar över ett elektroniskt kommunikationsnät som används för överföring av TV-sändningar till allmänheten genom tråd, om minst 100 av de hushåll som är anslutna till nätet använder det som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar.

Ändringen från "anläggning för trådsändning" till "elektroniskt kommunikationsnät" innebär att skyldighet att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag kan åvila inte bara den som förfogar över ett traditionellt kabel-TV-nät, dvs. nät som inrättats för att distribuera TV-sändningar, utan även andra kabelnät som t.ex. bredbandsnät (jfr prop. 2004/05:105 s. 37). Bestämmelsen blir med andra ord teknikneutral. En förutsättning för att nätinnehavaren skall vara skyldig att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändar-

⁵ www.oppnakanalen.se/programoteknik

företag skall dock fortfarande vara att minst 100 anslutna hushåll använder nätet som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar. Om en fastighet är knuten till såväl ett traditionellt kabel-TV-nät som ett annat nät för elektronisk kommunikation, exempelvis ett bredbandsnät, bör, om hushållen tar emot TV-sändningar via båda näten, frågan om tillhandahållande av utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag bedömas fristående för varje nät. Använder sig 100 eller fler hushåll regelbundet av båda näten för mottagning av TV-program bör båda nätinnehavarna vara skyldiga att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar (jfr a. prop. s. 21).

9.6.1.2 Take away-skyldighet för nätinnehavare

Vår bedömning: Vi anser inte att det bör införas någon lagstadgad skyldighet för den som äger eller annars förfogar över ett kabelnät i vilket han eller hon är skyldig att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretag att hämta de programbärande signalerna hos kabelsändarföretagen.

Med dagens lagstiftning får de lokala kabelsändarföretagen själva svara för att den programbärande signalen distribueras fram till de kabelnät där utrymme tillhandahålls. Kabelsändarföretagen måste således bekosta den utrustning i form av kablar och annat som behövs för förmedling av signalen fram kabeloperatörens huvudcentral. Anslutningskostnaden kan bli hög för ett lokalt kabelsändarföretag i en kommun där det finns flera nätägare, eftersom kabelsändarföretaget då måste tillse att det finns anslutning till varje enskild operatör. Vid lokal-TV-hearingen framställde företrädare för de lokala kabelsändarföretagen önskemål om skyldighet för de nätinnehavare som är skyldiga att upplåta sändningsutrymme till lokala kabelsändarföretag att även hämta signalerna för TV-sändningarna hos kabelsändarföretagen, s.k. take away-skyldighet. Det skulle då ankomma på nätinnehavarna att ansvara för anslutningen mellan det lokala kabelsändarföretaget och det nät i vilket sändningarna skall förmedlas.

Det kan visserligen hävdas att det är rimligt att ålägga de större kabeloperatörerna, som har bättre ekonomiska förutsättningar än de ideellt bedrivna lokala kabelsändarföretagen, att hämta signalerna för kabelsändarföretagens program och därigenom ansvara för den utrustning som möjliggör överföringen. Det måste emellertid

även beaktas att det finns ett antal innehavare av mindre kabelnät som, trots att deras nät är tillräckligt stora för att omfattas av skyldigheten att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar, också har begränsade ekonomiska resurser och som därför på samma sätt som de lokala kabelsändarföretagen skulle ha svårt att bära kostnaden för att hämta kabelsändarföretagens programsignaler. Det är rimligt att anta att den fördyrning av driften av kabelnäten som take away-skyldigheten kan innebära i slutänden kommer att belasta de hushåll som är anslutna till näten, genom att de får betala högre avgifter för att få tillgång till TV-utbudet i kabelnätet. Konsekvenserna för de mindre nätinnehavarna och risken för att kostnaderna övervältras på hushållen innebär enligt vår bedömning att det inte bör införas någon lagstadgad take away-skyldighet för nätinnehavarna.

9.6.1.3 Nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme till de lokala kabelsändarföretagen

Vår bedömning: Vi anser inte att skyldigheten att tillhandahålla utrymme i kabelnäten för sändningar från lokala kabelsändarföretag bör utökas.

Den pågående digitaliseringen av kabelnäten innebär att fler programtjänster får plats i näten. Detta skulle kunna motivera att nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag utökas till att omfatta mer än en kanal. En utökning måste emellertid vara förenlig med yttrandefrihetsgrundlagens reglering och med artikel 31.1 i USO-direktivet.

Skyldigheten för nätägarna att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag tillkom i syfte att låta olika meningar komma till uttryck i trådsändningar och för att ge tillgång till utrymme i kabelnäten även för den som inte har tillräckliga resurser att själv köpa sådant utrymme eller att anlägga egna nät. Dessa syften får anses vara förenliga med USO-direktivets krav på att en skyldighet att överföra vissa programtjänster skall vara nödvändig för att uppfylla klart fastställda mål som avser allmänintresset. USO-direktivet kräver emellertid också att en vidareändningsplikt skall vara proportionerlig. Detta krav förutsätter en avvägning mellan nätinnehavarnas intresse av att fritt förfoga över kapaciteten i näten

och allmänhetens intresse av att komma till tals och att komma ut med sitt budskap i de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

Enligt 3 kap. 1 § andra stycket 1 YGL skall skyldigheten att avsätta utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar vara behövlig med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning.

Av Granskningsnämndens rapport om innehållet i de sändningar som förmedlas av de lokala kabelsändarföretagen framgår att de flesta kabelsändarföretagen använder en övervägande andel av sändningstiden till att sända rullande textslingor eller repriser av sådana program som har sänts tidigare. Med få undantag används endast en begränsad del av sändningstiden till egenproducerade program i förstagångs-sändning. Även om det finns några undantag (fr.a. Öppna Kanalen i Stockholm) synes således huvudregeln vara att det inte råder någon brist på sändningsutrymme för den som vill förmedla sitt budskap i ett lokalt kabelsändarföretags sändning. Vi anser därför att det för närvarande inte är vare sig nödvändigt eller behövligt att utöka nätinnehavarnas skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag.

9.6.1.4 Nät med analog och digital sändningsteknik

Vårt förslag: Vi föreslår att den som äger eller annars förfogar över ett sådant kommunikationsnät som avses i 8 kap. 2 § RTVL och som i nätet vidareänder TV-program till allmänheten med både analog och digital teknik skall förpliktas att tillhandahålla analogt sändningsutrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar.

I de fall där nätägaren eller den som annars förfogar över nätet sänder övriga program enbart med digital teknik skall denne ha rätt att välja huruvida de lokala kabelsändarföretagens sändningar skall förmedlas analogt eller digitalt.

Lagstiftningen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag tillkom långt före digitaliseringen av kabelnäten. I dagsläget är i vart fall de större kabelnäten helt eller delvis digitaliserade. De kabeloperatörer som förfogar över de digitaliserade näten sänder emellertid TV-program med både digital och analog teknik. Enligt de uppgifter som har lämnats till utredningen kommer detta förhållande att bestå, i vart fall så länge de anslutna hushållen har ett intresse av att fortsätta ta emot sänd-

ningarna analogt. De kabeloperatörer som utredningen har varit i kontakt med har förklarat att de även fortsättningsvis kommer att sända i vart fall de programtjänster som de är skyldiga att vidarebefordra med stöd av 8 kap. 1 § RTVL med analog teknik.

Bestämmelsen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar av TV-program från lokala kabelsändarföretag i 8 kap. 2 § RTVL kan tolkas som att den som sänder med både analog och digital teknik har rätt att välja huruvida det lokala kabelsändarföretaget skall tilldelas analogt eller digitalt sändningsutrymme.

För de lokala kabelsändarföretagen finns det för- och nackdelar med båda sändningsteknikerna. Sändning med digital teknik ger vanligtvis bättre mottagningsförhållanden, vilket resulterar i bättre ljud- och bildkvalitet för TV-tittarna. Å andra sidan kan digitala sändningar inte tas emot av de konsumenter som avstår från att skaffa en digitalbox och i stället väljer att endast ta emot operatörens analoga grundutbud.

Ett syfte med lagstiftningen om skyldighet att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag är att även den som skulle ha svårt att få tillgång till kabelnäten på vanliga affärsrättsliga grunder skall ges möjlighet att nå ut till de hushåll som är anslutna till ett kabel-TV-nät. Ett annat syfte är att föreningar och andra lokala organisationer skall kunna nå ut med sina budskap till TV-tittarna. För att dessa syften skall kunna uppnås i tillräcklig omfattning bör sändningarna från de lokala kabelsändarföretagen kunna tas emot av alla hushåll som är anslutna till de nät där de förmedlas. I den mån nätägaren eller den som annars förfogar över ett kabelnät ger möjlighet för de hushåll som är anslutna till nätet att ta emot vissa programtjänster med analog teknik finns det således anledning att kräva att sändningar från lokala kabelsändarföretag skall omfattas av det analoga utbudet.

Nästa fråga är huruvida innehavarna av kabelnät som har digitaliserats även skall vara skyldiga att förmedla de lokala kabelsändarföretagens sändningar med digital teknik. Som nämnts ovan ger digitala sändningar bättre ljud- och bildkvalitet för tittarna. Den digitala tekniken innebär däremot inte att möjligheterna för hushållen att ta emot sändningarna förbättras. Då det huvudsakliga syftet med skyldigheten att tillhandahålla utrymme för de lokala kabelsändarföretagens sändningar får anses vara att de som sänder skall kunna nå ut med sitt budskap till en vid krets av TV-tittare, anser vi att det inte bör ställas något krav på att kabelsändarföretagen skall tilldelas digitalt sändningsutrymme.

Vi föreslår därför att en nätägare eller kabeloperatör som är skyldig att tillhandahålla utrymme för sändningar från lokala kabelsändarföretag och som sänder med både analog och digital teknik skall åläggas att tilldela de lokala kabelsändarföretagen analogt sändningsutrymme. I de fall där nätägaren eller den som förfogar över nätet endast sänder med digital teknik skall denne ha rätt att välja huruvida de lokala kabelsändarföretagens sändningar skall förmedlas analogt eller digitalt.

9.6.1.5 Delad kanal

Vår bedömning: Vi anser att det alltså bör finnas möjlighet för en nätinnehavare att upplåta det sändningsutrymme som det lokala kabelsändarföretaget avstår från att utnyttja till ett eller flera kommersiella programföretag.

Enligt 8 kap. 2 § RTVL skall den som förfogar över ett kabelnät tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Av lagens förarbeten framgår att nätinnehavaren inte behöver avsätta mer än en kanal för de lokala kabelsändarföretagens sändningar (prop. 1995/96:160 s. 184). I de fall där ett lokalt kabelsändarföretag har avstått från en del av kapaciteten i den reserverade kanalen har det ansetts möjligt att upplåta det outnyttjade utrymmet till ett eller flera kommersiella programföretag.

Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige har påpekat att det finns nackdelar med att låta ett lokalt kabelsändarföretag dela sändningsutrymme med ett kommersiellt programföretag, eftersom det kan innebära svårigheter för det lokala kabelsändarföretaget att utvidga sin sändningstid allteftersom det finns underlag för det. Riksförbundet har också förklarat att det i de fall då det lokala kabelsändarföretaget delar utrustning med det kommersiella programföretaget finns risk för sammanblandning mellan de båda verksamheterna. I en rapport som lämnades till Kulturdepartementet 2004 konstateras också att det har förekommit att lokala kabelsändarföretag som fått dela kanal med kommersiella programföretag har blivit beroende av de kommersiella programföretagen, vilket har lett till att de lokala kabelsändarföretagen inte har kunnat fortsätta sin verksamhet sedan de kommersiella programföretagen försatts i konkurs. I rapporten anförs vidare att en delad kanal gör det svårt för tittarna att skilja

mellan den kommersiella och den icke-kommersiella verksamheten i kanalen⁶.

Ett lokalt kabelsändarföretag är inte skyldigt att sända program dygnet runt under alla dagar. Det enda som krävs för att förordnandet inte skall återkallas är att det skall förekomma sändningsverksamhet i mer än obetydlig omfattning (11 kap. 6 § RTVL). Med hänsyn till att syftet med skyldigheten att tillhandahålla utrymme i kabelnät för sändningar från lokala kabelsändarföretag är att det skall finnas möjlighet att sända TV-program även för den som har begränsade ekonomiska resurser, är det inte heller rimligt att ställa krav på att kabelsändarföretaget skall sända ett visst minsta antal timmar per dag eller vecka. Med hänsyn till den utsträckning i vilken sändningsverksamheten bedrivs idag, skulle ett sådant krav få till följd att många lokala kabelsändarföretag inte skulle kunna fortsätta att bedriva verksamhet. Ett krav på minsta sändningstid skulle dessutom med all sannolikhet hämma tillkomsten av nya kabelsändarföretag.

Avsaknaden av krav på minsta sändningstid innebär att det sändningsutrymme som har avsatts för det lokala kabelsändarföretagets sändningar blir outnyttjat i den utsträckning kabelsändarföretaget inte använder det. För att nätinnehavaren skall kunna utnyttja det sändningsutrymme som finns i nätet effektivt får det anses rimligt att denne ges möjlighet att upplåta det utrymme som det lokala kabelsändarföretaget avstår från till ett eller flera kommersiella programföretag.

Trots de negativa konsekvenser som en delad kanal kan komma att medföra för de lokala kabelsändarföretagen anser vi därför att det alltjämt bör vara tillåtet för nätinnehavaren att upplåta outnyttjad kapacitet till kommersiella programföretag. En sådan upplåtelse bör emellertid kräva att det lokala kabelsändarföretaget självmant har avstått från en del av sändningsutrymmet. Detta innebär i sin tur att utrymmet bör återgå till det lokala kabelsändarföretaget i den mån detta önskar utöka sin sändningsverksamhet.

Det bör i detta sammanhang påpekas att syftet med det delade sändningsutrymmet inte är att det lokala kabelsändarföretaget och det kommersiella programföretaget skall bedriva gemensam sändningsverksamhet. Det bör ankomma på det lokala kabelsändarföretaget att självmant tillse att så inte blir fallet.

⁶ Öppna radion och televisionen – Kartläggning och analys av icke-kommersiell radio och TV, rapport från utredaren Christer Hederström som lämnats till Kulturdepartementet den 29 september 2004, s. 108 och 263.

Både det lokala kabelsändarföretaget och det kommersiella programföretaget är enligt 6 kap. 9 § RTVL skyldiga att ange godkänd beteckning i sina sändningar minst en gång i timmen eller mellan programmen. Detta bör utgöra tillräckligt skydd för att tittarna skall kunna avgöra vilka sändningar som härrör från vilket företag.

9.6.1.6 Lokal-TV:s roll i marknätet

Vår bedömning: Vi anser inte att det bör införas bestämmelser i radio- och TV-lagen som innebär att visst utrymme i marknätet skall avsättas för lokal icke-kommersiell TV.

Digitaliseringen av marknätet ger utrymme för fler programtjänster i nätet. Det finns därmed anledning att överväga lokal icke-kommersiell TV:s roll i marknätet.

Som redogjorts för i avsnitt 9.2.4 finns det redan idag möjlighet att bevilja tillstånd att sända TV-program inom ett begränsat geografiskt område. Sådana tillstånd har också meddelats till ett antal programföretag. Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att det vid beviljandet av tillstånd att sända TV-program som kan tas emot utan krav på särskild betalning, s.k. fri-TV, skall beaktas att sändningsutrymme kan tas i anspråk för bl.a. lokala och regionala program. Vidare har vi föreslagit att ett tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag för sådana TV-sändningar för vilka särskild betalning får tas ut, s.k. betal-TV, skall kunna förenas med villkor om att operatörsföretaget skall distribuera ett utbud av TV-program med viss sammansättning. Den av oss föreslagna regleringen ger således utrymme för att vid tillståndsgivningen tillse att det ges utrymme för lokala och regionala TV-sändningar i marknätet. Däremot innebär föreslaget inte någon absolut skyldighet att avsätta sändningsutrymme för lokala eller regionala programföretag, oavsett om dessa är kommersiella eller icke-kommersiella.

I Norge har Post- och Teletilsynet vid utlysandet av koncessionen för att driva och bygga ett nät för digitala marksändningar förklarat att en förutsättning för att få koncession är att tillståndshavaren åtar sig att tillhandahålla en öppen kanal för icke-kommersiell TV. Avsikten är således att det skall finnas en must carry-skyldighet för icke-kommersiell TV i det norska marknätet. Utredningen tolkar önskemålet om tillgång till en öppen kanal i marknätet som fram-

ställdes av företrädare för de svenska lokala kabelsändarföretagen vid lokal-TV-hearingen 2002, som att man vill uppnå en reglering motsvarande den som är på väg att införas i Norge.

Yttrandefrihetsgrundlagen föreskriver inte någon etableringsfrihet för marksändningar och innebär således inte något hinder mot ett krav på att det avsätts utrymme för lokal icke-kommersiell TV i marknätet. Enligt USO-direktivet är det möjligt att lagstifta om must carry-skyldighet i digitala marknätet, om en sådan skyldighet är nödvändig för att uppfylla klart fastställda mål som avser allmänintresset.

Enligt vår bedömning finns det två skäl som skulle kunna motivera en lagstiftning om skyldighet att tillhandahålla utrymme i marknätet för sändningar motsvarande dem som de lokala kabelsändarföretagen sänder idag. Det ena skälet är att de program som sänds är av sådan karaktär att det anses vara av särskilt intresse för de hushåll som tar emot marksänd television att få tillgång till dem. Det andra skälet är att det ur demokratisynpunkt anses betydelsefullt att sändningarna når ut till de hushåll som tar emot TV-sändningar i marknätet. Med hänsyn till det begränsade programutbud som merparten av de lokala kabelsändarföretagen förmedlar idag får det snarast anses vara det sistnämnda skälet som kan komma i fråga.

Artikel 31.1 i USO-direktivet förutsätter att det är den operatör som tillhandahåller nätet som åläggs must carry-skyldigheten. En förutsättning för must carry-skyldighet i marknätet för lokala icke-kommersiella programtjänster måste vara att dessa förmedlas som fri-TV. Enligt det förslag som vi har lämnat i ovan nämnda delbetänkande skall regeringen besluta vilket sändningsutrymme och vilka sändningsområden i marknätet som får upplåtas för TV-sändningar. I beslutet skall regeringen ange hur utrymmet skall fördelas mellan fri-TV och betal-TV samt inom fri-TV. Tillstånd för programföretagen att sända fri-TV skall, förutom när det gäller de s.k. public servicekanalerna, beviljas av Radio- och TV-verket. De programföretag som ges tillstånd att sända fri-TV skall enligt förslaget tilldelas eget sändningsutrymme. De kommer således inte att behöva träffa avtal med något operatörsföretag för att få möjlighet att utnyttja marknätet, utan sändningsutrymme kommer att tilldelas fri-TV-kanalerna direkt i det av Radio- och TV-verket beviljade sändningstillståndet. Det skulle visserligen vara möjligt att garantera sändningsutrymme i marknätet för lokal icke-kommersiell TV genom att föreskriva att det inom det sändningsområde som enligt regeringens beslut skall användas för fri-TV skall avsättas ett visst utrymme för

sådana sändningar. Enligt vår bedömning är det emellertid lämpligare att frågan om, och i så fall i vilken utsträckning, lokal icke-kommersiell TV skall tilldelas utrymme i marknätet avgörs av regeringen, som beslutar hur stort sändningsutrymme som skall avsättas för annan fri-TV än public-service, och av Radio- och TV-verket som beslutar vem som skall få tillstånd att sända TV-program inom det utrymme som regeringen har beslutat. Som anförts ovan skall Radio- och TV-verket vid beviljande av tillstånd särskilt beakta att sändningsutrymme kan tas i anspråk för bl.a. lokala och regionala program. Denna bestämmelse får anses innefatta att verket vid tillståndsgivningen skall beakta både den betydelse sådana sändningar kan ha för de TV-tittare som tar emot sina sändningar i marknätet och vikten av att de som sänder har möjlighet att nå ut till allmänheten.

Sammantaget anser vi därför inte att det bör införas bestämmelser i radio- och TV-lagen som innebär att visst utrymme i marknätet skall avsättas för lokal icke-kommersiell TV.

9.6.2 Verksamhetens benämning

Vårt förslag: Vi föreslår att benämningen "lokalt kabelsändarföretag" ersätts med "lokal kabel-TV-förening".

Vid lokal-TV-hearingen 2002 framkom att företrädarna för de lokala kabelsändarföretagen ansåg att begreppet "lokalt kabelsändarföretag" är en missvisande benämning, då den inte avspeglar att verksamheten bedrivs av föreningar och att den är öppen för alla som är intresserade.

Vi anser att kritiken mot verksamhetens benämning har viss fog för sig. Fördelen med benämningen "lokalt kabelsändarföretag" är att det förklarar att verksamheten bedrivs på lokal nivå och att sändningarna förmedlas i kabelnät. Däremot får begreppet "företag" anses mindre rättvisande. Radio- och TV-lagen kräver inte någon särskild organisationsform för lokala kabelsändarföretag, annat än att det skall vara fråga om en juridisk person. Det stora flertalet av de lokala kabelsändarföretag som finns idag utgörs emellertid av ideella föreningar. Ordet "företag" torde för allmänheten leda tankarna till något som styrs av en eller flera ägare, som t.ex. ett aktiebolag eller en enskild firma. Dessa organisationsformer förekommer för närvarande inte alls bland de lokala kabelsändarföretagen.

En ny benämning skall inte bara vara begriplig för allmänheten, utan den skall också kunna användas i lagstiftningssammanhang. Vid lokal-TV-hearingen föreslogs bl.a. att verksamheten skulle benämnas "öppna kanaler". Detta är emellertid en mindre lämplig benämning, eftersom begreppet "öppna kanaler" får anses kopplat till Riksförbundet Öppna Kanaler i Sverige, i vilket endast ca en tredjedel av de lokala kabelsändarföretagen är medlemmar. Ett annat förslag som avsåg anknyta till att verksamheten är öppen för alla var "public access". Mot en sådan benämning kan invändas att det är mindre lämpligt att i svensk lagstiftning införa ett begrepp på ett utländskt språk. För övrigt har bl.a. "folk-TV", "demokrati-TV" eller "allmans-TV" föreslagits. Dessa förslag avspeglar emellertid inte sändningarnas lokala karaktär. Förslagen är dessutom mindre väl lämpade att använda i lagstiftningssammanhang.

En benämning som fungerar i lagtext och som även anknyter till att sändningarna har lokalt ursprung, att de förmedlas i kabelnät och att de vanligen bedrivs i föreningsform är "lokal kabel-TV-förening". Vi föreslår därför att verksamheten får denna benämning.

10 Tillstånd att sända närradio

10.1 Bakgrund

Med närradio avses lokala ljudradiosändningar för föreningslivet. Tillstånd att sända närradio kan enligt 4 kap. 4 § RTVL bl.a. ges till ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet samt till församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan. Däremot finns det enligt gällande lagstiftning inte någon möjlighet att utfärda närradiotillstånd till andra registrerade trossamfund än Svenska kyrkan.

I samband med behandlingen av ett lagstiftningsärende om skärpta krav på lokal anknytning för beviljande av närradiotillstånd till ideella föreningar ifrågasatte lagrådet om det finns skäl att i lagtexten särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund (se prop. 2003/04:182 s. 21).

I den proposition (prop. (2003/04:182) om skärpta krav för närradiotillstånd, m.m.) som lades fram efter lagrådets yttrande förklarade regeringen att frågan om registrerade trossamfunds möjligheter att få närradiotillstånd kommer att övervägas i särskild ordning (a. prop. s. 6).

Sedan frågan presenterats för utredningen har vi åtagit oss att se över den utan särskilt tilläggsdirektiv.

10.2 Nuvarande reglering

Enligt 3 kap. 2 § tredje stycket YGL skall det finnas möjlighet för sammanslutningar att sända ljudradioprogram i lokala radiosändningar i den utsträckning som tillgängliga radiofrekvenser medger. Av bestämmelsen framgår att närmare föreskrifter om sådana sändningar meddelas i lag. Dessa föreskrifter finns i 4 kap. RTVL.

Med närradio avses enligt 4 kap. 1 § RTVL lokala ljudradiosändningar för föreningslivet.

Av 4 kap. 2 § RTVL framgår att det skall finnas möjlighet att sända närradioprogram i en kommun under förutsättning att det är tekniskt möjligt och att en sammanslutning som kan få tillstånd enligt 4 § önskar få sådant tillstånd. Om det finns särskilda skäl får det samtidigt sändas mer än ett närradioprogram i kommunen. Av samma paragraf framgår också att ett sändningsområde för närradio som huvudregel skall omfatta högst en kommun och att det utanför storstadsområdena bör eftersträvas att sändningarna kan tas emot i hela kommunen. Om det finns synnerliga skäl får Radio- och TV-verket dock besluta om större sändningsområden än en kommun.

Tillstånd att sända närradio meddelas enligt 4 kap. 3 § RTVL av Radio- och TV-verket. Tillståndet gäller för viss tid. Av 4 kap. 4 § första stycket RTVL framgår att närradiotillstånd endast kan ges till följande juridiska personer:

1. ideella föreningar som har anknytning till sändningsområdet,
2. församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan,
3. obligatoriska sammanslutningar av studerande vid universitet och högskolor, och
4. sammanslutningar av flera tillståndshavare i ett sändningsområde för gemensamma närradioändamål (närradioföreningar).

Närradiotillstånd får enligt 4 kap. 6 § RTVL inte meddelas den som har tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio. Om en tillståndshavare får tillstånd att sända lokalradio eller digital ljudradio upphör närradiotillståndet att gälla.

Innehållet i närradiosändningar regleras i 6 kap. 6 och 7 §§ RTVL. Enligt 6 kap. 6 § får det i närradio endast sändas program som har framställts särskilt för den egna verksamheten. En tillståndshavare får dock sända program som inte har framställts för den egna verksamheten under högst tio timmar per månad, om innehållet i sändningarna är av särskilt intresse för tillståndshavarens medlemmar, främjar kunskap och bildning eller utgör upptagningar av lokala kulturella tillställningar. 6 kap. 7 § behandlar innehållet i de sändningar som förmedlas av närradioföreningar. Av bestämmelsen framgår att en närradioförenings programutbud endast får innehålla sändningar från evenemang av gemensamt intresse för tillståndshavarna, information – i begränsad omfattning – om kommunal verksamhet, uppgifter om program och programtider och andra upplysningar om närradioverksamheten på orten samt vissa provsändningar av program. Regleringen är uttömmande, vilket inne-

bär att närradioföreningar inte har rätt att sända reklam (prop. 1992/93:70 s. 58).

Sedan 1993 är det tillåtet att sända reklam och sponsrade program i närradion. Undantag görs som anförts ovan för sändningar som förmedlas av närradioföreningar. Vid sändning av reklam gäller bestämmelserna i 7 kap. RTVL.

I mars 2006 fanns det ca 1 040 tillstånd att sända närradio på drygt 160 orter i Sverige.

10.3 Problemformulering

Före den 1 januari 2000 utgjorde andra trossamfund än Svenska kyrkan vanligen ideella föreningar, vilket innebar att de kunde erhålla tillstånd att sända närradio med stöd av 4 kap. 4 § första stycket 1 RTVL. I och med den reform där Svenska kyrkans och statens relation ändrades infördes en ny associationsform – registrerat trossamfund. Tillkomsten av den nya associationsformen föranledde följdändringar i ett antal författningar. Någon ändring skedde dock inte i radio- och TV-lagens bestämmelser om närradiotillstånd, vilket har fått till följd att andra registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund än församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan inte längre kan meddelas tillstånd att sända närradio.

10.4 Begreppet trossamfund

Lagen (1998:1593) om trossamfund (LTS) trädde i kraft den 1 januari 2000, i samband med den reform som innebar att Svenska kyrkans och statens relation ändrades.

I 2 § LTS definieras begreppet trossamfund som en gemenskap för religiös verksamhet, i vilken det ingår att anordna gudstjänst. Med registrerat trossamfund avses enligt 5 § LTS dels Svenska kyrkan, dels trossamfund som har registrerats enligt lagen.

Registreringen av trossamfund regleras i 7 § LTS. Enligt denna paragraf skall ett trossamfund registreras på egen begäran, om det har stadgar där det finns bestämmelser om dess ändamål och om hur det fattas beslut i dess angelägenheter samt en styrelse eller motsvarande organ. Aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser får inte registreras som trossamfund.

Av 13 § första stycket LTS framgår att även självständiga organisatoriska delar av ett registrerat trossamfund kan registreras enligt lagen. En förutsättning för registrering är dock att den självständiga delen uppfyller kraven i 7 §. Med självständiga organisatoriska delar menas enligt lagens förarbeten exempelvis församlingar, stift och distrikt (prop. 1997/98:77 s. 35). Av 13 § fjärde stycket LTS framgår att Svenska kyrkans församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift utgör registrerade organisatoriska delar av Svenska kyrkan. De behöver således inte registrera sig särskilt.

Enligt 9 § första stycket LTS får ett registrerat trossamfund förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter samt föra talan vid domstol och andra myndigheter. Samma sak gäller enligt 13 § andra stycket LTS för registrerade organisatoriska delar av ett registrerat trossamfund.

10.5 Överväganden och förslag

Vårt förslag: Vi föreslår att 4 kap. 4 § första stycket 2 RTVL ändras så att tillstånd att sända närradio kan ges till samtliga registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet.

Före tillkomsten av lagen om trossamfund utgjorde trossamfund i allmänhet ideella föreningar (prop. 1997/98:116 s. 28). De hade därmed möjlighet att ansöka om och beviljas tillstånd att sända närradio på samma sätt som församlingar och kyrkliga samfälligheter inom Svenska kyrkan. I och med tillkomsten av lagen om trossamfund får ett trossamfund som registrerat sig enligt lagen rättskapacitet som registrerat trossamfund. Ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett registrerat trossamfund kan därför inte längre ansöka om närradiotillstånd i egenskap av ideell förening. Däremot kan sådana trossamfund eller självständiga organisatoriska delar av trossamfund som inte låtit registrera sig och därmed fortfarande utgör ideella föreningar fortfarande få tillstånd enligt 4 kap. 4 § RTVL.

Det finns inget som talar för att den reform som ändrade relationen mellan Svenska kyrkan och staten och som innebar att associationsformen registrerat trossamfund infördes var avsedd förhindra andra delar av registrerade trossamfund än Svenska kyrkans församlingar och kyrkliga samfälligheter att erhålla närradiotillstånd.

Denna konsekvens torde i stället ha uppstått genom att lagstiftaren förbisåg att göra en följdändring i radio- och TV-lagen när lagen om trossamfund trädde i kraft.

Det finns inte några sakliga skäl att särbehandla Svenska kyrkan jämfört med andra trossamfund när det gäller rätten att sända närradio. Inte heller finns det skäl att förvägra registrerade trossamfund eller registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund tillstånd att sända närradio när trossamfund som inte är registrerade och som uppfyller kraven för att utgöra ideella föreningar kan erhålla sådana tillstånd. Vi föreslår därför att 4 kap. 4 § 2 RTVL ändras så att det blir möjligt att ge tillstånd att sända närradio till samtliga registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av trossamfund. Dessa begrepp omfattar såväl Svenska kyrkan och dess församlingar, kyrkliga samfälligheter och stift som andra trossamfund eller organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har registrerats med stöd av lagen om trossamfund. Trossamfund eller organisatoriska delar av trossamfund som inte har registrerats skall även fortsättningsvis kunna ansöka om tillstånd att sända närradio enligt 4 kap. 4 § 1 RTVL, under förutsättning att de är att betrakta som ideella föreningar.

För att en ideell förening skall få tillstånd att sända närradio krävs enligt 4 kap. 4 § 1 RTVL att föreningen har anknytning till sändningsområdet. Vi anser att motsvarande krav bör ställas för registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av trossamfund och föreslår därför att tillstånd skall kunna ges till registrerade trossamfund och registrerade organisatoriska delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet.

11 Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television

11.1 Uppdraget

Inom Europarådet beslutades år 1989 den europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen)¹. Sverige undertecknade konventionen 1989 men har ännu inte ratificerat den. Konventionen innehåller regler för programinnehållet i TV-sändningar i allmänhet, för annonssändningar och för sponsring av program.

Samtidigt med TV-konventionen utarbetades Rådets direktiv av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställdes i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet)². Konventionen innehöll i sin ursprungliga lydelse bl.a. andra bestämmelser om vem som är ansvarig för satellitsändningar än vad TV-direktivet gör.

I propositionen *Satellitsändningar av TV-program* (prop. 1992/93:75) föreslog regeringen att de svenska reglerna i första hand skulle anpassas efter TV-direktivet och att beslut om ratifikation av TV-konventionen skulle anstå till dess att klarhet nått om ansvarsbestämmelserna.

För att anpassa TV-konventionen till TV-direktivet har ett tilläggsprotokoll till TV-konventionen utarbetats inom Europarådet. Tilläggsprotokollet öppnades för godkännande den 1 oktober 1998 och trädde i kraft den 1 mars 2002. Genom tilläggsprotokollet har bl. a. TV-konventionens bestämmelser om ansvarigt programföretag anpassats till TV-direktivets reglering.

¹ European Convention on Transfrontier Television, Strasbourg, 5.V.1989, ETS nr 132, med tillägg enligt ETS nr 171, se *bilaga 10*.

² Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställdes i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG av den 30 juni 1997, se *bilaga 9*.

Mot bakgrund av tilläggsprotokollet till TV-konventionen har utredningen fått i uppdrag att analysera konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen samt att lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att konventionen skall kunna ratificeras.

Vi har i samband med att vi i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) övervägde vissa annonsfrågor analyserat konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionens annonsbestämmelser och bestämmelser om sponsring samt lagt fram de förslag till ändringar i radio- och TV-lagens bestämmelser om annonser och sponsring som behövs för att ratificera konventionen. I detta kapitel behandlar vi vilka konsekvenser ett tillträde till konventionens övriga bestämmelser får och lägger fram de förslag till lagändringar som behövs inom dessa områden för att konventionen skall kunna ratificeras.

11.2 Bakgrund

TV-konventionen utarbetades ursprungligen med syfte att skapa ett regelverk för gränsöverskridande TV-sändningar i Europa och för att undvika oklarheter kring vilket land som skall anses ansvarigt för en programtjänst som sänds över nationsgränserna. För att underlätta gränsöverskridande sändningar innehåller konventionen ett antal minimiregler, omfattande bl.a. förbud mot visst programinnehåll, andel program av europeiskt ursprung, program av särskild vikt för samhället samt reglering av annonser och sponsring, som de anslutna staterna har åtagit sig att följa. Varje ansluten stat har dock rätt att tillämpa striktare regler för TV-sändningar som härrör från programföretag inom den egna jurisdiktionen.

I mars 2006 hade 37 europeiska stater undertecknat konventionen och 31 av dessa hade ratificerat den.

TV-konventionen har utarbetats parallellt med TV-direktivet. I och med det tillägg till konventionen som trädde i kraft 2002 och de ändringar som gjordes i direktivet 1997 har de båda rättsakterna kommit att i stora delar överensstämma med varandra. TV-direktivets och TV-konventionens nuvarande lydelse framgår av *bilaga 9* och *bilaga 10*.

11.3 Innehållet i TV-konventionen

I TV-konventionens första kapitel finns ett antal allmänna bestämmelser som behandlar konventionens omfattning och syfte, begreppsdefinitioner, konventionens tillämpningsområde, de grundläggande principerna om fri mottagning och vidareändningsplikt, jurisdiktion och etablering samt information om gällande nationella regler och om sändande programföretag.

I kapitel II finns bestämmelser om sändningarnas innehåll.

Kapitel III innehåller bestämmelser om annonser och köp-TV och i kapitel IV finns regler om sponsring. Dessa bestämmelser har vi, som nämnts, redan behandlat i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) och de kommer inte att behandlas vidare i detta betänkande.

Kapitel V–XI innehåller bestämmelser om samarbete mellan de stater som anslutit sig till konventionen, om upprättande av en stående kommitté och denna kommittés funktioner, om ändringar av konventionen, om hanteringen av påstådda överträdelser av konventionens bestämmelser, om lösning av konflikter mellan de anslutna staterna, om konventionens förhållande till andra internationella överenskommelser och till staternas nationella lagstiftning samt slutbestämmelser.

De bestämmelser som enligt vår bedömning framför allt är av betydelse för frågan om ratificering av konventionen är de allmänna bestämmelserna i kapitel I och bestämmelserna i kapitel II om sändningarnas innehåll. Vi kommer därför främst att uppehålla oss vid dessa bestämmelser.

11.3.1 Definitioner

I artikel 2 definieras ett antal begrepp som används i konventionen.

Sändning ("transmission") definieras som den första förmedlingen – kodad eller okodad – av en TV-programtjänst, oavsett om den distribueras via marksändare, kabel, satellit eller med annan utsändningsteknik, som är avsedd för mottagning av allmänheten. Begreppet sändning omfattar inte kommunikationstjänster som hålls tillgängliga på mottagarens begäran ("on demand").

Med *vidareändning* ("retransmission") avses samtidig mottagning och oförändrad utsändning av en hel programtjänst eller en

betydande del av en sådan tjänst, oavsett vilken sändningsteknik som används.

Begreppet *programföretag* ("broadcaster") avser den fysiska eller juridiska person som har det redaktionella ansvaret för sammansättningen av programtjänster som är avsedda att tas emot av allmänheten, och som sänder programtjänsterna eller låter en tredje part sända dem i sin helhet utan ändringar.

Programtjänst ("programme service") definieras som alla inslag i en tjänst som tillhandahålls av ett programföretag.

Med *europeiska audiovisuella verk* ("european audiovisual works") avses skapade verk, vars produktion kontrolleras av europeiska fysiska eller juridiska personer. Enligt den förklarande rapporten till konventionen kan begreppet tolkas med ledning av den definition som gjorts i artikel 6 i TV-direktivet³.

Härutöver definieras begreppen *annonsering*, *köp-TV* och *sponsring*. Vi har behandlat betydelsen av dessa begrepp och TV-konventionens bestämmelser på de områden som omfattas av begreppen i delbetänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62).

11.3.2 TV-konventionens syfte och tillämpningsområde samt grundläggande principer

I artikel 1 föreskrivs att TV-konventionen omfattar programtjänster som är föremål för sändning och att dess syfte är att främja gränsöverskridande sändningar och vidareändningar av TV-programtjänster mellan de stater som är anslutna till konventionen.

Enligt artikel 3 är konventionen tillämplig på alla programtjänster som sänds eller vidareändras inom en ansluten stats jurisdiktion, oavsett om programmen förmedlas via kabel, marksändare eller satellit. En förutsättning för att en sändning skall falla under konventionens tillämpningsområde är dock att den kan tas emot direkt eller indirekt i en eller flera andra konventionsanslutna stater än den som den härrör från.

I den förklarande rapporten till konventionen anförs att syftet med konventionen inte är att i dess helhet reglera TV-sändningar eller att harmonisera den TV-rättsliga regleringen i de stater som är anslutna till den. I stället syftar konventionen till att slå fast ett antal grundläggande regler som innebär att TV-sändningar kan följas

³ Explanatory Report, stycke 97.

utan hinder av att de förmedlas över nationsgränserna. Konventionens bestämmelser gäller därför sändningar eller vidareändringar som är gränsöverskridande till sin karaktär. Av detta följer att de stater som är anslutna till konventionen har rätt att tillämpa striktare eller mer detaljerade regler än de som föreskrivs i konventionen för programtjänster som härrör från ett programföretag inom den egna jurisdiktionen. Sådana striktare bestämmelser får emellertid inte införas i syfte att begränsa vidareändring av program som härrör från andra stater som är anslutna till konventionen⁴.

I artikel 4 fastslås den grundläggande principen om att de stater som är anslutna till konventionen skall garantera rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet i enlighet med artikel 10 i konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna (Europakonventionen). Vidare föreskrivs att staterna skall säkerställa fri mottagning och att de inte får begränsa vidareändring inom sina territorier av programtjänster som sänds med iakttagande av konventionens bestämmelser.

I artikel 24 ges möjlighet att under vissa omständigheter göra undantag från förbudet mot att förhindra vidareändring. Denna bestämmelse behandlas närmare i avsnitt 11.3.6.4.

11.3.3 Jurisdiktion

Artikel 5.1 i konventionen ålägger varje sändande stat att se till att alla programtjänster som sänds av programföretag inom dess jurisdiktion överensstämmer med konventionens bestämmelser. Av den förklarande rapporten till konventionen framgår att denna skyldighet avser sådana programtjänster som kan tas emot i en eller flera andra stater som är anslutna till konventionen, vilket också framgår av artikel 28⁵.

I artikel 5.2–5.4 finns bestämmelser om jurisdiktion och etablering. Dessa bestämmelser överensstämmer numera, sedan tilläggsprotokollet till konventionen trädde i kraft den 1 mars 2002, till fullo med motsvarande bestämmelser i artikel 2 i TV-direktivet. Regleringen bygger på den s.k. sändarlandsprincipen. Sändarlandsprincipen innebär att det är både nödvändigt och tillräckligt att alla TV-sändningar följer lagen i den medlemsstat varifrån de härrör. I

⁴ Explanatory Report, stycke 30, 31, 113 och 127.

⁵ Explanatory Report, stycke 124.

artikel 5.2 föreskrivs därför att ett programföretag är under en ansluten stats jurisdiktion antingen om programföretaget anses vara etablerat i den staten i enlighet med artikel 5.3 eller om artikel 5.4 är tillämplig på programföretaget. Av artikel 5.3 framgår att ett programföretag anses etablerat i en stat under följande omständigheter:

- a) programföretaget har sitt huvudkontor i den staten och redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i den staten;
- b) om programföretaget har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i en annan stat, skall programföretaget anses vara etablerat i den stat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam; om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i båda staterna, skall programföretaget anses etablerat i den stat där det har sitt huvudkontor; om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten inte är verksam i någon av staterna, skall programföretaget anses etablerat i den stat där det först började sända i enlighet med den statens rättssystem, under förutsättning att det upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den staten;
- c) om ett programföretag har sitt huvudkontor i en stat medan beslut om programsammansättningen fattas i en stat som inte är ansluten till konventionen, eller vice versa, skall programföretaget anses vara etablerat i den berörda staten under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan är verksam i den staten;
- d) om ett programföretag vid tillämpning av kriterierna i artikel 2.3 i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television anses etablerad i en medlemsstat i EG, skall programföretaget även anses etablerat i den staten vid tillämpningen av konventionen.

Bestämmelsen överensstämmer med etableringskriterierna i artikel 2.3 i TV-direktivet, se *bilaga 9*.

Ett programföretag som inte är att anse som etablerat i någon stat som är ansluten till konventionen enligt artikel 5.3 skall enligt artikel 5.4 anses höra under en ansluten stats jurisdiktion i följande fall:

- a) det använder sig av en frekvens som har upplåtits av den staten;
- b) utan att använda sig av en frekvens som har upplåtits av en stat som är ansluten till konventionen, använder det sig av en satellitkapacitet som hör till den staten;
- c) utan att vara sig använda en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat eller en satellitkapacitet som hör till en stat som är ansluten till konventionen använder det sig av en satellitupplänk belägen i denna stat.

Bestämmelsen överensstämmer helt med TV-direktivets reglering i artikel 2.4.

Om en ansluten stats jurisdiktion inte kan avgöras enligt punkterna 3 eller 4 skall frågan enligt artikel 5.5 avgöras av den särskilda stående kommitté som har upprättats för konventionens räkning.

Enligt artikel 5.6 omfattar konventionen inte sändningar som uteslutande är avsedda för mottagning i stater som inte är anslutna till konventionen och som inte heller tas emot direkt eller indirekt av allmänheten i en eller flera anslutna stater. Motsvarande bestämmelse finns i artikel 2.6 i TV-direktivet.

Sammanfattningsvis kan konstateras att TV-konventionens bestämmelser om jurisdiktion och etablering numera helt överensstämmer med motsvarande reglering i TV-direktivet.

I artikel 24*bis* finns bestämmelser som reglerar det förhållandet att ett programföretag etablerar sig i en ansluten stat i syfte att undgå lagstiftningen i det land som sändningarna riktas till. Enligt artikel 24*bis*.1 utgör en sådan etablering ett missbruk av rättigheterna enligt konventionen. Artikel 24*bis*.2–6 regleras det förfarande som en stat som påstår ett sådant missbruk har att rätta sig efter. Enligt artikel 24*bis*.2 skall de berörda staterna i första hand försöka nå en samförståndslösning. Om en sådan lösning inte kan nås inom tre månader skall den stat i vilken sändningen tas emot hänskjuta frågan till den stående kommittén. Kommittén skall inom sex månader från dagen för hänskjutandet avge sin åsikt i frågan om det sändande programföretaget har missbrukat sina rättigheter. Om så anses vara fallet skall den stat från vilken programföretaget sänder vidta lämpliga åtgärder för att avhjälpa missbruket. De åtgärder som vidtas måste dock stå i överensstämmelse med artikel 10 i Europakonventionen. För det fall att staten misslyckas med att vidta erforderliga åtgärder inom sex månader från den stående kommitténs beslut skall frågan överlämnas till skiljenämnd.

Under den tid som skiljeförfarandet pågår får den mottagande staten inte vidta några åtgärder mot den aktuella programtjänsten.

11.3.4 Rätten till information

I artikel 6 i TV-konventionen finns bestämmelser om information.

Artikel 6.1 föreskriver att programföretagens skyldigheter klart och tydligt skall framgå genom tillstånd av eller avtal med den myndighet som staten utsett eller genom andra rättsliga åtgärder. Med "andra rättsliga åtgärder" menas enligt den förklarande rapporten till konventionen exempelvis lagstiftning eller andra regler som utfärdats av den anslutna staten.

Enligt artikel 6.2 skall den myndighet som en ansluten stat utser enligt artikel 19⁶ på begäran tillhandahålla information om de programföretag som råder under den aktuella statens jurisdiktion. Sådan information skall omfatta i vart fall programföretagets namn eller beteckning, säte och juridisk status, programföretagets ställföreträdare, kapitalets sammansättning samt finansieringen av de programtjänster som programföretaget förmedlar eller avser att förmedla. Av den förklarande rapporten till konventionen framgår att den utsedda myndigheten inte behöver publicera informationen, utan att det räcker att den ser till att uppgifterna finns tillgängliga för den fysiska eller juridiska person som begär att få ut dem⁷.

11.3.5 Bestämmelser som reglerar sändningarnas innehåll

11.3.5.1 Allmänna innehållsregler

Artikel 7 i TV-konventionen reglerar programföretagets ansvar för programutbudet. Enligt artikel 7.1 skall alla delar av en programtjänst till presentation och innehåll respektera den enskilda människans värdighet och andra grundläggande rättigheter. Vidare får programmen inte vara sedlighetssårande (indecent) och särskilt inte innehålla pornografi. De får inte heller ge otillbörligt framträdande plats åt våld eller antas framkalla rashat.

Av artikel 7.2 framgår att de delar av en programtjänst som kan antas skada barns eller ungdomars fysiska, mentala eller moraliska utveckling inte får programläggas då barn och ungdomar, på grund

⁶ För innehållet i artikel 19 hänvisas till avsnitt 11.3.6.1 nedan.

⁷ Explanatory Report, stycke 148.

av sändningstiden eller mottagningsförhållandena, kan antas se dem. Enligt den förklarande rapporten till konventionen innebär bestämmelsen att de programföretag som sänder till flera länder måste ta hänsyn till tidsskillnaden mellan de olika länder där sändningarna kan tas emot⁸.

Artikel 7.1 och 7.2 omfattar alla delar av en programtjänst, vilket innebär att även innehållet i annonser, trailers och meddelanden till allmänheten skall uppfylla de krav som ställs upp.

I artikel 7.3 stadgas att programföretaget skall tillse att nyhetsprogram presenterar fakta och händelser på ett rättvisande sätt samt att de uppmuntrar den fria åsiktsbildningen.

11.3.5.2 Rätt till genmäle eller liknande

Enligt artikel 8.1 skall varje sändande stat tillse att alla fysiska eller juridiska personer, oavsett nationalitet eller säte, ges möjlighet att utöva rätt till genmäle eller annan motsvarande åtgärd ("to exercise a right of apply or to seek other comparable legal or administrative remedies"). Rätten till genmäle innebär enligt den förklarande rapporten en rätt för en fysisk eller juridisk person att rätta oriktiga faktauppgifter som berör honom eller henne eller innebär ett angrepp mot hans eller hennes lagliga rättigheter⁹.

De anslutna staterna åläggs att tillse att rätten till genmäle eller motsvarande kan utnyttjas på ett effektivt sätt, vilket enligt den förklarande rapporten innebär att den skall kunna utövas i ett sammanhang som motsvarar det där den felaktiga uppgiften först lämnades¹⁰.

Av den förklarande rapporten framgår vidare att den stat från vilken sändningarna härrör har rätt att bestämma på vilket sätt rätten till genmäle skall tillförsäkras den enskilde. Tillvägagångssättet skall dock vara detsamma oavsett den enskildes nationalitet eller säte. Som exempel på metoder för utövande av rätten till genmäle eller motsvarande nämns rätt till genmäle, rätt till korrigerings, rätt till beriktigande och rätt att anlita särskilda organisationer eller att tillgripa särskilda förfaranden¹¹. I den förklarande rapporten anförs vidare att de stater som inte har någon rätt till genmäle eller motsvarande är skyldiga att införa en sådan rätt. Rättigheten be-

⁸ Explanatory Report, stycke 163.

⁹ Explanatory Report, stycke 168.

¹⁰ Explanatory Report, stycke 172.

¹¹ Explanatory Report, stycke 169 och 170.

höver inte nödvändigtvis framgå av lag, utan det anses tillräckligt att den framgår av programföretagens sändningstillstånd¹².

I syfte att upprätthålla rätten till genmäle eller motsvarande skall enligt artikel 8.2 namnet på programtjänsten eller programföretaget som är redaktionellt ansvarigt för programtjänsten identifieras i programtjänsten med regelbundna mellanrum och genom ändamålsenliga metoder.

11.3.5.3 Evenemang av särskild vikt för samhället

I artikel 9 och *9bis* i konventionen finns bestämmelser som reglerar sändning av evenemang som anses vara av vikt för samhället.

Enligt artikel 9 skall varje stat som är ansluten till konventionen undersöka och, där det är nödvändigt, vidta lagliga åtgärder för att undvika att allmänhetens rätt till information förhindras av att ett programföretag utnyttjar exklusiva rättigheter till en sändning eller vidare sändning av ett evenemang av stort intresse för allmänheten ("high interest for the public"). Som exempel på åtgärder som kan vidtas mot ett programföretag som utnyttjar sådana exklusiva rättigheter nämns införandet av en rätt för programföretag i andra stater att sända korta rapporter från evenemanget. Med begreppet "ett evenemang av stort intresse för allmänheten" avses enligt den förklarande rapporten ett politiskt, socialt, kulturellt eller idrottsligt evenemang som ett eller flera programföretag i andra stater som är anslutna till konventionen anser vara av stort intresse för allmänheten i en eller flera anslutna stater¹³.

Utöver regleringen av evenemang av stort intresse finns i artikel *9bis*. bestämmelser om sändning av evenemang av särskild vikt för samhället ("major importance for society"). Dessa bestämmelser har tillkommit för att allmänheten i de anslutna staterna inte skall avskäras från möjligheten att följa särskilt betydelsefulla evenemang i fri-TV. Bestämmelserna överensstämmer i allt väsentligt med regleringen i artikel 3a i TV-direktivet.

Enligt artikel *9bis*.1 har varje stat rätt att vidta åtgärder för att säkerställa att ett programföretag inom dess jurisdiktion inte med utnyttjande av exklusiva rättigheter sänder evenemang som av den staten anses vara av särskild vikt för samhället på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjlig-

¹² Explanatory Report, stycke 171.

¹³ Explanatory Report, stycke 176.

heten att följa sådana evenemang genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning i fri-TV. Under sådana förhållanden skall den berörda staten upprätta en förteckning över de evenemang som den anser vara av särskild vikt för samhället. Förteckningen skall lämnas in till den stående kommittén.

Enligt artikel 9*bis*.2 skall de stater som är anslutna till konventionen – med lämpliga medel samt inom ramen för de rättigheter som garanteras i Europakonventionen och deras nationella konstitutioner – säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte utövar de exklusiva rättigheter som de har förvärvat på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i en annan ansluten stat utestängs från möjligheten att följa ett evenemang helt eller delvis via direktsändning eller, när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning i fri-TV så som den andra staten har bestämt i enlighet med artikel 9*bis*1. Den stat som anser att sådana åtgärder skall tillgripas skall på ett klart och tydligt sätt samt i rätt och god tid upprätta en förteckning över de nationella och icke-nationella evenemang som staten anser vara av särskild betydelse för samhället. Av förteckningen skall även framgå huruvida staten anser att evenemangen skall vara tillgängliga helt eller delvis via direktsändning eller, när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning. Den stat som upprättar förteckningen skall underrätta den stående kommittén om förteckningen och om de åtgärder som har vidtagits. Den stående kommittén skall varje år dels publicera en förteckning över de evenemang som staterna har anmält som särskilt betydelsefulla för samhället och de åtgärder som staterna har vidtagit i anledning härav, dels ange riktlinjer för upprättandet av förteckningar över sådana evenemang.

11.3.5.4 Andel europeiska program

I artikel 10 i TV-konventionen finns bestämmelser om minsta andel europeiska program i programtjänster som sänds mellan de anslutna staterna.

Enligt artikel 10.1 skall varje ansluten stat, där så är möjligt och på lämpligt sätt, tillse att programföretagen inom dess jurisdiktion reserverar en övervägande del av sin sändningstid, med undantag för tid för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam, teletext-

tjänster och köp-TV, för europeiska produktioner. Denna andel bör uppnås gradvis på grundval av lämpliga kriterier med beaktande av programföretagets ansvar gentemot sin publik för information, utbildning, kultur och underhållning. Bestämmelsen överensstämmer med artikel 4.1 i TV-direktivet.

Om mottagande stat och sändande stat är oense om hur artikel 10.1 skall tillämpas framgår av artikel 10.2 att frågan kan överlämnas till den stående kommittén.

Enligt artikel 10.3 åtar sig de stater som är anslutna till konventionen att tillsammans sträva efter att stödja utvecklingen av europeisk produktion, särskilt i länder med låg audiovisuell produktionskapacitet eller med ett begränsat språkområde.

Enligt artikel 10.4 skall staterna säkerställa att programföretag inom dess jurisdiktion inte sänder biograffilmer utöver de perioder som det avtalats om med rättighetsinnehavarna. Bestämmelsen motsvaras av artikel 7 i TV-direktivet.

11.3.6 Ordningsregler samt regler om rapportering och uppföljning

11.3.6.1 Samarbete mellan staterna

Artikel 19 i TV-konventionen innehåller bestämmelser som syftar till att underlätta samarbetet mellan de anslutna staterna.

Enligt artikeln åtar sig staterna att ge varandra ömsesidig hjälp med att genomföra konventionens bestämmelser. I detta syfte skall varje ansluten stat utse en eller flera myndigheter, vars namn och adress skall meddelas till Europarådets generalsekreterare. De stater som har utsett mer än en myndighet skall specificera ansvarsområdet för respektive myndighet.

De utsedda myndigheternas uppgifter framgår av artikel 19.3. Enligt denna artikel skall myndigheterna tillhandahålla den information som framgår av artikel 6.2 beträffande de programföretag som sänder från den stat som myndigheten företräder. Vidare skall myndigheten på begäran av en myndighet som har utsetts av en annan stat som är ansluten till konventionen tillhandahålla information om nationell lagstiftning och praxis inom de områden som täcks av konventionen. Myndigheten är också ålagd att vid behov samarbeta med myndigheter utsedda av andra anslutna stater, särskilt när ett sådant samarbete skulle öka effektiviteten i åtgärder som vidtas för

att genomföra konventionens bestämmelser. Slutligen skall myndigheten överväga eventuella svårigheter att tillämpa konventionen som uppmärksammas av en myndighet som har utsetts av en annan ansluten stat.

11.3.6.2 Den stående kommittén

Med stöd av artikel 20 har Europarådet inrättat en stående kommitté ("Standing Committee") för tillämpning och tolkning av konventionen. Kommittén består av delegater från de stater som är anslutna till konventionen. De stater som har undertecknat men ännu inte ratificerat konventionen har rätt att utse en observatör som representerar staten i kommittén.

Enligt artikel 21 har kommittén till uppgift att följa tillämpningen av konventionen. I detta syfte har den bl.a. möjlighet att utfärda rekommendationer till de anslutna staterna om hur konventionen skall tillämpas, att föreslå nödvändiga ändringar i konventionen och att utreda sådana ändringsförslag som har lämnats av de anslutna staterna. Kommittén får också på förfrågan av en eller flera anslutna stater undersöka frågor om tolkning av konventionen samt efter bästa förmåga försöka åstadkomma uppgörelser i godo mellan stater som är oense om tillämpningen eller tolkningen av konventionen. Slutligen har kommittén i uppgift att i enlighet med artikel 9*bis* upprätta riktlinjer för hur de anslutna staterna skall förteckna evenemang av särskild vikt för samhället och att publicera en förteckning över de evenemang som staterna har listat som särskilt betydelsefulla.

11.3.6.3 Ändringar av konventionen

Enligt artikel 23 får varje ansluten stat föreslå ändringar av konventionen. Ändringsförslagen utreds av den stående kommittén, som utarbetar ett förslag till ny konventionstext och överlämnar denna till ministerkommittén. Om ministerkommittén accepterar förslaget skall det vidarebefordras till de stater som är anslutna till konventionen för godkännande.

11.3.6.4 Överträdelser av konventionen

Om en ansluten stat anser att ett programföretag i en annan ansluten stat överträder någon av konventionens bestämmelser skall staten enligt artikel 24 kontakta den stat varifrån sändningarna härrör i syfte att lösa frågan på frivillig väg, antingen själva eller med den stående kommitténs hjälp.

Som nämnts i avsnitt 11.3.2 ger vissa överträdelser den mottagande staten rätt att tillfälligt stoppa vidareändningen av programtjänsten. Dessa överträdelser är uppdelade i två kategorier. Den första kategorin omfattar tydliga, allvarliga och grava överträdelser av artikel 7.1 och 7.2 om respekten för den enskilda människans värdighet, förbud mot pornografi, våld och rashat samt skydd av barn, artikel 13.1 om identifiering av reklamsändningar, artikel 14 om placering av annonser och artikel 15.1 och 15.3 om förbud mot tobaksreklam och reklam för receptbelagda mediciner. Om sådana överträdelser fortsätter under två veckor från det att den mottagande staten har underrättat den sändande staten om överträdelserna har den mottagande staten rätt att tillfälligt stoppa vidareändningen av den programtjänst där överträdelserna sker.

Den andra kategorin omfattar brott mot övriga bestämmelser i konventionen. Vid sådana överträdelser får tillfällig avstängning ske om överträdelserna fortsätter efter åtta månader från det att den mottagande staten underrättade den sändande staten om överträdelserna. Avstängning från vidareändning får dock aldrig ske för överträdelser av bestämmelserna i artikel 4 om rätt till yttrandefrihet och informationsfrihet samt förbud mot begränsning av vidareändning, artikel 7.3 om nyhetspresentation, artikel 8 om rätt till genmäle, artikel 9 om sändningar från evenemang av stort intresse eller artikel 10 om andel europeiska program.

Konventionen tillåter tillfälligt hindrande av vidareändning i större utsträckning än vad TV-direktivet gör. Direktivet medger nämligen endast tillfällig avstängning av en programtjänst vid uppenbara, allvarliga och grova överträdelser av artiklarna 22.1 och 22.2 om skydd av underåriga och restriktioner mot pornografi och våld eller artikel 22a om förbud mot sändningsinnehåll som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

11.3.6.5 Konfliktlösning

Om anslutna parter hamnar i konflikt angående tillämpningen av konventionen, skall de enligt artikel 25 i första hand försöka lösa meningsskiljaktigheterna på frivillig väg. Som nämnts ovan har de också möjlighet att begära den stående kommitténs bistånd för en frivillig lösning av konflikten. För det fall att staterna inte kan få till stånd en frivillig uppgörelse har de enligt artikel 26 möjlighet att överlämna frågan till prövning av en skiljenämnd. Om någon lösning inte har nåtts inom sex månader från det att staterna påbörjade diskussioner i syfte att nå en samförstånds lösning är det tillräckligt att en av staterna begär att frågan överlämnas till skiljenämnd.

11.3.6.6 Andra internationella överenskommelser och nationell lagstiftning

Av artikel 27 i TV-konventionen framgår att de stater som är medlemmar i EU i sina inbördes relationer skall tillämpa EG-rätten. De skall därför inte tillämpa konventionens bestämmelser annat än om det inte finns några EG-rättsliga bestämmelser i samma ämne.

I artikel 27 föreskrivs vidare att konventionen inte förhindrar de anslutna staterna att ingå internationella överenskommelser eller att utveckla bestämmelserna i konventionen eller utöka bestämmelsernas tillämpningsområde.

Slutligen föreskrivs att konventionen inte förändrar staternas rättigheter och skyldigheter i enlighet med bilaterala avtal, så länge inte dessa avtal påverkar andra anslutna staters rättigheter och skyldigheter enligt konventionen.

I artikel 28 slås fast att konventionens bestämmelser inte förhindrar de anslutna staterna att tillämpa striktare eller mer detaljerade regler beträffande programtjänster som förmedlas av ett programföretag inom den aktuella statens jurisdiktion.

11.4 Överväganden och förslag

11.4.1 Jurisdiktion

Vårt förslag: Vi föreslår att det införs en bestämmelse i radio- och TV-lagen som innebär att lagen, om dess tillämplighet inte skall avgöras med stöd av 1 kap. 2 §, såvitt avser frågor som regleras i TV-konventionen skall gälla för sändningar av TV-program endast om sändningen kan tas emot i någon stat som är ansluten till konventionen och den som bedriver sändningsverksamheten är etablerad i Sverige enligt konventionens kriterier.

I 1 kap. 2 § RTVL anges vilka TV-sändningar som faller under radio- och TV-lagen. Av bestämmelsen, som är anpassad till TV-direktivet och således bygger på sändarlandsprincipen, följer att lagen är tillämplig på sändningar av TV-program, om sändningen kan tas emot i någon stat som är bunden av avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES-stat) och den som bedriver verksamheten är etablerad i Sverige enligt artikel 2.3 i TV-direktivet. Är den som bedriver verksamhet varken etablerad i Sverige eller i någon annan EES-stat gäller radio- och TV-lagen om den som bedriver sändningsverksamheten använder sig av en frekvens som upplåtits i Sverige. Om den som bedriver sändningsverksamheten inte använder sig av en frekvens som upplåtits här i landet eller i någon annan EES-stat lyder företaget under svensk jurisdiktion om det använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige. Detta gäller också om programföretaget varken använder sig av en satellitkapacitet som tillhör Sverige eller någon annan EES-stat, men använder sig av en satellitupplänk belägen i Sverige. Slutligen gäller radio- och TV-lagen om den som bedriver sändningsverksamheten inte uppfyller något av ovanstående kriterier och inte heller använder sig av en satellitupplänk i någon annan EES-stat, men är etablerad i Sverige enligt artikel 52 och följande i EG-fördraget.

Enligt andra stycket i 1 kap. 2 § RTVL skall den som, efter att ha varit etablerad i Sverige, etablerar sig i en annan EES-stat i syfte att kringgå svensk lagstiftning när verksamheten huvudsakligen riktar sig till Sverige vid tillämpningen av radio- och TV-lagen anses etablerad här.

Vi har i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att 1 kap. 2 § RTVL ändras i två avseenden; för det första har vi föreslagit att det i bestämmelsens

första stycke uttryckligen skall anges att sändarlandsprincipen och etableringskriterierna endast gäller såvitt avser frågor som regleras i TV-direktivet och för det andra har vi föreslagit att tillämpningsområdet för undantagsbestämmelsen i andra stycket inte skall begränsas till situationer där det programföretag som etablerat sig i ett annat EES-land i syfte att kringgå svensk lagstiftning först har varit etablerat här i landet¹⁴.

Även TV-konventionens reglering av jurisdiktionsfrågan bygger på sändarlandsprincipen. Kriterierna för när ett programföretag anses etablerat i en stat som är ansluten till konventionen är desamma som direktivets kriterier för etablering i en EES-stat. Skillnaden mellan konventionen och direktivet är dock att det finns ett antal stater som har ratificerat eller har möjlighet att ratificera konventionen men som inte är bundna av EES-avtalet och således inte omfattas av TV-direktivets bestämmelser. Vidare är inte alla bestämmelser i konventionen som rör sändningarnas innehåll helt identiska med direktivets innehållsbestämmelser.

För att Sverige skall kunna ratificera konventionen föreslår vi att 1 kap. 2 § RTVL kompletteras med en bestämmelse som innebär att sändarlandsprincipen och de etableringskriterier som gäller enligt TV-konventionen skall gälla även såvitt avser frågor som regleras i TV-konventionen. För att markera att TV-direktivet har företräde framför TV-konventionen bör den nya bestämmelsen vara tillämplig endast i de fall där radio- och TV-lagens tillämplighet inte skall avgöras enligt 1 kap. 2 § RTVL.

1 kap. 2 § andra stycket RTVL är utformad med stöd av uttalanden i stycke 14 i ingressen till direktivet 97/36/EG om ändring av TV-direktivet (ändringsdirektivet). Enligt dessa uttalanden behåller en medlemsstat rätten att vidta åtgärder mot ett programföretag som är etablerat i en annan medlemsstat, men vars verksamhet utslutande eller huvudsakligen riktar sig mot den första medlemsstatens territorium, om företagets etablering har gjorts i syfte att kringgå den lagstiftning som skulle ha varit tillämplig på detta företag om det hade etablerat sig inom den första medlemsstatens territorium. Uttalandet bygger på EG-domstolens tidigare praxis¹⁵.

TV-konventionen har till skillnad från TV-direktivet särskilda bestämmelser som reglerar förfarandet när ett programföretag

¹⁴ För en mer utförlig redogörelse för sändarlandsprincipen och frågan om svensk jurisdiktion hänvisas till nämnda delbetänkande, s. 107ff., 192 ff. och 254f.

¹⁵ I ingressen till direktivet hänvisas särskilt till domarna i mål 33/74 Van Binsbergen mot Bestuur vom de Bedrijfsvereniging (REG 1974, s. 1299) och i mål 23/93 TV 10 SA mot Commissariaat voor de Media (REG 1994, s. I-4795).

etablerar sig i en ansluten stat i syfte att undgå lagstiftningen i en annan ansluten stat. Enligt artikel 24*bis* utgör en sådan etablering en kränkning av konventionen. Om inte de båda inblandade staterna kan lösa problemet på frivillig väg skall den stat i vilken sändningarna tas emot överlämna frågan till den stående kommittén för bedömning. Om kommittén kommer fram till att en kränkning av konventionen är för handen ankommer det primärt på den stat från vilken sändningen härrör att vidta åtgärder mot programföretaget. För det fall att sådana åtgärder misslyckas skall frågan lösas genom skiljetvist. Konventionen ger således inte utrymme för den mottagande staten att ensidigt besluta att dess nationella bestämmelser skall gälla för sändningarna, på så sätt som föreskrivs i 1 kap. 2 § andra stycket RTVL. Vi bedömer därför att en bestämmelse motsvarande 1 kap. 2 § andra stycket RTVL inte kan föreskrivas beträffande sändningar från andra stater än EES-stater som är anslutna till TV-konventionen. Då TV-konventionen enligt artikel 27.1 inte skall gälla mellan stater som är medlemmar i EU när det finns EG-rättslig reglering på området kan undantagsbestämmelsen, som enligt både sin nuvarande och föreslagna lydelse endast omfattar den som är etablerad i en annan EES-stat, emellertid bibehållas i den lydelse som den har idag eller i den av oss föreslagna lydelsen utan att det innebär ett brott mot konventionen.

11.4.2 Sändningar som förmedlas genom tråd

Vår bedömning: Vi anser att det förhållandet att vissa av radio- och TV-lagens bestämmelser inte omfattar TV-program som sänds genom tråd inte utgör hinder mot ett svenskt tillträde till TV-konventionen.

TV-konventionen, liksom för övrigt även TV-direktivet, gäller för alla sändningar och vidare-sändningar av TV-program till allmänheten oavsett om sändningarna förmedlas via kabel, marksändare eller satellit. Härigenom skiljer sig konventionen från radio- och TV-lagen, som innehåller ett antal bestämmelser som inte omfattar TV-program som sänds genom tråd. Undantag för trådsändningar görs i 6 kap. 3 §, enligt vilken uppgifter som sänts genom tråd endast *bör* beriktigas när det är befogat, och i bestämmelsen om europeiska programkvoter i 6 kap. 8 §, som endast omfattar den som sänder över satellit eller med stöd av tillstånd. Även de av oss i kapitel 2

föreslagna bestämmelserna om en utvidgad begränsning i rätten att sända program som innehåller våldsinslag och avancerade sexuella framställningar, skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt samt skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv undantar program som sänds genom tråd.

Om dessa bestämmelser skall utvidgas till att omfatta även trådsändningar krävs ändringar i yttrandefrihetsgrundlagen, eftersom de begränsningar i sändningsrätten som bestämmelserna medför inte är förenliga med 3 kap. 1 § YGL.

Problematiken med att vissa innehållsbestämmelser undantar program som sänds genom tråd uppmärksammades i förarbetena till radio- och TV-lagen. I propositionen till lagen uttalades följande angående det förhållandet att trådsändningar inte omfattas av reglerna om europeiska programkvoter (prop. 1995/96:160 s. 99).

Någon motsvarande bestämmelse finns inte för kabelsändningar. En sådan regels förenlighet med yttrandefrihetsgrundlagens regler om etableringsfrihet för kabelsändningar kan diskuteras.

När det gäller TV-direktivets tillämplighet på annan sändningsverksamhet, t.ex. kabelsändningar, framgår det av artikel 9 i direktivet att bestämmelserna om europeiskt ursprung m.m. inte skall gälla lokala TV-sändningar som inte ingår i ett nationellt nät. Den närmare innebörden av denna artikel är inte självklar. Enligt Radiolagsutredningens uppfattning är de svenska kabelsändningarna inte nationella i TV-direktivets mening. Regeringen är beredd att instämma i den uppfattningen. Endast ca 65 procent av Sveriges hushåll är kabelanslutna och det är främst i storstadsregionerna som de egensända kabel-TV-kanalerna kan tas emot. Det torde därför inte krävas att Sverige inför en sådan regel såvitt avser kabelsändningar.

Även problemet med att radio- och TV-lagen endast föreskriver att uppgifter *bör* beriktigas om de förekommit i TV-program som sänts genom tråd uppmärksammades i lagens förarbeten. I propositionen anfördes att det kan diskuteras om inte TV-direktivet kräver att en bestämmelse om beriktigande skall gälla för alla sändningsformer, dvs. även för kabelsändningarna (a. prop. s. 101f.). Departementschefen konstaterade dock att yttrandefrihetsgrundlagen inte medger att en sådan reglering sker och fortsatte:

Ändringar i YGL bör endast ske om detta är absolut nödvändigt. Det inhemska behovet av en teknikneutral lagstiftning är i sig inte ett tillräckligt tungt argument för att en ändring i YGL skall anses befogad. EG torde knappast heller ha något större intresse av att reglering sker. EG kan här inte göra gällande samma starka skäl för reglering som för de trådlösa sändningarna. Kabelsändningarna är som

tidigare berörts varken lika rikstäckande eller gränsöverskridande som den trådlösa televisionen. Radiolagsutredningen har därför inte föreslagit någon tvingande bestämmelse om beriktigande med därtill följande grundlagsändring. Utredningen har i stället föreslagit att det av lagen bör framgå att felaktiga uppgifter som förekommit i televisionsprogram som sänds genom tråd bör beriktigas. Något absolut krav på att beriktigande skall ske vid trådsändningar föreslås alltså inte. Regeringen ansluter sig till denna bedömning.

Bedömningen delades även av lagrådet, som anförde (a. prop. s. 294):

I denna paragraf anges att beriktigande skall ske beträffande uppgift i ett TV-program som inte är reklam och som inte sänds genom tråd. Sker sändningarna genom tråd bör beriktigande ske. I båda fallen förutsätts att ett beriktigande är befogat. Rådets TV-direktiv skulle kunna tolkas så att beriktigande av felaktig uppgift är obligatorisk även när uppgiften förekommit i trådsändning. Som påpekas i lagrådsremissen skulle emellertid ett sådant obligatorium inte vara förenligt med 3 kap. 1 § yttrandefrihetsgrundlagen. Enligt remissen är en ändring i grundlagen inte befogad i detta sammanhang. Lagrådet delar den uppfattningen.

Av de refererade förarbetsuttalandena framgår att såväl regeringen och riksdagen som lagrådet i tidigare lagstiftningsärenden har gjort bedömningen att de svenska kabelsändningarna inte är nationella i TV-direktivets mening och att de inte heller är gränsöverskridande på samma sätt som den trådlösa televisionen. Vi finner inte anledning att göra avsteg från denna bedömning.

TV-konventionens syfte är inte att i dess helhet reglera TV-sändningar eller att harmonisera den TV-rättsliga regleringen i de stater som är anslutna till den. I stället syftar konventionen till att slå fast grundläggande regler som innebär att TV-sändningar kan följas utan hinder av att de distribueras över nationsgränserna. Konventionens bestämmelser gäller därför endast sändningar som är gränsöverskridande till sin karaktär.

TV-program som sänds eller vidaresänds i svenska kabelnät är avsedda att tas emot endast i Sverige. Sändningarna kan därmed inte anses vara av sådan gränsöverskridande karaktär som krävs för att konventionen skall vara tillämplig. Vi bedömer därför att de svenska kabelsändningarna inte omfattas av TV-konventionens bestämmelser. Det förhållandet att vissa av radio- och TV-lagens bestämmelser inte omfattar TV-program som sänds genom tråd bör därmed inte utgöra hinder mot ett svenskt tillträde till TV-konventionen.

11.4.3 Allmänna programregler

Vår bedömning: Vi bedömer att bestämmelserna i 6 kap. 1 och 2 §§ samt 7 kap. 3 § RTVL i förening med de bestämmelser vi föreslagit i kapitel 2 är tillräckliga för att uppfylla bestämmelserna om programinnehåll i artikel 7 i TV-konventionen.

Enligt artikel 7.1 i TV-konventionen skall alla delar av en programtjänst respektera den mänskliga värdigheten och andra grundläggande rättigheter. Vidare föreskrivs att programmen särskilt inte får vara oanständiga eller innehålla pornografi samt att de inte skall ge otillbörligt framträdande plats åt våld eller antas framkalla rashat. Därutöver föreskrivs i artikel 7.2 att de delar av en programtjänst som kan antas skada den fysiska, mentala eller moraliska hälsan hos barn eller ungdomar inte får programläggas på tider då barn eller ungdomar kan antas titta samt i artikel 7.3 att programföretaget skall tillse att nyhetsprogram presenterar fakta och händelser på ett rättvisande sätt och att de uppmuntrar den fria åsiktsbildningen.

I radio- och TV-lagen finns de närmsta motsvarigheterna till bestämmelserna i artikel 7 i 6 kap. 1 §, som innehåller den s.k. demokratibestämmelsen, i 6 kap. 2 §, som reglerar sändning av program som innehåller våldsinslag och pornografiska bilder¹⁶, och i 7 kap. 3 § som föreskriver att det i annonser inte får uppträda personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer.

Enligt 6 kap. 1 § RTVL skall den som sänder TV-program se till att programverksamheten i dess helhet präglas av det demokratiska statsskickets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Denna bestämmelse får enligt vår bedömning anses tillräcklig för att upprätthålla TV-konventionens krav i artikel 7.1 på att alla delar av en programtjänst skall respektera den mänskliga värdigheten och andra grundläggande rättigheter samt att sändningarna inte får antas framkalla rashat.

Enligt 6 kap. 2 § RTVL skall program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder som sänds i televisionen antingen föregås av en varning i ljud eller innehålla en varning som sänds löpande i bild under hela sändnings-

¹⁶ För en närmare genomgång av innehållet i bestämmelserna i 6 kap. RTVL hänvisas till kapitel 1.

tiden. Sådana program får inte heller sändas under sådan tid och på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se dem, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Med begreppet "barn" skall enligt bestämmelsens förarbeten förstås även barn som är något äldre än tolv år (prop. 1995/96:160 s. 172).

Vi har i kapitel 2 ovan föreslagit att 6 kap. 2 § RTVL skall kompletteras med en bestämmelse som innebär att den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd skall iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Bestämmelsen är avsedd att tillämpas generellt på alla trådlösa sändningar och omfattar inte endast program som sänds på tidpunkter då det finns risk för att barn följer sändningarna.

Vi anser att 6 kap. 2 § RTVL i den av oss föreslagna utvidgade lydelsen är tillräcklig för att upprätthålla TV-konventionens krav i artikel 7.2 på att program som kan antas skada barns och ungdomars hälsa skall sändas då barn och ungdomar inte kan antas titta. Vidare får bestämmelsen, även om den inte helt förbjuder pornografi, anses tillräcklig för att uppfylla kraven i artikel 7.1 på att sändningarna inte får innehålla pornografi eller ge otillbörligt framträdande plats åt våld.

I kapitel 2 har vi även föreslagit att den som sänder bl.a. TV-program på annat sätt än genom tråd, med undantag för sändning av reklam och andra annonser, skall utöva sin sändningsrätt sakligt. Denna bestämmelse i förening med bestämmelsen i 7 kap. 3 § RTVL om förbud mot att nyhetspersonligheter förekommer i annons-sändning får anses uppfylla kravet beträffande nyhetssändningar i artikel 7.3 i TV-konventionen.

Vad som däremot kan anses tveksamt är om radio- och TV-lagens bestämmelser är tillräckliga för att upprätthålla TV-konventionens förbud mot oanständiga eller sedlighetssårande ("indecent") program. Enligt den förklarande rapporten till konventionen är regleringen i artikel 7.1 huvudsakligen inspirerad av Europakonventionen. Artikel 7.1 skall därför tolkas i ljuset av Europadomstolens avgöranden. För tolkning av begreppet "indecenty" hänvisar den förklarande rapporten till Handysidemålet från 1976 och Müller med flera-målet från 1988¹⁷.

Det s.k. Handysidemålet behandlade frågan om huruvida brittiska myndigheters ingripanden mot publiceringen och distributionen av

¹⁷ Explanatory Report, stycke 156 och 159.

en bok om sexualitet som riktade sig till barn och ungdomar utgjorde en kränkning av utgivarens rätt till yttrandefrihet enligt artikel 10 i Europakonventionen. Den avgörande frågan var huruvida myndigheternas ingripanden, som hade skett med stöd av den brittiska "Obscene Publications Act", hade varit berättigade mot bakgrund av artikel 10.2 i Europakonventionen, som föreskriver att rätten till yttrandefrihet kan inskränkas i lag om det är nödvändigt bl.a. för att skydda hälsan och moralen. Europadomstolen konstaterar i sitt avgörande att det inte är möjligt att slå fast en enhetlig europeisk betydelse av begreppet "moral" och att detta begrepp varierar från tid till annan och från plats till plats. Vidare anför domstolen att statliga myndigheter som huvudregel har större förutsättningar än en internationell domstol att avgöra såväl den exakta innebörden av begreppet i det aktuella landet som nödvändigheten av inskränkningar eller påföljder. Mot bakgrund härav anser domstolen att de lagstiftande myndigheterna samt domstolar och andra som skall tolka gällande lagar bör ges ett visst utrymme för tolkning av artikel 10.2. Domstolen konstaterar dock att detta utrymme inte är obegränsat och att det vid tolkningen måste tas hänsyn till att yttrandefriheten är en av de grundläggande rättigheterna i ett demokratiskt samhälle. I det aktuella fallet var den bok som de brittiska myndigheterna hade bedömt som så oanständig att de tryckta exemplaren skulle förstöras och utgivaren dömas till böter, riktad till barn och ungdomar mellan tolv och 18 år. Enligt Europadomstolens bedömning var boken lätt att förstå även för de yngsta av de tilltänkta läsarna. Boken var avsedd att spridas i ett stort område och priset var lågt. På grund härav och med hänsyn till bokens innehåll ansåg Europadomstolen att de brittiska domstolarna vid den aktuella tidpunkten hade haft rätt att göra bedömningen att boken kunde ge negativa effekter för många av de barn och ungdomar som läste den. Det grundläggande syftet med domstolarnas avgöranden var således att skydda ungas moral, vilket utgör ett legitimt syfte för yttrandefrihetsinskränkningar enligt artikel 10.2 i Europakonventionen. Europadomstolen fann inte heller någon anledning att invända mot de brittiska myndigheternas bedömning att ingripandena mot publiceringen och distributionen av boken var nödvändiga för att ett sådant skydd skulle uppnås. Ingripandena ansågs därmed inte strida mot artikel 10 i Europakonventionen.

Det s.k. Müller med flera-målet behandlade också frågan om huruvida ett ingripande med stöd av nationell lagstiftning var för-

enligt med artikel 10 i Europakonventionen. Konstnären Josef Felix Müller hade inbjudits till en utställning i Schweiz, där han på plats målade och ställde ut tre målningar som hade starkt pornografiska motiv. Utställningen var öppen för allmänheten. Sedan besökare reagerat över Müllers tre målningar konstaterade schweiziska domstolar att målningarna stred mot artikel 204 i den schweiziska strafflagen, som bl. a. förbjöd publicering av obscena bilder. Målningarna beslagtogs och överlämnades till ett museum där de endast skulle vara tillgängliga för konstvetare och andra specialister. Müller och de personer som anordnade utställningen ådömdes bötesstraff. Europadomstolen anför i sin dom att artikel 204 i den schweiziska strafflagen får anses vara utformad för att skydda den allmänna moralen och att syftet med ingripandet mot Müller och de personer som anordnade utställningen således var förenligt med artikel 10.2 i Europakonventionen. Europadomstolen konstaterar vidare att ingripandet inte bara måste ha ett godtagbart syfte, utan att det också måste ha varit nödvändigt, vilket enligt domstolens tidigare praxis innebär att det skall ha funnits ett trängande socialt behov av att ingripa. Domstolen anför att yttrandefriheten utgör en av de grundläggande rättigheterna i ett demokratiskt samhälle och att ett demokratiskt samhälle kräver kulturell mångfald, tolerans och fördomsfrihet. Liksom i Handycasemålet konstaterar domstolen att det inte är möjligt att slå fast en enhetlig europeisk betydelse av begreppet ”moral” och att detta begrepp varierar från tid till annan och från plats till plats samt att de nationella myndigheterna som huvudregel har större förutsättningar än en internationell domstol att avgöra såväl den exakta innebörden av begreppet som nödvändigheten av inskränkningar eller påföljder. Slutligen konstaterar domstolen att de aktuella målningarna, som var placerade på en utställning som var öppen för allmänheten utan någon åldersgräns, var av sådan karaktär att de schweiziska domstolarna, trots att föreställningen om vad som är sexuellt moraliskt har förändrats, hade rätt att göra bedömningen att det för att skydda moralen var nödvändigt att beslagta dem och att ådöma Müller och de personer som anordnade utställningen böter.

Europadomstolens bedömning i Handycasemålet och Müller med flera-målet får anses utgöra ramen för i vilken omfattning myndigheter och domstolar får ingripa mot innehållet i ett TV-program för att det är oanständigt eller sedlighetssårande. De båda avgörandena slår fast att det finns en tolkningsmarginal till de nationella myn-

digheternas förmån när det gäller i vilken mån yttrandefriheten skall få begränsas på grund av sådan omoral.

Möjligheten att begränsa yttrandefriheten på grund av "indecenty" eller oanständighet/omoral finns inte i svensk lagstiftning på samma sätt som i vissa andra europeiska stater. Enligt radio- och TV-lagen finns det möjlighet att förena ett tillstånd att sända television i marknätet med villkor om skyldighet att ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. Ett sådant villkor får anses innebära ett förbud mot ett programinnehåll som med svenska mått bedöms som oanständigt. Skyldighet att ta hänsyn till mediets genomslagskraft kan dock inte föreskrivas när det gäller satellitsändningar eller andra sändningar som inte är tillståndspliktiga. Vi har i kapitel 2 övervägt huruvida tillståndsvillkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets genomslagskraft bör omvandlas till en generellt tillämplig regel, som i så fall hade kunnat göras tillämplig på alla sändningar som förmedlas på annat sätt än genom tråd. Vid denna bedömning har vi kommit fram till att en sådan generell bestämmelse inte är lämplig på grund av det vida tillämpningsområde och den allmänna utformning som bestämmelsen skulle få.

Mot bakgrund av TV-konventionens förbud mot "indecenty" finns det emellertid anledning att överväga om det bör införas en bestämmelse i radio- och TV-lagen som föreskriver att TV-program som sänds på annat sätt än genom tråd inte får innehålla inslag som är oanständiga eller sedlighetssårande. Det måste dock beaktas att en sådan bestämmelse skulle innebära en begränsning i sändningsrätten, som enligt 3 kap. 3 § YGL jämförd med 2 kap. 13 § första stycket RF endast är tillåten om särskilt viktiga skäl föranleder det. Av 2 kap. 12 § andra stycket RF framgår vidare att begränsningen inte får gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Med hänsyn till det utrymme som enligt Europadomstolens praxis överlämnas åt den enskilda staten att avgöra i vad mån en publicering (eller en sändning) är omoralisk och det förhållandet att begreppet oanständighet eller osedlighet av tradition inte har den betydelsen i svensk rätt som i vissa andra europeiska stater, anser vi att en begränsning i sändningsrätten som innebär ett förbud mot TV-program med sådana inslag inte är nödvändig på det sätt som krävs enligt regeringsformen och yttrandefrihetsgrundlagen. I den mån

en oanständighet är av sådant slag att den anses innebära en kränkning av den enskildes privatliv eller ett hot mot det demokratiska statsskickets grundidéer eller principen om den enskilda människans frihet och värdighet, finns det möjlighet att ingripa mot sändningen med stöd av demokratibestämmelsen i 6 kap 1 § RTVL eller den i kapitel 2 föreslagna bestämmelsen om skyldighet att respektera den enskildes privatliv. Enligt vår bedömning får dessa möjligheter anses vara tillräckliga för att TV-konventionen skall kunna ratificeras utan hinder av förbudet mot oanständiga eller sedlighetssårande inslag i TV-sändningar.

11.4.4 Rätten till genmäle eller motsvarande

Vår bedömning: Vi anser att bestämmelserna i 6 kap. 3 och 9 §§ RTVL är tillräckliga för att upprätthålla TV-konventionens bestämmelser om rätt till genmäle eller motsvarande åtgärd.

TV-konventionen föreskriver i artikel 8.1 att varje sändande stat skall tillförsäkra varje fysisk och juridisk person oavsett nationalitet eller hemvist ”a right of reply or to seek other comparable legal or administrative remedies”. Begreppet ”right of reply” finns även i TV-direktivet och det har i svensk rätt ansett uppfyllt genom att det i 6 kap. 3 § RTVL föreskrivs att uppgifter som förekommit i ett TV-program som inte är reklam skall beriktigas när det är befogat om programmet sänts på annat sätt än genom tråd och att sådana uppgifter bör beriktigas när det är befogat om programmet sänds genom tråd.

I propositionen till radio- och TV-lagen beskriver regeringen skillnaden mellan beriktigande och genmäle på så sätt att beriktigande avser rättelse av faktauppgifter medan genmäle avser bemötande av värdeomdömen. Vidare anförs att en skillnad mellan begreppens innebörd kan sägas ligga i att genmälet oftast måste utformas och framföras av den berörde själv medan beriktigandet utformas och framförs/införs av utgivaren, samt att det därför oftast är den programansvarige som rättar felaktiga faktauppgifter och den drabbade som bemöter värdeomdömen riktade mot honom själv (prop. 1995/96:160 s. 100).

Av den förklarande rapporten till TV-konventionen framgår att artikel 8.1 innebär att det skall finnas en möjlighet att vidta åtgärder mot felaktiga faktauppgifter eller felaktig information som

lämnats i en TV-sändning och som rör en fysisk eller juridisk person. Enligt rapporten kan denna rätt utformas som en rätt till genmäle, rätt till korrigerande, rätt till beriktigande, rätt att anlita särskilda organisationer eller rätt att tillgripa särskilda förfaranden. Det överlämnas till varje ansluten stat att avgöra på vilket sätt rättelse skall ske, så länge förfarandet är effektivt. Konventionens krav på rätt till genmäle eller motsvarande kan således uppfyllas genom en lagstadgad rätt till beriktigande av felaktiga uppgifter.

Kravet på effektivitet innebär enligt den förklarande rapporten till konventionen att rätten till genmäle eller motsvarande skall kunna utövas i ett sammanhang som motsvarar det där de felaktiga uppgifterna först lämnades. Detta skulle kunna tolkas som ett krav på att genmälesrätten (eller rätten till beriktigande) skall kunna utövas i den programtjänst där den felaktiga uppgiften sändes. Något sådant krav ställs inte upp i radio- och TV-lagen. I förarbetena till 1993 års ändring av satellitlagen, där bestämmelsen om beriktigande först infördes, anfördes att det för att inte inkräkta på den ansvarige utgivarens rätt att självständigt bestämma programmens innehåll (dvs. bestämmelsen i 3 kap. 4 § YGL) bör stå programföretagen fritt att välja i vilken form man vill ge ett beriktigande offentlighet och att det av reglerna för god publicistisk sed följer att ett tillrättaläggande skall publiceras så att det har den åsyftade effekten (prop. 1992/93:75 s. 30).

Vi delar den bedömning som gjordes 1993 och anser att radio- och TV-lagens bestämmelser om rätt till beriktigande får anses vara tillräckliga för att uppfylla kraven i artikel 8 i TV-konventionen.

Det i artikel 8.2 föreskrivna kravet på att namnet på programtjänsten eller programföretaget skall identifieras i sändningarna uppfylls genom bestämmelsen i 6 kap. 9 § RTVL om skyldighet att sända en av Radio- och TV-verket godkänd beteckning för sändningarna minst en gång per sändningstimme eller, i vissa fall, mellan programmen.

11.4.5 Evenemang av särskild vikt för samhället

Vårt förslag: Vi föreslår att 6 kap. 10 § andra stycket RTVL utvidgas till att omfatta även sådana evenemang som enligt den förteckning som den stående kommittén för TV-konventionen har publicerat med stöd av artikel 9bis.3a är av särskild vikt för samhället i en annan stat som inte är bunden av EES-avtalet.

Enligt 6 kap. 10 § första stycket RTVL får den som sänder TV-program och som har den exklusiva rätten till en TV-sändning från ett svenskt eller utländskt evenemang som är av särskild vikt för det svenska samhället inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i Sverige utestängs från möjligheten att i fri TV se evenemanget i direktsändning eller, om det finns saklig grund för det, med en mindre tidsförskjutning. De evenemang som avses är sådana som inträffar högst en gång om året och som intresserar en bred allmänhet i Sverige. Denna bestämmelse infördes i radio- och TV-lagen 1999 i syfte att möjliggöra för Sverige att i enlighet med artikel 3a i TV-direktivet upprätta och till europeiska kommissionen ge in en förteckning över evenemang som anses särskilt viktiga för samhället. Bestämmelsen får även anses ge möjlighet att ge in motsvarande förteckning till den stående kommittén i enlighet med artikel 9*bis* i TV-konventionen.

6 kap. 10 § andra stycket RTVL reglerar evenemang som den europeiska kommissionen genom en underrättelse i EG:s officiella tidning (numera EU:s officiella tidning) har förklarat vara av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat än Sverige. Enligt bestämmelsen får den som sänder TV-program och som innehar den exklusiva rätten att sända ett evenemang som ansetts vara av särskild vikt för samhället i en annan EES-stat inte utnyttja rättigheten på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den staten utestängs från möjligheten att se evenemanget i fri TV på ett sätt som närmare anges i underrättelsen. Även denna bestämmelse infördes 1999 i syfte att uppfylla TV-direktivets krav.

Som anförts i avsnitt 11.3.5.3 motsvarar TV-konventionens reglering i allt väsentligt TV-direktivets reglering av TV-program som är av särskild vikt för samhället i någon medlemsstat. I TV-konventionen föreskrivs emellertid i artikel 9*bis*.3a att den stående kommittén skall publicera en förteckning över de evenemang som anses vara av sådan betydelse att de omfattas av bestämmelsen. I syfte att anpassa radio- och TV-lagen till konventionens krav föreslår vi därför att 6 kap. 10 § andra stycket utvidgas till att omfatta även de evenemang som finns med i den av den stående kommittén publicerade förteckningen. För att markera EG-rättens företräde framför TV-konventionens bestämmelser föreslår vi dock att begränsningen i 6 kap. 10 § andra stycket såvitt avser program som har förtecknats av den stående kommittén endast skall gälla för evenemang som kommittén anser vara av särskild vikt i en annan stat som inte är bunden av EES-avtalet.

11.4.6 Andelen europeiska program

Vår bedömning: Vi bedömer att regleringen i 6 kap. 8 § första och andra stycket RTVL är tillräcklig för att upprätthålla TV-konventionens krav när det gäller europeiska programkvoter.

I 6 kap. 8 § första och andra stycket RTVL finns bestämmelser om europeiska programkvoter. Enligt paragrafen skall den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd av regeringen, om det inte finns särskilda skäl emot det, se till dels att mer än hälften av den årliga sändningstiden upptas av program av europeiskt ursprung, dels att minst tio procent av den årliga sändningstiden eller minst tio procent av programbudgeten avser program av europeiskt ursprung som har framställts av självständiga producenter, där en så stor andel som möjligt bör utgöras av program som färdigställts under de närmast föregående fem år. Med sändningstid avses i paragrafen tid då det sänds program med annat innehåll än nyheter, sport, tävlingar, annonser och försäljningsprogram. I sändningstiden skall inte heller räknas in sändningar av endast text.

Bestämmelsen har utformats efter TV-direktivets bestämmelser om europeiska programkvoter (direktivets artikel 4 och 5). TV-konventionens reglering av minsta andel europeiska program i TV-sändningar i artikel 10.1 överensstämmer helt med artikel 4 i direktivet. Härutöver ställer direktivet krav på att programföretagen skall avsätta viss andel av sin sändningstid eller viss andel av sin programbudget för europeiska produktioner som har skapats av producenter som är oberoende av programföretagen. Någon motsvarande bestämmelse finns inte i TV-konventionen.

Regleringen i 6 kap. 8 § första och andra stycket RTVL är således tillräcklig för att upprätthålla TV-konventionens krav på europeiska programkvoter.

11.4.7 Övriga frågor

11.4.7.1 Registrering och information

Vårt förslag: Vi föreslår att Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV utses som ansvariga myndigheter enligt artikel 19 i TV-konventionen.

Vår bedömning: Vi bedömer att de möjligheter att begära information om programföretagen och deras verksamhet som radio- och TV-lagen ger Radio- och TV-verket är tillräckliga för att bestämmelsen i artikel 6.2 i konventionen skall kunna följas.

Enligt artikel 19 i TV-konventionen skall varje ansluten stat utse en eller flera myndigheter som skall ansvara för vissa särskilt angivna uppgifter. Bl.a. skall de utsedda myndigheterna enligt artikel 6.2 på begäran tillhandahålla information om de programföretag som lyder under statens jurisdiktion.

Enligt radio- och TV-lagen meddelas tillstånd att sända TV-program av regeringen. Vi har emellertid i vårt delbetänkande *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) föreslagit att sådana tillstånd, förutom såvitt avser de s.k. public service-kanalerna, skall meddelas av Radio- och TV-verket. När det gäller sändningsverksamhet för vilken det inte krävs tillstånd skall den som bedriver verksamheten enligt 2 kap. 3 § RTVL anmäla sig för registrering hos Radio- och TV-verket. En sådan anmälan skall innehålla uppgifter om namn, firma eller motsvarande, ställföreträdare för juridisk person, postadress och telefonnummer samt uppgift om den verksamhet som bedrivs. Radio och TV-verket har också möjlighet att begära att den som sänder TV-program över satellit eller med stöd av tillstånd skall lämna upplysningar om vem som äger företaget och på vilket sätt verksamheten finansieras (9 kap. 5 § RTVL), att en satellitentreprenör skall lämna upplysningar om vem som är uppdragsgivare, uppdragsgivarens adress, programtjänstens beteckning och hur sändningen över satellit sker (9 kap. 6 § RTVL) samt att ett företag som sänder med stöd av tillstånd lämnar upplysningar om sådana innehav av aktier eller andelar eller ingångna avtal som innebär att någon ensam har ett bestämmande inflytande i företaget (9 kap. 7 § RTVL).

I propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012* (prop. 2005/06:112) har regeringen före-

slagit att bl.a. bestämmelsen i 9 kap. 7 § RTVL skall ersättas av en allmän bestämmelse om att Granskningsnämnden för radio och TV, Radio- och TV-verket och Konsumentombudsmannen skall få förelägga den som bedriver tillståndspliktig verksamhet som omfattas av lagen att tillhandahålla myndigheterna upplysningar och handlingar som behövs för kontroll av att verksamheten bedrivs i enlighet med lagen samt de villkor och föreskrifter som meddelats med stöd av lagen. Enligt förslaget skall ett sådant föreläggande få förenas med vite.

Enligt 2 kap. 4 § RTVL skall Radio- och TV-verket upprätta ett register avseende dem som har tillstånd enligt 2 kap. 2 § eller som har anmält sig enligt 2 kap. 3 §. Tillståndet får förutom de uppgifter som krävs för anmälan enligt 2 kap. 3 § RTVL innehålla uppgifter om den beteckning under vilken programföretaget sänder sina program samt sådana uppgifter som Radio- och TV-verket har rätt att begära in enligt bl.a. 9 kap. 5–7 §§.

De möjligheter att begära information om programföretagen och deras verksamhet som radio- och TV-lagen ger Radio- och TV-verket är enligt vår bedömning tillräckliga för att bestämmelsen i artikel 6.2 i konventionen skall kunna följas om verket utses till ansvarig myndighet i enlighet med artikel 19.

Den eller de myndigheter som utses i enligt artikel 19 skall också tillhandahålla information om nationell lagstiftning och praxis inom de områden som omfattas av konventionen om en myndighet som utsetts av en annan ansluten stat begär det, samarbeta med övriga utsedda myndigheter samt överväga eventuella problem vid tillämpningen av konventionen som uppmärksammas av någon myndighet som utsetts av någon annan ansluten stat. Dessa uppgifter torde kunna skötas av Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV inom ramen för verkets och nämndens respektive tillsynsområden. Vi föreslår därför att Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden utses till ansvariga myndigheter enligt artikel 19 i TV-konventionen.

11.4.7.2 Skall Sverige utnyttja möjligheten att hindra vidare spridning av vissa program?

Vår bedömning: Vi anser att det inte bör införas någon bestämmelse i radio- och TV-lagen som gör det möjligt att hindra vidare spridning av TV-program från andra stater under de förutsättningar som framgår av artikel 24 i TV-konventionen.

TV-konventionens huvudsakliga syfte är att främja gränsöverskridande sändningar och återsändningar av TV-program mellan de stater som är anslutna till konventionen. Huvudregeln är därför att en ansluten stat inte får förhindra vidare sändning av de programtjänster som härrör från en annan ansluten stat.

Skyldigheten att vidare sända program kan emellertid begränsas med stöd av artikel 24 i konventionen. Enligt denna bestämmelse har en stat möjlighet att tillfälligt stoppa vidare sändningen av programtjänster som sänds i strid med vissa av konventionens bestämmelser. De överträdelser som framför allt kan föranleda sådana stopp är överträdelser av konventionens annonsbestämmelser. Även sändningar vars innehåll strider mot bestämmelserna i artikel 7.1 och 7.2 kan emellertid stoppas om överträdelserna fortsätter i mer än två veckor efter det att den mottagande staten underrättar den stat som sändningarna härrör ifrån om att en överträdelse har skett. Den mottagande staten har inte någon skyldighet att utnyttja möjligheten att hindra vidare sändning, utan varje enskild stat får välja i vilken mån den vill införa bestämmelser som gör sådana stopp möjliga.

Även i TV-direktivet är huvudregeln att en medlemsstat inte får hindra vidare sändning av en programtjänst som härrör från en annan medlemsstat. Direktivet medger endast i de strikt reglerade undantagsfall som framgår av artikel 2a att en vidare sändning hindras tillfälligt. Det gäller vid uppenbara, allvarliga och grova överträdelser av artikel 22.1 och 22.2, som reglerar skydd av underåriga och restriktioner mot pornografi och våld, eller artikel 22a som förbjuder sändningsinnehåll som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet. Vid sådana överträdelser får en medlemsstat tillfälligt göra undantag från förbudet mot att hindra vidare spridning, under förutsättning att programföretaget har överträtt bestämmelsen vid minst två tillfällen under det senaste året, att den medlemsstat i vilka sändningarna mottagits skriftligen har underrättat programföretaget och Europeiska kommissionen om över-

trädelsena och de åtgärder man tänker vidta vid fortsatta överträdelser samt att samråd mellan den sändande medlemsstaten och kommissionen inte har resulterat i någon uppgörelse inom 15 dagar från den skriftliga underrättelsen och överträdelsen fortsätter.

Vi anser att de möjligheter att förhindra vidare spridning i kabelnät som yttrandefrihetsgrundlagen medger har utnyttjats fullt ut i svensk lagstiftning. Enligt vår bedömning finns det därmed inte någon möjlighet att utan föregående grundlagsändring införa bestämmelser som förhindrar vidare sändning av TV-program från andra konventionsanslutna stater.

12 Genomförandefrågor

12.1 Övergångsbestämmelser

Vårt förslag: Vi föreslår att äldre föreskrifter fortfarande skall gälla i fråga om sändningar som har skett före ikraftträdandet.

Vi anser inte att det behövs någon särskild övergångsbestämmelse till någon av de ändringar som vi har föreslagit i detta betänkande. Äldre föreskrifter bör dock gälla i fråga om sändningar som har skett före det att de föreslagna ändringarna har trätt i kraft.

12.2 Ekonomiska konsekvenser

12.2.1 Konsekvenser för staten

Radio- och TV-verket

Vår bedömning: Våra förslag innebär att Radio- och TV-verket kommer att få en ökad arbetsbörda. Vi bedömer att de förslag vi har lämnat i detta betänkande tillsammans med förslagen i delbetänkandena *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) medför ett ökat resursbehov för verket motsvarande ca tre årsarbetskrafter.

Vissa av de förslag som utredningen har lämnat i detta betänkande innebär att Radio- och TV-verket kommer att få nya och utökade arbetsuppgifter.

Vi har föreslagit att det skall införas särskilda regler för tillståndsgivning när det gäller mobil TV som sänds på rundradiofrekvenser. Enligt förslaget skall tillstånd i de allra flesta fall meddelas av Radio- och TV-verket. I delbetänkandet *Nytt regelverk för*

marksänd digital-TV (SOU 2004:39) har vi föreslagit att en handläggningsavgift motsvarande verkets kostnader för handläggning av ärendet skall få tas ut av den som ansöker om tillstånd hos Radio- och TV-verket. Denna bestämmelse kommer att gälla även för ansökningar om tillstånd att sända mobil TV. Radio- och TV-verkets direkta handläggningskostnader för tillståndshanteringen kommer således att avgiftsfinansieras. Andra kostnader, såsom t.ex. kostnader för eventuella domstolsprocesser som kan uppstå vid överklaganden av de tillståndsbeslut som verket meddelar, kan däremot inte finansieras genom handläggningsavgiften. Vidare kan det antas att verket kommer att få avsätta resurser till att informera om förutsättningarna för att erhålla tillstånd att sända mobil TV.

Vi har också föreslagit att regeringen eller den myndighet som regeringen meddelar skall utfärda särskilda föreskrifter om hur TV-program skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder. I detta sammanhang har vi förordat att regeringen bemyndigar Radio- och TV-verket att utfärda föreskrifterna. Om så blir fallet kommer ansvaret för utfärdandet av föreskrifterna och eventuella framtida revideringar av dessa att leda till en ökad arbetsbelastning för verket. Det kan också antas att de nya arbetsuppgifterna leder till ett behov av informationsinsatser från verkets sida.

Enligt vårt förslag skall det också ankomma på Radio- och TV-verket att pröva ärenden av återkallelse av sändningstillstånd pga. brott mot bestämmelserna om tillgänglighet för personer med funktionshinder. Ärenden om återkallelse på denna grund kommer sannolikt inte att bli särskilt vanligt förekommande, och handläggningen av ärendena kan därmed inte antas få annat än begränsad betydelse för verkets arbetsbörda.

Slutligen har vi gjort bedömningen att Radio- och TV-verket tillsammans med Granskningsnämnden för radio och TV bör utses till ansvarig myndighet enligt artikel 19 i TV-konventionen. Det är svårt att bedöma hur stor arbetskraft som kommer att behöva avsättas för att hantera de nya arbetsuppgifter som uppstår om verket utses till ansvarig myndighet, särskilt då arbetsbelastningen till viss del är beroende av i vilken utsträckning medborgare och ansvariga myndigheter i övriga konventionsanslutna stater söker verkets hjälp.

Härutöver har vi i tidigare delbetänkanden som ännu inte lett till lagstiftning (betänkandena *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62)) lämnat förslag som leder till att Radio- och TV-verkets behov av resurser ökar. Vi ser anledning att

nu göra en sammantagen bedömning av i vilken utsträckning förslagen i detta betänkande tillsammans med förslagen i de båda delbetänkandena innebär ett utökad resursbehov för verket.

I betänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) har vi bl.a. lämnat förslag som innebär att det ankommer på Radio- och TV-verket att pröva frågor om tillstånd att bedriva verksamhet som operatörsföretag, att fatta beslut om det högsta antal tillstånd att sända betal-TV som kan meddelas samt att pröva frågor om tillstånd till programföretag vars verksamhet inte finansieras av TV-avgift. Enligt den bedömning vi gjorde i betänkandet medför förslagen nya och utökade arbetsuppgifter för verket som leder till ett ökat resursbehov motsvarande två årsarbetskrafter.

I betänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) har vi bl.a. föreslagit att det skall krävas tillstånd för sändning av sökbar text-TV och andra tilläggstjänster. Enligt betänkandet leder detta förslag till en något ökad arbetsbörda för Radio- och TV-verket. Ökningen bedöms emellertid inte bli större än att den kan hanteras inom befintliga budgetramar.

Vid en sammantagen bedömning finner vi att de lagändringar som föreslås i detta betänkande tillsammans med förslagen i de båda delbetänkandena medför nya och utökade arbetsuppgifter för Radio- och TV-verket som leder till ett ökat resursbehov motsvarande ca tre årsarbetskrafter.

Granskningsnämnden för radio och TV

Vår bedömning: Våra förslag innebär att Granskningsnämnden för radio och TV kan komma att få en ökad arbetsbörda. Vi uppskattar att de förslag vi har lämnat i detta betänkande tillsammans med förslagen i delbetänkandena *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) kommer att medföra ett ökat resursbehov för nämnden motsvarande ca fyra årsarbetskrafter.

Vårt förslag om att omvandla vissa bestämmelser om sändningarnas innehåll från tillståndsvillkor till generellt tillämpliga lagregler, innebär att Granskningsnämndens för radio och TV tillsynsansvar över bestämmelserna utökas från att gälla endast de tillståndshavare i marknätet vars tillstånd har förenats med de aktuella villkoren till

att omfatta samtliga trådlösa TV-sändningar och andra ljudradio-sändningar än närradio och lokalradio som härrör från programföretag under svensk jurisdiktion. Då sändningstillstånden för de programföretag som lyder under svensk jurisdiktion idag är förenade med villkor som motsvarar de nya bestämmelserna, bör emellertid inte det utökade tillsynsansvaret komma att innebära mer än en marginell ökning av nämndens arbetsbörda.

Förslaget om att Granskningsnämnden skall få möjlighet att besluta att den som överträder bestämmelserna i 6 kap. 2 § första och andra stycket RTVL om begränsningar i rätten att sända våldsskildringar, pornografiska bilder och sexuella framställningar skall offentliggöra nämndens fällande beslut innebär en viss utvidgning av nämndens arbetsuppgifter. Härvid bör emellertid beaktas att nämnden redan idag är skyldig att anmäla till Justitiekanslern om en sändning bedöms innehålla våldsskildringar eller pornografiska bilder i strid med 6 kap. 2 § RTVL (motsvarar 6 kap. 2 § första stycket i vårt förslag). Nämnden granskar också redan idag huruvida sändningar från programföretag som sänder med stöd av tillstånd följer tillståndsvillkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft, vilket bl.a. innefattar förbud mot sådant innehåll som avses i 6 kap. 2 § andra stycket i vårt förslag. Inte heller denna utökning av nämndens arbetsuppgifter bör således innebära att arbetsbördan ökar i någon större omfattning.

Förslaget om en generell skyldighet för samtliga programföretag som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att göra sändningarna tillgängliga för personer med funktionshinder innebär en utvidgning av Granskningsnämndens tillsynsansvar genom att nämnden ges rätt att vitesförelägga de programföretag som bryter mot bestämmelsen. I vilken mån ärenden om överträdelser av bestämmelsen kommer att bli aktuella är beroende av utformningen av de föreskrifter som skall meddelas med stöd av bestämmelsen. Det är dock sannolikt att den nya regleringen kommer att innebära en viss ökning av nämndens arbetsbörda.

Det kan också antas att de nya och utvidgade bestämmelserna om sändningarnas innehåll och om TV-programmens tillgänglighet för personer med funktionshinder innebär att Granskningsnämnden behöver genomföra vissa informationsinsatser gentemot programföretag och allmänheten.

Slutligen har vi gjort bedömningen att Granskningsnämnden tillsammans med Radio- och TV-verket bör utses till ansvarig myndighet enligt artikel 19 i TV-konventionen. Liksom när det gäller

förslagets konsekvenser för Radio- och TV-verket är det svårt att bedöma hur stor arbetskraft nämnden kommer att behöva avsätta för att hantera de arbetsuppgifter som uppdraget som särskild myndighet för med sig.

På samma sätt som när det gäller de ekonomiska konsekvenserna för Radio- och TV-verket anser vi att det finns anledning att göra en sammantagen bedömning av i vilken utsträckning de förslag vi lämnat i detta betänkande och förslagen i delbetänkandena *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) och *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) innebär behov av ökade resurser för Granskningsnämnden.

I betänkandet *Nytt regelverk för marknadsänd digital-TV* (SOU 2004:39) har vi föreslagit att Granskningsnämndens tillsynsansvar skall utökas till att omfatta även operatörsföretagets utbud, att nämnden årligen skall rapportera till Radio- och TV-verket hur de TV-sändningar som inte står under svensk jurisdiktion och vars innehåll nämnden följt överensstämmer med tillstånd som meddelats enligt radio- och TV-lagen samt att nämnden skall vara skyldig att yttra sig i vissa ärenden om ändring av tillstånd. Vi har gjort bedömningen att dessa förslag medför ett ökat resursbehov för Granskningsnämnden motsvarande minst tre årsarbetskrafter.

I betänkandet *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) har vi bl.a. föreslagit ändringar i reglerna om annonser och sponsringsmeddelanden, vilka Granskningsnämnden utövar tillsyn över. I samband därmed har vi konstaterat att det är svårt att bedöma huruvida Granskningsnämndens verksamhet kommer att påverkas av förslagen, men att nämnden behöver en resursförstärkning om det visar sig att förslagen innebär en ökad belastning.

Sammantaget bedömer vi att de lagändringar som föreslås i detta betänkande tillsammans med förslagen i de båda delbetänkandena medför nya och utökade arbetsuppgifter för Granskningsnämnden som leder till att nämndens resursbehov ökar med motsvarande ca fyra årsarbetskrafter.

Justitiekanslern

Vår bedömning: Våra förslag innebär i och för sig att Justitiekanslern kan komma att få en något ökad arbetsbörda. Denna börda bör dock kunna klaras inom ramen för nuvarande anslag.

Vi har föreslagit att Justitiekanslern skall ha rätt att vitesförelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt bryter mot den nya bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket RTVL. Förslaget innebär också att JK skall ansöka om utdömmande av viten som föreläggs med stöd av bestämmelsen. JK:s arbetsbörda kan därmed komma att utökas något jämfört med idag. Enligt förslaget skall dock Granskningsnämnden för radio och TV ha den huvudsakliga tillsynen över den föreslagna bestämmelsen och besluta om sanktioner vid enstaka överträdelser. Antalet ärenden om vitesföreläggande eller utdömmande av vite kommer sannolikt att vara begränsat. Vi bedömer därför att de förslag vi har lagt fram inte kommer att öka Justitiekanslerns arbetsbörda i större omfattning än att ökningen kan hanteras inom ramen för befintliga budgetramar.

Konsekvenser för staten i övrigt

Vår bedömning: De förslag vi lämnar i detta betänkande torde inte få några konsekvenser för staten i övrigt som måste finansieras i särskild ordning.

Vårt förslag till reglering när det gäller programföretagens skyldighet att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder innebär nya arbetsuppgifter för förvaltningsdomstolarna, eftersom beslut om vitesföreläggande kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vi bedömer dock att kostnaden för den ökade arbetsbördan inte kommer att bli större än att den kan rymmas inom domstolväsendets befintliga resurser.

12.2.2 Konsekvenser för företag

Vår bedömning: Förslaget till nya regler när det gäller skyldigheten att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder kommer sannolikt att leda till ökade kostnader för de programföretag som sänder TV-program. Hur stora dessa kostnader kommer att bli är i dagsläget svårt att uppskatta.

Vårt förslag till reglering när det gäller programföretagens skyldighet att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder kommer sannolikt att innebära ekonomiska konsekvenser för programföretagen. Hur stora kostnader tillgänglighetskraven kommer att innebära är emellertid svårt att bedöma i dagsläget, då kostnaderna är beroende av hur de föreskrifter som meddelas med stöd av den föreslagna bestämmelsen kommer att utformas. Kostnaderna beror också på prissättningen hos de företag som tillhandahåller textning och andra tillgänglighetstjänster som föreskrifterna kräver. Erfarenheterna från Storbritannien visar att priserna kan komma att sjunka genom att fler programföretag åläggs att förse sina TV-program med tillgänglighetstjänster.

Radio- och TV-verket skall enligt utredningens förslag kunna ta ut en handläggningsavgift av de programföretag och andra innehållsleverantörer som ansöker om tillstånd att sända mobil TV. En sådan avgift kommer inte att uppgå till sådan storlek att den kan beräknas få märkbar inverkan på företagens ekonomiska villkor.

Det saknas anledning att anta att utredningens förslag får konsekvenser som särskilt berör små företags villkor.

12.3 Andra konsekvenser

Vår bedömning: Våra förslag kommer inte att ge några andra konsekvenser av de slag som anges i kommittéförordningen.

Vi bedömer att våra förslag i inte i övrigt får några konsekvenser som anges i 15 § kommittéförordningen (1998:1471) som skall redovisas i betänkandet, dvs. konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet, för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen.

Del V

Författningskommentar

13 Författningskommentar

13.1 Förslaget till lag om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

I de fall där vi i författningsförslaget har använt de förslag till författningstext som vi lade fram i delbetänkandena *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39) eller *Anpassning av radio- och TV-lagen till den digitala tekniken* (SOU 2005:62) utgår kommentaren från den tidigare föreslagna lydelsen. Kommentaren tar således inte upp ändringar som föreslogs redan i de nämnda delbetänkandena.

1 kap. 1 a §

I denna bestämmelse, som vi ursprungligen föreslog i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39), har en definition av begreppet mobil TV tillkommit. Enligt definitionen är *mobil TV* sändning av TV-program med en teknik som är särskilt avsedd för mottagning i en mobil mottagningsenhet. Detta innebär att de TV-sändningar som sänds ut i digitala marknätet och som är avsedda att tas emot i traditionella TV-apparater inte är att betrakta som mobil TV, även om sändningarna kan tas emot i en mobil mottagningsenhet. Det är först om sändningarna förmedlas med en sådan teknik som är särskilt avsedd för mobil mottagning som de utgör mobil TV i radio- och TV-lagens mening.

Med mobil mottagningsenhet avses alla typer av bärbara enheter, såsom mobiltelefoner eller handdatorer (s.k. palmtops).

1 kap. 2 a §

Bestämmelsen, som är ny, har införts för att möjliggöra ett svenskt tillträde till den europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen). Genom bestämmelsen kommer den

s.k. sändarlandsprincipen, vilken redan gäller i förhållande till andra EES-stater såvitt avser frågor som regleras i TV-direktivet, att utvidgas till att gälla även i frågor som inte omfattas av TV-direktivet men som regleras i TV-konventionen och i förhållande till de stater som är inte är bundna av EES-avtalet, men som är anslutna till konventionen. Bestämmelsen skall inte tillämpas i de fall då frågan om radio- och TV-lagens tillämplighet skall avgöras enligt 1 kap. 2 §, dvs. i förhållande till stater som omfattas av TV-direktivet i sådana frågor som regleras i direktivet. Ändringarna motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 11.4.1.

2 kap. 1 §

I ett nytt *andra stycke* har införts en bestämmelse som innebär att det inte krävs tillstånd för sändningar som förmedlas av sådana radiosändare som enligt det tillstånd att använda radiosändare som meddelats enligt 3 kap. 1 § LEK huvudsakligen skall användas för annat än rundradio.

Avsikten med bestämmelsen, som motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 7.5.1, är att det inte skall krävas tillstånd för att sända mobil TV i nät som är avsedda för mobiltelefoni eller annan verksamhet som inte utgör rundradio. Däremot bibehålls tillståndsplikten för sändning av såväl mobil TV som traditionella TV-sändningar med utnyttjande av rundradiofrekvenser.

Genom rekvisitet "huvudsakligen" beaktas bestämmelsen i 3 kap. 10 § LEK, som föreskriver att ett tillstånd att använda radiosändare som avser digital utsändning till allmänheten av program i ljudradio eller annat som anges i 1 kap. 1 § tredje stycket YGL får förenas med rätt att använda radiosändaren för annan användning, motsvarande högst tjugo procent av den digitala kapaciteten i frekvensutrymmet. Syftet med denna bestämmelse är att tillståndet att använda viss radiosändare för t.ex. digitala TV-sändningar skall kunna omfatta även digitala tilläggstjänster.

I ett nytt *tredje stycke* undantas mobil TV från kravet på tillstånd för att bedriva verksamhet som operatörsföretag. Bestämmelsen motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 7.5.2.1.

3 kap. 1 §

I denna bestämmelse, som vi ursprungligen föreslog i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39), har tillagts att det i beslut om upplåtelse av sändningsutrymme för TV-sändningar skall anges hur utrymmet fördelas mellan fri-TV, betal-TV och mobil TV. Tillägget innebär att det införs en möjlighet för regeringen att avsätta visst sändningsutrymme inom rundradioområdet för TV-sändningar som sänds med en sådan teknik som är särskilt avsedd för mottagning i mobila mottagningsenheter. Det sändningsutrymme som tilldelas mobil TV skall användas för sådana mobil TV-sändningar som är tillståndspliktiga enligt 2 kap. 1 §.

3 kap. 2 §

Paragrafen föreslogs ursprungligen i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39). De ändringar som gjorts i förhållande till delbetänkandet är föranledda av förslaget att regeringen skall avsätta sändningsutrymme i rundradionätet för mobil TV.

I *första stycket* anges att ett tillstånd att sända TV-program skall avse fri-TV, betal-TV eller mobil TV. Tillägget för mobil TV innebär att programföretag och andra innehållsleverantörer som sänder mobil TV i rundradionät måste ha sändningstillstånd.

Enligt *andra stycket* innebär ett tillstånd att sända mobil TV, på samma sätt som ett tillstånd att sända fri-TV, rätt att samtidigt sända det antal program i varje område under den del av dygnet som anges i tillståndet. Den som får tillstånd att sända mobil TV är således inte, till skillnad från vad vi tidigare föreslagit när det gäller betal-TV, hänvisad till att ingå avtal med ett operatörsföretag för att ha rätt att sända, utan sändningsrätten framgår direkt av tillståndet.

De närmare motiven för förslagen framgår av allmänmotiveringen, avsnitt 7.5.2.

3 kap. 3 §

Paragrafen föreslogs ursprungligen i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39).

De tillägg som nu föreslås innebär att mobil TV omfattas av samma kriterier för tillståndsgivning som vi tidigare har föreslagit för fri-TV.

3 kap. 7 §

Ändringen är föranledd av förslaget om att möjligheten att förena ett sändningstillstånd med villkor om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt skall omvandlas till en generell tillämplig lagregel, som skall omfatta alla sändningar av TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio som förmedlas på annat sätt än genom tråd. Genom denna reglering finns det inte längre något behov av att förena ett sändningstillstånd med villkor om saklighet.

Förslaget motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 2.2.3.1, och i kommentaren till 6 kap. 11 §.

3 kap. 8 §

Fyra ändringar har gjorts i den s.k. villkorskatalogen.

Enligt *p. 5* får ett sändningstillstånd förenas med villkor om skyldighet att, utöver vad som gäller enligt 6 kap. 12 §, utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för personer med funktionshinder. Anledningen till att *p. 5* finns kvar i villkorskatalogen är att de föreskrifter om tillgänglighet som enligt vårt förslag skall meddelas med stöd av 6 kap. 12 § i första hand bör avse krav på textning, teckenspråkstolkning, syntolkning och uppläst textremsa samt eventuella andra tekniska hjälpmedel för att öka tillgängligheten för personer med funktionshinder. Krav som innebär skyldighet för programföretagen att sända program vars innehåll har anpassats särskilt för personer med funktionshinder, som t.ex. program som är särskilt anpassade för personer med lättare förstånds-handikapp eller program som porträtterar personer med funktionshinder, utgör ett sådant ingrepp i programföretagens rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen att de även fortsättningsvis bör föreskrivas som tillståndsvillkor. Härtill kommer att 6 kap. 12 § föreslås gälla endast för sändningar av TV-program. Skyldighet att tillse att ljudradiosändningar blir tillgängliga för personer med funktionshinder får således alltjämt föreskrivas som tillståndsvillkor.

P. 9 är ny och föreskriver att ett sändningstillstånd får förenas med villkor om att sådana villkor som tillståndet har förenats med enligt 7 § (skyldighet att utöva sändningsrätten opartiskt), 8 § punkten 10 (skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft), 12 (skyldighet att sända genmälen) och 13 (skyldighet att

sända ett mångsidigt programutbud) samt 9 § (förbud mot reklam eller andra annonser och förbud mot sponsrade program) skall iakttas även vid sådana kompletterande satellitsändningar som görs för att uppfylla en i tillståndet föreskriven skyldighet att sända program till hela eller viss del av landet. Bestämmelsen motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 3.4.3.

I *p. 10* undantas sådant innehåll som omfattas av 6 kap. 2 § från tillämpningsområdet för tillståndsvillkor om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft. Denna ändring motiveras närmare i kommentaren till 6 kap. 2 § andra stycket.

Möjligheten att föreskriva skyldighet att i programverksamheten respektera den enskildes privatliv (nuvarande *p. 12*) utgår. Vi föreslår i stället att denna skyldighet föreskrivs direkt i lagen och därmed blir generellt tillämplig på alla sändningar av TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio som förmedlas på annat sätt än genom tråd. Motiven till bestämmelsen framgår av avsnitt 2.2.3.1 och kommentaren till 6 kap. 11 §.

3 kap. 8 a §

Bestämmelsen, som är ny, innehåller villkor som endast kan föreskrivas i tillstånd att sända mobil TV.

I *p. 1* ges möjlighet att förena ett tillstånd att sända mobil TV med villkor om skyldighet att tillhandahålla sändningarna utan krav på särskild betalning utöver allmän TV-avgift. Bestämmelsen har införts för att ge utrymme för fri-TV inom mobil TV.

Enligt *p. 2* får ett tillstånd att sända mobil TV förenas med villkor om skyldighet att på icke-diskriminerande villkor erbjuda sändningarna till varje operatör som vill erbjuda tjänsten till sina kunder. Utgångspunkten är att det står de programföretag som beviljats tillstånd att sända mobil TV fritt att sluta avtal med en eller flera operatörer om rätt att paketera tjänsterna och sälja dem till konsumenterna. Avtalsfriheten innebär en risk för att någon operatör avtalar sig till ensamrätt till en eller flera programtjänster, vilket skulle medföra att konsumenterna blir tvungna att teckna avtal med just denna operatör för att få tillgång till tjänsten. Om olika operatörer lyckas knyta olika attraktiva programtjänster till sig kan konsumenterna tvingas att abonnera på programpaket från flera operatörer för att få tillgång till samtliga de programtjänster som efterfrågas. I syfte att i möjligaste mån undvika att programtjänsterna splittras upp mellan operatörerna skall ett tillstånd att sända

mobil TV kunna förenas med ett villkor om att tillståndshavaren skall erbjuda sina sändningar på icke-diskriminerande villkor till varje operatör som vill erbjuda tjänsten till sina kunder. Ett sådant villkor innebär att programföretagen är skyldiga att erbjuda sina tjänster till samtliga operatörer och att eventuella skillnader i de avtalsvillkor som erbjuds operatörerna skall vara motiverade av objektiva godtagbara skäl. Ett sådant skäl skulle kunna vara att en operatör som når ut till ett stort antal användare erbjuds tjänsten till ett annat pris än en operatör som har färre anslutna konsumenter.

Granskningsnämnden för radio och TV skall utöva tillsyn över att bestämmelsen följs. De programföretag som har tillstånd att sända mobil TV skall i enlighet med vad som har föreslagits i propositionen *Viktigare än någonsin! Radio och TV i allmänhetens tjänst 2007–2012* (prop. 2005/06:112) enligt 9 kap. 7 § vara skyldiga att på begäran tillhandahålla Granskningsnämnden den information som nämnden finner nödvändig för att utöva tillsynen.

3 kap. 9 §

Ändringen, som innebär att paragrafens andra stycke utgår, är för-
anledd av att förbudet mot att diskriminera annonsörer föreslås bli
generellt tillämpligt för alla trådlösa sändningar av TV-program och
andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio som förmedlas
av programföretag som har rätt att sända annonser. Ändringen
motiveras närmare i avsnitt 2.2.3.1 och i kommentaren till 6 kap. 11 §.

3 kap. 13 §

Ändringen är endast av redaktionell karaktär.

3 kap. 19 §

Bestämmelsen föreslogs ursprungligen i vårt delbetänkande *Nytt
regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39).

Ändringen i *andra stycket* innebär att förlängning av ett tillstånd
att sända mobil TV får ske vid ett tillfälle, till skillnad från tillstånd
för traditionell TV som får förlängas vid två tillfällen. Tillståndstiden
och förlängningsperioden är två år oavsett typen av tillstånd. Efter
den ursprungliga tillståndstiden och förlängningsperioden skall
tillståndet utlysas på nytt, varvid ett nytt urvalsförfarande sker.

Frågan om giltighetstiden för tillstånd att sända mobil TV behandlas närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 7.5.2.5.

4 kap. 4 §

Den ändring som föreslås i *första stycket p. 2* innebär att tillstånd att sända närradio kan ges inte bara till församlingar och kyrkliga sällskaper inom Svenska kyrkan utan även till andra registrerade trossamfund och registrerade delar av registrerade trossamfund som har anknytning till sändningsområdet.

Ändringen är föranledd av att registrerade trossamfund sedan den 1 januari 2000 utgör en särskild associationsform och att registrerade trossamfund eller registrerade delar av registrerade trossamfund således inte längre kan erhålla tillstånd att sända närradio-tillstånd i egenskap av ideella föreningar.

Att det registrerade trossamfundet eller den registrerade delen av ett registrerat trossamfund skall ha anknytning till sändningsområdet innebär att tillstånd bör meddelas inom det område där en viss församling eller sällskap bedriver sin verksamhet.

Ändringen behandlas närmare i kapitel 10.

6 kap. 2 §

I ett nytt *andra stycke* införs en bestämmelse om att den som sänder TV-program eller andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio på annat sätt än genom tråd, utöver vad som gäller enligt första stycket, skall iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar och avancerade sexuella framställningar.

Bestämmelsen är avsedd att förbjuda sådana våldsinslag och inslag med sexuella framställningar som Granskningsnämnden för radio och TV i sin hittillsvarande praxis har ansett strida mot villkor om skyldighet att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. Genom den föreslagna bestämmelsen blir sådana våldsinslag och inslag med sexuellt innehåll som Granskningsnämnden hittills har ingripit mot med stöd av tillståndsvillkoren otillåtna i alla TV-program och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio som sänds på annat sätt än genom tråd. De närmare motiven för bestämmelsen återfinns i avsnitt 2.2.3.2.

6 kap. 10 §

I *andra stycket* har gjorts ett tillägg, som innebär att begränsningarna i programföretagens rätt att utnyttja exklusiva rättigheter även gäller sådana evenemang som enligt den förteckning som har publicerats av den stående kommittén för den europeiska konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen) är av särskild vikt för samhället i en annan stat som inte är bunden av EES-avtalet. Genom att tillägget endast omfattar de program som enligt den stående kommitténs förteckning är av särskild vikt för samhället *i en stat som inte är bunden av EES-avtalet* markeras att regleringen i TV-direktivet (krav på underrättelse i Europeiska unionens officiella tidning) gäller i förhållande till de stater som är bundna av EES-avtalet.

Tillägget, som motiveras närmare i avsnitt 11.4.5, har gjorts för att möjliggöra ett svenskt tillträde till TV-konventionen.

Övriga ändringar i paragrafen är endast redaktionella.

6 kap. 11 §

Paragrafen är ny och innehåller ett antal bestämmelser som tidigare har kunnat föreskrivas som villkor för sändningstillstånd. Bestämmelserna föreslås bli tillämpliga på samtliga trådlösa sändningar av TV-program och andra ljudradioprogram än närradio och lokalradio. De närmare skälen för varför tillståndsvillkoren görs om till generellt tillämpliga lagregler framgår av allmänmotiveringen, avsnitt 2.2.3.1.

Enligt *första stycket 1* skall sändningsrätten utövas sakligt. I kravet på saklighet ligger att de uppgifter som är av betydelse för framställningen skall vara korrekta och att framställningen inte skall vara vilseledande, t.ex. genom att väsentliga uppgifter utelämnas. I nuvarande tillståndsvillkor undantas reklam från saklighetskravet. Detta har motiverats med att innehållet i reklamsändningar regleras i marknadsföringslagen. Vi anser emellertid att det finns skäl att undanta även andra annonser än reklam från kravet på saklighet.

Enligt *första stycket 2* skall den enskildes privatliv respekteras i programverksamheten om inte ett väsentligt allmänt intresse motiverar annat. Bestämmelsen innebär att den som ansvarar för sändningarna måste väga allmänhetens intresse av information och underhållning mot den enskildes intresse av ett skydd för privatlivet. Vid denna avvägning bör hänsyn tas till Europadomstolens avgöranden

bl.a. i det s.k. Caroline av Monaco-målet (se närmare avsnitt 2.1.3 och 2.2.3.1). Bestämmelsen är avsedd att motsvara den praxis som har utarbetats av Granskningsnämnden för radio och TV när det gäller överträdelse av tillståndsvillkor om skyldighet att respektera privatlivet.

Bestämmelsen i *andra stycket* föreskriver att den som har rätt att sända reklam eller andra annonser inte får diskriminera annonsörer. Bestämmelsen innebär att olikheter i de villkor som erbjuds annonsörer skall vara föranledda av skäl som är objektivt godtagbara.

6 kap. 12 §

Bestämmelsen är ny.

I *första stycket* föreskrivs skyldighet för den som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd att utforma sändningarna på ett sådant sätt att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder i den omfattning som regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer föreskriver.

Enligt *andra stycket* skall regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer vid bestämmande av på vilket sätt och i vilken omfattning programmen skall göras tillgängliga för personer med funktionshinder beakta programföretagens finansiella förutsättningar, den tekniska utvecklingen av tillgänglighetstjänster inom TV-området och antalet tittare som följer sändningarna.

Bestämmelsen, som motiveras utförligt i avsnitt 8.9.3, syftar till att skärpa kraven på programföretagen att tillse att TV-programmen görs tillgängliga för personer med funktionshinder. De närmare formerna för skärpningen skall framgå av de föreskrifter som regeringen eller den av regeringen utsedda myndigheten meddelar. Föreskrifterna bör i första hand innehålla bestämmelser om i vilken utsträckning programföretagen skall vara skyldiga att texta, tecken- språkstolka och syntolka programmen samt förse dem med uppläst textremsa. Undantag från kraven eller sänkta krav kan föreskrivas för programföretag med begränsade finansiella eller tekniska förutsättningar eller med litet tittarunderlag. Vidare kan det i föreskrifterna medges undantag för programtyper som av tekniska skäl bedöms vara svåra att förse med tillgänglighetstjänster.

7 kap. 5 §

Paragrafen reglerar högsta tillåtna annonstid i TV-sändningar och ljudradiosändningar.

I ett nytt *fjärde stycke* har särskilda bestämmelser om annonstid i mobil TV införts. Enligt dessa bestämmelser har den som sänder mobil TV rätt att sända annonser högst tolv minuter under en timme mellan hela klockslag. Sändningstiden för annonser i mobil TV får dock inte överskrida 15 procent av sändningstiden per dygn. Genom bestämmelserna tillåts annonser i mobil TV i den utsträckning som TV-direktivet och TV-konventionen tillåter sändning av reklam. Skälet till att annonser bör tillåtas i större utsträckning i TV-sändningar som är särskilt avsedda att tas emot i mobila mottagningsenheter än för traditionella TV-sändningar är framför allt de skilda förhållanden under vilka sändningarna tas emot, se vidare i allmänmotiveringen, avsnitt 7.6.3.

Ändringen i *femte stycket* är endast av redaktionell karaktär.

7 kap. 6 §

Ändringen innebär att mobil TV undantas från kravet på att den sammanlagda annonstiden i televisionen vid ett givet tillfälle inte får understiga en minut sedan sändningstiden för den särskilda annonssignaturen har frånräknats. Undantaget är motiverat av att ett flertal korta annonsinslag får anses mindre störande än ett längre sammanhängande annonsblock för den som följer sändningarna i en mobil mottagningsenhet, särskilt eftersom det kan antas att tittarna huvudsakligen kommer att följa sändningarna under kortare stunder.

Ändringen motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 7.6.3.

7 kap. 10 §

Ändringen är föranledd av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

8 kap. 1 §

I *första stycket* har kravet på att sändningsverksamheten skall utövas sakligt för att en programtjänst skall få s.k. must carry-status utgått. Ändringen är föranledd av förslaget i 6 kap. 11 § om att samtliga programföretag som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd skall utöva sändningsverksamheten sakligt, med undantag för annonssändningar. Ett krav på saklighet för att en programtjänst skall uppnå must carry-status fyller därmed inte längre någon funktion.

Den 1 februari 2008 kommer paragrafen att ändras i viss utsträckning (se SFS 2005:365). För att den nu föreslagna ändringen skall gälla både före och efter den 1 februari 2008 föreslås även en ändring i lagen (2005:365) om ändring av radio- och TV-lagen. Ändringen framgår av avsnitt 2 i författningsförslaget och kommenteras i avsnitt 13.2 i denna kommentar.

8 kap. 2 §

Genom ändringarna i *första stycket* anpassas bestämmelsen till artikel 31 i USO-direktivet. Ändringen innebär att skyldigheten att tillhandahålla utrymme för lokala kabelsändarföretags sändningar utsträcks till att omfatta alla trådnät som minst 100 av de anslutna hushållen använder som sitt huvudsakliga medel för att ta emot TV-sändningar. Vidare har benämningen "lokalt kabelsändarföretag" ändras till "lokal kabel-TV-förening". Förslagen motiveras närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.1.1. och 9.6.2.

I ett nytt *tredje stycke* föreskrivs att de lokala kabel-TV-föreningarna skall tillhandahållas analogt sändningsutrymme i de nät där TV-sändningar sker med både analog och digital teknik. Bestämmelsen motiveras i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.1.4.

8 kap. 4 §

Ändringen är föranledd av att benämningen "lokalt kabelsändarföretag" ändras till "lokal kabel-TV-förening", se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

8 kap. 5 §

Ändringarna är föranledda av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

9 kap. 1 §

Genom att paragrafen upphävs överförs tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i 6 kap. 2 § helt från Justitiekanslern till Granskningsnämnden för radio och TV. Skälet härför är att Granskningsnämnden föreslås få rätt att förelägga den som har brutit mot bestämmelserna i såväl första som andra stycket i 6 kap. 2 § att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut. Det framstår därvid som lämpligast att det ankommer på nämnden att utöva tillsyn över sändningarna.

Föreläggande vid vite att inte på nytt sända program i strid med bestämmelserna i 6 kap. 2 § skall enligt 10 kap. 11 § meddelas av Justitiekanslern. Detta innebär att även Justitiekanslern har rätt att bedöma huruvida programmen har sänts i överensstämmelse med bestämmelsen i 6 kap. 2 §. Av 9 kap. 2 § i den lydelse som vi föreslår framgår emellertid att Granskningsnämnden, om man finner att en sändning innehåller våldsskildringar, pornografiska bilder eller sexuella framställningar i strid med 6 kap. 2 §, skall göra anmälan om förhållandet till Justitiekanslern. Därmed ges Justitiekanslern möjlighet att granska sändningarna trots att tillsynen i första hand ankommer på Granskningsnämnden.

9 kap. 2 §

Vi har föreslagit ändringar i *första stycket* i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39). I förhållande till dessa ändringar föreslår vi nu, till följd av vad som anförts i kommentaren till föregående paragraf, att undantaget för granskning i fall som avses i 9 kap. 1 § upphävs.

Ändringen i *tredje stycket* är föranledd av att Justitiekanslern föreslås få rätt att vid vite förelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt överträder den nya bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. De närmare motiven för förslaget framgår av allmänmotiveringen, avsnitt 2.4, och kommentaren till 10 kap. 11 §.

10 kap. 8 §

Av paragrafen framgår vid vilka överträdelser Granskningsnämnden för radio och TV har rätt att förelägga ett programföretag att offentliggöra nämndens fällande beslut. Ändringarna i paragrafen är föranledda av att vissa av de skyldigheter och förbud som kan föreskrivas i tillståndsvillkor föreslås bli omvandlade till generell tillämpliga lagregler. För att underlätta läsningen av paragrafen har dess första stycke delats upp i punkter.

Punkterna 1 och 4 motsvarar de överträdelser som omfattas av paragrafen i dess nuvarande lydelse. I punkten 1 har hänvisningen till 3 kap. 3 § andra stycket (3 kap. 9 § andra stycket enligt vårt förslag i delbetänkandet *Nytt regelverk för marksänd digital-TV* (SOU 2004:39)) utgått, då förbudet mot diskriminering av annonsörer föreslås bli generellt tillämpligt för samtliga sändningar som sker på annat sätt än genom tråd, se kommentaren till 6 kap. 11 §.

I *p. 2* ges Granskningsnämnden rätt att besluta om offentliggörande av ett fällande beslut om överträdelse av förbudet mot att sända program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller pornografiska bilder på tider och sätt som avses i 6 kap. 2 § första stycket. Denna bestämmelse har tidigare endast sanktionerats genom en rätt för Justitiekanslern att vitesförelägga den som har gjort sig skyldig till upprepade överträdelser av bestämmelsen. Med hänsyn till att Granskningsnämnden föreslås få rätt att besluta om offentliggörande av ett fällande beslut om en enskild överträdelse av bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket (se *p. 3* nedan) framstår det emellertid som rimligt att denna sanktion kan användas även vid enskilda överträdelser av bestämmelsen i 6 kap. 2 § första stycket, särskilt då dessa överträdelser får anses vara av allvarigare karaktär än överträdelser av 6 kap. 2 § andra stycket.

I *p. 3* ges Granskningsnämnden rätt att besluta om offentliggörande av ett fällande beslut om överträdelse av den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar. Bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket är avsedd att omfatta sådana våldsinslag och inslag med pornografiskt innehåll som enligt Granskningsnämndens nu rådande praxis utgör en del av villkoret om skyldighet att ta hänsyn till mediets särskilda genomslagskraft (3 kap. 2 § 9). Genom att tillståndsvillkoret omvandlas till en generellt tillämplig lagregel som omfattar alla program som sänds på annat sätt än genom tråd ut-

vidgas Granskningsnämndens möjlighet att ingripa mot sådana inslag till att omfatta alla sändningar i marknätet, oavsett vilka villkor tillståndshavarens sändningstillstånd har förenats med, och även sådana trådlösa sändningar som inte kräver tillstånd.

Bestämmelsen i *p. 5* ger Granskningsnämnden rätt att besluta om offentliggörande av ett fällande beslut om överträdelse av någon av de föreslagna bestämmelserna i 6 kap. 11 § om skyldighet att utöva sändningsrätten sakligt eller att respektera den enskildes privatliv eller förbudet mot diskriminering av annonsörer. Även dessa bestämmelser kan enligt radio- och TV-lagens nuvarande lydelse föreskrivas som tillståndsvillkor (3 kap. 1 §, 2 § 12 och 3 § andra stycket) och Granskningsnämnden har rätt att förelägga den som överträder villkoren att offentliggöra nämndens fällande beslut. Liksom bestämmelsen i andra punkten innebär det förhållandet att tillståndsvillkoren omvandlas till generella lagregler att Granskningsnämndens möjlighet att ingripa mot inslagen utvidgas till att omfatta alla sändningar i marknätet, oavsett vilka villkor tillståndshavarens sändningstillstånd har förenats med, och även andra program som sänds på annat sätt än genom tråd.

10 kap. 9 §

Paragrafen reglerar vilka överträdelser som får sanktioneras med föreläggande vid vite att följa bestämmelserna.

Av den nya *p. 3* framgår att Granskningsnämnden för radio och TV får vitesförelägga den som åsidosätter den i 6 kap. 12 § föreslagna bestämmelsen om tillgänglighet för personer med funktionshinder eller de föreskrifter som meddelas med stöd av denna bestämmelse. Motiven för denna bestämmelse framgår av allmänmotiveringen, avsnitt 8.9.5.

Ändringen i *p. 4* är föranledd av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

Ändringen i *p. 5* innebär att Granskningsnämnden för radio och TV får vitesförelägga den som åsidosätter ett tillståndsvillkor om skyldighet att tillhandahålla mobil TV som fri-TV eller att erbjuda sändningarna till operatörerna på icke-diskriminerande villkor enligt 3 kap. 8 a § att följa det aktuella villkoret.

Övriga ändringar i paragrafen är av redaktionellt slag.

10 kap. 11 §

Ändringarna i *första stycket* är endast av redaktionell karaktär.

I ett nytt *andra stycke* föreskrivs att Justitiekanslern får förelägga den som vid upprepade tillfällen och på likartat sätt åsidosätter den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 2 § andra stycket om skyldighet att iaktta återhållsamhet vid sändning av program som innehåller våldsskildringar eller avancerade sexuella framställningar att inte på nytt sända program i strid med bestämmelsen. Ett sådant föreläggande får enligt *tredje stycket* förenas med vite.

Med ”upprepade tillfällen” avses i första hand att det programföretag som föreläggandet riktas mot tidigare har fällts av Granskningsnämnden för radio och TV för brott mot bestämmelsen. Ett vitesföreläggande kan dock bli aktuellt även annars, under förutsättning att mer än en överträdelse av bestämmelsen är föremål för Justitiekanslerns prövning. I kravet på att överträdelserna skall vara upprepade ligger även att de skall ligga någorlunda nära varandra i tiden. Att överträdelserna skall ha skett ”på likartat sätt” innebär att det skall röra sig om inslag av likartat slag, t.ex. återkommande sändningar under dagtid av våldsinslag som inte kan betecknas som så allvarliga att de utgör brott mot bestämmelsen i 6 kap. 2 § första stycket. Skälen till att det enligt förslaget skall ankomma på Justitiekanslern att utfärda vitesföreläggande vid överträdelser av 6 kap. 2 § andra stycket är att vite är en förhållandevis kraftfull sanktion och att ett eventuellt vitesföreläggande grundar sig på bedömningar som har nära samröre med vad som kan anses utgöra missbruk av yttrandefriheten. Av 12 kap. 5 § framgår att frågor om utdömmande av vite som förelagts av Justitiekanslern prövas av allmän domstol på talan av Justitiekanslern samt att bestämmelserna om yttrandefrihetsmål tillämpas vid rättegången i ett sådant mål.

De närmare motiven för bestämmelsen framgår av allmänmotiveeringen, avsnitt 2.3.

11 kap. 2 §

Tillägget i *första stycket 1* innebär att ett tillstånd att sända TV-program får återkallas eller ändras om tillståndshavaren väsentligt brustit mot de föreslagna bestämmelserna i 6 kap. 11 § om saklighet, respekt av den enskildes privatliv och förbud mot att diskriminera annonsörer eller mot den i 6 kap. 12 § föreslagna bestämmelsen

om skyldighet att utforma sändningarna så att programmen blir tillgängliga för personer med funktionshinder.

Återkallelse är tänkt att tillgripas som yttersta åtgärd mot en tillståndshavare som inte följer de bestämmelser som gäller för sändningarna. Åtgärden bör således som huvudregel inte tillgripas förrän andra, mindre ingripande sanktioner har visat sig vara resultatlösa.

11 kap. 6 §

Ändringen i bestämmelsen är föranledd av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

12 kap. 1 §

I paragrafens *första stycke* anges i vilka fall ärenden om återkallelse skall tas upp av allmän domstol på talan av Justitiekanslern. Bestämmelsen grundar sig på 3 kap. 5 § YGL, där det föreskrivs att en fråga om ingripande på grund av missbruk av yttrandefriheten skall prövas av en domstol under medverkan av en jury. Bestämmelsen har kompletterats med överträdelser av 6 kap. 11 §, eftersom återkallelse på grund av sådana överträdelser får anses utgöra ingripanden på grund av missbruk av yttrandefriheten. Däremot kan överträdelser av den föreslagna bestämmelsen i 6 kap. 12 § eller de föreskrifter som kan komma att meddelas med stöd av denna bestämmelse inte anses vara av sådan karaktär att de innefattar missbruk av yttrandefriheten, även om bestämmelsen i sig innebär en inskränkning i programföretagets rätt att självständigt avgöra vad som skall förekomma i programmen. Återkallelse av tillstånd på grund av överträdelser av 6 kap. 12 § får därför prövas av Radio- och TV-verket i enlighet med 12 kap. 1 § andra stycket.

13 kap. 2 §

Ändringarna i paragrafen är föranledda av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

13 kap. 3 §

Ändringarna i *första stycket* innebär att vitesförelägganden som meddelats vid överträdelser av bestämmelsen i 6 kap. 12 § om tillgänglighet för personer med funktionshinder och de föreskrifter som meddelas med stöd av denna bestämmelse samt vid överträdelser av villkor för tillstånd att sända mobil TV som föreskrivits enligt 3 kap. 8 a § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ändringarna i *andra stycket* innebär att ovan nämnda vitesförelägganden gäller omedelbart om inte något annat förordnas.

13.2 Förslaget till ändring i lag (2005:364) om ändring i radio- och TV-lagen (1996:844)

8 kap. 1 §

I första stycket har kravet på att sändningsverksamheten skall utövas sakligt för att en programtjänst skall få s.k. must carry-status utgått. Ändringen är föranledd av förslaget i 6 kap. 11 § om att samtliga programföretag som sänder TV-program på annat sätt än genom tråd skall utöva sändningsverksamheten sakligt, med undantag för annonssändningar. Ett krav på saklighet för att en programtjänst skall uppnå must carry-status fyller därmed inte längre någon funktion.

13.3 Förslaget till förordning om ändring i förordningen (1994:729) med instruktion för Radio- och TV-verket

2 §

Ändringen är föranledd av att benämningen ”lokalt kabelsändarföretag” ändras till ”lokal kabel-TV-förening”, se närmare i allmänmotiveringen, avsnitt 9.6.2.

Kommittédirektiv

Översyn av radio- och TV-lagen

Dir.
2000:43

Beslut vid regeringssammanträde den 8 juni 2000.

Sammanfattning av uppdraget

En särskild utredare skall analysera och överväga behovet av ändringar i framför allt radio- och TV-lagen (1996:844) och lagen (1989:41) om TV-avgift. Utredaren skall föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena. Uppdraget omfattar dock inte förslag till grundlagsändringar.

Uppdraget omfattar följande frågor:

jurisdiktion: överväga behovet av lagstiftning som gör att TV-sändningar i det svenska marknätet med säkerhet kommer under svensk jurisdiktion,

tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar: lägga fram förslag som gör att samma regler kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt,

skydd av barn: överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt programinnehåll, t.ex. genom att det ställs upp krav på att visst innehåll skall kunna blockeras eller att det skall vara möjligt att utesluta program med visst innehåll från abonnemanget,

avgiftspliktiga TV-mottagare: se över reglerna för avgiftsskyldighet i syfte att anpassa dem till den utveckling som har skett när det gäller TV-distribution och mottagare, dock utan att grunderna för TV-avgiftssystemet rubbas,

program som sänds på uppdrag av andra: överväga hur lagstiftningen kan ändras så att det blir möjligt att sända program på uppdrag av någon annan utan att de räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser,

myndighetsmeddelanden: överväga om det mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen bör göras någon ändring av

bestämmelserna om vilka skyldigheter att sända myndighetsmeddelanden som kan åläggas programföretagen,

placering av sponsringsmeddelanden: överväga ändring i radio- och TV-lagen så att det bl.a. klarläggs vad som skall gälla i fråga om sponsringsmeddelanden i samband med längre pauser i program.

åtgärder vid underlåtelse att lämna vissa uppgifter: lägga fram förslag som ger Granskningsnämnden för radio och TV möjlighet att få fram nödvändiga uppgifter från programföretagen, t.ex. genom att använda föreläggande som kan förenas med vite,

regler om annonser och reklam: föreslå ändrade regler som leder till att konkurrensvillkoren, så långt det kan ske utan att möjligheterna att uppfylla syftena med den svenska lagstiftningen eftersätts, blir mer likvärdiga för de TV-företag som är verksamma på den svenska reklam-TV-marknaden. Reglerna om TV-reklam till barn eller om alkoholreklam skall dock inte ändras. Utredaren skall även överväga om erfarenheterna av hur nuvarande regler tillämpas eller av användningen av ny teknik bör föranleda ändrade regler.

den europeiska konventionen om gränsöverskridande television: lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att Sverige skall kunna ratificera konventionen.

Uppdraget skall vara slutfört före utgången av maj 2001.

Bakgrund

Radio- och TV-lagen (1996:844) trädde i kraft den 1 december 1996 (prop. 1995/96:160, bet. 1995/96:KU29, rskr. 1995/96:296). Sedan dess tillkomst har lagen ändrats vid några tillfällen.

De materiella bestämmelserna om lokalradion infördes inte i radio- och TV-lagen utan behölls i en särskild lag. Regeringen har emellertid föreslagit (prop. 1999/2000:55) att samtliga bestämmelser om lokalradion skall föras in i radio- och TV-lagen.

Lagen (1989:41) om TV-avgift trädde i kraft den 1 mars 1989 (prop. 1988/89:18, bet. 1988/89:KrU9, rskr. 1988/98:97). Med undantag för att TV-avgiftens storlek har ändrats har lagen endast undergått mindre ändringar sedan den infördes.

Andra lagar som har betydelse i radio- och TV-sammanhang är lagen om radiokommunikation (1993:599) och telelagen (1993:597).

Bestämmelserna i nu nämnda lagar har stöd i den särskilda grundlagsregleringen av yttrandefriheten i bl.a. radio och TV genom yttrandefrihetsgrundlagen.

Allmänt om uppdraget

Under den tid då radio- och TV-lagen har varit i kraft har det kommit fram att vissa av lagens bestämmelser fungerar mindre väl. Lagen behöver därför ses över i vissa delar. Tekniska förändringar i fråga om TV-distribution och TV-mottagare innebär att även lagen om TV-avgift behöver ses över.

En särskild utredare skall därför analysera och överväga behovet av ändringar i framför allt radio- och TV-lagen och lagen om TV-avgift. Utredaren skall i det sammanhanget analysera vilka lagändringar som är möjliga inom ramen för gällande lydelse av yttrandefrihetsgrundlagen. Utredaren skall föreslå de lagändringar som är motiverade av övervägandena. Utredaren skall inte lägga fram förslag som innebär mer omfattande ändringar i lagarnas tillämpningsområde, terminologi eller systematik.

Frågor om jurisdiktion

Bakgrund

EG:s TV-direktiv¹ bygger på den s.k. sändarlandsprincipen. Den medlemsstat som har jurisdiktion över programföretaget svarar för att sändningarna överensstämmer med de bestämmelser som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i medlemsstaten. De andra medlemsstaterna kan som huvudregel inte ingripa mot en sändning även om de skulle strida mot bestämmelserna i direktivet. Den frihet som medlemsstaterna enligt direktivet har att sätta upp striktare eller mer detaljerade regler gäller endast i fråga om programföretag inom deras jurisdiktion.

I samband med att TV-direktivet reviderades infördes en detaljerad beskrivning av vilka kriterier som skulle tillämpas för att fastställa jurisdiktionen. Avsikten² var att öka klarheten och att undvika situationer där ett programföretag kan vara under jurisdiktion av flera medlemsstater eller, omvänt, inte under jurisdiktion av någon medlemsstat. Sådana situationer har uppstått framför allt när det har gällt satellitsändningar där programföretagen har placerat olika delar av verksamheten i olika länder.

¹ Rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television, ändrat genom Europaparlamentets och rådets direktiv 97/36/EG.

² Rapport om tillämpningen av direktiv 89/552/EG och förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av rådets direktiv 89/552/EEG ----. KOM (95) 86

Jurisdiktionen skall enligt direktivet i första hand bedömas utifrån var programföretagen är etablerade. Etableringen fastställs med hänsyn till var de viktigaste ledningsfunktionerna finns eller var en betydande del av personalen är verksam. Radio- och TV-lagens tillämpningsområde är utformat i enlighet med direktivet. Lagen gäller om den som bedriver sändningsverksamheten enligt direktivets bestämmelser är etablerad i Sverige eller om Sverige enligt direktivet i annat fall har jurisdiktion. Lagen gäller inte om den som bedriver sändningsverksamheten är etablerad i någon annan EES-stat. Detta innebär att om programföretaget t.ex. väljer att ändra lokaliseringen av vissa ledningsfunktioner skulle jurisdiktionen kunna övergå från en medlemsstat till en annan. En sådan effekt skulle vara olycklig eftersom den skulle göra det svårare att tillgodose viktiga allmänintressen. Den skulle också vara mindre lämplig i ett EG-perspektiv, eftersom den ansvarsfördelning som TV-direktivets regler för jurisdiktion syftar till skulle bli mindre tydlig.

Enligt 2 kap. 1 § radio- och TV-lagen krävs tillstånd för att sända ljudradio- och TV-program med hjälp av radiovågor på frekvens under 3 gigahertz. Tillstånd att sända TV-program meddelas av regeringen. Skälet för tillståndsplikten (se prop. 1995/96:160 s. 70 ff) är att det inte finns utrymme för mer än ett begränsat antal ytäckande sändarnät. Det är ett viktigt demokratiskt krav att alla som bor i Sverige har tillgång till radio- och TV-program. Till tillståndet kan knytas villkor av olika slag. Även om den digitala sändningstekniken gör det möjligt att utnyttja radiofrekvenserna mer effektivt än med analog teknik måste man räkna med att tillgången på frekvensutrymme kommer att vara begränsad även i framtiden. Det är viktigt att möjligheten att sända TV i marknätet utnyttjas på ett sätt som tillgodoser krav på yttrandefrihet, tillgänglighet och mångfald.

Uppdraget

Utredaren skall överväga behovet av lagstiftning som gör att TV-sändningar i det svenska marknätet med säkerhet kommer under svensk jurisdiktion. Utredaren skall i det sammanhanget analysera vilket utrymme för nationell lagstiftning som finns inom ramen för EG-rätten. Utredaren skall lägga fram de förslag som föranleds av övervägandena.

Tillämplighet av tillståndsvillkor på vissa sändningar

Bakgrund

Enligt radio- och TV-lagen krävs tillstånd av regeringen för att sända TV-program med hjälp av radiovågor på frekvenser under 3 gigahertz. Ett sändningstillstånd får förenas med villkor av olika slag. Vid sidan av tillståndsvillkoren har regeringen även ställt upp anslagsvillkor för de avgiftsfinansierade programföretagen Sveriges Television AB, Sveriges Radio AB och Sveriges Utbildningsradio AB.

När radio- och TV-lagen infördes begränsades tillståndsplikten till de situationer där det är viktigt att styra frekvensanvändningen. Eftersom satellitsändningar sker på högre frekvenser än 3 gigahertz behövs inte något tillstånd och därför kan enligt nuvarande bestämmelser inte några tillståndsvillkor ställas upp.

Det behövs inte heller tillstånd för sändningar av sökbar text-TV som sker från radiosändare som används för andra sändningar med stöd av tillstånd enligt radio- och TV-lagen eller lokalradiolagen (1993:120). Det innebär att villkor i sändningstillstånd som gäller för ett programföretags övriga verksamhet inte är tillämpliga på företagets sändningar av sökbar text-TV.

Efterlevnaden av radio- och TV-lagens bestämmelser och tillståndsvillkoren övervakas av Granskningsnämnden för radio och TV genom efterhandsgranskning av programmen. Någon motsvarande rätt för Granskningsnämnden för radio och TV att kontrollera anslagsvillkorens efterlevnad finns inte.

Uppdraget

Konsekvenserna av att vissa regler om sändningars innehåll har konstruerats som tillståndsvillkor är att reglerna inte kan tillämpas när programmen sänds ut på ett sätt som inte kräver tillstånd, även om det programföretag som bedriver sändningarna har sändningstillstånd med tillståndsvillkor för det som är den huvudsakliga verksamheten. Sådana regler kan visserligen utformas som anslagsvillkor när det är frågan om företag som finansieras med TV-avgiftsmedel, men denna möjlighet föreligger inte för andra företag. Denna ordning är inte lämplig. Utredaren skall därför lägga fram förslag som gör att samma regler, där det är befogat, kan tillämpas på samtliga TV-sändningar från ett företag, oberoende av om sändningarna sker på ett sätt som kräver tillstånd eller på något annat sätt.

Skydd av barn

Bakgrund

Radio- och TV-sändningar når en stor allmän publik där det bl.a. ingår barn. Därför finns särskilda regler för att motverka att barn får del av innehåll som är tillåtet för vuxna, men som kan vara skadligt eller av andra skäl olämpligt för barn.

Enligt 6 kap. 2 § radio- och TV-lagen får program med ingående våldsskildringar av verklighetstrogen karaktär eller med pornografiska bilder inte sändas i TV under sådan tid eller på sådant sätt att det finns en betydande risk för att barn kan se programmen, om det inte av särskilda skäl ändå är försvarligt. Enligt förarbetena (prop. 1995/96:160, s. 93 ff) skall det vid tillämpningen göras en samlad bedömning av det skadliga innehållet i sändningen, vid vilken tidpunkt sändningen skett samt den allmänna tillgängligheten av sändningen, dvs. om den är krypterad.

För radio- och TV-sändningar med tillstånd av regeringen finns vidare möjlighet att föreskriva tillståndsvillkor som avser skyldighet att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen. En sådan skyldighet gäller för Sveriges Television, Sveriges Utbildningsradio och TV4 samt för övriga företag med tillstånd att sända TV med digital sändningsteknik.

EG-kommissionen har låtit utföra en studie av tekniska möjligheter att underlätta "föräldrakontroll" av TV-program. Enligt rapporten³ finns det inte några effektiva tekniska medel för att blockera visst innehåll i analoga sändningar i Europa. Däremot kommer den digitala sändningstekniken att erbjuda större möjligheter i detta hänseende. Rapportens författare anser emellertid inte att något tekniskt system kommer att kunna ersätta TV-företagens ansvar för programinnehållet.

I samband med den senaste tidens diskussion om pornografiska filmer i televisionen har programföretag och sändarföretag framhållit att det finns tekniska möjligheter för tittaren att aktivera ett s.k. barnlås. Det är en anordning som gör det möjligt att automatiskt blockera mottagningen av vissa program. För att systemet skall fungera krävs att särskild information om programmets karaktär sänds ut tillsammans med programmen.

³ Parental Control of Television Broadcasting. Study by the University of Oxford, PCMLP, 1999.

Innebörden av nuvarande regler är att det är tillåtet att sända pornografiska filmer i televisionen om sändningarna är krypterade och sändningen sker på mycket sen kvällstid, normalt efter midnatt. Med hänsyn till att krypterade programkanaler kan förväntas bli vanligare kan det ifrågasättas om kryptering utgör tillräckligt skydd för barn, i varje fall på längre sikt.

Uppdraget

Utredaren skall överväga olika sätt att förbättra möjligheten att skydda barn mot olämpligt programinnehåll, t.ex. genom att det ställs upp krav på att visst innehåll skall kunna blockeras eller att det skall vara möjligt att utesluta program med visst innehåll från abonnemanget. Utredaren skall lägga fram de förslag till lagändringar som föranleds av övervägandena.

Avgiftspliktiga TV-mottagare

Bakgrund

Enligt lagen om TV-avgift skall den som innehar en TV-mottagare betala TV-avgift för mottagaren.

I lagens förarbeten (prop. 1988/89:18 s. 43 ff) anges vad som avses med begreppet TV-mottagare. Den kritiska delen i en TV-mottagare är enligt propositionen kanalväljaren, dvs. den del som gör det möjligt att avgöra vilken av de tillgängliga programkanalerna som mottagningen skall avse. I propositionen konstateras att även andra apparater än de som i dagligt tal benämns TV-mottagare kan vara avgiftspliktiga mottagare. Det gäller t.ex. vissa videobandspelare och vissa mottagare för satellitsändningar.

Enligt 4 och 5 §§ lagen om TV-avgift omfattar skyldigheten att betala TV-avgift inte sådana TV-mottagare som på grund av sin konstruktion inte kan användas för att ta emot markbundna sändningar, och inte heller för TV-mottagare i anläggningar eller lokaler för annat än bostadsanläggningar eller i fortskaffningsmedel, om mottagaren på grund av en särskilt vidtagen åtgärd inte kan användas för att ta emot TV-program.

Motivet för att TV-mottagare som genom sin konstruktion inte kan användas för att ta emot markbundna sändningar skall vara undantagna från avgift är att de avgiftsfinansierade sändningarna

uteslutande sker från marksändare. Om Sveriges Television skulle börja sända från satellit skulle man enligt propositionen få överväga att ta upp frågan till förnyad prövning.

Sedan lagen om TV-avgift trädde i kraft har det skett några viktiga förändringar både när det gäller det sätt på vilket TV-program sänds ut och i fråga om apparater som kan ta emot TV-sändningar.

Regeringen medgav den 13 november 1997 att Sveriges Television får inleda sändningar över satellit för mottagning i Sverige. Det motiv som ursprungligen anfördes för undantaget för TV-mottagare som inte kan ta emot markbundna sändningar är därför inte längre för handen.

Det är vidare möjligt att på olika sätt använda persondatorer för att ta emot TV-sändningar. Med ett s.k. TV-kort kan datorn redan nu användas för att ta emot vanliga TV-sändningar. I en skrivelse till Kulturdepartementet har Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) hemställt om en översyn av reglerna om undantag från avgiftsskyldighet. Behovet av en översyn beror enligt bolaget dels på att Sveriges Television sedan den 1 april 1999 sänder SVT1, SVT2 och SVT24 digitalt över satellit, dels på att möjligheten att ta emot rörliga bilder över telenäten genom s.k. bredbandstjänster gör att en dator uppkopplad till Internet kan betraktas som en TV-mottagare.

Uppdraget

Utredaren skall se över reglerna för avgiftsskyldighet i syfte att anpassa dem till den utveckling som har skett, dock utan att grunderna för TV-avgiftssystemet rubbas.

Program som sänds på uppdrag av andra

Bakgrund

Länkomedia AB, som har tillstånd för digitala TV-sändningar i norra Östergötland, avser enligt sin tillståndsansökan att bl.a. sända informationsprogram på uppdrag av kommun, landsting, bostadsbolag, fackförbund m.m. samt utbildningsprogram kopplade till gymnasieskola och universitet.

Granskningsnämnden för radio och TV har granskat sändningarna och funnit att informationsprogram från Hyresgästföreningen och LO-facken i Linköping utgör sändningar som sänds på uppdrag av

någon annan och som är annonser (beslut nr SB 125/99). De skall därför omges av särskilda signaturer och inräknas i den tillåtna annonsvolymen.

I en skrivelse till regeringen anför Länkomedia AB att följderna av denna tolkning blir att den reklamtid som finns för att finansiera sändningarna upptas av informationsprogram. Inte heller utbildningsprogram som sänds på uppdrag av något utbildningsorgan skulle kunna sändas utan att betraktas som annons. Bolaget anser att lagstiftningen bör ändras så att denna typ av program kan sändas i regionala eller lokala TV-sändningar utan att betraktas som reklam.

Digital-TV-kommittén har i en skrivelse till regeringen den 22 september 1999 föreslagit att regeringen tar initiativ till sådana ändringar av radio- och TV-lagen att samhällsinformation och utbildningsprogram, som sänds på uppdrag av någon annan, inte behandlas på samma sätt som reklaminslag eller andra annonser. Enligt kommittén är det framför allt angeläget att programmen inte räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser.

Uppdraget

Utredaren skall överväga hur den nuvarande lagstiftningen kan ändras så att det blir möjligt att sända program på uppdrag av någon annan utan att de räknas in i den högsta tillåtna sändningstiden för annonser. Utredaren skall lägga fram de förslag som föranleds av övervägandena.

Myndighetsmeddelanden

Bakgrund

Enligt 3 kap. 2 § första stycket 15 radio- och TV-lagen får ett villkor för ett sändningstillstånd avse skyldighet att kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det.

En sådan skyldighet gäller för Sveriges Television och Sveriges Radio. Enligt sändningstillståndet skall programföretaget se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

För kommersiella programföretag med sändningstillstånd, dvs. TV4 och övriga kommersiella företag med tillstånd att sända mark-sänd digita-TV, är skyldigheten att sända meddelanden begränsad till vissa varningsmeddelanden.

I samband med valet till Europaparlamentet i juni 1999 ansökte Europaparlamentets kontor i Sverige om att få sända meddelanden av vikt för allmänheten i Sveriges Television. Ansökan avlogs av Sveriges Television, huvudsakligen med hänvisning till att den aktuella bestämmelsen i företagets sändningstillstånd endast avser en begäran från svenska statens myndigheter. Saken anmäldes till Granskningsnämnden för radio och TV av Europaparlamentets kontor i Sverige. Enligt anmälaren var programföretagets tolkning av begreppet ”svensk myndighet” felaktig eftersom Sveriges EU-medlemskap innebär att Sverige har överlämnat en stor del av tidigare nationell lagstiftning och nationella regelbeslut till de överstatliga EU-institutionerna.

Granskningsnämnden ansåg inte att Sveriges Television hade handlat i strid med sändningstillståndet (beslut nr SB 103/99). Enligt nämndens mening är Europaparlamentet inte att betrakta som myndighet.

Uppdraget

Mot bakgrund av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen skall utredaren överväga om det bör göras någon ändring av bestämmelserna om vilka skyldigheter att sända myndighetsmeddelanden som kan åläggas programföretagen.

Placering av sponsringsmeddelanden

Bakgrund

7 kap. 8 § radio- och TV-lagen innehåller regler om sponsrade program, dvs. program som inte är annonser men som helt eller delvis har bekostats av någon annan än den som bedriver sändningsverksamheten. Där anges bl.a. att de som har gett bidrag till ett sponsrat program skall anges på lämpligt sätt i början och slutet av programmet eller vid ettdera tillfället.

Det har rått en viss osäkerhet om huruvida meddelanden om att ett program är sponsrat får förekomma i samband med att en sändning övergår från en kanal till en annan i Sveriges Televisions

sändningar. Kammarrätten i Stockholm (mål nr. 3144-1998) har emellertid gjort bedömningen att Sveriges Television inte har brutit mot bestämmelserna genom att sända sponsringsmeddelanden vid kanalbyten.

Granskningsnämnden för radio och TV har uttalat att sponsringsmeddelanden som lämnas vid andra tillfällen än i början eller slutet av ett program, t.ex. i pauser i föreställningar eller evenemang, skall följa bestämmelserna om reklam och annan annonsering och därmed bl.a. omges av annonssignatur (beslut nr SB 330/97). Med anledning av nämndens uttalande har Sveriges Television och TV4 hemställt om en lagändring med innebörd att undantaget från kravet på annonssignatur skall omfatta samtliga sponsringsmeddelanden samt att sponsringsmeddelanden inte skall räknas in i den tillåtna tiden för annonser.

Uppdraget

Även om rättsläget vad gäller sponsringsmeddelanden vid kanalbyten har klarlagts genom Kammarrättens avgörande är det angeläget att det i lagen tydligt anges vad som gäller. Det är också viktigt att det klarläggs vad som skall gälla i fråga om sponsringsmeddelanden i samband med längre pauser i program. Därvid bör beaktas att ett syfte med sponsringsmeddelanden är att det för publiken skall stå klart att programmet är sponsrat. Utredaren skall från dessa utgångspunkter överväga ändring i radio- och TV-lagen.

Åtgärder vid underlåtelse att lämna vissa uppgifter

Bakgrund

Enligt 3 kap. 2 § första stycket 16 radio- och TV-lagen kan regeringen i tillståndsvillkor föreskriva skyldighet att till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats enligt lagen. Detta kan t.ex. ha betydelse för att nämnden skall kunna bedöma om programföretaget har överträtt villkor om sponsrade program.

När det gäller vissa andra uppgiftsskyldigheter enligt radio- och TV-lagen kan Granskningsnämnden enligt 10 kap. 9 § förelägga den uppgiftsskyldige att lämna uppgifter. Ett sådant föreläggande får

förenas med vite. Om ett programföretag underlåter att lämna begärda uppgifter enligt 3 kap. 2 § första stycket 16 är emellertid den enda sanktionen att Granskningsnämnden kan förelägga företaget att på lämpligt sätt offentliggöra nämndens beslut om att underlåtelser innebär ett brott mot tillståndsvillkoren.

I ett granskningsärende som bl.a. gällde ifrågasatt otillåten sponsring har Granskningsnämnden konstaterat att det aktuella programföretaget genom att inte lämna nämnden nödvändiga upplysningar har undandragit sig den granskning som ankommer på nämnden (beslut nr SB 413/97). Nämnden har i en skrivelse underrättat regeringen om att det inte finns någon annan sanktion mot ett sådant förfarande i radio- och TV-lagen eller sändningstillståndet än skyldighet att offentliggöra nämndens beslut.

Villkor om vilka programtyper som får och inte får sponsras har till syfte att motverka att programverksamhetens integritet hotas genom att möjligheten att erhålla sponsorsbidrag blir styrande för vilka program som produceras och sänds. En överträdelse av villkor om sponsring kan leda till att programföretaget åläggs att betala en särskild avgift. När Granskningsnämnden skall bedöma om ett program är sponsrat i strid med tillståndsvillkoren behöver nämnden ha tillgång till handlingar som belyser de ekonomiska relationerna mellan programföretaget och utomstående aktörer. Det är inte tillfredsställande om nämnden saknar påtryckningsmedel för att från programföretagen få fram de uppgifter som nämnden behöver för att kunna pröva om en överträdelse har skett.

Uppdraget

Utredaren skall lägga fram förslag som ger Granskningsnämnden möjlighet att få fram nödvändiga uppgifter, t.ex. genom att använda föreläggande som kan förenas med vite.

Regler om annonser och reklam

Bakgrund

I Sverige har det funnits lagstiftning om reklamsändningar i TV sedan år 1991, när TV4 inledde reklamfinansierade marksändningar. Den svenska lagstiftningen gavs från början medvetet en mer restriktiv utformning än de regler som framgår av EG:s TV-direktiv

eller den europeiska konventionen om gränsöverskridande television⁴. Skälen för denna restriktiva hållning var en omsorg om publikens möjlighet att följa TV-programmen så ostört som möjligt.

De svenska reglerna är mer restriktiva än TV-direktivets regler framför allt när det gäller sändningstid för annonser, möjligheterna att avbryta program med annonser samt möjligheterna att rikta reklam till barn. Även reglerna för alkoholreklam är mer restriktiva.

I samband med det första förslaget om svenska regler om reklam i TV (prop. 1990/91:149 s. 100) uttalade föredragande statsrådet:

Så länge vi inte har någon reklamfinansierad television i marknätet vilar i viss mån alla antaganden om effekterna av olika regler på gissningar. Jag kan därför tänka mig att det efter en tid, då vi har fått mer erfarenhet, är lämpligt att se över vissa regler.

Under den tid som lagstiftningen har varit i kraft har det kommit fram erfarenheter av hur reglerna har fungerat. Det gäller t.ex. hur lagstiftningen påverkar programföretagens val av lokalisering, hur de syften som ligger bakom lagstiftningen uppfylls och hur de enskilda reglerna kan tillämpas.

Granskningsnämnden för radio och TV har i en skrivelse till regeringen anfört att den nuvarande regleringen motverkar syftet med förbudet mot reklamavbrott. Enligt nämnden kan en möjlig lösning vara att för sådana program där syftet att ta hänsyn till upphovsmännen och publikens upplevelse av programmen är särskilt framträdande föreskriva att programmen inte får avbrytas ens av andra program. I övriga fall skulle avbrott kunna tillåtas i ungefär den utsträckning som anges i EG:s TV-direktiv.

I sitt yttrande till Radio- och TV-verket över ansökningar om tillstånd att sända digital TV uttalade Digital-TV-kommittén att det kan finnas skäl att se över reklamreglerna, t.ex. när det gäller möjligheterna att låta reklaminslag avbryta program. Ett mål för en översyn bör enligt kommittén vara att konkurrensvillkoren på den svenska reklam-TV-marknaden, så långt det är möjligt utan att syftena med den svenska lagstiftningen åsidosätts, bör vara likvärdiga för företag som är etablerade inom och utom Sverige.

I sin skrivelse den 20 december 1999 till regeringen med förslag till fördelning av tillstånd för digitala TV-sändningar anser Radio- och TV-verket, mot bakgrund bl.a. av att flera programföretag har framfört önskemål om en översyn av reklamregler m.m. i radio-

⁴ Öppnad för undertecknande den 5 maj 1989.

och TV-lagen, att det är angeläget att en utredning snarast möjligt tillsätts med uppdrag att förutsättningslöst och i samråd med berörda myndigheter och programföretag göra en översyn av radio- och TV-lagen.

Utgångspunkter

De svenska reglerna om sändningstid avser såväl reklam (inkl. försäljningsprogram) som andra annonser medan TV-direktivets regler endast avser reklam och köp-TV. Vidare är den tillåtna sändningstiden kortare än den som tillåts enligt direktivet. Enligt den svenska lagstiftningen tillåts rena försäljningskanaler, men det finns inte några särskilda regler för försäljningsprogram i vanliga TV-kanaler. Skillnaderna mellan TV-direktivets regler och de svenska reglerna har emellertid minskat efter en lagändring år 1997 (prop. 1996/97:101, bet. 1996/97:KU19, rskr. 1996/97:208, SFS 1997:335) som innebär att annonser under sändningstiden mellan kl. 19.00 och 24.00 får sändas under tio minuter under en timme mellan hela klockslag.

Det finns därför anledning att pröva om det är motiverat att öka samstämmigheten mellan de två regelverken. Under vissa delar av dygnet utgör barn en stor del av TV-publiken. Detta bör beaktas om bestämmelserna om sändningstid föreslås ändras.

Enligt de svenska reglerna tillåts reklamavbrott endast i föreställningar och evenemang med pauser samt i program som består av avslutade delar, medan TV-direktivet medger avbrott i de flesta slags program. Ett syfte med den svenska lagstiftningen är att den skall skydda publikens möjligheter att uppleva TV-programmen utan att störas av avbrott.

De svenska reglerna medger emellertid att program, filmer etc. ofta avbryts av ett eller t.o.m. två andra program, vilka omges av annonssändningar. Avbrotten blir härigenom betydligt längre än om avbrott för annonser skulle tillåtas. Dessutom har många TV-företag som sänder via satellit till publiken i Sverige etablerat sig i Storbritannien där lagstiftningen är mindre restriktiv än den svenska när det gäller reklamavbrott i programmen.

Radio- och TV-lagens regler om hur annonser får placeras tillgodoser inte det som är deras syfte, att skydda publikens möjlighet att uppleva programmen utan att störas av annonser. Det finns därför skäl att se över reglerna.

Reklam som direkt vänder sig till *barn* är förbjuden enligt de svenska reglerna. Även andra restriktioner syftar till att motverka att TV-reklam riktas till barn. Enligt TV-direktivet är det tillåtet att sända reklam och köp-TV med inriktning på minderåriga om vissa varsamhetskrav är uppfyllda. Konsumentombudsmannen och Näringslivets delegation för marknadsrätt har enats om råd om hur barnreklamförbudet skall tolkas. Några allvarigare tillämpningsproblem har inte förekommit. Det finns ett ökat intresse i andra europeiska länder för skyddet av barn i det nya mediasamhället. Dessa regler bör därför inte ändras.

Reklam för *alkoholdrycker* är förbjuden i svensk TV. Enligt TV-direktivet är sådan reklam tillåten om vissa varsamhetskrav är uppfyllda. Det finns inte någon anledning att ändra reglerna om reklam för alkoholdrycker i svensk TV.

Uppdraget

Utredaren skall, med beaktande av de angivna utgångspunkterna, lägga fram förslag till ändrade regler som leder till att konkurrensvillkoren, så långt det kan ske utan att möjligheterna att uppfylla syftena med den svenska lagstiftningen eftersätts, blir mer likvärdiga för de TV-företag som är verksamma på den svenska reklam-TV-marknaden.

Utredaren skall även överväga om erfarenheterna av hur nuvarande regler tillämpas eller av användningen av ny teknik bör föranleda ändrade regler. Utredaren skall lägga fram de förslag som föranleds av övervägandena.

Den europeiska konventionen om gränsöverskridande television

Bakgrund

Inom Europarådet beslutades år 1989 Konventionen om gränsöverskridande television (TV-konventionen). Sverige har undertecknat konventionen, men har inte ratificerat den. Genom konventionen har ett för Europarådets medlemsstater gemensamt regelverk skapats. Konventionen innehåller regler för programinnehållet i allmänhet, för reklamsändningar och för s.k. sponsrade program. Samtidigt med arbetet med TV-konventionen utarbetades TV-direktivet. Konven-

tionen innehåller bl.a. andra bestämmelser om vem som är ansvarig för satellitsändningar än TV-direktivet.

I propositionen Satellitsändningar av TV-program (prop. 1992/93:75) föreslogs att de svenska reglerna i första hand skulle anpassas efter TV-direktivet. Beslut om ratifikation av TV-konventionen borde enligt regeringen anstå tills klarhet nåtts om ansvarsbestämmelserna.

För att anpassa TV-konventionen till TV-direktivet har ett tilläggsprotokoll till TV-konventionen utarbetats inom Europarådet. Tilläggsprotokollet öppnades för godkännande den 1 oktober 1998. Det träder i kraft när samtliga parter i TV-konventionen har godkänt det. Även om parterna inte uttryckligen godkänner tilläggsprotokollet träder det emellertid i kraft den 1 oktober år 2000, förutsatt att ingen av parterna dessförinnan har lämnat in en protest mot detta.

Uppdraget

Mot bakgrund av det ändringsprotokoll till TV-konvention som utarbetats inom Europarådet skall konsekvenserna av ett svenskt tillträde till konventionen analyseras. Utredaren skall även lägga fram förslag till de ändringar i lagstiftningen som behövs för att konventionen skall kunna ratificeras.

Utredningsarbetet

Vid utförandet av uppdraget skall utredaren samverka med berörda företag och myndigheter. Samråd skall ske med Mediegrundlagsutredningen (Ju 1999:01) och Digital-TV-kommittén (Ku 1997:06).

Uppdraget skall redovisas före utgången av maj 2001.

(Kulturdepartementet)

Kommittédirektiv

**Tilläggsdirektiv till Radio- och TV-lags-
utredningen (Ku 2000:01)**

**Dir.
2003:30**

Beslut vid regeringssammanträde den 13 mars 2003.

Sammanfattning av uppdraget

Radio- och TV-lagsutredningen skall överväga vissa ytterligare frågor och föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena.

De nya frågor som skall utredas är

- Digital-TV-kommitténs förslag om ett fristående operatörsföretag, tillståndsgivning genom myndighet och tillståndstidens längd,
- TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade,
- skyldighet att vidarebefordra vissa TV-program,
- vissa interaktiva rundradiotjänster,
- elektroniska företagsskyltar i sportsändningar i TV
- den tillåtna annonstiden under en timme,
- upprepade överträdelser av innehållsvillkor samt
- vissa ytterligare TV-avgiftsfrågor.

Uppdraget omfattar inte förslag till grundlagsändringar.

Utredarens överväganden om den tillåtna annonstiden under en timme skall redovisas före utgången av juni 2003. Den del av uppdraget som avser tillgång till TV-program för dem som bor i fastigheter som är anslutna till kabel-TV-nät efter det att de analoga mark-sändningarna har upphört skall redovisas före utgången av november 2003. Övriga delar av uppdraget skall redovisas före utgången av 2004.

Bakgrund

Regeringen beslutade den 8 juni 2000 att bemyndiga chefen för Kulturdepartementet att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att analysera och överväga behovet av ändringar i framför allt radio-

och TV-lagen (1996:844) och lagen (1989:41) om TV-avgift samt föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena (dir. 2000:43).

Den 1 februari 2001 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till utredaren (dir. 2001:11).

Utredningen, som har antagit namnet Radio- och TV-lagsutredningen, lämnade i oktober 2001 delbetänkandet Skydd av barn mot olämpligt programinnehåll i TV (SOU 2001:84).

Sedan utredarens arbete påbörjades har vissa nya frågor aktualiserats. Utredarens uppdrag utvidgas därför.

Digital-TV-kommitténs förslag

Utgångspunkter

Digital-TV-kommittén (Ku 1997:06) avgav i november 2001 sitt slutbetänkande Digital TV – modernisering av marknätet (SOU 2001:90).

I betänkandet föreslår kommittén att en extern aktör, ett ”operatörsföretag”, får tillstånd att förfoga över en del av den totala överföringskapaciteten i det digitala marknätet. Operatörsföretagets utbud bör i princip uppfylla samma riktlinjer och villkor som i dag gäller för urval och tillståndsgivning. De programföretag som föreslås ingå i detta utbud bör godkännas och få sändningstillstånd av en myndighet.

Digital-TV-kommittén föreslår vidare att tillståndsgivning för marksänd digital-TV i framtiden bör delegeras till en myndighet. Myndigheten bör kunna ge tillstånd både till enskilda programföretag och till operatörer som själva sätter ihop ett programutbud. I valet av myndighet bör hänsyn tas till konvergensen mellan IT-, telekommunikations- och mediesektorerna. En myndighetsmodell kräver tydliga regler och kriterier för tillståndsgivningen, bl.a. för att kunna garantera största möjliga yttrandefrihet och mångfald.

Kommittén föreslår också att de digitala sändningstillstånden i marknätet under nästa period skall gälla i tio år.

Vissa remissinstanser tillstyrker förslaget att en extern aktör skall förfoga över en del av den totala överföringskapaciteten medan andra anser att frågan behöver utredas ytterligare. Radio- och TV-verket avstyrker dock förslaget med hänsyn till att ett antal komplicerade frågor inte hade behandlats i betänkandet.

De flesta remissinstanser som berör frågan instämmer i att tillståndsgivningen bör delegeras till en myndighet. Radio- och TV-verket betonar vikten av att urvalsprocessen styrs av klara, tydliga och förutsägbara regler.

Flera remissinstanser tillstyrker att tillståndstiden skall vara tio år. Post- och telestyrelsen pekar på att tillståndsvillkoren kan gälla under en kortare tid än sändningstillståndet.

Uppdraget

Utredaren skall överväga Digital-TV-kommitténs förslag i nämnda delar och vilka författningsändringar som behövs för att genomföra dem. När det gäller förslaget om ett operatörsföretag skall utredaren studera erfarenheterna i Sverige och andra länder. Frågor om ägande samt relationen mellan operatörsföretaget och programföretagen skall behandlas.

TV-programmens tillgänglighet för funktionshindrade

Utgångspunkter

Enligt 3 kap. 2 § 5 radio- och TV-lagen får villkor för sändningstillstånd som meddelas av regeringen avse skyldighet att utforma sändningarna på ett sådant sätt att de blir tillgängliga för funktionshindrade. För TV-sändningar som inte kräver tillstånd av regeringen, dvs. sändningar via satellit eller kabel, finns ingen motsvarande bestämmelse.

Tillståndsvillkor med innebörden att TV-program skall göras tillgängliga för funktionshindrade gäller för Sveriges Television AB (SVT), Sveriges Utbildningsradio AB (UR) och TV 4 AB. För övriga programföretag med tillstånd att sända marksänd TV med digital teknik finns inga sådana villkor.

Handikappombudsmannen har i en skrivelse till Kulturdepartementet uttryckt uppfattningen att de förbättringar som har skett inte har varit tillräckliga för att göra TV-programmen tillgängliga för personer med funktionshinder. Han anser att en översyn av radio- och TV-lagen bör inbegripa frågan om TV-programms tillgänglighet för funktionshindrade.

Uppdraget

Utredaren skall överväga behovet av lagändringar för att förbättra tillgängligheten till TV-program för personer med funktionshinder.

Skyldighet att vidarebefordra vissa TV-program*Utgångspunkter*

I 8 kap. radio- och TV-lagen finns bestämmelser om skyldighet för innehavare av kabel-TV-nät att vidarebefordra vissa TV-program till de boende. De aktuella nätinnehavarna är skyldiga dels att sända ut vissa program som sänds med tillstånd av regeringen och som är avsedda att tas emot i området utan villkor om särskild betalning, dels att i varje kommun kostnadsfritt tillhandahålla ett särskilt bestämt utrymme för sändningar av TV-program från ett eller flera lokala kabelsändarföretag. Med lokalt kabelsändarföretag avses en juridisk person som har bildats för att bedriva lokala kabelsändningar och som kan väntas låta olika intressen och meningsriktningar komma till tals i sin verksamhet. Lokala kabelsändarföretag får inte sända reklam. På vissa orter används beteckningen Öppna kanalen för sändningarna.

Till grund för de angivna föreskrifterna ligger 3 kap. 1 § 2 stycket yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), enligt vilken det får föreskrivas skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för vissa program i den utsträckning det behövs med hänsyn till allmänhetens intresse av tillgång till allsidig upplysning. Sedan den 1 januari 2003 är det också tillåtet att föreskriva skyldighet för nätinnehavare att ge utrymme för överföringar i den utsträckning det behövs med hänsyn till intresset av konkurrens beträffande sådana överföringar i nätet eller allmänhetens intresse av tillgång till sådana överföringar. Det kan också föreskrivas skyldighet för nätinnehavare att vidta åtgärder för att tillförsäkra mottagarkretsen inflytande över programvalet.

Digital-TV-kommittén bedömer i sitt slutbetänkande att de analoga marksändningarna kan avvecklas år 2007. Kommittén behandlar inte frågan om vidare-sändningsplikt.

I sitt delbetänkande Lag om elektronisk kommunikation (SOU 2002:60) konstaterar Utredningen om elektronisk kommunikation att konvergensutvecklingen och digitaliseringen av TV-sändningarna i marknätet aktualiserar en rad frågeställningar som rör vidare-sändningsskyldigheten. En sådan frågeställning är vilket eller vilka

nät som skyldigheten skall gälla för om en bostad är ansluten till flera olika trådnät där TV-program kan sändas vidare till allmänheten, t.ex. ett vanligt kabel-TV-nät och ett fiberbaserat "broadbandsnät". Utredningen föreslår att frågor som rör skyldighet att vidarebefordra TV-program utreds vidare i annat sammanhang där ansvarsfrågor, omfattningen av skyldigheten m.m. analyseras.

I promemorian Abonmentinflytande i kabel-TV-nät (Ds 2001:52) analyseras behovet av lagregler för att stärka abonnenternas inflytande över programutbudet i kabel-TV-nät. Enligt promemorian bör det utredas om kabelnäten skulle kunna öppnas för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer genom någon form av samtrafikskyldighet.

Vid ett seminarium om lokal icke-kommersiell TV som genomfördes på regeringens initiativ i maj 2002 anfördes att nätägarens ansvar för att de lokala kabelsändarföretagens program förs fram till kabelnätet borde ökas. Vidare framkom att det finns ett missnöje med den nuvarande beteckningen "lokalt kabelsändarföretag". Bl.a. ansågs denna inte avspegla att verksamheten drivs av föreningar och att det handlar om en verksamhet som är öppen för alla som är intresserade.

Uppdraget

Utredaren skall överväga vilka författningsändringar som behövs för att säkerställa att de som bor i kabelanslutna fastigheter har tillgång till ett grundläggande utbud av TV-program även efter det att de analoga sändningarna har upphört.

Utredaren skall vidare överväga om det är lämpligt och möjligt att genom lagstiftning skapa förutsättningar för konkurrens mellan olika innehållsleverantörer i kabel-TV-näten. Hänsyn skall tas till det regelverk om elektronisk kommunikation som beslutats inom EG och som bl.a. ligger till grund för delbetänkandet från Utredningen om elektronisk kommunikation.

Slutligen skall utredaren analysera hur de lokala icke-kommersiella TV-sändningarna påverkas av digitaliseringen och om förutsättningarna för sådana sändningar kan förbättras genom lagstiftning. I det sammanhanget bör frågan om verksamhetens benämning övervägas.

Vissa interaktiva rundradiotjänster

Utgångspunkter

Förutom för vanlig television gäller radio- och TV-lagen också för sökbar text-TV. Med sökbar text-TV menas text som sänds ut fortlöpande tillsammans med en TV-sändning och som den mottagande kan ta del av efter eget val. I analoga sändningar omfattar sökbar text-TV ett begränsat antal uttrycksmedel i form av text och enkla figurer med ett fåtal färger. I digitala sändningar finns däremot stora möjligheter att med liknande teknik som sökbar text-TV sända interaktiva tjänster av många olika slag. TV-tittarens samverkan med dessa tjänster kallas ibland för skenbar eller lokal interaktivitet.

Radio- och TV-lagens regler för sökbar text-TV skiljer sig i vissa avseenden från de regler som gäller för övriga sändningar. Bl.a. gäller inte bestämmelserna om sändningstid för och placering av annonser för sökbar text-TV. För sändningar av sökbar text-TV krävs inte tillstånd om det sänds andra tillståndspliktiga sändningar från sändaren.

Granskningsnämnden för radio och TV har granskat sändningarna i programtjänsten e-TV, som vid sidan av vanliga televisionssändningar innehöll navigerbara informations- eller försäljningssystem för bl.a. väder, resor och musik, vilka sändes på i princip samma sätt som sökbar text-TV (beslut 2001-10-17, SB 398/01). I beslutet uttryckte Granskningsnämnden uppfattningen att de svårigheter som uppkommer för att tillämpa de vanliga reglerna för annonser m.m. på sökbar text-TV också gäller i fråga om de interaktiva tjänster som var aktuella i granskningsärendet.

Granskningsnämnden har vidare i sitt remissyttrande över delbetänkandet Lag om elektronisk kommunikation (SOU 2002:60) anfört att elektroniska programguider i vissa fall kan vara att bedöma som sökbar text-TV men att i andra fall frågan om tillståndsplikt etc. skall bedömas enligt andra regler. En särskild fråga är vad som skall gälla när TV-tittaren kan få tillgång till en interaktiv tjänst genom att klicka på en ikon i det vanliga TV-programmet. I det fall då ett program som inte utgör reklam innehåller länkar till reklam tillämpas i Storbritannien en "tvåklicksregel" som innebär att det inte är tillåtet att direkt länka interaktiva reklamtjänster till vanliga program. Motivet är att tittaren i sådana fall inte anses vänta sig att direkt få del av ett reklammeddelande.

Uppdraget

Utredaren skall överväga behovet av särskilda regler för elektroniska programguider och andra interaktiva tjänster som ingår i digitala radio- och TV-sändningar. Uppdraget omfattar såväl frågan om i vilka avseenden reglerna för interaktiva tjänster skall skilja sig från de allmänna reglerna som gränsdragningen mellan interaktiva tjänster och de sändningar för vilka allmänna regler skall gälla. Med hänsyn till den utveckling mot konvergens mellan olika slag av nät och tjänster som pågår inom området för elektronisk kommunikation bör utredaren göra jämförelser med vad som gäller för likartade interaktiva tjänster inom andra områden.

Elektroniska företagsskyltar i sportsändningar i TV

Utgångspunkter

I 7 kap. radio- och TV-lagen finns regler om reklam och annan annonsering. Huvudregeln är att annonser skall vara tydligt åtskilda från övriga sändningar genom en särskild signatur som sänds före och efter varje sändning av annonser. Denna regel går tillbaka på artikel 10.1 i rådets direktiv 89/552/EEG av den 3 oktober 1989 om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television (TV-direktivet). TV-direktivet har ändrats genom direktiv 97/36/EG. I direktivet anges att TV-reklam och köp-TV skall vara lätta att känna igen som sådana och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska och/eller akustiska medel.

Bestämmelserna om sändning av TV-reklam avser normalt inte reklamskyltar och liknande som finns i den verklighet som avbildas i ett TV-program. Genom modern teknik är det emellertid möjligt att lägga in reklamskyltar och annat innehåll som inte finns i verkligheten, exempelvis företagsskyltar i samband med elektronisk resultatrapportering vid idrottsevenemang.

I flera beslut har Granskningsnämnden för radio och TV funnit att sändning av elektroniska företagsskyltar i samband med idrottsevenemang har stått i strid med lagbestämmelser eller tillståndsvillkor om TV-reklam.

I ett ärende som avsåg sändning av elektroniska företagsskyltar i anslutning till matchuret i en sportsändning (beslut 2000-02-02,

SB 37/00) anförde nämnden följande i fråga om gränsdragningen mellan TV-reklam och reklambudskap som finns avbildade i verkligheten.

Att programföretaget flyktigt avbildar ett reklambudskap ditsatt av någon annan, såsom en reklamskylt placerad av en annonsör eller arenaägaren i anslutning till en fotbollsmatch eller en affärsskylt i bakgrunden till en gatubild bör t.ex. inte betraktas som TV-reklam. Ett reklammeddelande anpassat för TV-sändningen och särskilt infogat i programmet måste dock normalt anses utgöra reklam i televisionen.

Nämnden fann att sändningen stred mot det reklamförbud som gäller för programföretaget.

Granskningsnämnden för radio och TV har också granskat sändning av elektroniska företagsskyltar i en textremsa med löpande resultatrapportering vid idrottsevenemang (beslut 2002-11-27, SB 745/02). Även i detta fall fann nämnden att sändningarna stred mot bestämmelserna om annonsmarkering och annonsplacering.

Nämnden har funnit att det saknar betydelse om reklammeddelandena har infogats i programmet av programföretaget, av ett annat programföretag eller av ett produktionsbolag.

Europeiska radiounionen (EBU) har utfärdat en rekommendation av hur namnen på företag som handhar tidmätning och databehandling vid idrottsevenemang som sänds ut genom Eurovisionen skall få visas i sändningen.

TV 4 AB har i skrivelse till Kulturdepartementet anført att de svenska TV-företagen saknar möjlighet att påverka innehållet i sändningar av internationella idrottsevenemang.

Uppdraget

Utredaren skall överväga om reglerna om annonser i televisionen är lämpligt utformade i förhållande till elektroniska företagsskyltar i TV-sändningar av internationella idrottsevenemang.

Den tillåtna annonstiden under en timme

Utgångspunkter

Enligt 7 kap. 5 § första stycket radio- och TV-lagen får annonser sändas högst åtta minuter under en timme mellan hela klockslag. I TV-sändning får denna tid dels under sändningstiden mellan

klockan 19.00 och 24.00, dels i rena undantagsfall, utsträckas till högst tio minuter.

I samband med sin behandling av förslagen i proposition 2001/02:82 Ändrade regler om annonser i TV-sändningar har riksdagen som sin mening gett till känna för regeringen vad konstitutionsutskottet anfört om en skyndsam översyn av den aktuella bestämmelsen (bet. 2001/02:KU16, rskr. 2001/02:187).

Utskottet anser att bestämmelsen kan få verkningar som inte ter sig rimliga när en sändning av dagshändelser, t.ex. en idrottstävling, drar ut på tiden så att ett klockslag mellan två timmar överskrids. Den reklam som skulle ha sänts om programmet slutat innan den nya timmen inträtt kan i sådana fall behöva uteslutas och placeras senare i en programtablå, något som kan medföra nackdelar för den som bedriver sändningsverksamheten. Enligt utskottets mening bör regleringen därför skyndsamt ses över i syfte att kortare överträdelser skall kunna godtas om de varit oförutsedda eller tillfälliga.

Uppdraget

Utredaren skall lägga fram förslag till lagändringar som innebär att kortare överskridanden av den tillåtna annonstiden per timme kan godtas om de har varit oförutsedda eller tillfälliga.

Upprepade överträdelser av innehållsvillkor

Utgångspunkter

Radio- och TV-lagen ger möjlighet till olika slag av sanktioner om ett programföretag åsidosätter bestämmelserna i lagen eller villkor som har beslutats med stöd av lagen. I vissa fall kan programföretaget bli skyldigt att betala en särskild avgift. I andra fall kan företaget föreläggas att följa bestämmelserna. Föreläggandet får förenas med vite. I fråga om de flesta av de villkor som kan beslutas med stöd av lagen finns emellertid ingen annan reaktion vid överträdelser än att Granskningsnämnden för radio och TV beslutar att företaget på lämpligt sätt skall offentliggöra nämndens beslut (10 kap. 8 § radio- och TV-lagen). Detta gäller t.ex. för ett villkor som avser skyldighet att ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmets ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen (3 kap. 2 § 9 radio- och TV-

lagen). Bestämmelsen tillämpas bl.a. vid bedömning av program som behandlar eller innehåller våld. När det gäller våldsskildringar tillämpar Granskningsnämnden för radio och TV en strängare bedömningsnorm för program eller inslag som sänds före kl. 21.00 än för sändningar efter detta klockslag.

Granskningsnämnden har underrättat regeringen om att nämnden under de två senaste åren har fällt samma programföretag vid åtta olika tillfällen för att ha sänt program med våldsskildringar under eftermiddagstid eller tidig kvällstid. Bl.a. har nämnden vid fyra tillfällen funnit att program i samma serie som innehöll våldsinslag, har sänts i strid mot bestämmelsen.

Uppdraget

Utredaren skall föreslå mer kraftfulla åtgärder om ett programföretag vid upprepade tillfällen och på liknande sätt bryter mot villkor för innehållet i sändningarna.

Vissa ytterligare TV-avgiftsfrågor

Utgångspunkter

Enligt tidigare direktiv skall utredaren se över reglerna för avgiftspliktiga TV-mottagare i syfte att anpassa dem till den utveckling som har skett när det gäller TV-distribution och mottagare. Utredaren skall vidare överväga frågan om skyldighet att betala TV-avgift vid dödsfall.

SVT, Sveriges Radio AB (SR) och UR samt Radiotjänst i Kiruna AB (RIKAB) har i en skrivelse till regeringen anfört att det kan finnas behov av ytterligare lagändringar för att stärka TV-avgiftssystemet och minska avgiftsskolket. I skrivelsen hänvisas till att Boende- och avgiftsutredningen i betänkandet Bo tryggt – Betala rätt (SOU 1999:33) föreslog att enskilt TV-innehav skall behandlas lika oavsett om man bor i ordinärt boende eller i särskild boendeform samt att Utredningen om radio och TV i allmänhetens tjänst i betänkandet Radio och TV i allmänhetens tjänst, ett beredningsunderlag (SOU 2000:55) föreslagit ett förenklat påföljdsförfarande för den som har en avgiftspliktig TV-mottagare utan att betala TV-avgift samt att reglerna för juridiska personers avgiftsskyldighet ändras så att de betalar en TV-avgift för var femte TV-mottagare.

I skrivelsen föreslås även ett antal åtgärder som skall underlätta för RIKAB att få kännedom om TV-innehav och tillgång till andra uppgifter som har betydelse för bedömning av om någon är skyldig att betala TV-avgift.

Uppdraget

Utredaren skall överväga de förslag som har lagts fram i den ovan nämnda skrivelsen och särskilt beakta integritetsfrågor. Ingen ändring skall föreslås när det gäller avgiftsskyldigheten för TV-mottagare som är avsedda att användas av personer som får vård på sjukhus, vårdanstalter eller inrättningar av liknande slag.

Utredningsuppdraget

Utredaren skall överväga de frågor som anges i tidigare direktiv till utredaren och de nya frågor som anges i detta tilläggsdirektiv. Utredaren skall föreslå de lagändringar som föranleds av övervägandena. Utredaren kan även föreslå andra ändringar med hänsyn till utvecklingen i Sverige eller internationellt, särskilt inom Europeiska unionen. Med hänsyn till det stora antalet olika frågor skall utredaren, med ändring av de tidigare direktiven, kunna lämna förslag som innebär mer omfattande ändringar i lagarnas tillämpningsområde, terminologi eller systematik. Uppdraget omfattar dock inte förslag till grundlagsändringar.

Arbetsformer och redovisning

Utredaren skall följa det fortsatta arbetet med ny lagstiftning och myndighetsorganisation inom området elektronisk kommunikation och elektroniska kommunikationstjänster och beakta de beslut som kommer att fattas. Utredaren skall också följa det fortsatta arbetet i Digitalradiokommittén (Ku 2001:03).

Utredarens överväganden avseende den tillåtna annonstiden under en timme skall redovisas före utgången av juni 2003. Den del av uppdraget som avser tillgång till TV-program för dem som bor i fastigheter som är anslutna till kabel-TV-nät efter det att de analoga marksändningarna har upphört skall redovisas före utgången av

november 2003. Övriga delar av uppdraget skall redovisas före utgången av 2004.

SÄNDNINGSTILLSTÅND FÖR SVERIGES TELEVISION AB

Utbildnings- och kulturdepartementet 2005-02-10

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

Sveriges Television AB (SVT) har till uppgift att bedriva TV-verksamhet i allmänhetens tjänst. Verksamheten skall bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

SVT meddelas tillstånd att sända rikstäckande television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844). Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet, under hela dygnet samtidigt sända två program. SVT har dock inte rätt att sända television med analog teknik från de större sändarstationerna i Motala, Visby och Gävle samt de slavsändare som för närvarande matas från dessa stationer. Regeringen kan senare komma att besluta att de områden där sändningar får äga rum skall begränsas ytterligare. Att sända rikstäckande program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar. Se också SVT:s sändningstillstånd för digital marksänd TV.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 december 2006. Samtidigt upphör SVT:s nu gällande sändningstillstånd.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka SVT godtagit, enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna bestämmelser

1 §

SVT skall samtidigt sända två TV-program till hela landet. Att sända till hela landet innebär att minst 99,8 procent av den fast bosatta befolkningen skall kunna ta emot sändningarna.

Bestämmelserna i första stycket medför dock inte att SVT är skyldigt att efter utgången av augusti 2005 sända television med analog teknik från de större sändarstationerna i Motala, Visby och Gävle samt de slavsändare som för närvarande matas från dessa stationer.

2 §

SVT skall bereda utrymme för sändningar av utbildningsprogram och text-TV från Sveriges Utbildningsradio AB (se även SVT:s anslagsvillkor).

3 §

SVT skall utforma sändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

4 §

SVT skall använda analog utsändningsteknik vid sändning av bild och ljud. SVT får även sända ljud och text-TV med digital teknik.

Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt. Verksamheten skall utformas så att den inte understiger de kvalitets- och säkerhetsnivåer som sammantaget rådde för programproduktion och utsändning under år 2001.

5 §

SVT skall köpa utsändningstjänster för analoga marksändningar från Teracom AB.

Innehållet i sändningarna

6 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i televisionen.

SVT skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning skall ta sikte på vad som är väsentligt.

7§

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

8 §

SVT skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet i alla programgenrer.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet tillgodoser skiftande förutsättningar och intressen hos landets befolkning. Programutbudet skall spegla förhållanden i hela landet och som helhet präglas av folkbildningsambitioner. SVT skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme skall ges åt en mångfald av åsikter och meningssriktningar. SVT skall i skäligen omfattning tillgodose olika intressen i fråga om bl.a. religion, kultur och vetenskap.

(Se prop, 2000/01:94 s. 30–35, bet. 2000/01:KrU8 s. 19–23)

9§

SVT har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. SVT skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud av program av hög kvalitet på svenska språket och tillvarata den svenska kulturen i dess vidaste bemärkelse. Språkvårdsfrågor skall beaktas i programverksamheten.

10 §

Nyhetsverksamheten i SVT skall bedrivas så att en mångfald i nyhetsurval, analyser och kommentarer kommer till uttryck i olika program.

SVT skall meddela nyheter, stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden och därvid ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att vara orienterade och ta ställning i samhälls- och kulturfrågor.

SVT skall granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra maktsfärer.

SVT skall sända regionala nyhetsprogram i minst samma omfattning som under verksamhetsåret 2001.

Nyhetsförmedling och samhällsbevakning skall ha olika perspektiv, så att händelser speglas utifrån olika geografiska, sociala och andra utgångspunkter.

11§

SVT skall i sin roll som kulturbärare fortsatt vidga och fördjupa sitt kulturansvar.

SVT skall verka för debatt kring viktigare kulturfrågor, bevaka och granska händelser och utveckling på kulturlivets olika områden och i samverkan med det övriga kulturlivet stimulera och förmedla olika kulturaktiviteter.

SVT skall tillvarata och utveckla televisionens särskilda förutsättningar att ge upplevelser och stimulera fantasin och därigenom ge möjligheter till inlevelse, engagemang och förströelse.

Nyskapande programinnehåll skall främjas, i såväl inköp som i SVT:s egen skapande verksamhet. SVT skall samarbeta med kulturinstitutioner och fria kulturproducenter i hela Sverige i syfte att erbjuda utsändningar av föreställningar konserter och andra kulturhändelser. Det årliga antalet utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser skall under år 2006 kvarstå på minst samma nivå som år 2005.

SVT skall bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion.

SVT skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige. Det utländska programutbudet skall spegla olika kulturkretsar och i större omfattning än hittills innehålla program från olika delar av världen. Program om och från de nordiska grannländerna skall sändas i syfte att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

12 §

SVT skall ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser samt nyheter och information. SVT skall ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

13§

SVT skall ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

SVT bör ägna stor uppmärksamhet åt sättet att skildra våld i nyhetsprogram och andra program som informerar publiken om det faktiska våld som förekommer.

14 §

SVT skall beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. SVT:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall hållas på minst samma nivå år 2006 jämfört med år 2005. Minst 50 procent av sändningstiden för förstagångssändningar med svenskt ursprung bör vara textad år 2006. Ett mål är att uppläst textremsa kan erbjudas.

I fråga om program om och för funktionshindrade får SVT, Sveriges Radio (SR) och Sveriges Utbildningsradio (UR) sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

Inriktningen på programverksamheten för döva skall vara att sända främst nyheter, information och kulturprogram på teckenspråk. Barn och ungdomar skall särskilt prioriteras.

15 §

SVT skall beakta språkliga och etniska minoriteters intressen. SVT:s insatser på detta område skall under år 2006 kvarstå på minst samma nivå som år 2005. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skall inta en särställning.

I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får SVT, SR och UR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

16 §

De program som produceras utanför Stockholm bör både spegla respektive områdes särprägel och egenart och på ett mer allmänt sätt bidra till mångfalden i programverksamheten.

Omfattningen av utomstående medverkan och frilansmedverkan av olika slag i programproduktionen skall fortsatt hållas på en hög och jämn nivå.

SVT skall under tillståndspanen inte prioritera ytterligare utläggningar av produktioner. Omfattningen av utläggningar skall under år 2006 uppgå till högst 2001 års nivå.

17 §

SVT skall kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. SVT skall se till att meddelandet ges en lämplig utformning och att det inte genom sin omfattning eller på annat sätt inverkar menligt på programverksamheten.

18 §

SVT skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget.

Genmäle

19 §

Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle. Begäran om genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av SVT skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

20 §

SVT får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmeddelanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från SR och UR, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

21 §

SVT får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit SVT direkt eller medfört att SVT:s kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Utan hinder av första stycket får sponsring förekomma

- i SVT:s sändningar i samband med sportevenemang,
- av program som innebär utsändning av en allmän sammankomst eller offentlig tillställning där SVT är arrangör, under förutsättning att det är ett arrangemang inom ramen för ett åtagande gentemot Europeiska Radiounionen (EBU) eller ett arrangemang av liknande betydelse samt att programmet direktsänds till flera länder.

SVT får inte sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

22 §

Bestämmelser om sponsringsmeddelande finns i 7 kap. 8 § första stycket radio- och TV-lagen.

En sponsors logotyp får användas endast om det kan ske utan risk för förväxling med tjänst eller vara som sponsorn erbjuder till försäljning. Sponsringsmeddelandet, som skall vara kort, får inte åtföljas av musik och skall även i övrigt ges en neutral utformning.

Om, utan att det är fråga om sponsring enligt 21 § första stycket, bidrag till finansieringen av programmet lämnats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, skall upplysning om detta lämnas i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 8 §. Sådan upplysning behöver dock inte lämnas om uppgiften inte kan erhållas utan svårighet eller det är uppenbart att den skulle sakna betydelse för tittarna.

23 §

Vid sändning av reklam enligt 20 § behöver inte reklaminslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Villkor för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

24 §

SVT skall, efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter, utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall årligen före

den 1 mars lämnas till regeringen (Utbildnings- och kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

Om högsta beredskap råder i landet skall SVT utgöra en självständig organisation med totalförsvarsuppgifter och lyda direkt under regeringen. UR:s resurser skall i en sådan situation, tillföras SVT och SR. Om höjd beredskap råder i landet får regeringen förordna att vad som sägs i första meningen i detta stycke skall gälla.

De bestämmelser om bolagets programverksamhet som intagits i tillståndsvillkor och anslagsvillkor för bolaget skall vara vägledande också för den verksamhet som bedrivs under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

25 §

SVT skall på sina leverantörer av tjänster för utsändning och programinsamling ställa de krav som är nödvändiga för att uppfylla de säkerhets- och beredskapskrav som företaget åläggs av regeringen. En hög säkerhet och uthållighet i distributionen av radio och TV skall eftersträvas.

Sveriges Television AB

Komplettering av sändningstillstånd för Sveriges Television AB

Bakgrund

Regeringen meddelade den 10 februari 2005 (nr I:11) tillstånd för Sveriges Television AB (SVT) med organisationsnummer 556033-4285 att i enlighet med 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) sända rikstäckande television. Tillståndet innebär rätt att med analog teknik under hela dygnet samtidigt sända två program i hela landet utom från de större sändarstationerna i Gävle, Motala och Visby samt de mindre sändarstationer som matas från dessa stationer. Tillståndet trädde i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 december 2006. I det följande benämns detta tillstånd "SVT 2005".

SVT 2005 ändrades genom regeringsbeslut den 22 juni 2005 (nr I:22). Beslutet innebär att rätten att sända television med analog teknik upphör från vissa ytterligare sändarstationer vid de tidpunkter som anges i beslutet.

Tillståndets innebörd och tid

SVT 2005 kompletteras härmed med en rätt att sända television med digital sändningsteknik i marksändning.

Sändningstillståndet ger SVT följande rättigheter avseende sändningar med digital sändningsteknik:

1. Att sända televisionsprogram i hela landet.
2. Att tillsammans med Sveriges Utbildningsradio AB sända televisionsprogram under hela dygnet och att därvid använda all tillgänglig överföringskapacitet i en frekvenskanal.
3. Att för sändning av televisionsprogram använda överföringskapacitet som upplåtits av annan även om den sammanlagda kapaciteten överstiger vad som ovan anges.

4. Att upplåta överföringskapacitet till annan tillståndshavare.
5. Att sända så många samtidiga programtjänster som den tillgängliga överföringskapaciteten medger.

Kompletteringarna av sändningstillståndet träder i kraft den 1 mars 2006 och gäller till och med den 31 december 2006.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen beslutar att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka SVT godtagit enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

De villkor som gäller enligt SVT 2005 gäller för de digitala marksändningarna med följande ändringar.

1. I stället för 1 § i SVT 2005 gäller följande:

SVT skall i digital marksändning sända dels de båda program som SVT skall sända enligt SVT 2005, här benämnda SVT1 och SVT2, dels två ytterligare programtjänster. I de områden där SVT inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall de digitala marksändningarna ha samma räckvidd som SVT:s analoga marksändningar hade när dessa upphörde. SVT får även sända ut programmen över satellit så att de blir möjliga att ta emot i hela Sverige. SVT har rätt att modifiera och komplettera SVT1 och SVT2 med hänsyn till den digitala teknikens krav och möjligheter.
2. I stället för 4 § i SVT 2005 gäller följande:

SVT skall samverka i tekniska frågor med övriga innehavare av tillstånd att sända television med digital sändningsteknik (tillståndshavare).

SVT skall använda digital utsändningsteknik för marksändningar.

SVT skall ingå avtal med Boxer TV-Access AB med organisationsnummer 556548–1131 (Boxer) om att Boxer själv eller genom annan skall sända en elektronisk programguide där samtliga tillståndshavares programutbud presenteras på ett likvärdigt sätt.

Om SVT sänder tjänster för vilka det krävs att mottagaren använder en styrprogramvara (Application Programme Interface, API) skall en standard som är upptagen i Europeiska kommissionens förteckning över standarder och/eller specifikationer

för elektroniska kommunikationsnät, kommunikationstjänster och tillhörande faciliteter och tjänster användas.

Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt.

3. De två ytterligare programtjänster som nämns i punkt 1 skall skilja sig såväl från varandra som från SVT1 och SVT2 med avseende på innehåll eller sändningstider. Sändningarna skall omfatta i genomsnitt minst 50 timmar per vecka under ett kalenderår i vardera programtjänsten.

SÄNDNINGSTILLSTÅND FÖR SVERIGES UTBILDNINGSRADIO AB

Utbildnings- och kulturdepartementet 2005-02-10

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

Sveriges Utbildningsradio AB (UR) har till uppgift att bedriva programverksamhet inom utbildningsområdet i allmänhetens tjänst. Verksamheten skall bedrivas självständigt i förhållande till såväl staten som olika ekonomiska, politiska och andra intressen och maktsfärer i samhället.

UR meddelas tillstånd att sända rikstäckande ljudradio och television i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844). Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet sända program med utnyttjande av Sveriges Television AB:s (SVT) och Sveriges Radio AB:s (SR) sändningsutrymme, enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan. UR har dock inte rätt att sända television med analog teknik från de större sändarstationerna i Motala, Visby och Gävle samt de slavsändare som för närvarande matas från dessa stationer. Regeringen kan senare komma att besluta att de områden där sändningar får äga rum skall begränsas ytterligare. Att samtidigt sända ett rikstäckande program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar. Se också UR:s sändningstillstånd för marksänd digital TV och sändningstillstånd för ljudradio med digital teknik.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 december 2006.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka UR godtagit, enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna bestämmelser

1 §

UR skall sända ljudradio- och TV-program.

2 §

UR skall utforma sändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

3 §

UR skall använda analog utsändningsteknik vid sändning av bild och ljud för television. UR får även sända ljud i TV och text-TV med digital teknik.

4 §

UR skall i samråd med SVT och SR köpa utsändningstjänster för analoga marksändningar från Teracom AB.

Innehållet i sändningarna

5 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i ljudradion och televisionen.

UR skall före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet. Ämnesval och framställning skall ta sikte på vad som är väsentligt.

6 §

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

7 §

UR skall ta hänsyn till ljudradions och televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

8 §

UR skall erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet.

UR skall koncentrera sin programverksamhet till utbildningsområdet jämfört med tillståndsperioden 1998–2001.

Programverksamheten skall bedrivas inom utbildningsområdena förskola, ungdomsskola, högskola och vuxenutbildning och inriktas på att förstärka, bredda och komplettera de insatser som görs av andra inom dessa områden. Användarna av UR:s programverksamhet, särskilt inom utbildningsväsendet, skall ges möjligheter att framföra synpunkter och önskemål på programverksamheten.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet i skälig omfattning tillgodoser olika utbildningsbehov och intressen hos landets befolkning samt som helhet präglas av folkbildningsambitioner. UR skall beakta programverksamhetens betydelse för den fria åsiktsbildningen och utrymme skall ges åt en mångfald av åsikter och meningsriktningar.

9§

UR har ett särskilt ansvar för det svenska språket och dess ställning i samhället. Språkvårdsfrågor skall beaktas i programverksamheten.

10 §

UR skall ägna ökad uppmärksamhet åt program för och med barn och ungdomar samt i dessa program förmedla kulturella och konstnärliga upplevelser. UR skall ta särskild hänsyn till de språkliga behoven hos barn som tillhör språkliga eller etniska minoritetsgrupper.

11§

UR skall beakta funktionshindrades behov. Program skall även produceras för speciella målgrupper. UR:s insatser för att göra programmen tillgängliga för funktionshindrade skall hållas på minst samma nivå år 2006 jämfört med år 2005. Andelen textade program skall år 2006 ha ökat påtagligt jämfört med år 2001 och inte understiga den nivå som gällde under år 2005.

I fråga om program om och för funktionshindrade får UR, SVT och SR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

12 §

UR skall tillhandahålla ett mångsidigt utbud som speglar de olika kulturer som finns i Sverige och innehålla program från olika delar av världen.

13 §

UR skall beakta språkliga och etniska minoriteters behov. UR:s insatser på detta område skall under år 2006 kvarstå på minst samma nivå som år 2005. Minoritetsspråken samiska, finska, meänkieli och romani chib skall inta en särställning.

I fråga om verksamhet för språkliga och etniska minoriteter får UR, SVT och SR sinsemellan fördela ansvaret för olika slags insatser.

14 §

Omfattningen av utomståendes medverkan och frilansmedverkan av olika slag i programproduktionen skall fortsatt hållas på en hög och jämn nivå.

15 §

UR skall till Granskningsnämnden för radio och TV lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som gäller för bolaget.

Genmäle och beriktigande

16 §

Uppgifter som förekommit i ett ljudradioprogram skall beriktigas när det är befogat. Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle.

Begäran om beriktigande och genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls en begäran om beriktigande, skall beriktigandet sändas så snart det kan ske i ett för publiken naturligt sammanhang. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av UR skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget.

Villkor för reklam och sponsring

17 §

UR får inte sända reklam. Förbudet omfattar inte sponsringsmedanden, reklam för egen programverksamhet eller för programverksamhet från SR och SVT, utbildningsmaterial eller andra liknande produkter med direkt anknytning till programmen.

18 §

UR får inte sända sådana sponsrade program där sponsorbidraget har tillfallit UR direkt eller medfört att UR:s kostnader för programmet påtagligt har minskat.

Om, utan att det är fråga om sponsring enligt första stycket, bidrag till finansieringen av programmet lämnats av någon som inte är engagerad inom radio eller TV eller med att framställa audiovisuella verk, skall upplysning om detta lämnas i enlighet med bestämmelsen i 7 kap. 8 § radio- och TV-lagen. Sådan upplysning behöver dock inte lämnas om uppgiften inte kan erhållas utan svårighet eller det är uppenbart att den skulle sakna betydelse för tittarna eller lyssnarna.

19 §

Vid sändning av reklam enligt 17 § behöver inte reklaminslagen omges av ljud- och bildsignaturer enligt 7 kap. 1 § första stycket radio- och TV-lagen eller vara minst en minut långa enligt 7 kap. 6 §.

Villkor för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

20 §

UR skall, efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter, utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall årligen före den 1 mars lämnas till regeringen (Utbildnings- och kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

Om högsta beredskap råder i landet skall SVT och SR utgöra självständiga organisationer med totalförsvarsuppgifter och lyda direkt under regeringen. UR:s resurser skall i en sådan situation tillföras SVT och SR. Om höjd beredskap råder i landet får regeringen förordna att vad som sägs i första meningen i detta stycke skall gälla.

De bestämmelser om bolagets programverksamhet som intagits i tillståndsvillkor och anslagsvillkor för bolaget skall vara vägledande också för den verksamhet som bedrivs under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred.

21 §

UR skall på sina leverantörer av tjänster för utsändning och programinsamling ställa de krav som är nödvändiga för att uppfylla de säkerhets- och beredskapskrav som företaget åläggs av regeringen. En hög säkerhet och uthållighet i distributionen av radio och TV skall eftersträvas.

Sveriges Utbildningsradio AB

Komplettering av sändningstillstånd för Sveriges Utbildningsradio AB

Bakgrund

Regeringen meddelade den 10 februari 2005 (nr I:12) tillstånd för Sveriges Utbildningsradio AB (UR) med organisationsnummer 556195-1996 att i enlighet med 2 kap. 2 § radio- och TV-lagen (1996:844) sända rikstäckande ljudradio och television. Tillståndet innebär rätt att med analog teknik under hela dygnet sända TV-program med utnyttjande av Sveriges Television AB:s (SVT) sändningsutrymme, enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan, i hela landet utom från de större sändarstationerna i Gävle, Motala och Visby samt de mindre sändarstationer som matas från dessa stationer. Tillståndet trädde i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 december 2006. I det följande benämns detta tillstånd ”UR 2005”.

UR 2005 ändrades genom regeringsbeslut den 22 juni 2005 (nr I:21). Beslutet innebär att rätten att sända television med analog teknik upphör från vissa ytterligare sändarstationer vid de tidpunkter som anges i beslutet.

Tillståndets innebörd och tid

UR 2005 kompletteras härmed med en rätt att sända television med digital sändningsteknik i marksändning.

Sändningstillståndet ger UR följande rättigheter avseende sändningar med digital sändningsteknik:

1. Att sända televisionsprogram i hela landet.
2. Att sända televisionsprogram under hela dygnet och att därvid använda den överföringskapacitet som SVT disponerar enligt överenskommelse som träffas bolagen emellan.

3. Att sända så många samtidiga program som den tillgängliga överföringskapaciteten medger.

Kompletteringarna av sändningstillståndet träder i kraft den 1 mars 2006 och gäller till och med den 31 december 2006.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen beslutar att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor, vilka UR godtagit enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

De villkor som gäller enligt UR 2005 gäller för de digitala marksändningarna med följande ändringar.

1. I stället för 1 § i UR 2005 gäller följande:

UR skall i digital marksändning sända program som UR sänder med stöd av UR 2005. I de områden där UR inte längre har rätt att bedriva sändningar med analog teknik skall de digitala marksändningarna ha samma räckvidd som UR:s analoga marksändningar hade när dessa upphörde. UR får även sända ut programmen över satellit så att de blir möjliga att ta emot i hela Sverige. UR har rätt att modifiera och komplettera programmen med hänsyn till den digitala teknikens krav och möjligheter.

2. I stället för 4 § i UR 2005 gäller följande:

UR skall samverka i tekniska frågor med övriga innehavare av tillstånd att sända television med digital sändningsteknik (tillståndshavare).

UR skall använda digital utsändningsteknik för marksändningar.

UR skall ingå avtal med Boxer TV-Access AB med organisationsnummer 556548–1131 (Boxer) om att Boxer själv eller genom annan skall sända en elektronisk programguide där samtliga tillståndshavares programutbud presenteras på ett likvärdigt sätt.

Om UR sänder tjänster för vilka det krävs att mottagaren använder en styrprogramvara (Application Programme Interface, API) skall en standard som är upptagen i Europeiska kommissionens förteckning över standarder och/eller specifikationer för elektroniska kommunikationsnät, kommunikationstjänster och tillhörande faciliteter och tjänster användas.

Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt.

Tillstånd att sända marksänd television med analog teknik

Tillståndets innebörd, tid och upphörande

TV4 AB (publ) (TV4) meddelas tillstånd att sända marksänd television med analog teknik i enlighet med 2 kap. 2 § första stycket radio- och TV-lagen (1996:844).

Sändningstillståndet innebär rätt att i hela landet, under hela dygnet samtidigt sända ett program. TV4 har dock inte rätt att sända television med analog teknik från de större sändarstationerna i Motala, Visby och Gävle samt de slavsändare som för närvarande matas från dessa stationer. Regeringen kan senare komma att besluta att de områden där sändningar får äga rum skall begränsas ytterligare.

Att samtidigt sända ett program innebär rätt att dela upp sändningen i regionala sändningar.

Tillståndet träder i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 januari 2008.

Detta tillstånd kan återkallas enligt bestämmelserna i 11 kap. 1 och 2 §§ radio- och TV-lagen.

Det antecknas att föreskrifterna i radio- och TV-lagen gäller för sändningarna samt att koncessionsavgift skall erläggas i enlighet med bestämmelserna i lagen (1992:72) om koncessionsavgift på televisionens och radions område.

Det antecknas att TV4 avser att använda sitt medlemskap i EBU till att utveckla nyhetsförmedlingen och att bidra till att de stora sportevenemangen även fortsättningsvis sänds i fri-TV i Sverige.

Överläggningar om detta tillstånd skall inledas om staten fattar beslut om införande av skatt på TV-reklam eller förändringar av koncessionsavgiften.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen föreskriver att sändningstillståndet skall förenas med följande villkor vilka TV4 godtagit enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen.

Allmänna villkor

1 §

Sändningsrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Av detta följer att bestämmelsen i 6 kap. 5 § radio- och TV-lagen om förbud mot åsiktsreklam skall iakttas.

Kravet på opartiskhet och saklighet gäller dock inte reklam och program som inte är reklam och som sänds på uppdrag av någon annan.

TV4 skall beakta att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i televisionen.

2§

TV4 skall sända program till hela landet. Att sända till hela landet innebär att minst 98 procent av den fast bosatta befolkningen skall kunna ta emot sändningarna via marknätet. Därutöver skall programmen distribueras genom satellit till den del av befolkningen som inte utan stora kostnader kan nås av utsändningarna från marksändare. Sändningarna skall ha samma utbredning som under år 1996.

Bestämmelserna i första stycket medför dock inte att TV4 är skyldigt att sända television med analog teknik från de större sändarstationerna i Motala, Visby och Gävle samt de slavsändare som för närvarande matas från dessa stationer.

3§

TV4 skall utforma marksändningarna på sådant sätt att de inte endast kan tas emot av en begränsad del av allmänheten i sändningsområdet.

I den mån satellitsändningen kodas skall den del av befolkningen som enbart kan ta emot TV4 via satellit kunna göra detta utan kostnad för själva mottagningen.

4§

TV4 skall sända program dygnet runt.

5§

TV4 skall göra stora underhållningsprogram och svensk TV-dramatik tillgängliga för funktionshindrade i minst samma omfattning som under år 1996. Verksamheten för funktionshindrade skall utökas under tillståndsperioden.

Alla icke direktsända svenska program skall textas. TV4 skall utveckla en fungerande metod för direkttextning av nyheter och under tillståndsperioden påbörja sådana sändningar. TV4 skall vid vissa, ur ett demokratihänseende, särskilt viktiga sändningar såsom valdebatter använda teckenspråkstolkning.

6§

TV4 skall använda analog utsändningsteknik för marksändningar.

Programverksamheten

7§

TV4 skall ta hänsyn till televisionens särskilda genomslagskraft när det gäller programmens ämnen och utformning samt tiden för sändning av programmen.

8§

Den enskildes privatliv skall respekteras i programverksamheten om inte ett oavvisligt allmänt intresse kräver annat.

9§

TV4 skall, inom ramen för de kommersiella villkor företaget har att följa, erbjuda ett mångsidigt programutbud som kännetecknas av hög kvalitet.

Programmen skall utformas så att de genom tillgänglighet och mångsidighet i skäligen omfattning tillgodoser skiftande behov och intressen hos landets befolkning.

Sättet att organisera verksamheten skall bidra till att händelser och skeenden i olika delar av landet speglas i programmen. Nyhetsförmedling och samhällsbevakning skall utgå från olika perspektiv, så att händelser inte ensidigt värderas från Stockholms utgångspunkter.

TV4 skall meddela nyheter samt kommentera eller på annat sätt belysa händelser och skeenden och därvid ge den allsidiga information som medborgarna behöver för att vara orienterade och kunna ta ställning i samhällsfrågor. Bolaget skall stimulera till debatt kring viktigare samhällsfrågor. TV4 skall sända egenproducerade nyhetsprogram om minst 30 minuter per dag, varav minst en sändning skall vara sammanhängande om lägst 20 minuter.

TV4 skall bedriva en aktiv nyhetsverksamhet under större delen av dygnet. TV4 skall under denna tid sända nyheter vid minst fyra tillfällen per dygn, samt ha beredskap att med kort varsel kunna bevaka extraordinära nyhetshändelser i särskilda sändningar.

TV4 skall inom ramen för nyhets- och samhällsbevakning tillgodose olika intressen i fråga om exempelvis religion och vetenskap.

TV4 skall granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna samt spegla verksamheten inom sådana organ och inom andra sammanslutningar och föreningar.

TV4 skall under tillståndsperioden vidga sitt kulturansvar. Det innebär att TV4 kontinuerligt skall spegla, granska och bevaka det svenska kulturlivet. I programmen skall en mångfald av kulturaktiviteter från olika delar av landet förmedlas och konstnärlig förnyelse skildras. I detta ingår att spegla det mångkulturella Sverige.

TV4 skall därutöver samarbeta med kultur- och musikinstitutioner i hela Sverige i syfte att erbjuda utsändningar av föreställningar, konserter och andra kulturhändelser. Det årliga antalet utsändningar och sändningstiden för dessa skall öka under tillståndsperioden.

Bolaget skall bidra till utvecklingen av svensk filmproduktion. Dessa insatser skall öka under tillståndsperioden.

TV4 skall sända program avsedda för barn under 12 år under hela året. Tiden för dessa program skall ej understiga sju timmar per vecka. Minst tre och en halv timme av sändningstiden för barnprogrammen skall upptas av material som har svenska eller något av de andra nordiska ländernas språk som originalspråk. Med barnprogram som avses i föregående mening likställs även program med svensk ram som innehåller mindre än hälften av materialet på annat originalspråk.

Produktionsföretag som är verksamma utanför Stockholms län skall medverka i programproduktionen.

10 §

TV4 skall regionalt sända och producera program. De regionala sändningarna skall ske i minst samma antal områden som under år 1996. Sändningstiden skall uppgå till minst 340 timmar per år i varje område där regionala sändningar bedrivs. Ett 30 minuter långt nyhetsprogram skall produceras och sändas måndag–fredag i varje område.

TV4 skall måndag–fredag bedriva en aktiv regional nyhetsverksamhet under större delen av dygnet. TV4 skall under denna tid sända regionala nyheter vid minst fyra tillfällen per dygn, samt ha beredskap att med kort varsel kunna bevaka extraordinära nyhetshändelser i särskilda sändningar.

De program som produceras utanför Stockholm skall spegla respektive områdes särprägel och egenart.

11 §

TV4 skall i nödsituationer kostnadsfritt sända meddelanden som är av vikt för allmänheten om en myndighet begär det. TV4 sänder därutöver VMA-meddelanden enligt avtal som bolaget träffar med Statens räddningsverk.

12 §

TV4 skall efter samråd med Teracom AB, Styrelsen för psykologiskt försvar (SPF) och andra berörda myndigheter utarbeta beredskapsplaner för verksamheten under höjd beredskap och vid svåra påfrestningar på samhället i fred. Beredskapsplanerna skall årligen före den 1 mars lämnas till regeringen (Utbildnings- och kulturdepartementet) och till SPF för kännedom.

13 §

Den som har befogat anspråk på att bemöta ett påstående skall beredas tillfälle till genmäle. Begäran om genmäle skall behandlas skyndsamt. Bifalls begäran om genmäle, skall ett genmäle sändas så snart det kan ske i eller i anslutning till program av samma eller likartad karaktär som det som anmärkningen avser.

Om en skriftlig begäran om genmäle har avslagits av TV4 skall bolaget lämna information till den berörde om förutsättningarna för att hos Granskningsnämnden för radio och TV (Granskningsnämnden) anmäla bolagets beslut eller dess handläggning av ärendet. Ett beslut om avslag skall innehålla uppgifter om skälen för avslaget. Bestämmelserna i detta stycke gäller endast i fråga om sådan begäran om genmäle som har kommit in till bolaget inom sex månader efter sändningen av det program som anmärkningen avser.

14 §

TV4 skall på begäran till Granskningsnämnden lämna uppgifter som är nödvändiga för nämndens bedömning om sända program stämmer överens med de villkor som har meddelats bolaget.

TV4 skall därutöver årligen senast den 1 maj till Granskningsnämnden redovisa hur bolaget har fullgjort de skyldigheter som har föreskrivits i detta tillstånd. Bolaget skall i sin redovisning ta fram uppföljningsbara resultatmått baserade på tillståndsvillkoren. I detta arbete skall även fastställas vilka programkategorier som verksamheten skall indelas i. För att underlätta uppföljning och utvärdering skall programstatistiken utformas så att jämförelser blir möjliga under tillståndsperioden.

Reklam och sponsring

15 §

TV4 får inte diskriminera annonsörer.

TV4 får inte sända sponsrade program som huvudsakligen vänder sig till barn under 12 år.

Ägarförhållanden

16 §

Ägarförhållandena och inflytandet i TV4 får inte i sin helhet påtagligt förändras så att ägarkoncentrationen inom medierna ökar.

TV4 skall i sin bolagsordning föreskriva att ingen kan rösta för egna och andras aktier för sammanlagt mer än en femtedel av de på stämman företrädda aktierna.

TV 4 AB (publ)

Komplettering av sändningstillstånd avseende rätten att sända marksänd television med digital teknik

Allmänna förutsättningar

Regeringen meddelade den 22 december 2004 (nr 60) TV 4 AB (publ) (TV 4) med organisationsnummer 556242-7152 tillstånd att sända marksänd television med analog teknik. Tillståndet trädde i kraft den 1 januari 2006 och gäller till och med den 31 januari 2008. Tillståndet har ändrats den 17 mars (nr I:23) och den 22 juni 2005 (I:23). I det följande benämns detta tillstånd "TV 4 2004".

TV 4 ges härmed rätt att sända den programtjänst som TV 4 skall sända enligt "TV 4 2004" som marksänd television med digital teknik. Regeringen har denna dag även meddelat tillstånd dels för TV 4 att sända ytterligare programtjänster som marksänd television med digital teknik, dels Turner Broadcasting System Europe Limited för programtjänsten CNN International och dels för Viasat Broadcasting UK Limited att sända en programtjänst som i sändningstillståndet benämns TV 6.

Tillståndets innebörd och tid

"TV 4 2004" kompletteras härmed med en rätt att sända marksänd television med digital teknik.

Sändningstillståndet ger TV 4 rätt att i hela landet under hela dygnet sända televisionsprogram och att därvid använda den överföringskapacitet som behövs för att sända en programtjänst i samma regionalt uppdelningsbara frekvenskanal som de övriga programtjänster som TV 4 har rätt att sända samt programtjänsterna CNN international och TV 6.

Kompletteringarna av sändningstillståndet träder i kraft den 1 mars 2006 och gäller till och med den 31 januari 2008.

Villkor för sändningsrätten

Regeringen beslutar att sändningsrätten skall förenas med följande villkor, vilka TV 4 har godtagit enligt 3 kap. 8 § radio- och TV-lagen (1996:844).

De villkor som gäller enligt ”TV 4 2004” gäller för de digitala marksändningarna med följande ändringar.

1. I stället för 2 § i ”TV 4 2004” gäller följande:

TV 4 skall i digital marksändning sända den programtjänst som TV 4 skall sända enligt ”TV 4 2004”. TV 4 har rätt att modifiera och komplettera programtjänsten med hänsyn till den digitala teknikens krav och möjligheter.

TV 4 skall sända till hela landet. Att sända till hela landet innebär att, om tillgänglig nätinфраstruktur medger det, minst 98 procent av den fast bosatta befolkningen senast vid utgången av mars 2006 skall kunna ta emot sändningarna via digital marksändning. Därutöver skall programmen distribueras genom satellit till den del av befolkningen som inte utan stora kostnader kan nås av utsändningarna från marksändare.

2. I stället för 3 § i ”TV 4 2004” gäller följande:

Programtjänsten skall sändas okrypterat i digital marksändning. I den mån satellitsändningen kodas skall den del av befolkningen som enbart kan ta emot TV 4 via satellit kunna göra detta utan kostnad för själva mottagningen.

3. I stället för 6 § i ”TV 4 2004” gäller följande:

TV 4 skall samverka i tekniska frågor med övriga innehavare av tillstånd att sända television med digital sändningsteknik (tillståndshavare).

TV 4 skall använda digital utsändningsteknik för marksändningar.

TV 4 skall ingå avtal som medför att den som utför utsändningstjänsten sammanför de programtjänster som TV 4 har rätt att sända med programtjänsterna CNN International och TV 6 till en gemensam programström (multiplexering).

TV 4 skall vidare ingå avtal med Boxer TV-Access AB med organisationsnummer 556548–1131 (Boxer) om att Boxer själv eller genom annan skall sända en elektronisk programguide där samtliga tillståndshavares programutbud presenteras på ett likvärdigt sätt.

Om TV 4 sänder tjänster för vilka det krävs att mottagaren

använder en styrprogramvara (Application Programme Interface, API) skall en standard som är upptagen i Europeiska kommissionens förteckning över standarder och/eller specifikationer för elektroniska kommunikationsnät, kommunikationstjänster och tillhörande faciliteter och tjänster användas.

TV 4 skall inte använda sin rätt enligt 48 § första stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk på sådant sätt att det försvårar möjligheten att återutsända programtjänster från andra tillståndshavare i anläggningar för trådsändning.

Den tekniska kvaliteten på sändningarna skall vara hög. Sändningarna skall ske med så god säkerhet att eventuella sändningsavbrott blir så korta som möjligt.

▼ **B**

RÅDETS DIREKTIV

av den 3 oktober 1989

om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om utförandet av sändningsverksamhet för television
(89/552/EEG)

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS RÅD HAR ANTAGIT
DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska ekonomiska gemenskapen, särskilt artiklarna 57.2 och 66 i detta,

med beaktande av kommissionens förslag¹,

i samarbete med Europaparlamentet²,

med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande³,
och med beaktande av följande:

De mål för gemenskapen som fastställts i fördraget innefattar upprättande av ett allt fastare förbund mellan Europas folk, vilket skall främja närmare förbindelser mellan de stater som den förenar, garantera ekonomiskt och socialt framåtskridande i medlemsländerna genom gemensamma åtgärder för att avskaffa de barriärer som delar Europa, uppmuntra fortgående förbättringar av levnadsvillkoren för gemenskapens folk samt garantera att fred och frihet upprätthålls och stärks.

Fördraget föreskriver att en gemensam marknad upprättas, att medlemsstaterna sinsemellan avskaffar hinder för fri rörlighet för tjänster och inför ett system som säkerställer att konkurrensen på den gemensamma marknaden inte snedvrids.

¹ EGT nr C 179, 17.7.1986, s. 4.

² EGT nr C 49, 22.2.1988, s. 53 och EGT nr C 158, 26.6.1989.

³ EGT nr C 232, 31.8.1987, s. 29.

Sändningar över gränserna med hjälp av olika tekniker är ett sätt att uppfylla gemenskapens mål, och åtgärder bör vidtas för att medge och säkerställa övergången från nationella marknader till en gemensam produktions- och distributionsmarknad för program och för att upprätta lojala konkurrensförhållanden utan att påverka den roll i det allmännas intresse som TV-tjänsterna skall tillgodose.

Europarådet har antagit Europakonventionen om television över gränserna.

Fördraget föreskriver att direktiv utfärdas om samordning av bestämmelser för att underlätta egenföretagande.

Televisionssändning är normalt sett en tjänst enligt fördragets innebörd.

Fördraget föreskriver fri rörlighet för alla tjänster som normalt tillhandahålls mot betalning, utan inskränkning på grund av kulturellt eller annat innehåll och utan begränsning för medborgare i medlemsstaterna som är etablerade i ett annat EG-land än det för vilken tjänsterna är avsedda.

Denna rättighet som den tillämpas på sändning och distribution av televisionstjänster är också ett klart uttalande i gemenskapsrätten av en mer allmän princip, nämligen yttrandefriheten som den fastställts i artikel 10.1 i Konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som ratificerats av alla medlemsstater. Ett direktiv om sändning och distribution av TV-program måste därför säkerställa programmets fria rörlighet mot bakgrund av nämnda artikel och med förbehåll endast för de begränsningar som anges i stycke 2 i nämnda artikel och av artikel 56.1 i fördraget.

Medlemsstaternas lagar och andra författningar beträffande TV- och kabelsändningar innehåller olikheter, av vilka några kan hindra den fria rörligheten för sändningar inom gemenskapen och snedvråda konkurrensen inom den gemensamma marknaden.

Alla sådana restriktioner i friheten att tillhandahålla sändningstjänster inom gemenskapen skall avskaffas enligt fördraget.

Ett sådant avskaffande skall ske jämsides med en samordning av tillämpliga lagar. Denna samordning skall ha till syfte att underlätta de berörda professionella verksamheterna och, mera allmänt, det fria utbytet av information och tankar inom gemenskapen.

Det är följaktligen nödvändigt och tillräckligt att alla sändningar följer lagen i den medlemsstat, varifrån de härrör.

Detta direktiv fastställer minimikraven för att garantera frihet för sändning. Det påverkar därför inte medlemsstaternas och respektive myndigheters ansvar i fråga om organisationen – inklusive systemen för tillståndsgivning, administrativ auktorisering eller beskattning – finansiering och programinnehåll. Den kulturella utvecklingens oberoende i medlemsstaterna och bevarandet av den kulturella mångfalden inom gemenskapen förblir därför opåverkad.

Inom den gemensamma marknaden är det nödvändigt att alla sändningar, som härrör från och är avsedda för mottagning inom gemenskapen, och i synnerhet de som är avsedda för mottagning i en annan medlemsstat, följer den lag som är tillämplig på sändningar, avsedda för mottagning av allmänheten i den medlemsstat, varifrån sändningen kommer, samt bestämmelserna i detta direktiv.

Kravet att den medlemsstat, varifrån sändningarna härrör, verifierar att dessa följer nationella lagar, samordnade genom detta direktiv, är enligt gemenskapsrätten tillräckligt för att garantera fri rörlighet för sändningar utan en andra kontroll på samma grunder i de mottagande medlemsstaterna. Den mottagande medlemsstaten får emellertid undantagsvis och under särskilda omständigheter interimistiskt hindra återutsändning av televisionssändningar.

Det är viktigt att medlemsstaterna säkerställer att varje handling förhindras, som kan visa sig skadlig för den fria rörligheten och handeln med televisionsprogram eller som kan medföra dominerande ställningar som skulle leda till begränsningar av den TV-överförda informationens mångfald och frihet och av informationssektorn i dess helhet.

Detta direktiv, som är specifikt begränsat till regler för televisionssändningar, påverkar inte existerande eller kommande gemen-

skapsåtgärder beträffande harmonisering, särskilt för att tillfredsställa tvingande krav som rör skydd för konsumenter och rimligheten i kommersiella transaktioner och konkurrens.

Samordning är inte desto mindre nödvändig för att underlätta för personer och företag som producerar program med ett kulturellt syfte att ägna sig åt sin verksamhet.

Minimikraven för alla offentliga eller privata televisionsprogram inom gemenskapen beträffande europeiska, audiovisuella produktioner har varit ett sätt att främja produktion, oberoende produktion och distribution i de ovan nämnda företagen och kompletterar andra åtgärder som redan vidtagits eller kommer att föreslås för att främja samma syfte.

Det är därför nödvändigt att främja marknader av tillräcklig storlek för TV-produktioner i medlemsstaterna för att ge avkastning på nödvändiga investeringar, inte bara genom att upprätta gemensamma regler som öppnar nationella marknader utan också genom att där så är praktiskt möjligt och med lämpliga medel se till att europeisk produktion utgör en övervägande del av alla medlemsstaternas TV-program. För att tillämpningen av dessa regler skall kunna övervakas och för att dessa mål skall kunna uppfyllas, skall medlemsstaterna till kommissionen överlämna en rapport om de delar som reserverats för europeiska respektive oberoende produktioner enligt detta direktiv. Vid beräkningen av proportionerna skall hänsyn tas till den speciella situationen i Grekland och Portugal. Kommissionen måste informera medlemsstaterna om dessa rapporter, åtföljda där så är lämpligt av ett yttrande som särskilt tar hänsyn till framsteg i förhållande till tidigare år, andelen nya program i sändningarna, de speciella villkoren för nya programföretag och den speciella situationen i länder med låg audiovisuell produktionskapacitet eller med begränsat språkområde.

För dessa ändamål bör "europeiska produktioner" definieras utan att det påverkar medlemsstaternas möjligheter att fastställa en mera detaljerad definition i fråga om TV-programföretag inom sin jurisdiktion i överensstämmelse med artikel 3.1 i enlighet med gemenskapsrätten och med hänsyn till detta direktivs syften.

Det är viktigt att söka efter lämpliga medel och procedurer i överensstämmelse med gemenskapsrätten för att främja att dessa syften förverkligas och att lämpliga åtgärder vidtas för att uppmuntra genomförande och utveckling av europeisk audiovisuell produktion och distribution, särskilt i länder med låg produktionskapacitet eller med begränsat språkområde.

Nationella stödåtgärder för utveckling av europeisk produktion kan tillämpas i den utsträckning de överensstämmer med gemenskapsrätten.

Ett åtagande, där så är praktiskt möjligt, om att en viss del av sändningarna skall reserveras för oberoende produktioner, skapade av producenter som är oberoende av programföretag, kommer att stimulera nya källor för TV-produktion, särskilt genom att små och medelstora företag skapas. Det kommer att öppna nya möjligheter att lansera kreativa begåvningar inom kulturella yrken och bland personal på det kulturella området. Medlemsstaternas definition av begreppet oberoende producent bör ta hänsyn till detta syfte genom att vederbörligen beakta små och medelstora producenter och tillåta finansiellt deltagande vid samproduktion med TV-företagen.

Det är nödvändigt att medlemsstaterna vidtar åtgärder för att säkerställa att en viss period förflyter mellan premiärvisningen på biograf och TV-premiären.

För att medge en aktiv språkpolicy till förmån för ett specifikt språk förblir medlemsstaterna fria att fastställa mera detaljerade eller striktare regler framför allt på grundval av språkkriterier, så länge dessa regler överensstämmer med gemenskapsrätten och särskilt inte är tillämpliga i fråga om återutsändning av program som producerats i andra medlemsstater.

För att säkerställa att konsumenternas intressen som TV-tittare är helt och fullt skyddade är det väsentligt att TV-reklamen underkastas vissa minimiregler och standarder och att medlemsstaterna behåller rätten att fastställa mer detaljerade eller striktare regler och under vissa omständigheter kan fastställa olika villkor för programföretag inom deras jurisdiktion.

Med vederbörlig hänsyn till gemenskapsrätten och i fråga om sändningar, avsedda enbart för det egna landet vilka inte kan tas emot, direkt eller indirekt, i en eller flera medlemsstater, skall medlemsstaterna kunna fastställa olika villkor för reklamslag och olika gränser för reklamvolymen för att underlätta dessa speciella sändningar.

Det är nödvändigt att förbjuda all TV-reklam för cigaretter och andra tobaksvaror, inklusive indirekta former av reklam vilka, utan att direkt nämna tobaksvaran, söker kringgå reklamförbudet genom att utnyttja märkesnamn, symboler eller andra distinkta kännetecken för tobaksvaror eller företag, vars kända eller huvudsakliga verksamheter innefattar produktion eller försäljning av sådana produkter.

Det är även nödvändigt att förbjuda all TV-reklam för medicinska produkter eller medicinsk behandling som är receptbelagd i den medlemsstat, inom vars jurisdiktion programföretaget faller, samt att införa strikta kriterier i fråga om TV-reklam för alkoholhaltiga drycker.

Med beaktande av den växande betydelsen av sponsorer för finansiering av program bör lämpliga regler fastställas för detta.

Det är vidare nödvändigt att införa regler för program och TV-reklam för att skydda minderårigas fysiska, mentala och moraliska utveckling. Även om TV-programföretag normalt är skyldiga att garantera att programmen presenterar fakta och händelser på ett korrekt sätt är det inte desto mindre viktigt att programföretagen åläggs speciella skyldigheter med hänsyn till rätten till genmäle eller motsvarande så att varje person, vars legitima intressen har skadats av ett påstående som gjorts under ett TV-program, effektivt kan utnyttja denna rättighet.

▼ **B**

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL 1

Definitioner

Artikel 1

I detta direktiv avses med

- a) *TV-sändning*: den ursprungliga överföringen av TV-program avsedda för mottagning av allmänheten, per tråd eller genom luften inklusive överföring via satellit, i okodad eller kodad form. Den innefattar överföring av program mellan företag för vidareändning till allmänheten. Den innefattar inte kommunikationstjänster som tillhandahåller data eller andra meddelanden som efterfrågas individuellt såsom telefax, databaser och andra liknande tjänster.

▼ **M1**

- b) *Programföretag*: den fysiska eller juridiska person som har det redaktionella ansvaret för sammansättningen av TV-program enligt a och som sänder ut eller låter sända ut dem genom tredje part.
- c) *TV-reklam*: varje form av sänt meddelande antingen mot betalning eller mot liknande ersättning eller sändning för egenreklam, som utförs av ett offentligt eller privat företag i samband med handel, affärsverksamhet, hantverk eller yrke i avsikt att främja tillhandahållande mot betalning av varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser.

▼ **B**

- ▶ **M1** d) ◀ *Smygreklam*: presentation i ord eller bild av varor, tjänster, namn, varumärke eller verksamheter som utövas av en varu- eller tjänsteproducent i program, då sådan presentation av programföretaget avses tjäna som reklam, och då allmänheten kan vilseledas i fråga om presentationens art. Sådan presentation betraktas som avsiktlig, särskilt om den görs mot betalning eller liknande ersättning.
- ▶ **M1** e) ◀ *Sponsring*: varje bidrag, som ges för finansiering av TV-program av ett offentligt eller privat företag som inte är engagerat i TV-verksamhet eller i produktion av audiovisuella verk, i syfte att främja företagets namn, varumärke, anseende, verksamhet eller produkter.

▼ **M1**

- f) *TV-köp*: sändning av direkta erbjudanden till allmänheten med avseende på att mot betalning tillhandahålla varor eller tjänster, inklusive fast egendom, eller rättigheter och förpliktelser

▼ **B**

KAPITEL 2

Allmänna bestämmelser

▼ **M1***Artikel 2*

1. Varje medlemsstat skall säkerställa att alla TV-sändningar som sänds av programföretag inom dess jurisdiktion överensstämmer med bestämmelserna i det rättssystem som gäller för sändningar avsedda för allmänheten i denna medlemsstat.
2. I detta direktiv avses med programföretag inom medlemsstatens jurisdiktion följande:

- De programföretag som enligt punkt 3 är etablerade i den medlemsstaten.
- De programföretag på vilka punkt 4 är tillämplig.

3. I detta direktiv bedöms ett programföretag vara etablerat i en medlemsstat i följande fall:

- a) Programföretaget har sitt huvudkontor i medlemsstaten och redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i den medlemsstaten.
- b) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan redaktionella beslut om programsammansättningen fattas i en annan medlemsstat skall programföretaget anses vara etablerat i den medlemsstat där en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i båda medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas som om det vore etablerat i den medlemsstat där det har sitt huvudkontor. Om en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten inte är verksam i någon av de medlemsstaterna, skall programföretaget bedömas vara etablerat i den medlemsstat där det först började sända i enlighet med den medlemsstatens rättssystem, under förutsättning att det upprätthåller en varaktig och verklig anknytning till ekonomin i den medlemsstaten.
- c) Om ett programföretag har sitt huvudkontor i en medlemsstat medan beslut om programsammansättningen fattas i ett tredje land, eller vice versa, skall programföretaget anses vara etablerat i den berörda medlemsstaten under förutsättning att en betydande del av arbetsstyrkan som arbetar med TV-sändningsverksamheten är verksam i den medlemsstaten.

4. Programföretag på vilka bestämmelserna i punkt 3 inte är tillämpliga skall anses höra under en medlemsstats jurisdiktion i följande fall:

- a) De använder sig av en frekvens som har upplåtits av den medlemsstaten.
- b) Utan att använda sig av en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat, använder de sig av en satellitkapacitet som hör till den medlemsstaten.
- c) Utan att vara sig använda en frekvens som har upplåtits av en medlemsstat eller en satellitkapacitet som hör till en medlemsstat använder de sig av en satellitupplänk belägen i denna medlemsstat.

5. Om frågan om en medlemsstats jurisdiktion inte kan avgöras enligt punkterna 3 och 4 är den behöriga medlemsstaten den i vilken programföretaget är etablerat enligt artikel 52 och följande i Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen.

6. Detta direktiv skall inte omfatta sändningar som är avsedda utslutande för mottagning i tredje land och som inte tas emot direkt eller indirekt av allmänheten i en eller flera medlemsstater.

Artikel 2a

1. Medlemsstaterna skall säkerställa fri mottagning och får inte begränsa vidaresändning inom sina territorier av TV-sändningar från andra medlemsstater av skäl som hör under områden som omfattas av detta direktiv.

2. Medlemsstaterna kan tillfälligt göra undantag från punkt 1 om följande villkor uppfylls:

- a) En TV-sändning som kommer från en annan medlemsstat överträder uppenbarligen, allvarligt och grovt artikel 22.1 eller 22.2 och/eller artikel 22a.
- b) Programföretaget har under de föregående tolv månaderna överträtt bestämmelsen/bestämmelserna som avses i a vid minst två tillfällen.
- c) Den berörda medlemsstaten har skriftligen underrättat programföretaget och kommissionen om de angivna överträdelsena och

om de åtgärder staten avser att vidta om en sådan överträdelse skulle inträffa igen.

- d) Samråd med den sändande medlemsstaten och kommissionen har inte resulterat i någon uppgörelse i godo inom 15 dagar efter den skriftliga underrättelsen enligt c och den angivna överträdelserna fortsätter.

Kommissionen skall inom två månader från underrättelsen om de åtgärder som vidtagits av medlemsstaten besluta om åtgärderna är förenliga med gemenskapsrätten. Om kommissionen beslutar att så inte är fallet, måste medlemsstaten skyndsamt avsluta åtgärderna i fråga.

3. Punkt 2 skall inte påverka tillämpningen av förfaranden, åtgärder eller sanktioner mot överträdelserna i fråga i den medlemsstat som har jurisdiktion över det berörda programföretaget.

Artikel 3

1. Medlemsstaterna skall ha frihet att föreskriva att TV-programföretagen inom deras jurisdiktion skall följa mer detaljerade eller striktare regler inom de områden som omfattas av detta direktiv.

2. Medlemsstaterna skall inom ramen för sin lagstiftning och på lämpligt sätt säkerställa att TV-programföretagen inom deras jurisdiktion effektivt uppfyller bestämmelserna i detta direktiv.

3. Åtgärderna skall omfatta lämpliga förfaranden så att en tredje part som är direkt berörd, inbegripet medborgare från andra medlemsstater, skall kunna vända sig till behörigt juridiskt organ eller annan myndighet för att se till att bestämmelserna efterlevs fullständigt i enlighet med nationella bestämmelser.

Artikel 3a

1. Varje medlemsstat får vidta åtgärder som är förenliga med gemenskapsrätten för att säkerställa att programföretag inom dess jurisdiktion inte, med utnyttjande av exklusiva rättigheter, sänder evenemang som av den medlemsstaten anses vara av särskild vikt för samhället på ett sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i den

medlemsstaten utestängs från möjligheten att följa sådana evenemang genom direktsändning eller tidsförskjuten sändning i fri TV. I sådana fall skall den berörda medlemsstaten upprätta en förteckning över de evenemang, nationella eller icke-nationella, som den anser vara av särskild vikt för samhället. Detta skall göras på ett klart och öppet sätt i rätt och god tid. Den berörda medlemsstaten skall härvid också bestämma om dessa evenemang skall vara tillgängliga helt eller delvis via direktsändning eller, när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning.

2. Medlemsstaterna skall omedelbart till kommissionen anmäla alla åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas enligt punkt 1. Inom en period på tre månader efter anmälan skall kommissionen verifiera att sådana åtgärder är förenliga med gemenskapsrätten och meddela dem till de andra medlemsstaterna. Den skall inhämta yttrande från den kommitté som inrättas i enlighet med artikel 23a. Den skall i *Europeiska gemenskapernas officiella tidning* skyndsamt offentliggöra de åtgärder som har vidtagits samt minst en gång om året den konsoliderade förteckningen över de åtgärder som har vidtagits av medlemsstaterna.

3. Medlemsstaterna skall – med lämpliga medel och inom ramen för sin lagstiftning – säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte utövar de exklusiva rättigheter som förvärvats av dessa programföretag efter den dag då detta direktiv offentliggörs på sådant sätt att en väsentlig del av allmänheten i en annan medlemsstat utestängs från möjligheten att följa evenemang på det sätt som den andra medlemsstaten bestämt i enlighet med föregående punkter helt eller delvis via direktsändning eller när det är nödvändigt eller lämpligt på grundval av objektiva orsaker i allmänhetens intresse, helt eller delvis via tidsförskjuten sändning i fri TV så som den andra medlemsstaten har bestämt i enlighet med punkt 1.

▼ B

KAPITEL 3

Främjande av distribution och produktion av TV-program

Artikel 4

1. Medlemsstaterna skall, där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt, säkerställa att programföretagen reserverar en övervägande del av sin sändningstid med undantag av tid för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam ► M1, teletexttjänster och köp-TV ◀ för europeiska produktioner definierade i artikel 6. Denna andel bör uppnås gradvis på grundval av lämpliga kriterier med beaktande av programföretagets ansvar gentemot sin publik för information, utbildning, kultur och underhållning.

2. Om den andel som anges i punkt 1 inte kan uppnås, får den inte vara mindre än genomsnittet under 1988 i den berörda medlemsstaten.

Vad avser Grekland och Portugal skall år 1988 ersättas av år 1990.

3. Från och med den 3 oktober 1991 skall medlemsstaterna vartannat år till kommissionen överlämna en rapport om tillämpningen av denna artikel och artikel 5.

Rapporten skall innefatta en statistisk uppgift om den uppnådda andelen som anges i denna artikel och i artikel 5 för vart och ett av de TV-program som faller inom den berörda medlemsstatens jurisdiktion, skälen i varje enskilt fall till att man inte uppnått denna andel och de åtgärder som vidtagits eller förutses för att uppnå målet.

Kommissionen skall informera de övriga medlemsstaterna och Europaparlamentet om rapporterna, som då så är lämpligt skall åtföljas av ett yttrande. Kommissionen skall säkerställa att denna artikel och artikel 5 tillämpas i överensstämmelse med bestämmelserna i fördraget. Kommissionen får i sitt yttrande särskilt beakta de framsteg som uppnåtts i förhållande till tidigare år, andelen premiärproduktioner i programplaneringen, de särskilda omständigheterna för nya TV-programföretag och den speciella situationen i länder med låg audiovisuell produktionskapacitet eller begränsat språkområde.

4. Rådet skall senast vid slutet av det femte året efter detta direktivs antagande granska genomförandet av denna artikel med utgångspunkt från en rapport från kommissionen, åtföljd av alla de förslag till åtgärder som den kan anse lämpliga.

För detta ändamål skall kommissionens rapport, baserad på den av medlemsstaterna enligt punkt 3 tillhandahållna informationen, särskilt ta hänsyn till utvecklingen inom den gemensamma marknaden och till det internationella sammanhanget.

Artikel 5

Medlemsstaterna skall där så är praktiskt möjligt och på lämpligt sätt säkerställa att programföretagen reserverar minst 10 % av sin sändningstid, med undantag för tid reserverad för nyheter, sportevenemang, tävlingar, reklam ► **M1**, teletexttjänster och köp-TV ◀ eller alternativt, efter medlemsstatens bedömning, minst 10 % av sin programbudget, för europeiska produktioner, skapade av producenter som är oberoende av programföretagen. Denna andel bör uppnås gradvis och baseras på lämpliga kriterier med tanke på programföretagets ansvar gentemot sina tittare när det gäller information, utbildning, kultur och underhållning. Detta måste uppnås genom öronmärkning av en lämplig andel för nya produktioner, dvs. produktioner som sänds inom fem år efter framställningen.

Artikel 6

1. I detta kapitel avses med europeiska produktioner

▼ **M1**

a) produktioner som härrör från medlemsstaterna,

tillämpningen av bestämmelserna i b och c är beroende av att produktioner som härrör från medlemsstaterna inte är föremål för diskriminerande åtgärder i de berörda tredje länderna,

▼ **B**

- b) produktioner som härrör från europeiska tredjestater som är anslutna till Europarådets konvention om gränsöverskridande television och som uppfyller villkoren i punkt 2,
- c) produktioner som härrör från andra europeiska tredjestater och som uppfyller villkoren i punkt 3.

2. Med produktioner som anges i punkt 1 a och 1 b avses sådana produktioner som huvudsakligen är gjorda tillsammans med författare och personal som är bosatta i en eller flera av de stater som anges i punkt 1 a och 1 b, under förutsättning att produktionerna uppfyller ett av följande tre villkor:

- a) De har gjorts av en eller flera producenter som är etablerade i en eller flera av dessa stater.
- b) Framställningen av produktionerna har övervakats och styrts av en eller flera producenter, etablerade i en eller flera av dessa stater.
- c) Bidrag från samproducenter i dessa stater utgör en övervägande del av den totala samproduktionskostnaden och samproduktionen styrs inte av en eller flera producenter, etablerade utanför dessa stater.

▼ **M1**

3. De produktioner som anges i punkt 1 c är produktioner som har utförts av producenter etablerade i ett eller flera europeiska tredje länder med vilka gemenskapen har slutit avtal som omfattar den audiovisuella sektorn, antingen ensamma eller i samarbete med producenter etablerade i en eller flera medlemsstater, om dessa produktioner huvudsakligen har utförts med författare och personal som är bosatta i en eller flera europeiska stater.

4. De produktioner som inte är europeiska produktioner enligt punkt 1 men som har framställts inom ramen för bilaterala avtal om samproduktion, som har ingåtts mellan medlemsstaterna och tredje land, skall anses utgöra europeiska produktioner om samproducen-

terna från gemenskapen bidrar med huvuddelen av de totala produktionskostnaderna och produktionen inte kontrolleras av en eller flera producenter som är etablerade utanför medlemsstaterna.

▼ **B**

► **M1** 5. ◀ Produktioner som inte är europeiska produktioner enligt punkt 1 ► **M1** och punkt 4 ◀ , men som huvudsakligen gjorts tillsammans med författare och personal som är bosatta i en eller flera medlemsstater, skall betraktas som europeiska produktioner i den utsträckning som motsvarar andelen bidrag från gemenskapens samproducenter till de totala produktionskostnaderna.

▼ **M1**

Artikel 7

Medlemsstaterna skall säkerställa att programföretag inom deras jurisdiktion inte sänder biograffilmer utöver de perioder som det avtalats om med rättighetsinnehavarna.

Artikel 9

Detta kapitel skall inte gälla TV-sändningar som är avsedda för en lokal publik och som inte ingår i ett nationellt nät.

▼ **B**

KAPITEL 4

▼ **M1**

TV-reklam, sponsring och köp-TV

Artikel 10

1. TV-reklam och köp-TV skall vara lätta att känna igen som sådana och hållas klart åtskilda från andra delar av programtjänsten med optiska och/eller akustiska hjälpmedel.

2. Enstaka reklaminslag och köp-TV-inslag skall förekomma endast undantagsvis.
3. Reklam och köp-TV får inte använda subliminalteknik.
4. Smygreklam och smyg-köp-TV är förbjudna.

Artikel 11

1. Reklam och köp-TV-inslag skall infogas mellan programmen. Under förutsättning att villkoren i punkterna 2–5 uppfylls får reklam och köp-TV-inslag också infogas i program på sådant sätt och med hänsyn till naturliga pauser samt programmets sändningslängd och karaktär, att varken programmets integritet och värde eller innehavarnas rättigheter kränks.
2. I program som består av fristående delar eller i sportprogram och evenemang som struktureras på liknande sätt samt i föreställningar som innehåller pauser, får reklam och köp-TV-inslag infogas endast mellan sådana delar eller i pauserna.
3. Sändningar av audiovisuella produktioner såsom spelfilm och filmer gjorda för TV (utom TV-serier, lätta underhållningsprogram och dokumentärer) får, under förutsättning att deras programlagda sändningstid överstiger 45 minuter, avbrytas en gång för varje hel period om 45 minuter. Ytterligare ett avbrott är tillåtet om den programlagda sändningstiden är minst 20 minuter längre än två eller flera fullständiga 45-minutersperioder.
4. Om andra program än de som omfattas av punkt 2 avbryts av reklam eller köp-TV-inslag skall en period om minst 20 minuter förflyta mellan reklaminslagen i programmet.
5. Reklam och köp-TV får inte infogas i sändningar av gudstjänster. Nyhetsprogram och program om aktuella samhällsfrågor, dokumentärprogram, religiösa program och barnprogram får inte avbrytas av reklam eller TV-köp om deras programlagda sändningstid är mindre än 30 minuter. Om deras programlagda sändningstid är 30 minuter eller mer skall de ovan angivna styckena gälla.

▼ **B***Artikel 12*▼ **M1**

TV-reklam och köp-TV får inte

▼ **B**

- a) undergräva respekten för den mänskliga värdigheten,
- b) diskriminera någon på grund av ras, kön eller nationalitet,
- c) angripa religiös eller politisk övertygelse,
- d) uppmuntra ett beteende som är skadligt för hälsa eller säkerhet,
- e) uppmuntra ett beteende som är skadligt för miljön.

▼ **M1***Artikel 13*

Alla former av TV-reklam och köp-TV för cigaretter och andra tobaksvaror skall vara förbjudna.

▼ **B***Artikel 14*

► **M1** 1. ◀ TV-reklam för medicinska produkter och medicinsk behandling skall vara förbjuden, om produkterna eller behandlingarna är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat till vars jurisdiktion programföretaget hör.

▼ **M1**

2. Köp-TV för medicinska produkter skall vara förbjudet om det krävs försäljningstillstånd för dem i enlighet med rådets direktiv 65/ 65/EEG av den 26 januari 1965 om tillnärmning av bestäm-

melser som fastställts genom lagar eller andra författningar och som gäller farmaceutiska specialiteter¹, och köp-TV för medicinsk behandling skall också vara förbjudet.

▼ **B**

Artikel 15

▼ **M1**

TV-reklam och köp-TV för alkoholhaltiga drycker skall uppfylla följande kriterier:

▼ **B**

- a) Den får inte rikta sig speciellt till minderåriga eller särskilt skildra minderåriga som intar dessa drycker.
- b) Den skall inte förknippa konsumtion av alkohol med förbättrad fysisk prestation eller med bilkörning.
- c) Den skall inte ge intryck av att konsumtion av alkohol bidrar till social eller sexuell framgång.
- d) Den skall inte göra gällande att alkohol har terapeutiska egenskaper eller att den är ett stimulerande eller lugnande medel eller ett medel för att lösa personliga konflikter.
- e) Den skall inte uppmuntra överkonsumtion av alkohol eller ge en negativ bild av nykterhet eller återhållsamhet.
- f) Den skall inte framhålla en hög alkoholhalt som en positiv egenskap hos dryckerna.

¹ EGT nr 22, 9.2.1965, s. 369. Direktivet senast ändrat genom direktiv 93/39/EEG (EGT nr L 214, 24.8.1993, s. 22).

Artikel 16

► **M1** 1. ◀ TV-reklam skall inte orsaka moralisk eller fysisk skada hos minderåriga och måste därför uppfylla följande kriterier:

- a) Den skall inte direkt uppmana minderåriga att köpa en produkt eller tjänst genom att utnyttja deras oerfarenhet eller godtrogenhet.
- b) Den skall inte direkt uppmuntra minderåriga att övertala sina föräldrar eller andra att köpa de utannonserade varorna eller tjänsterna.
- c) Den skall inte utnyttja det speciella förtroende minderåriga hyser för föräldrar, lärare eller andra personer.
- d) Den skall inte utan skäl visa minderåriga i farliga situationer.

▼ **M1**

2. Köp-TV skall uppfylla bestämmelserna i punkt 1 och dessutom inte uppmana underåriga att ingå avtal om köp eller förhyrning av varor och tjänster.

▼ **B**

Artikel 17

1. Sponsrade TV-program skall uppfylla följande krav:

- a) Innehåll och programläggning av sponsrade program får under inga förhållanden påverkas av sponsorn på ett sätt som inverkar på programföretagets ansvar och redaktionella oberoende avseende program.
- b) De måste klart identifieras som sponsrade genom att sponsorns namn och/eller logotyp anges i början och/eller slutet av programmen.
- c) De skall inte uppmuntra till köp eller förhyrning av sponsorns eller en tredje parts produkter eller tjänster, särskilt inte genom

att göra speciella säljfrämjande referenser till dessa produkter eller tjänster.

▼ **M1**

2. TV-program får inte sponsras av företag vars huvudsakliga verksamhet är tillverkning eller försäljning av cigaretter och andra tobaksvaror.

3. Om företag, vars verksamhet inbegriper tillverkning eller försäljning av medicinska produkter och medicinsk behandling, sponsrar TV-program får denna sponsring främja företagets namn eller anseende, men inte särskilda medicinska produkter eller medicinska behandlingar som är tillgängliga endast efter ordination i den medlemsstat under vars jurisdiktion programföretaget hör.

▼ **B**

► **M1** 4. ◀ Nyheter och program som tar upp aktuella samhällsfrågor får inte sponsras.

▼ **M1**

Artikel 18

1. Sändningstiden för köp-TV-inslag, reklaminslag och andra former av reklam, med undantag för sändningsblock för köp-TV i enlighet med artikel 18a, får inte överstiga 20 % av den dagliga sändningstiden. Sändningstiden för reklaminslag får inte överstiga 15 % av den dagliga sändningstiden.

2. Reklaminslagens och köp-TV-inslagens längd inom en given timme mellan hela klockslag får inte överstiga 20 %.

3. I denna artikel anses följande inte utgöra reklam

- Programföretagens annonseringar i samband med företagets egna program och produkter med programanknytning som har direkt koppling till programmen.

- Meddelanden till allmänheten och välgörenhetsuppmaningar som sänds gratis.

Artikel 18a

1. Sändningsblock för köp-TV- i en kanal som inte uteslutande är avsedd för köp-TV skall ha en sammanhängande varaktighet av minst 15 minuter.

2. Det högsta antalet sändningsblock per dag skall vara åtta. Den sammanlagda sändningstiden får inte överstiga tre timmar per dag. De skall tydligt anges som sändningsblock för köp-TV med optiska och akustiska hjälpmedel.

Artikel 19

Kapitlen I, II, IV, V, VI, VIa och VII skall på motsvarande sätt tillämpas på kanaler som uteslutande är avsedda för köp-TV. Reklam i sådana kanaler skall vara tillåten inom de dagliga begränsningar som fastställs i artikel 18.1. Artikel 18.2 skall inte gälla.

Artikel 19a

Kapitlen I, II, IV, V, VI, VIa och VII skall på motsvarande sätt tillämpas på kanaler som uteslutande är avsedda för egenreklam. Annan reklam skall vara tillåten i sådana kanaler inom de begränsningar som fastställs i artikel 18.1 och 18.2. Denna bestämmelse skall särskilt ses över enligt artikel 26.

Artikel 20

Utan att det påverkar tillämpningen av artikel 3 får medlemsstaterna, med vederbörlig hänsyn till gemenskapsrätten, fastställa andra villkor än de som fastställs i artikel 11.2–11.5 och i artiklarna 18 och 18a i fråga om sändningar som är avsedda uteslutande för det nationella territoriet och som inte kan tas emot, direkt eller indirekt, av allmänheten i en eller flera andra medlemsstater.

▼ B

KAPITEL 5

▼ M1

Skydd av underåriga och allmän ordning

Artikel 22

1. Medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att TV-sändningar från programföretag inom respektive stats jurisdiktion inte innehåller program som allvarligt kan skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, särskilt program som innehåller pornografi eller meningslöst våld.

2. Åtgärderna i punkt 1 skall utsträckas till att gälla andra program som kan bedömas skada den fysiska, mentala eller moraliska utvecklingen hos underåriga, utom då det kan anses säkert, genom val av sändningstid eller genom tekniska åtgärder, att de underåriga inom sändningsområdet normalt inte hör eller ser sådana sändningar.

3. Om sådana program sänds i okodad form skall medlemsstaterna dessutom se till att de föregås av en akustisk varning eller att de markeras med en visuell symbol under hela sändningstiden.

Artikel 22a

Medlemsstaterna skall säkerställa att sändningarna inte innehåller något som uppammar hat grundat på ras, kön, religion eller nationalitet.

Artikel 22b

1. Kommissionen skall i den rapport som avses i artikel 26 fästa särskild vikt vid tillämpningen av bestämmelserna i detta kapitel.

2. Kommissionen skall inom ett år från det datum då detta direktiv offentliggörs och i samarbete med de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna utföra en undersökning av de eventuella för- och nackdelar med ytterligare åtgärder i syfte att underlätta för för-

äldrar eller vårdnadshavare att kontrollera de program som underåriga får se skall bl.a. omfatta det önskvärda av att

- det ställs krav på att nya TV-apparater har sådan teknisk utrustning att föräldrar eller vårdnadshavare har möjlighet att spärra vissa program,
- upprätta lämpliga bedömningsmetoder,
- främja politik för familjens TV-tittande och andra åtgärder för utbildning och medvetandegörande,
- beakta erfarenheter som gjorts på detta område i och utanför Europa och inhämta åsikter från berörda parter, t.ex. programföretag, producenter, lärare, mediaspecialister och berörda sammanslutningar.

▼ **B**

KAPITEL 6

Rätt till genmäle

Artikel 23

▼ **M1**

1. Utan att det påverkar tillämpningen av andra bestämmelser inom civilrätt, straffrätt eller administrativ lagstiftning som antagits av medlemsstaterna, skall varje fysisk eller juridisk person oberoende av nationalitet, vars legitima intressen – i synnerhet dennes rykte och goda namn – har skadats av felaktiga påståenden i ett TV-program, ha rätt till genmäle eller motsvarande. Medlemsstaterna skall säkerställa att det faktiska utövandet av rätten till genmäle eller motsvarande inte hindras av orimliga regler eller villkor. Genmälet skall sändas inom rimlig tid efter det att begäran inlämnats samt vid lämplig tidpunkt och på ett lämpligt sätt med hänsyn till den sändning som genmälet avser.

▼ **B**

2. Rätt till genmäle eller motsvarande skall gälla gentemot alla programföretag inom en medlemsstats jurisdiktion.

3. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för att etablera rätten till genmäle eller motsvarande och skall fastställa den procedur som skall följas för att genomföra detta. Särskilt skall de säkerställa att en tillräcklig tidrymd medges och att procedurerna är sådana, att tillfälle till genmäle eller motsvarande vederbörligen kan ges fysiska eller juridiska personer som bor eller är etablerade i andra medlemsstater.

4. En begäran om genmäle eller motsvarande kan avvisas om detta inte är motiverat enligt de villkor som angetts i punkt 1 eller skulle innebära en straffbar handling eller skulle medföra civilrättsligt ansvar för programföretaget eller skulle överskrida gränserna för allmän anständighet.

5. Bestämmelser skall fastställas för förfaranden, varigenom tvister om rätten till genmäle eller motsvarande kan bli föremål för rättslig prövning.

▼ **M1**

KAPITEL VIa

Kontaktkommitté

Artikel 23a

1. En kontaktkommitté skall inrättas under kommissionen. Den skall bestå av företrädare för de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Den skall ha en företrädare för kommissionen som ordförande och sammanträda antingen på dennes initiativ eller på begäran av en medlemsstats delegation.

2. Kommittén skall ha följande uppgifter:

- a) Att underlätta det faktiska genomförandet av detta direktiv genom regelbundna samråd om alla praktiska problem i samband

med dess genomförande, särskilt genomförandet av artikel 2, och om alla övriga frågor där en diskussion bedöms vara av värde.

- b) Att på eget initiativ eller på kommissionens begäran avge yttranden om tillämpningen av direktivet i medlemsstaterna.
- c) Att diskutera vilka frågor som skall ingå i de rapporter som medlemsstaterna skall överlämna enligt artikel 4.3, om rapporternas metodik, om mandatet för den oberoende undersökning som anges i artikel 25a, om bedömningen av anbuden för att genomföra undersökningen och om själva undersökningen.
- d) Att diskutera resultatet av kommissionens regelbundna samråd med företrädare för programföretag, producenter, konsumenter, tillverkare, tjänsteproducenter, fackföreningar och personer med konstnärliga yrken.
- e) Att underlätta informationsutbytet mellan medlemsstaterna och kommissionen om situationen och utvecklingen på området för reglering av TV-utsändningar med hänsyn både till gemenskapens politik på det audiovisuella området och till den relevanta utvecklingen på det tekniska området.
- f) Att undersöka all utveckling på området där en diskussion bedöms vara av värde.

▼ **B**

KAPITEL 7

Slutbestämmelser

Artikel 24

På områden som inte omfattas av detta direktiv skall direktivet inte påverka medlemsstaternas rättigheter och skyldigheter till följd av gällande konventioner som handlar om telekommunikation och rundradio.

Artikel 25

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv senast den 3 oktober 1991. De skall genast informera kommissionen om detta.
2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texten till centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

▼ **M1***Artikel 25a*

En ytterligare granskning i enlighet med vad som anges i artikel 4.4 skall företas före den 30 juni 2002. Vid granskningen skall hänsyn tas till en oberoende undersökning av effekterna av de aktuella åtgärderna både på gemenskapsnivå och nationell nivå.

Artikel 26

Senast den 31 december 2000 och vartannat år därefter skall kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om genomförandet av detta direktiv i dess senaste lydelse och, om nödvändigt, utarbeta ytterligare förslag för att anpassa det till utvecklingen på TV-sändningsområdet, särskilt mot bakgrund av den senaste tekniska utvecklingen.

▼ **B***Artikel 27*

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

European Convention on Transfrontier Television

Strasbourg, 5.V.1989

Text amended according to the provisions of the Protocol (ETS No. 171) which entered into force, on 1 March 2002.

Appendix
Protocol
Explanatory Report
Français

Preamble

The member States of the Council of Europe and the other States party to the European Cultural Convention, signatory hereto,

Considering that the aim of the Council of Europe is to achieve a greater unity between its members, for the purpose of safeguarding and realising the ideals and principles which are their common heritage;

Considering that the dignity and equal worth of every human being constitute fundamental elements of those principles;

Considering that the freedom of expression and information, as embodied in Article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, constitutes one of the essential principles of a democratic society and one of the basic conditions for its progress and for the development of every human being;

Reaffirming their commitment to the principles of the free flow of information and ideas and the independence of broadcasters, which constitute an indispensable basis for their broadcasting policy;

Affirming the importance of broadcasting for the development of culture and the free formation of opinions in conditions

safeguarding pluralism and equality of opportunity among all democratic groups and political parties;

Convinced that the continued development of information and communication technology should serve to further the right, regardless of frontiers, to express, to seek, to receive and to impart information and ideas whatever their source;

Being desirous to present an increasing range of choice of programme services for the public, thereby enhancing Europe's heritage and developing its audiovisual creation, and being determined to achieve this cultural objective through efforts to increase the production and circulation of high-quality programmes, thereby responding to the public's expectations in the political, educational and cultural fields;

Recognising the need to consolidate the common broad framework of regulation;

Bearing in mind Resolution No. 2 and the Declaration of the 1st European Ministerial Conference on Mass Media Policy;

Being desirous to develop the principles embodied in the existing Council of Europe Recommendations on principles on television advertising, on equality between women and men in the media, on the use of satellite capacity for television and sound radio, and on the promotion of audiovisual production in Europe,

Have agreed as follows:

CHAPTER I – GENERAL PROVISIONS

Article 1 – Object and purpose

This Convention is concerned with programme services embodied in transmissions. The purpose is to facilitate, among the Parties, the transfrontier transmission and the retransmission of television programme services.

Article 2 – Terms employed ⁽¹⁾

For the purposes of this Convention:

- a. "*Transmission*" means the initial emission by terrestrial transmitter, by cable, or by satellite of whatever nature, in encoded or unencoded form, of television programme

- services for reception by the general public. It does not include communication services operating on individual demand;
- b. "*Retransmission*" signifies the fact of receiving and simultaneously transmitting, irrespective of the technical means employed, complete and unchanged television programme services, or important parts of such services, transmitted by broadcasters for reception by the general public;
 - c. "*Broadcaster*" means the natural or legal person who has editorial responsibility for the composition of television programme services for reception by the general public and transmits them or has them transmitted, complete and unchanged, by a third party;
 - d. "*Programme service*" means all the items within a single service provided by a given broadcaster within the meaning of the preceding paragraph;
 - e. "*European audiovisual works*" means creative works, the production or co-production of which is controlled by European natural or legal persons;
 - f. "*Advertising*" means any public announcement in return for payment or similar consideration or for self-promotional purposes, which is intended to promote the sale, purchase or rental of a product or service, to advance a cause or idea, or to bring about some other effect desired by the advertiser or the broadcaster itself;
 - g. "*Tele-shopping*" means direct offers broadcast to the public with a view to the supply of goods or services, including immovable property, rights and obligations in return for payment;
 - h. "*Sponsorship*" means the participation of a natural or legal person, who is not engaged in broadcasting activities or in the production of audiovisual works, in the direct or indirect financing of a programme with a view to promoting the name, trademark, images or activities of that person.

Article 3 – Field of application

This Convention shall apply to any programme service transmitted or retransmitted by entities or by technical means within the jurisdiction of a Party, whether by cable, terrestrial transmitter or satellite, and which can be received, directly or indirectly, in one or more other Parties.

Article 4 – Freedom of reception and retransmission

The Parties shall ensure freedom of expression and information in accordance with Article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms and they shall guarantee freedom of reception and shall not restrict the retransmission on their territories of programme services which comply with the terms of this Convention.

Article 5 – Duties of the transmitting Parties ⁽¹⁾

1 Each transmitting Party shall ensure that all programme services transmitted by broadcasters within its jurisdiction comply with the terms of this Convention.

2 For the purposes of this Convention, a broadcaster within the jurisdiction of a Party is:

- a broadcaster who is deemed to be established in that Party according to paragraph 3;
- a broadcaster to whom paragraph 4 applies.

3 For the purpose of this Convention, a broadcaster shall be deemed to be established in a Party, hereinafter referred to as "transmitting Party" in the following cases:

- a. the broadcaster has its head office in that Party and the decisions on programme schedules are taken in that Party;
- b. if a broadcaster has its head office in one Party but decisions on programme schedules are taken in another Party, it shall be deemed to be established in the Party where a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates; if

a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in each of those Parties, the broadcaster shall be deemed to be established in the Party where it has its head office; if a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in neither of those Parties, the broadcaster shall be deemed to be established in the Party where it first began broadcasting in accordance with the system of law of that Party, provided that it maintains a stable and effective link with the economy of that Party;

- c. if a broadcaster has its head office in a Party but decisions on programme schedules are taken in a State which is not Party to this Convention, or vice-versa, it shall be deemed to be established in the Party concerned, provided that a significant part of the workforce involved in the pursuit of the television broadcasting activity operates in that Party;
- d. if, when applying the criteria of paragraph 3 of Article 2 of Directive 97/36/EC of the European Parliament and of the Council of 19 June 1997 amending Council Directive 89/552/EEC on the co-ordination of certain provisions laid down by law, regulation or administrative action in member States concerning the pursuit of television broadcasting activities, a broadcaster is deemed to be established in a member State of the European Community, that broadcaster shall also be deemed to be established in that State for the purposes of this Convention.

4 A broadcaster to whom the provisions of paragraph 3 are not applicable is deemed to be within the jurisdiction of a Party, so-called transmitting Party, in the following cases:

- a. it uses a frequency granted by that Party;
- b. although it does not use a frequency granted by a Party it does use a satellite capacity appertaining to that Party;
- c. although it uses neither a frequency granted by a Party nor a satellite capacity appertaining to a Party it does use a satellite up-link situated in that Party.

5 If the transmitting Party cannot be determined according to paragraph 4, the Standing Committee shall consider this issue according to Article 21, paragraph 1a, of this Convention, in order to determine this Party.

6 This Convention shall not apply to television broadcasts intended exclusively for reception in States which are not Party to this Convention, and which are not received directly or indirectly by the public in one or more Parties.

Article 6 – Provision of information

1 The responsibilities of the broadcaster shall be clearly and adequately specified in the authorisation issued by, or contract concluded with, the competent authority of each Party, or by any other legal measure.

2 Information about the broadcaster shall be made available, upon request, by the competent authority of transmitting Party. Such information shall include, as a minimum, the name or denomination, seat and status of the broadcaster, the name of the legal representative, the composition of the capital, the nature, purpose and mode of financing of the programme service the broadcaster is providing or intends providing.

CHAPTER II – PROGRAMMING MATTERS

Article 7 – Responsibilities of the broadcaster

1 All items of programme services, as concerns their presentation and content, shall respect the dignity of the human being and the fundamental rights of others.

In particular, they shall not:

- a. be indecent and in particular contain pornography;
- b. give undue prominence to violence or be likely to incite to racial hatred.

2 All items of programme services which are likely to impair the physical, mental or moral development of children and adolescents shall not be scheduled when, because of the time of transmission and reception, they are likely to watch them.

3 The broadcaster shall ensure that news fairly presents facts and events and encourages the free formation of opinions.

Article 8 – Right of reply ⁽¹⁾

1 Each transmitting Party shall ensure that every natural or legal person, regardless of nationality or place of residence, shall have the opportunity to exercise a right of reply or to seek other comparable legal or administrative remedies relating to programmes transmitted by a broadcaster within its jurisdiction, within the meaning of Article 5. In particular, it shall ensure that timing and other arrangements for the exercise of the right of reply are such that this right can be effectively exercised. The effective exercise of this right or other comparable legal or administrative remedies shall be ensured both as regards the timing and the modalities.

2 For this purpose, the name of the programme service or of the broadcaster responsible for this programme service shall be identified in the programme service itself, at regular intervals by appropriate means.

Article 9 – Access of the public to information ⁽¹⁾

Each Party shall examine and, where necessary, take legal measures such as introducing the right to short reporting on events of high interest for the public to avoid the right of the public to information being undermined due to the exercise by a broadcaster within its jurisdiction of exclusive rights for the transmission or retransmission, within the meaning of Article 3, of such an event.

Article 9bis – Access of the public to events of major importance ⁽²⁾

1 Each Party retains the right to take measures to ensure that a broadcaster within its jurisdiction does not broadcast on an exclusive basis events which are regarded by that Party as being of major importance for society in such a way as to deprive a substantial proportion of the public in that Party of the possibility of following such events by live coverage or deferred coverage on free television. If it does so, the Party concerned may have recourse to the drafting of a list of designated events which it considers to be of major importance for society.

2 Parties shall ensure by appropriate means, respecting the legal guarantees granted by the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as well as, where appropriate, the national constitution, that a broadcaster within their jurisdiction does not exercise the exclusive rights purchased by that broadcaster following the date of entry into force of the Protocol amending the European Convention on Transfrontier Television in such a way that a substantial proportion of the public in another Party is deprived of the possibility of following events which are designated by that other Party, via whole or partial live coverage or where necessary or appropriate for objective reasons in the public interest, whole or partial deferred coverage on free television as determined by that other Party under paragraph 1, respecting the following requirements:

- a. the Party implementing the legal measures referred to in paragraph 1 shall draw up a list of national or non-national events which are considered by that Party as being of major importance for society;
- b. the Party shall do so in a clear and transparent manner in due and effective time;
- c. the Party shall determine whether these events shall be available via whole or partial live coverage, or where necessary or appropriate for objective reasons in the public interest, whole or partial deferred coverage;
- d. the measures taken by the Party drawing up the list shall be proportionate and as detailed as necessary to enable other Parties to take measures referred to in this paragraph;
- e. the Party drawing up the list shall notify the list and the corresponding legal measures to the Standing Committee,

- the time limit for which shall be fixed by the Standing Committee;
- f. the measures taken by the Party drawing up the list shall be within the limitations of the guidelines of the Standing Committee referred to in paragraph 3 and the Standing Committee must have given a positive opinion on the measures.

Measures based on this paragraph shall apply only to those events published by the Standing Committee in the annual list referred to in paragraph 3 and to those exclusive rights purchased after the entry into force of the amending Protocol.

3 Once a year the Standing Committee shall:

- a. publish a consolidated list of the enlisted events and corresponding legal measures notified by Parties in accordance with paragraph 2e;
- b. draw up guidelines to be adopted by a majority of three quarters of the members in addition to the requirements listed up in paragraph 2a to e in order to avoid differences between the implementation of this article and that of corresponding European Community provisions.

Article 10 – Cultural objectives ⁽¹⁾

1 Each transmitting Party shall ensure, where practicable and by appropriate means, that a broadcaster within its jurisdiction reserves for European works a majority proportion of its transmission time, excluding the time appointed to news, sports events, games, advertising, teletext services and tele-shopping. This proportion, having regard to the broadcaster's informational, educational, cultural and entertainment responsibilities to its viewing public, should be achieved progressively, on the basis of suitable criteria.

2 In case of disagreement between a receiving Party and a transmitting Party on the application of the preceding paragraph, recourse may be had, at the request of one of the Parties, to the Standing Committee with a view to its formulating an advisory opinion on the subject. Such a disagreement shall not be submitted to the arbitration procedure provided for in Article 26.

3 The Parties undertake to look together for the most appropriate instruments and procedures to support, without discrimination between broadcasters, the activity and development of European production, particularly in countries with a low audiovisual production capacity or restricted language area.

4 The Parties shall ensure that a broadcaster within their jurisdiction does not broadcast cinematographic works outside periods agreed with the rights holders.

Article 10*bis* – Media pluralism ⁽²⁾

The Parties, in the spirit of co-operation and mutual assistance which underlies this Convention, shall endeavour to avoid that programme services transmitted or retransmitted by a broadcaster or any other legal or natural persons within their jurisdiction, within the meaning of Article 3, endanger media pluralism.

CHAPTER III – ADVERTISING AND TELE-SHOPPING ⁽³⁾

Article 11 – General standards ⁽¹⁾

1 Advertising and tele-shopping shall be fair and honest.

2 Advertising and tele-shopping shall not be misleading and shall not prejudice the interests of consumers.

3 Advertising and tele-shopping addressed to or using children shall avoid anything likely to harm their interests and shall have regard to their special susceptibilities.

4 Tele-shopping shall not exhort minors to contract for the sale or rental of goods and services.

5 The advertiser shall not exercise any editorial influence over the content of programmes.

Article 12 – Duration ⁽¹⁾

1 The proportion of tele-shopping spots, advertising spots and other forms of advertising, with the exception of tele-shopping windows within the meaning of paragraph 3, shall not exceed 20 % of the daily transmission time. The transmission time for advertising spots shall not exceed 15% of the daily transmission time.

2 The proportion of advertising spots and tele-shopping spots within a given clock hour shall not exceed 20 %.

3 Windows devoted to tele-shopping programmes broadcast within programme services which are not exclusively devoted to tele-shopping shall be of a minimum uninterrupted duration of 15 minutes. The maximum number of windows per day shall be eight. Their overall duration shall not exceed three hours per day. They must be clearly identified by optical and acoustic means.

4 For the purposes of this article, advertising shall not include:

- announcements made by the broadcaster in connection with its own programmes and ancillary products directly derived from those programmes;
- announcements in the public interest and charity appeals broadcast free of charge.

Article 13 – Form and presentation ⁽¹⁾

1 Advertising and tele-shopping shall be clearly distinguishable as such and recognisably separate from the other items of the programme service by optical and/or acoustic means. In principle, advertising and tele-shopping spots shall be transmitted in blocks.

2 Advertising and tele-shopping shall not use subliminal techniques.

3 Surreptitious advertising and tele-shopping shall not be allowed, in particular the presentation of products or services in programmes when it serves advertising purposes.

4 Advertising and tele-shopping shall not feature, visually or orally, persons regularly presenting news and current affairs programmes.

Article 14 – Insertion of advertising and tele-shopping ⁽¹⁾

1 Advertising and tele-shopping shall be inserted between programmes. Provided the conditions contained in paragraphs 2 to 5 of this article are fulfilled, advertising and tele-shopping spots may also be inserted during programmes in such a way that the integrity and value of the programme and the rights of the rights holders are not prejudiced.

2 In programmes consisting of autonomous parts, or in sports programmes and similarly structured events and performances comprising intervals, advertising and tele-shopping spots shall only be inserted between the parts or in the intervals.

3 The transmission of audiovisual works such as feature films and films made for television (excluding series, serials, light entertainment programmes and documentaries), provided their scheduled duration is more than forty-five minutes, may be interrupted once for each complete period of forty-five minutes. A further interruption is allowed if their scheduled duration is at least twenty minutes longer than two or more complete periods of forty-five minutes.

4 Where programmes, other than those covered by paragraph 2, are interrupted by advertising or tele-shopping spots, a period of at least twenty minutes should elapse between each successive advertising or tele-shopping break within the programme.

5 Advertising and tele-shopping shall not be inserted in any broadcast of a religious service. News and current affairs programmes, documentaries, religious programmes, and children's programmes, when their scheduled duration is less than thirty minutes, shall not be interrupted by advertising or tele-shopping. If their scheduled duration is thirty minutes or longer, the provisions of the previous paragraphs shall apply.

Article 15 – Advertising and tele-shopping of particular products ^{(3), (1)}

1 Advertising and tele-shopping for tobacco products shall not be allowed.

2 Advertising and tele-shopping for alcoholic beverages of all varieties shall comply with the following rules:

- a. they shall not be addressed particularly to minors and no one associated with the consumption of alcoholic beverage in advertising or tele-shopping should seem to be a minor;
- b. they shall not link the consumption of alcohol to physical performance or driving;
- c. they shall not claim that alcohol has therapeutic qualities or that it is a stimulant, a sedative or a means of resolving personal problems;
- d. they shall not encourage immoderate consumption of alcohol or present abstinence or moderation in a negative light;
- e. they shall not place undue emphasis on the alcoholic content of beverages.

3 Advertising for medicines and medical treatment which are only available on medical prescription in the transmitting Party shall not be allowed.

4 Advertising for all other medicines and medical treatment shall be clearly distinguishable as such, honest, truthful and subject to verification and shall comply with the requirement of protection of the individual from harm.

5 Tele-shopping for medicines and medical treatment shall not be allowed.

Article 16 – Advertising and tele-shopping directed specifically at a single Party ⁽¹⁾

1 In order to avoid distortions in competition and endangering the television system of a Party, advertising and tele-shopping which are specifically and with some frequency directed to audiences in a

single Party other than the transmitting Party shall not circumvent the television advertising and tele-shopping rules in that particular Party.

2 The provisions of the preceding paragraph shall not apply where:

- a. the rules concerned establish a discrimination between advertising and tele-shopping transmitted by a broadcaster within the jurisdiction of that Party and advertising and tele-shopping transmitted by a broadcaster or any other legal or natural person within the jurisdiction of another Party, or
- b. the Parties concerned have concluded bilateral or multi-lateral agreements in this area.

CHAPTER IV – SPONSORSHIP

Article 17 – General standards

1 When a programme or series of programmes is sponsored in whole or in part, it shall clearly be identified as such by appropriate credits at the beginning and/or end of the programme.

2 The content and scheduling of sponsored programmes may in no circumstances be influenced by the sponsor in such a way as to affect the responsibility and editorial independence of the broadcaster in respect of programmes.

3 Sponsored programmes shall not encourage the sale, purchase or rental of the products or services of the sponsor or a third party, in particular by making special promotional references to those products or services in such programmes.

Article 18 – Prohibited sponsorship ⁽¹⁾

1 Programmes may not be sponsored by natural or legal persons whose principal activity is the manufacture or sale of products, or the provision of services, the advertising and tele-shopping of which are prohibited by virtue of Article 15.

2 Companies whose activity includes, *inter alia*, the manufacture or sale of medicines and medical treatments may sponsor programmes by promoting the name, trademark, image or activities of the company, to the exclusion of any reference to medicines or specific medical treatment available only on medical prescription in the transmitting Party.

3 Sponsorship of news and current affairs programmes shall not be allowed.

CHAPTER IVbis – PROGRAMME SERVICES DEVOTED EXCLUSIVELY TO SELF-PROMOTION OR TELE-SHOPPING ⁽⁴⁾

Article 18bis – Programme services devoted exclusively to self-promotion

1 The provisions of this Convention shall apply *mutatis mutandis* to programme services devoted exclusively to self-promotion.

2 Other forms of advertising shall be allowed on such services within the limits established by Article 12, paragraphes 1 and 2.

Article 18ter: Programme services devoted exclusively to tele-shopping

1 The provisions of this Convention shall apply *mutatis mutandis* to programme services devoted exclusively to tele-shopping.

2 Advertising shall be allowed on such services within the limits established in Article 12, paragraph 1. Article 12, paragraph 2, shall not apply.

CHAPTER V – MUTUAL ASSISTANCE

Article 19 – Co-operation between the Parties

1 The Parties undertake to render each other mutual assistance in order to implement this Convention.

- 2 For that purpose:
 - a. each Contracting State shall designate one or more authorities, the name and address of each of which it shall communicate to the Secretary General of the Council of Europe at the time of deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
 - b. each Contracting State which has designated more than one authority shall specify in its communication under sub-paragraph *a.* the competence of each authority.

- 3 An authority designated by a Party shall:
 - a. furnish the information foreseen under Article 6, paragraph 2, of this Convention;
 - b. furnish information at the request of an authority designated by another Party on the domestic law and practices in the fields covered by this Convention;
 - c. co-operate with the authorities designated by the other Parties whenever useful, and notably where this would enhance the effectiveness of measures taken in implementation of this Convention;
 - d. consider any difficulty arising from the application of this Convention which is brought to its attention by an authority designated by another Party.

CHAPTER VI – STANDING COMMITTEE

Article 20 – Standing Committee ⁽¹⁾

- 1 For the purposes of this Convention, a Standing Committee shall be set up.

- 2 Each Party may be represented on the Standing Committee by one or more delegates. Each delegation shall have one vote. Within the areas of its competence, the European Community shall exercise its right to vote with a number of votes equal to the number of its member States which are Parties to this Convention; the European Community shall not exercise its right to vote in cases where the member States concerned exercise theirs, and conversely.

3 Any State referred to in Article 29, paragraph 1, which is not a Party to this Convention may be represented on the Standing Committee by an observer.

4 The Standing Committee may seek the advice of experts in order to discharge its functions. It may, on its own initiative or at the request of the body concerned, invite any international or national, governmental or non-governmental body technically qualified in the fields covered by this Convention to be represented by an observer at one or part of one of its meetings.

5 The Standing Committee shall be convened by the Secretary General of the Council of Europe. Its first meeting shall be held within six months of the date of entry into force of the Convention. It shall subsequently meet whenever one-third of the Parties or the Committee of Ministers of the Council of Europe so requests, or on the initiative of the Secretary General of the Council of Europe in accordance with the provisions of Article 23, paragraph 2, or at the request of one or more Parties in accordance with the provisions of Articles 21, sub-paragraph c, and 25, paragraph 2.

6 A majority of the Parties shall constitute a quorum for holding a meeting of the Standing Committee.

7 Subject to the provisions of Article *9bis*, paragraph 3b, and Article 23, paragraph 3, the decisions of the Standing Committee shall be taken by a majority of three-quarters of the members present.

8 Subject to the provisions of this Convention, the Standing Committee shall draw up its own Rules of Procedure.

Article 21 – Functions of the Standing Committee ⁽¹⁾

1 The Standing Committee shall be responsible for following the application of this Convention. It may:

- a. make recommendations to the Parties concerning the application of the Convention;

- b. suggest any necessary modifications of the Convention and examine those proposed in accordance with the provisions of Article 23;
- c. examine, at the request of one or more Parties, questions concerning the interpretation of the Convention;
- d. use its best endeavours to secure a friendly settlement of any difficulty referred to it in accordance with the provisions of Article 25;
- e. make recommendations to the Committee of Ministers concerning States other than those referred to in Article 29, paragraph 1, to be invited to accede to this Convention.
- f. give opinions on abuse of rights under Article 24*bis*, paragraph 2c.

2 In addition, the Standing Committee shall:

- a. draw up the guidelines referred to in Article 9*bis*, paragraph 3b, in order to avoid differences between the implementation of the rules of this Convention concerning access of the public to events of major importance for society and that of corresponding European Community provisions;
- b. give an opinion on the measures taken by Parties which have drawn up a list of national or non-national events which are considered by those Parties as being of major importance for society in accordance with Article 9*bis*, paragraph 2;
- c. publish once a year a consolidated list of the enlisted events and corresponding measures notified by Parties in accordance with Article 9*bis*, paragraph 2e.

Article 22 – Reports of the Standing Committee

After each meeting, the Standing Committee shall forward to the Parties and the Committee of Ministers of the Council of Europe a report on its discussions and any decisions taken.

CHAPTER VII – AMENDMENTS

Article 23 – Amendments ⁽¹⁾

- 1 Any Party may propose amendments to this Convention.
- 2 Any proposal for amendment shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe who shall communicate it to the member States of the Council of Europe, to the other States party to the European Cultural Convention, to the European Community and to any non-member State which has acceded to, or has been invited to accede to this Convention in accordance with the provisions of Article 30. The Secretary General of the Council of Europe shall convene a meeting of the Standing Committee at the earliest two months following the communication of the proposal.
- 3 The Standing Committee shall examine any amendment proposed and shall submit the text adopted by a majority of three-quarters of the members of the Standing Committee to the Committee of Ministers for approval. After its approval, the text shall be forwarded to the Parties for acceptance.
- 4 Any amendment shall enter into force on the thirtieth day after all the Parties have informed the Secretary General of their acceptance thereof.
- 5 However, the Committee of Ministers may, after consulting the Standing Committee, decide that a particular amendment shall enter into force following the expiry of a period of two years after the date on which it has been opened to acceptance, unless a Party has notified the Secretary General of the Council of Europe of an objection to its entry into force. Should such an objection be notified, the amendment shall enter into force on the first day of the month following the date on which the Party to the Convention which has notified the objection has deposited its instrument of acceptance with the Secretary General of the Council of Europe.
- 6 If an amendment has been approved by the Committee of Ministers, but has not yet entered into force in accordance with paragraphs 4 or 5, a State or the European Community may not

express their consent to be bound by the Convention without accepting at the same time the amendment.

CHAPTER VIII – ALLEGED VIOLATIONS OF THIS CONVENTION

Article 24 – Alleged violations of this Convention

1 When a Party finds a violation of this Convention, it shall communicate to the transmitting Party the alleged violation and the two Parties shall endeavour to overcome the difficulty on the basis of the provisions of Articles 19, 25 and 26.

2 If the alleged violation is of a manifest, serious and grave nature which raises important public issues and concerns Articles 7, paragraphs 1 or 2, 12, 13, paragraph 1, first sentence, 14 or 15, paragraphs 1 or 3, and if it persists within two weeks following the communication, the receiving Party may suspend provisionally the retransmission of the incriminated programme service.

3 In all other cases of alleged violation, with the exception of those provided for in paragraph 4, the receiving Party may suspend provisionally the retransmission of the incriminated programme service eight months following the communication, if the alleged violation persists.

4 The provisional suspension of retransmission shall not be allowed in the case of alleged violations of Articles 7, paragraph 3, 8, 9 or 10.

Article 24bis – Alleged abuses of rights conferred by this Convention ⁽²⁾

1 When the programme service of a broadcaster is wholly or principally directed at the territory of a Party other than that which has jurisdiction over the broadcaster (the "receiving Party"), and the broadcaster has established itself with a view to evading the laws in the areas covered by the Convention which would have applied to it had it fallen within the jurisdiction of that other Party, this shall constitute an abuse of rights.

2 Where such an abuse is alleged by a Party, the following procedure shall apply:

- a. the Parties concerned shall endeavour to achieve a friendly settlement;
- b. if they fail to do so within three months, the receiving Party shall refer the matter to the Standing Committee;
- c. having heard the views of the Parties concerned, the Standing Committee shall, within six months of the date on which the matter was referred to it, give an opinion on whether an abuse of rights has been committed and shall inform the Parties concerned accordingly.

3 If the Standing Committee has concluded that an abuse of rights has occurred, the Party whose jurisdiction the broadcaster is deemed to be within shall take appropriate measures to remedy the abuse of rights and shall inform the Standing Committee of those measures.

4 If the Party whose jurisdiction the broadcaster is deemed to be within has failed to take the measures specified in paragraph 3 within six months, the arbitration procedure set out in Article 26, paragraph 2, and the appendix of the Convention shall be pursued by the Parties concerned.

5 A receiving Party shall not take any measures against the programme service concerned until the arbitration procedure has been completed.

6 Any measures proposed or taken under this article shall comply with Article 10 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms.

CHAPTER IX – SETTLEMENT OF DISPUTES

Article 25 – Conciliation

1 In case of difficulty arising from the application of this Convention, the parties concerned shall endeavour to achieve a friendly settlement.

2 Unless one of the parties concerned objects, the Standing Committee may examine the question, by placing itself at the disposal of the parties concerned in order to reach a satisfactory solution as rapidly as possible and, where appropriate, to formulate an advisory opinion on the subject.

3 Each party concerned undertakes to accord the Standing Committee without delay all information and facilities necessary for the discharge of its functions under the preceding paragraph.

Article 26 – Arbitration

1 If the parties concerned cannot settle the dispute in accordance with the provisions of Article 25, they may, by common agreement, submit it to arbitration, the procedure of which is provided for in the appendix to this Convention. In the absence of such an agreement within six months following the first request to open the procedure of conciliation, the dispute may be submitted to arbitration at the request of one of the parties.

2 Any Party may, at any time, declare that it recognises as compulsory, *ipso facto* and without special agreement in respect of any other Party accepting the same obligation, the application of the arbitration procedure provided for in the appendix to this Convention.

CHAPTER X – OTHER INTERNATIONAL AGREEMENTS AND THE INTERNAL LAW OF THE PARTIES

Article 27 – Other international agreements or arrangements ⁽¹⁾

1 In their mutual relations, Parties which are members of the European Community shall apply Community rules and shall not therefore apply the rules arising from this Convention except in so far as there is no Community rule governing the particular subject concerned.

2 Nothing in this Convention shall prevent the Parties from concluding international agreements completing or developing its provisions or extending their field of application.

3 In the case of bilateral agreements, this Convention shall not alter the rights and obligations of Parties which arise from such agreements and which do not affect the enjoyment of other Parties of their rights or the performance of their obligations under this Convention.

Article 28 – Relations between the Convention and the internal law of the Parties ⁽¹⁾

Nothing in this Convention shall prevent the Parties from applying stricter or more detailed rules than those provided for in this Convention to programme services transmitted by a broadcaster deemed to be within their jurisdiction, within the meaning of Article 5.

CHAPTER XI – FINAL PROVISIONS

Article 29 – Signature and entry into force ⁽¹⁾

1 This Convention shall be open for signature by the member States of the Council of Europe and the other States party to the European Cultural Convention, and by the European Community. It is subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Secretary General of the Council of Europe.

2 This Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date on which seven States, of which at least five member States of the Council of Europe, have expressed their consent to be bound by the Convention in accordance with the provisions of the preceding paragraph.

3 A State may, at the time of signature or at any later date prior to the entry into force of this Convention in respect of that State, declare that it shall apply the Convention provisionally.

4 In respect of any State referred to in paragraph 1, or the European Community, which subsequently express their consent to be bound by it, this Convention shall enter into force on the

first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval.

Article 30 – Accession by non-member States

1 After the entry into force of this Convention, the Committee of Ministers of the Council of Europe, after consulting the Contracting States may invite any other State to accede to this Convention by a decision taken by the majority provided for in Article 20d. of the Statute of the Council of Europe and by the unanimous vote of the representatives of the Contracting States entitled to sit on the Committee.

2 In respect of any acceding State, this Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of deposit of the instrument of accession with the Secretary General of the Council of Europe.

Article 31 – Territorial application

1 Any State may, at the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession, specify the territory or territories to which this Convention shall apply.

2 Any State may, at any later date, by a declaration addressed to the Secretary General of the Council of Europe, extend the application of this Convention to any other territory specified in the declaration. In respect of such territory, the Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of a period of three months after the date of receipt of such declaration by the Secretary General.

3 Any declaration made under the two preceding paragraphs may, in respect of any territory specified in such declaration, be withdrawn by a notification addressed to the Secretary General. The withdrawal shall become effective on the first day of the month

following the expiration of a period of six months after the date of receipt of such notification by the Secretary General.

Article 32 – Reservations ⁽¹⁾

1 At the time of signature or when depositing its instrument of ratification, acceptance, approval or accession any State may declare that it reserves the right of restrict the retransmission on its territory, solely to the extent that it does not comply with its domestic legislation, of programme services containing advertising for alcoholic beverages according to the rules provided for in Article 15, paragraph 2, of this Convention.

No other reservation may be made.

2 A reservation made in accordance with the preceding paragraph may not be the subject of an objection.

3 Any Contracting State which has made a reservation under paragraph 1 may wholly or partly withdraw it by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe. The withdrawal shall take effect on the date of receipt of such notification by the Secretary General.

4 A Party which has made a reservation under paragraph 1 may not claim the application of that provision by any other Party; it may, however, if its reservation is partial or conditional, claim the application of that provision in so far as it has itself accepted it.

Article 33 – Denunciation

1 Any Party may, at any time, denounce this Convention by means of a notification addressed to the Secretary General of the Council of Europe.

2 Such denunciation shall become effective on the first day of the month following the expiration of a period of six months after the date of receipt of the notification by the Secretary General.

Article 34 – Notifications ⁽¹⁾

The Secretary General of the Council of Europe shall notify the member States of the Council of Europe, the other States party to the European Cultural Convention, the European Community and any State which has acceded to, or has been invited to accede to this Convention of:

- a. any signature;
- b. the deposit of any instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
- c. any date of entry into force of this Convention in accordance with the provisions of Articles 29, 30 and 31;
- d. any report established in accordance with the provisions of Article 22;
- e. any other act, declaration, notification or communication relating to this Convention.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at Strasbourg, the 5th day of May 1989, in English and French, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Council of Europe. The Secretary General of the Council of Europe shall transmit certified copies to each member State of the Council of Europe, to the other States party to the European Cultural Convention, to the European Community and to any State invited to accede to this Convention.⁽¹⁾

APPENDIX**Arbitration**

1 A request for arbitration shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe. It shall include the name of the other party to the dispute and the subject matter of the dispute. The Secretary General shall communicate the information so received to all the Parties to the Convention.

2 In the event of a dispute between two Parties one of which is a member State of the European Community, the latter itself being a Party, the request for arbitration shall be addressed both to the member State and to the Community, which jointly shall notify the Secretary General, within one month of receipt of the request, whether the member State or the Community, or the member State and the Community jointly, shall be party to the dispute. In the absence of such notification within the said time-limit, the member State and the Community shall be considered as being one and the same party to the dispute for the purposes of the application of the provisions governing the constitution and procedure of the arbitration tribunal. The same shall apply when the member State and the Community jointly present themselves as party to the dispute. In cases envisaged by this paragraph, the time-limit of one month foreseen in the first sentence of paragraph 4 hereafter shall be extended to two months.

3 The arbitration tribunal shall consist of three members: each of the parties to the dispute shall appoint one arbitrator; the two arbitrators so appointed shall designate by common agreement the third arbitrator who shall be the chairman of the tribunal. The latter shall not be a national of either of the parties to the dispute, nor have his usual place of residence in the territory of either of those parties, nor be employed by either of them, nor have dealt with the case in another capacity.

4 If one of the parties has not appointed an arbitrator within one month following the communication of the request by the Secretary General of the Council of Europe, he shall be appointed at the request of the other party by the President of the European Court of Human Rights within a further one-month period. If the President of the Court is unable to act or is a national of one of the parties to the dispute, the appointment shall be made by the Vice-President of the Court or by the most senior judge to the Court who is available and is not a national of one of the parties to the dispute. The same procedure shall be observed if, within a period of one month following the appointment of the second arbitrator, the Chairman of the arbitration tribunal is not designated.

5 The provisions of paragraphs 3 and 4 shall apply, as the case may be, in order to fill any vacancy.

6 Two or more parties which determine by agreement that they are in the same interest shall appoint an arbitrator jointly.

7 The parties to the dispute and the Standing Committee shall provide the arbitration tribunal with all facilities necessary for the effective conduct of the proceedings.

8 The arbitration tribunal shall draw up its own Rules of Procedure. Its decisions shall be taken by majority vote of its members. Its award shall be final and binding.

9 The award of the arbitration tribunal shall be notified to the Secretary General of the Council of Europe who shall communicate it to all the Parties to this Convention.

10 Each party to the dispute shall bear the expenses of the arbitrator appointed by it; these parties shall share equally the expenses of the other arbitrator, as well as other costs entailed by the arbitration.

Notes :

- (1) Text amended according to the provisions of the Protocol (ETS No. 171).
- (2) Article added according to the provisions of the Protocol (ETS No. 171).
- (3) Heading amended according to the provisions of the Protocol (ETS No. 171).
- (4) Chapter added according to the provisions of the Protocol (ETS No. 171).

Statens offentliga utredningar 2006

Kronologisk förteckning

1. Skola & Samhälle. U.
2. Omprövning av medborgarskap. Ju.
3. Stärkt konkurrenskraft och sysselsättning i hela landet. N.
4. Svenska partnerskap – en översikt. Rapport 1 till Organisationsutredningen för regional tillväxt. N.
5. Organisering av regional utvecklingspolitik – balansera utveckling och förvaltning. Rapport 2 till Organisationsutredningen för regional tillväxt. N.
6. Skyddsgrundsdirektivet och svensk rätt. En anpassning av svensk lagstiftning till EG-direktiv 2004/83/EG angående flyktingar och andra skyddsbehövande. UD.
7. Studieavgifter i högskolan. U.
8. Mångfald och räckvidd. U.
9. Kontroll av varor vid inre gräns. Fi.
10. Ett förnyat programkontor. U.
11. Spel i en föränderlig värld. Fi.
12. Rattfylleri och sjöfylleri. Ju.
13. Djurskydd vid hästavel. Jo.
14. Samernas sedvanemarker. Jo.
15. Detaljhandel med nikotinläkemedel. S.
16. Ny reglering om brandfarliga och explosiva varor. Fö.
17. Ny häkteslag. Ju.
18. Kustbevakningens personuppgiftsbehandling. Integritet – Effektivitet. Fö.
19. Att återta mitt språk. Åtgärder för att stärka det samiska språket. Ju.
20. Tonnageskatt. Fi.
21. Mediernas Vi och Dom. Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen. Ju.
22. En sammanhållen diskrimineringslagstiftning. Del 1+2, särtryck av sammanfattningen, lättläst sammanfattning och daisy. Ju.
23. Nya skatteregler för idrotten. Fi.
24. Avgift för matservice inom äldre- och handikappomsorgen. S.
25. Arbetslivsresurs. Ett statligt ägt bolag efter sammanslagning av Samhall Resurs AB (publ) och Arbetslivstjänster. N.
26. Sverige som värdland för internationella organisationer. UD.
27. Stöd till hälsobefrämjande tandvård. S.
28. Nya upphandlingsregler 2. Fi.
29. Teckenspråk och teckenspråkiga. Kunskaps- och forskningsöversikt. S.
30. Är rättvisan rättvis? Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet. Ju.
31. Anställ unga! U.
32. God sed vid lönebildning – Utvärdering av Medlingsinstitutet. N.
33. Andra vägar att finansiera nya vägar. N.
34. Den professionella orkestermusiken i Sverige. U.
35. Värdepapper och kontrolluppgifter. Fi.
36. För studenterna... – om studentkårer, nationer och särskilda studentföreningar. U.
37. Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet. Ju.
38. Vuxnas lärande. En ny myndighet. U.
39. Ett utvidgat miljöansvar. M.
40. Utbildningens dilemma. Demokratiska ideal och andrafierande praxis. Ju.

Statens offentliga utredningar 2006

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Omprövning av medborgarskap. [2]

Rattfylleri och sjöfylleri. [12]

Ny häkteslag. [17]

Att återta mitt språk. Åtgärder för att stärka det samiska språket. [19]

Mediernas Vi och Dom. Mediernas betydelse för den strukturella diskrimineringen. [21]

En sammanhållen diskrimineringslagstiftning.

Del 1+2, särtryck av sammanfattningen, lättläst sammanfattning och daisy. [22]

Är rättvisan rättvis?

Tio perspektiv på diskriminering av etniska och religiösa minoriteter inom rättssystemet. [30]

Om välfärdens gränser och det villkorade medborgarskapet. [37]

Utbildningens dilemma

Demokratiska ideal och andrafierande praxis. [40]

Jakten på makten. [46]

Ökade möjligheter till trafiknykterhetskontroller vid gränserna. [47]

Utrikesdepartementet

Skyddsgrundsdirektivet och svensk rätt.

En anpassning av svensk lagstiftning till EG-direktiv 2004/83/EG angående flyktingar och andra skyddsbehövande. [6]

Sverige som värdland för internationella organisationer. [26]

Internationella sanktioner. [41]

Asylsökande barn med uppgivenhetssymtom – trauma, kultur, asylprocess. [49]

Försvarsdepartementet

Ny reglering om brandfarliga och explosiva varor. [16]

Kustbevakningens personuppgiftsbehandling. Integritet – Effektivitet. [18]

Socialdepartementet

Detaljhandel med nikotinläkemedel. [15]

Avgift för matservice inom äldre- och handikappomsorgen. [24]

Stöd till hälsobefrämjande tandvård. [27]

Teckenspråk och teckenspråkiga. Kunskaps- och forskningsöversikt. [29]

Finansdepartementet

Kontroll av varor vid inre gräns. [9]

Spel i en föränderlig värld. [11]

Tonnageskatt. [20]

Nya skatteregler för idrotten. [23]

Nya upphandlingsregler 2. [28]

Värdepapper och kontrolluppgifter. [35]

Bidragsbrott. [48]

En ny lag om värdepappersmarknaden. +Författningsbilaga. [50]

Utbildnings- och kulturdepartementet

Skola & Samhälle. [1]

Studieavgifter i högskolan. [7]

Mångfald och räckvidd. [8]

Ett förnyat programkontor. [10]

Anställ unga! [31]

Den professionella orkestermusiken i Sverige. [34]

För studenterna...

– om studentkårer, nationer och särskilda studentföreningar. [36]

Vuxnas lärande. En ny myndighet. [38]

Plats på scen. [42]

Tänka framåt, men göra nu. Så stärker vi barnkulturen. + Bilaga/rapport: "Det ser lite olika ut..." En kartläggning av den offentligt finansierade kulturen för barn. [45]

Tillgänglighet, mobil TV samt vissa andra radio- och TV-rättsliga frågor. + Daisy. [51]

Jordbruksdepartementet

Djurskydd vid hästavel. [13]

Samernas sedvanemarker. [14]

Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet

Ett utvidgat miljöansvar. [39]

Översyn av atomansvaret. [43]

Näringsdepartementet

Stärkt konkurrenskraft och sysselsättning i hela landet. [3]

Svenska partnerskap – en översikt.

Rapport 1 till Organisationsutredningen för regional tillväxt. [4]

Organisering av regional utvecklingspolitik – balansera utveckling och förvaltning.

Rapport 2 till Organisationsutredningen för regional tillväxt. [5]

Arbetslivsresurs.

Ett statligt ägt bolag efter sammanslagning av Samhall Resurs AB (publ) och Arbetslivstjänster. [25]

God sed vid lönebildning – Utvärdering av Medlingsinstitutet. [32]

Andra vägar att finansiera nya vägar. [33]

Bättre arbetsmiljöregler I. Samverkan, utbildning, avtal m.m. [44]